

Norsk hvalfangstpolitikk 1972-1982

Opinionen for og opposisjonen mot hvalfangst i perioden 1972-1982

Av Flavio Duarte Andersen, Horten 19. 02. 2007

Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier (IAKH)

Universitetet i Oslo

Recommendation 33

It is recommended that Governments agree to strengthen the International Whaling Commission, to increase international research efforts, and as a matter of urgency to call for an international agreement, under the auspices of the International Whaling Commission and involving all Governments concerned, for a 10-year moratorium on commercial whaling.

Forord

Våren 2001 tok jeg metodeeksamen for å studere historie hovedfag ved UiO. Vanskeligheter med å kombinere full jobb, familie og hovedfag førte til at jeg ikke startet opp den gang. I 2005 dukket imidlertid emnet hvalfangst opp i studiekatalogen for hovedfagsemner. Emnet virket interessant, og jeg grep sjansen til å starte opp med hovedfaget. Jeg visste at det ikke skulle bli lett å fullføre hovedfaget. Begrepet ”jorden rundt på 80 dager” beskriver den følelsen jeg har hatt under arbeidet med oppgaven. Oppgaven har tatt mye tid, og skrivingen har foregått systematisk gjennom nær ett og et halvt år. Mellom skrivingen benyttet jeg tiden til å søke, og samle dokumentasjon. Hovedoppgaven har stort sett blitt til på fritiden da jeg har hatt, og har full jobb på dagtid.

Min veileder under arbeidet var instituttleder og professor Jorunn Bjørgum, ved IAKH ved universitetet i Oslo. Hun har vært en utrolig dyktig veileder, og hun skal ha en stor takk for all den hjelp hun gav meg gjennom en lang og vanskelig periode faglig sett. Hun hadde tro på meg, og oppmuntret meg til å stå på gjennom hele perioden. Det har vært av meget stor betydning, og avgjørende for at jeg har kunnet fullføre oppgaven. Jeg vil også gi en spesiell takk til arkivleder Hege Helle, hovedbibliotekar Pernille A. Voll og avdelingsdirektør Halvard P. Johansen ved FKD. De la til rette for en flott periode ved arkivet. En stor takk til arkivet ved UD og MD, og til alle andre som bidro med innspill, intervjuer og hjelp slik at oppgaven kom i havn.

Ved min arbeidsplass Horten videregående skole, takker jeg studierektor Brit Stuksrud, og studiekoordinator Inger Lundsør. De gjorde det praktisk mulig å gjennomføre hovedfaget i kombinasjon med full jobb.

Til slutt vil jeg gi en stor takk til min kone Hilde, og mine to barn Ola og Simon. Gjennom hele perioden har de gitt meg en mulighet til å fullføre oppgaven.

Revisjon pr. 20.06.2007

Denne utgaven er rettet etter eksamen. Oppgaven inneholdt enkelte ordfeil, enkelte syntaksfeil, feil i henvisning til noter og uttalelser som ikke var korrekte.

Innhold

Forklaring på forkortelser	5
Innledning	
Problemstilling, avgrensning og kildebruk	7
Kapittel I	
Hvalfangst og hvalfangstregulering	18
1.Utviklingen av hvalfangsten fram til 1972	18
2.Framveksten av et reguleringssystem, og opprettelsen av IWC i 1946	26
3.Hvalbiologi	29
Kapittel II	
Bakgrunnen for norsk hvalfangstpolitikk	33
1.Framveksten av miljøorganisasjonene og hvalfangstopposisjonen	34
2.Amerikansk hvalfangstpolitikk - norsk akilleshæl	44
Kapittel III	
Hvalfangstkonflikten i 1972	56
1.Stockholmskonferansen 5.-16. juni 1972	56
a.Grunnlaget for vedtaket om moratorium	57
b.Forhandlingene og avstemningen	62
c.Den norske stemmegivningen	65
2.IWC – det 24.årige møte i London 26.-30. juni 1972	69
a.Avvisning av det amerikanske forslaget om et moratorium	70
b.Norsk nei til moratoriet	74
c.Reaksjonene på den norske stemmeavgivningen i 1972	78
Kapittel IV	
Vedtakelsen av moratoriet i 1982	94
1.IWC og vedtaket om et hvalfangstmoratoriet	94
a.Veien mot moratoriet i 1982	94
b.Reaksjonene på norsk motstand mot moratoriet	119
c.Forbudet mot kommersiell fangst i 1986	123
Kapittel V	
Konklusjon	126
Vedlegg	132
Litteraturliste	169
Trykte kilder	170
Websider	171

Arkiver	172
Muntlige kilder	173
Illustrasjon	174

Forklaring på forkortelser

Forkortelser som er brukt i hovedteksten er oppført i den første delen. Forkortelser som er brukt i notene til hovedteksten er forklart i del to.

Del 1 Forkortelser i hovedteksten

CITES	Convention on International Trade in Endangered Species
FAO	The Food and Agriculture Organization of the United Nations
FFHC	Freedom From Hunger Campaign
FiD	Fiskeridepartementet
FKD	Fiskeri- og Kystdepartementet
FN	Forente Nasjoner
FOA	Friends of The Earth
IAKH	Institutt for arkeologi, konservering og historie studier
ICRW	International Convention for The regulation of Whaling
ISPA	International Society for the Protection of Animals
IWS	International Whaling Statistic
IWC	International Whaling Commission
MD	Miljødepartementet
NAMMCO	North Atlantic Marine Mammal Commission
NGO	Non Governmental Organization
NMP	New Management Procedure
NNV	Norges Naturvern Forbund
RMP	Revised Management Procedure
SC	Scientific Committee (den Vitenskapelige komité)
SSB	Statistisk sentralbyrå
UD	Utenriksdepartementet
ØKOKRIM	Sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet

Del 2 Forkortelser brukt i notene

ACS	The American Cetacean Society
-----	-------------------------------

bd	bind
EIA	Environmental Investigation Agency
ESPA	The Endangered Preservation Species Act
FiD	Fiskeridepartementet
Fidir	Fiskeridirektoratet
FO	Forsvarets overkommando
JD	Justisdepartementet
NEPA	The National Environmental Policy Act
NF	Norges Fiskarlag
NOAA	National Oceanic & Atmospheric Administration
noramb	Den norske ambassaden (i Washington)
ssb	statistisk sentralbyrå
UBC-press	University of British Columbia Press
UiO	Universitetet i Oslo
WFPA	World Federation for Protection of Animals
WSPA	World Society for the Protection of Animals

Innledning

Problemstilling, avgrensning og kildebruk

I 1971-1972 skjedde det en overgang i norsk hvalfangst. Da la de siste hvalbåtene som fanget storhval opp hvalfangsten. Den industrielle hvalfangsten ble nå avviklet.¹ Dette markerte et skille i norsk hvalfangst historie. En epoke med økonomisk oppgang, på bakgrunn av hvalfangsten, var over for hvalfangstbyene i Vestfold. Industriell fangst² var den moderne fangsten som ble utført fra hvalbåter som leverte skrotten til kokeriene i åpent hav. Flensingen og kokingen av hvalproduktene foregikk på disse flytende fabrikkskipene.³ Oljen og spekket, men også andre deler av hvalen ble så benyttet i industriell produksjon til lampeolje, smøreolje, kosmetikk, paraplyspiler med mer. Grunnen til at fangsten ble lagt ned i den form som beskrevet, var først og fremst økonomiske forhold. Det var ikke lenger økonomisk lønnsomt å drive fangst til industriell produksjon. Rederiene greide ikke å skyte nok hval til at det skulle lønne seg økonomisk. Det var selvfølgelig en sammenheng mellom økonomi og beskatning av hvalen. Fangsten hadde ført til en så sterk overbeskatning at flere hvalarter stod i fare for å bli totalutryddet. Slik sett var det også et økologisk perspektiv. Innenfor Den Internasjonale Hvalfangstkommisjonen (IWC), var det store diskusjoner om hva man skulle gjøre for å hindre utryddelsen av flere hvalbestander.⁴ Debatten foregikk gjennom flere tiår, men innad i IWC greide man aldri å enes om felles forvaltningsmål som alle medlemmene i IWC godtok. Selv om fangsten gikk så hardt ut over hvalbestanden totalt sett, var det likevel ingen stor verdensopinion mot fangsten i fangstperioden fram til 70-tallet.

---

¹ Den industrielle hvalfangsten opphørte i Norge med salg av det siste kokeriet "Kosmos IV" til Japan i 1971. Hvalbåtene "Pol XIII", "Star III" og "Polarbris 8" var på sin siste tur i Barentshavet i 1971. Den aller siste hvalbåten under norsk flagg var "Peder Huse", og den ble tatt ut av fangst 1972. Kommersiell hvalfangst overtok deretter. Dag Bakka jr. *Hvalfangsten. Eventyret tar slutt*, Larvik 1992: 27.

² Industriell fangst er kommersiell fangst, men i litteraturen blir betegnelsen brukt om den fangsten som utnyttet vesentlig bein og spekk til framstilling av industrielle produkter så som hvalolje. Fangsten var vesentlig innrettet mot blåhval, seihval, spermasethval, knølhval, finnhval, og brydehval. Under den industrielle fangsten ble kjøttet stort sett kastet på havet. Norsk hvalfangstindustri utnyttet bare 10-20 % av skrotten. Masayuki Komatsu og Misaki, Shigeko. *Whales and the Japanese*, Tokyo 2003: 84.

³ Det brukes forskjellige navn på hvalfangsten som foregikk fra de første landbaserte stasjonene til de flytende kokeriene som i åpent hav overtok flensing og bearbeiding av hvalskrotten fra 1920-tallet. I Norge bruker man generelt begrepet industriell hvalfangst eller pelagisk fangst. I engelskspråklig litteratur brukes ofte begrepene commercial whaling eller factoryship whaling.

⁴ Hvalene inndeles i to store familier. I hovedsak tannhvaler og bardehvaler. Innenfor disse hovedtypene var enkelte familier sterkere truet av utryddelse enn andre.

Men hvalfangsten var ikke over i Norge selv om den industrialiserte fangsten ble avsluttet. I Norge hadde man i en årrekke også såkalt vågehvalfangst eller kommersiell fangst.⁵ Senere også vitenskapelig fangst.⁶ Fangsten hadde pågått parallelt med den industrielle fangsten.⁷ Denne fangsten var for kjøttets skyld, og kjøttet var ettertraktet i blant annet Japan, Korea, Russland, Chile, Spania, og til en viss grad i Norge. Hvalfangerne kom nå vesentlig fra kystsamfunnet på Vestlandet, Nord-Norge og i fra Østfold på Østlandet. Fangsten ble foretatt av små hvalbåter, og økonomisk sett kan den ikke sammenlignes med den industrielle hvalfangsten som ble drevet med utgangspunkt i Vestfold gjennom hele 1900-tallet.⁸ Hvalfangsten foregikk i nord-østatlanteren, og kom til å bli like internasjonalt kjent som den hvalfangsten som hadde sitt utspring i Vestfold.

Miljøvernorganisasjonene var i en etableringsfase i perioden rundt 1960-tallet. Men det sterke presset fra miljøvernhold kom i større grad, enn debatten innenfor IWC, til å få følger for hvalens framtid. Med inntreden av Non Governmental Organizations (NGO) kom spørsmålet om hvalens framtid til å utløse en årelang debatt om forvaltningen av hvalen.⁹ Og som vi så, har det sammenheng med at hvalfangsten ikke stoppet opp selv om den industrielle fangsten ble avsluttet.¹⁰ Bakgrunnen for den årelange debatten finner vi altså i fokuset rettet mot internasjonal debatt om miljøvern, og det medførte også et fokus mot havpattedyrene.

En stigende interesse for en miljøvernkonferanse i regi av FN ble så, etter omfattende forberedelser, holdt i Stockholm 5.-6. juni 1972. Hvalfangstproblematikken ble tatt opp, og et 10-års hvalfangstmoratorium¹¹ som skulle gjelde all hvalfangst ble knesatt i FN.¹² Det

---

⁵ Kommersiell fangst benyttes om fangsten som foregår for kjøttets skyld, og benyttes om fangsten etter 1972. Denne fangsten foregår i Norge på vågehvalen, og var lovlig i henhold til artikkel V (3) i ICRW..

⁶ Vitenskapelig fangst foregikk fra 1988-1992 med unntak av 1991 da det ikke ble fanget hval. Denne fangsten var del av den kommersielle fangsten, og var legal i henhold til artikkel VIII (1) i ICRW

⁷ Det foregikk småhvalfangst parallelt med industrielle fangsten. <http://www.ssb.no/histstat/aarbook/tab-2000-09-06-05.html> (Åpnet 25.10.2006)

⁸ For Norge har ikke salget av hvalkjøttet hatt noen stor økonomisk betydning. I perioden fra 1970 til fangststoppen i 1988 var den totale fangstverdien pr. år fra 15-45 millioner kroner. Full fangststopp var det for øvrig kun i sesongen 1991. <http://www.ssb.no/magasinet/miljo/tab-2002-08-06-01.html> (Åpnet 11.10.2006)

⁹ Debatten forgår ennå, men presset mot Norge og andre fangstland er svakere enn i perioden 1970-1990. Moratoriet står 2006 fortsatt ved lag, da det fremdeles ikke er flertall for av avslutte moratoriet.

¹⁰ Den industrielle fangsten foregikk med fabrikkskip som kokte hvalolje. Fabrikkskipene var i bruk til langt ut på 1970 og 1980-tallet, men ikke i Norge. Det var Japan og Sovjet som benyttet slike skip, først og fremst for fremstilling av kjøtt og -ekstrakt på 1970- og 1980-tallet. Fra 1979 ble det forbudt å drive fangst med fabrikkskip med visse unntak. Dag Bakka jr, 1992: 107. Se også IWCs 31. møte 1979.

¹¹ Moratorium blir benyttet om fangststopp i litteraturen om hvalfangst. Et moratorium er en utsettelse, eller en full fangststopp når vi snakker om hvalfangst.

¹² Report of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm, 5-6 June 1972, Recommendation 33 side 13.

betydde at FN ønsket at hvalfangst skulle stoppes midlertidig i en periode på 10 år. Tanken om full fangststopp var imidlertid ikke ny.¹³

Hovedhensikten med moratoriet var å la hvalbestanden få tid på seg til å bygge seg opp til en sikker levedyktig bestand. IWC skulle også få tid til å endre eller utvikle seg mot en mindre konservativ organisasjon. Og i tillegg måtte den norske og den internasjonale hvalfangsindustrien søke å utvikle mer humane avlivningsmetoder. Hensikten var ikke å sette en definitiv stopp av fangsten for all framtid. Hvalen ble nemlig også sett på som en ressurs som var gjenstand for en ansvarlig forvaltning. Så vi kan si at et generelt svakt fokus på miljøvern, og en uten tvil hensynsløs hvalfangst og uansvarlig forvaltningspraksis innenfor IWC, åpnet for et sterkt fokus på hvalbestandens framtid.

Etter at FN vedtok moratoriet, presset USA hardt på for å få gjennomslag for moratoriet i IWC. Vedtaket var kun en anbefaling til hvalfangstnasjonene om å følge en internasjonal oppfordring for å verne om miljøet. Hvalfangstnasjonene ville ikke bli bundet av et vedtak før eventuelt IWC vedtok et moratorium, og derfor ønsket amerikanerne å få vedtatt moratoriet der. Et vedtak i FN kunne imidlertid sette presedens, og det var derfor viktig å få gjennomslag for et moratorium i FN.

Fra 1972 til 1982 økte antall medlemsland i hvalfangstkommissjonen sterkt. De fleste nye nasjonene som kom med var såkalte verneland. Det vil si at de støttet opp under forslag som på en eller annen måte satte begrensinger på fangst, fangstmetoder, fangstområder eller forslag om å frede hvalen. Men selv om motstanden mot fangst ble sterkere, ble en rekke forslag fra amerikanerne om hvalfangstmoratoriet stemt ned i IWC i 1972, 1973 og i 1974.¹⁴ Norge stemte nei til moratoriet hver eneste gang, og forklaringen til det må søkes i en rekke forhold. Selv om Norge stemte nei til forslagene om et moratorium i IWC fra 1972-1974 skal vi se at det ikke var full enighet omkring dette spørsmålet på hjemlig arena.

I perioden 1975 til 1979 ble det ikke framsatt noe hvalfangstmoratorium, men debatten om hvalens framtid økte. Gjennom hel 1970-tallet ble det satt et omfattende fokus på hval og

---

¹³ I et intervju som ble holdt med Dr. Hideo Omura fra det japanske hvalforskningsinstituttet påpekte han at det burde vært en total stans i fangsten i 10 år allerede 1964. Tønnessen bd 4: 442

¹⁴ Aron, William, William Burke and Milton Freeman 1999. "Flouting the Convention". The Atlantic Monthly 1999. Se også <http://ruby.fgcu.edu/courses/twimberley/EnviroPhilo/EnviroWhaleConvention.pdf> (Åpnet 3. mars 2006)

hvalfangst. Som følge av at moratoriet ikke ble vedtatt, ble det stadig større støtte for å stoppe hvalfangst. I de påfølgende årene fram til 1982 ble moratoriet foreslått hvert år. Ved voteringen i 1982 ble så moratoriet vedtatt som følge av at de såkalte verneland i IWC oppnådde det nødvendige $\frac{3}{4}$ dels flertallet for å få vedtatt moratoriet. Et simpelt flertall var det for øvrig tidligere, men regelverket i IWC godtar ikke et slikt flertall. Moratoriet skulle bli satt i verk fra sesongen 85/86. Igjen er det viktig å være klar over at moratoriet var ment å være et opphold i fangsten for å kunne studere utviklingen av bestandene på verdensbasis fram til 1990. Etter 1990 skulle moratoriet taes opp til ny vurdering, og framtidig hvalfangst skulle dermed vurderes på nytt.

Moratoriet kom som en følge av FN-konferansen, og internasjonalt press fra en rekke miljøvernorganisasjoner. Debatten om fangsten i perioden fram mot 1982 var meget stor, og viktige pressgrupper aksjonerte på forskjellig vis for å få gjennomslag for sitt syn. Norge stemte likevel nei til moratoriet i 1982, og kunne dermed reservere seg mot flertallets vedtak i IWC. Reservasjonen var i overensstemmelse med reglementet i hvalfangstkonvensjonen artikkel V (3).¹⁵ Reservasjonen medførte at den norske stat ikke var bundet av vedtaket, og Norge, og hvalfangerne behøvde da ikke å følge moratoriet.

Skal man forklare hvorfor Norge stemte mot moratoriet i 1982, er det nødvendig å se nærmere på hvordan departementene diskuterte og handlet i hvalsaken, og hva opinionen foretok seg i tiden fram mot moratoriet. De departementene det her i første rekke er snakk om er Utenriksdepartementet, Fiskeridepartementet og Miljøverndepartementet.¹⁶ Det er helt klart at departementene ikke alltid var helt enig om hvilken politikk som skulle føres. Men det gjenspeiles i kildematerialet at det er vesentlig utenriksdepartementets synspunkter som ofte var førende for norsk hvalfangstpolitikk. De retningslinjer som ble gitt i instruksjer til internasjonale møter kom fra UD. Det var heller ikke overraskende fordi det var de som skulle reflektere den norske utenrikspolitikken på området. Hvilke hensyn departementene tok avhang også av de ulike innspillene de andre departementene og pressgruppene i den offentlige opinionen kom med. Viktige avgjørelser, som var av betydning for det norske offentlige synet, hang også sammen med hvilken politikk amerikanerne hadde overfor Norge,

---

¹⁵ V (3)(a) if any Government presents to the Commission objection to any amendment prior to the expiration of this ninety-day period, the amendment shall not become effective with respect to any of the Governments for an additional ninety days;

¹⁶ Fiskeridepartementet heter i dag Fiskeri- og Kystdepartementet. Jeg har ikke brukt andre departementer enn UD, FKD og MD som kilder til min oppgave.

Japan og til dels Russland/Sovjet og Island. Hvorfor stemte Norge mot moratoriet? Hva var bakgrunnen for vedtaket om å stemme mot et moratorium når flertallet var for, og i hvilken grad tok forvaltningen hensyn til pressgruppene? Dette er spørsmål som blir viktig å se nærmere på.

Etter vedtakelsen av moratoriet i 1982, og den norske reservasjonen, ble det så igjen et økende press mot norsk hvalfangst. Dette presset vekslet med ulik intensitet gjennom hele 1980-tallet. Og det førte til et kontant press mot den norske regjeringen. Men det var departementene, da vesentlig UD og daværende FD som ble hardest presset. Presset kom fra flere kanter. Men den sterkeste motstanden møtte departementene fra internasjonale pressgrupper, og fra amerikanerne. MD var lite med i prosessen, og fikk i mindre grad føle presset. En rekke av de norske ambassadene, og bedrifter i inn og utland som var knyttet til norsk hvalfangst ble heller ikke skånet. De norske hvalfangere fikk også føle opinionens verbale og fysiske press. Kravet fra verdensopinionen var at Norge måtte rette seg etter moratoriet, og det ble truet med aksjoner mot den norske fangsten hvis Norge ikke avsluttet den. Det var også en offentlig debatt innad i landet om hvalfangsten. I denne debatten kom det sterkeste presset fra hvalfangstnæringen til å være mest toneangivende. Norske miljøvernorganisasjoner var stort sett fraværende i debatten

Det er viktig å være oppmerksom på at Norge hadde en legal rett til å fortsette fangsten. Etisk sett ble det imidlertid ansett som ufornuftig å ikke følge miljøvernorganisasjonenes synspunkter,¹⁷ selv om IWC tillot reservasjon fra moratoriet. Reservasjonen mot moratoriet i 1982 kom dermed til å sette Norge på verdenskartet i hvalfangstnæringen nok en gang. Jeg skal prøve å forklare hvordan de ulike aktørene forholdt seg til hverandre så lenge hvalfangstmoratoriet varte. Vekten blir lagt på forholdet mellom departementene, forholdet til amerikanerne og deler av den norske opinionen. Men vi kommer også til å se på hvilke følger det fikk for Norge å motsette seg kravet fra verdensopinionen.

1980-tallet var en konfliktfylt periode på mange måter. Selv om moratoriet ble vedtatt 1982, ble det ikke iverksatt før 1985/1986. Det medførte at presset mot norsk hvalfangstpolitikk kom til å komme i flere bølger. Først før 1982, så fram mot tiden for iverksettelsen av moratoriet, og så etter iverksettelsen. I 1986 vedtok Norge å stoppe den kommersielle

---

¹⁷ Kalland, Arne 2002. I artikkelen "Fiendebilder i hvalfangstdebatten" blir etiske begrunnelser drøftet.

fangsten fra og med 1987-sesongen. Fra 1988-1990, og 1992 var det vitenskapelig fangst.¹⁸ I 1991 var det ikke fangst. Fra og med 1993 var fangsten kommersiell, og legitimert gjennom Norges to reservasjoner (til moratoriet og til klassifikasjonen av nord-østatlantisk vågehval etter NMP). Her var det en klar sammenheng med det internasjonale presset, og de begrensede mulighetene for salg av kjøtt da de fleste land ikke kjøpte hvalkjøtt og -spekk.¹⁹ Presset mot hvalfangsten var særdeles sterkt på denne tiden, men det alene var ikke hele grunnen til beslutningen om å stoppe fangsten fra og med 1987.

En kan selvfølgelig spørre seg hvorfor Norge fortsatte med kommersiell fangst. Det hang sammen med flere forhold. For det første var forskere uenig om hvor stor den nord-østatlantiske bestanden var. For det andre kunne et hvalfangstforbud få betydning for ressursforvaltningen innenfor eget territorialfarvann., og for det tredje var det et økonomisk spørsmål. Et siste spørsmål hadde sammenheng med en omdefinering av fangsten til tradisjonell kystfangst eller aboriginal fangst. Uansett diskusjoner om fangsten kunne medlemsland reservere seg for et forbud mot fangst slik Norge gjorde i 1982. Reservasjonen medførte at man så kunne drive for eksempel vitenskapelig fangst. Motstandere av fangsten beskriver det som det såkalte "loophole" i konvensjonen.²⁰ "Loophole", eller smutthullet, ble etter hvert gjenstand for store diskusjoner i og utenfor IWC, og Norge fikk føle debatten sterk.

Debatten om hvalfangsten framtvang nærmere vitenskapelige undersøkelser. Den vitenskapelige fangsten skulle drive forskning for å finne ut av hvalens ressursgrunnlag, vandringer, omfang av miljøforgiftning i kjøttet, avlivningsmetoder og bestandstørrelsen. Når det gjaldt den norske fangsten ble de vitenskapelige data i andre halvdel av 1980-tallet innsamlet av Walløe-kommisjonen. Motstandere av fangsten mente at hovedformålet med vitenskapelig fangst var å undersøke i hvilken grad det var mulig å kunne starte eller holde fram med hvalfangsten. Walløe-kommisjonen, som fikk i oppdrag av regjeringen Brundtland i 1986 om å undersøke vågehvalbestanden, hadde ikke som formål å undersøke bestanden med det for øye å søke å begrunne fangst.²¹ Kommisjonen skulle undersøke hvorvidt bestanden var truet eller ikke av utryddelse. Den kom fram til at Norge måtte avslutte fangsten, eller sette i gang utvidet vitenskapelig forskning for med større sikkerhet finne ut av tilstanden til

---

¹⁸ <http://www.ssb.no/histstat/aarbok/tab-2000-09-06-05.html> (Åpnet 05.10.2006), og ICRW, Article VIII (1).

¹⁹ Norge har et selvpålagt eksportforbud mot salg av vågehvalprodukter. Det ble iverksatt 1993. St.meld. nr. 27 (2003-2004) 3.2.1.2. Under moratoriet fra 1982 til 1992 var det generelt forbud mot salg av spekk. (Kilde: Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond 2006.)

²⁰ G. Huseby 2005. Problematikken blir inngående drøftet i Husebys hovedoppgave om artikkel VIII.

²¹ The State of the Northeast Atlantic Minke Whale Stock, Økoforsk, 1987.

vågehvalen. Motstanderne av fangsten så imidlertid vitenskapelig fangst kun som et skalkeskjul for å begrunne kommersiell fangst. De norske hvalfangerne så nok også på forskningen som en mulighet til å få gjennomslag for fortsatt, ja endog utvidet fangst, og dette bidro nok til et større fokus på den vitenskapelige fangsten. Noen vil si med rette.

Nærmere om kapittelinnledning

Før jeg går inn i debatten om hvalfangsten skal jeg sette debatten inn et historisk perspektiv. Først skal vi se på utviklingen av hvalfangsten fram til 1972. Så skal vi se nærmere på det regelverket som vokste fram, og som førte til opprettelsen av Den Internasjonale Hvalfangstkommisjonen i 1946. På den måten vil jeg søke å klargjøre hvorfor det var nødvendig å få bygget opp en organisasjon som hadde til hensikt å forvalte hvalfangstbestanden. Det vil også bli sagt noe om hvalbestanden og typer av hval.

I kapittel II skal vi se på bakgrunnen for den norske og den internasjonale debatten om hvalfangst fra 1972 til 1992. Bakgrunnen for debatten var den industrielle fangstperioden og en gryende motstand mot et generelt dårlig fokus på miljøvern. Her skal vi se hvordan enkeltpersoner forsøkte å rette søkelyset mot overbeskatningen. Amerikansk hvalfangstpolitikk kan ikke utelates. Betydningen av de første føringer i denne politikken vil også bli behandlet. Vi skal følge utviklingen fram mot FN-konferansen i Stockholm 1972 hvor det aller første fangstmoratorium ble vedtatt. FN-konferansen om miljøvern i Stockholm 1972 var starten på en viktig debatt om hvalfangst, som for øvrig pågår ennå.

Kapittel III handler om forholdene som er knyttet opp mot vedtakelsen av FN-moratoriet på Stockholmskonferansen. Først skal vi se på hva som var grunnlaget for vedtaket om moratoriet på konferansen. Vi skal så gå nærmere inn på bakgrunnen for den norske stemmegivningen der Norge faktisk stemte for å innføre et hvalfangstmoratorium. I del 2 skal vi også se på hva som skjedde etter at flertallet i IWC stemte nei til det amerikanske moratorieforslaget på årsmøtet i IWC juni samme år. Norge stemte mot et moratorium på møtet i IWC. Det skjedde få dager etter at moratoriet ble vedtatt på Stockholmskonferansen. I den forbindelse skal vi se på de interne diskusjonene i og mellom departementene, og det offentlige presset mot Norge som følge av helomvendingen på IWC møtet. Jeg vil vesentlig konsentrere meg om perioden kort før Stockholmskonferansen og møtet i IWC, og følge den politiske prosessen fram mot årsskiftet 1973/74.

Fram til 1982 var det flere medlemsland i IWC som ønsket å få vedtatt et moratorium, men ikke før 1982 ble det et flertall i organisasjonen for et moratorium. Norge stemte mot moratoriet slik de gjorde det på møtet i IWC i 1972. I kapittel IV skal vi fokusere på de hendelser som førte fram til vedtakelsen av hvalfangstmoratoriet i IWC i 1982. Som følge av Norges motstand mot moratoriet møtte Norge sterke reaksjoner nasjonalt og internasjonalt etter at de vedtok å stemme mot moratoriet i 1982. Jeg vil derfor vektlegge de periodene der det er særskilt press fra den offentlige opinionen, og også her prøve å få frem de interne diskusjonene mellom departementene. Videre skal vi se på hva som førte til at Norge likevel vedtok, på eget initiativ, full fangststopp i 1988. I 1992 startet Norge imidlertid opp fangsten igjen. Nå som såkalt vitenskapelig fangst, men det går jeg ikke nærmere inn på.

I avslutningskapittelet skal vi se om det dannet seg noe mønster i hvalfangstpolitikken som Norge førte fra FN-moratoriet i 1972, til Norge gjenopptok vitenskapelig fangst i 1992. Her vil jeg se om politikken baserte seg på ren vitenskapelig forskning, motstand mot internasjonal press på norsk politikk, distriktpolitiske hensyn eller en sammenkobling av flere forhold.

Formålet med oppgaven

Formålet med min oppgave blir dermed å belyse deler av norsk hvalfangstpolitikk fra FNs miljøkonferanse i 1972 til 1982.²² For å forstå utviklingen av konflikten må vi gå tilbake til tiden før 1972. Hvalfangstperioden før 1972 vil vise hvorfor kampen om hvalen ble så aktuell. Vi skal også se på forholdet mellom Norge og den offentlige opinionen i kjølvannet av hva som skjedde i hvalsaken før 1972. Den offisielle norske hvalfangstpolitikken ble ført av Fiskeri-, Miljøvern- og Utenriksdepartementet. Disse departementene opplevde opinionen svært så forskjellig slik vi skal se. I den forbindelse vil jeg også se på utenlandske aktører, private aktører, kommunale aktører og private organisasjoner i inn- og utland for å klargjøre hva debatten handler om. Ved å se på forholdet mellom de ulike aktørene, offentlige og private, håper jeg å få fram hvordan norsk hvalfangstpolitikk ble utformet i en turbulent tid. Fangstpolitikken utover 1980-tallet vekslet fra å stå steilt i mot presset fra den voksende opinionen, til å bøye seg mer og mer for det sterke presset Norge møtte under store deler av

---

²² Jeg vil gå noe lengre enn 1982 fordi jeg ser på reaksjonen av vedtaket om et moratorium i 1982.

1980-tallet. Som følge av å stemme mot hvert eneste forslag om et hvalfangstmoratoriet etter FN-konferansen, var det nærmest opplest og vedtatt at Norge kom i skuddlinjen. Følelsen av å ha vært Moby Dick kan aldri ha vært nærmere. Det blir så min oppgave å belyse utviklingen og endringene i politikken fram til 1982, og til moratoriet faktisk ble satt i verk 1985/1986.

Kildebruk

Debatten omkring den norske hvalfangsten, etter avslutningen av den industrielle hvalfangsten i 1969, var en debatt som foregikk nasjonalt og internasjonalt. Aktørene i denne debatten kan grovt sett skilles i to deler. I den først gruppen finner vi de aktørene som forvalter hvalfangsten. Det er IWC, Fiskeridepartementet, Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet. I den andre gruppen finner vi stortingsrepresentanter, private organisasjoner så som norske fiske- og hvalfangstlag, miljøvernorganisasjoner i inn- og utland, og den store offentlige opinionen for og mot hvalfangst fra forskjellige land. Disse to gruppene representerer den offentlige opinionen for og mot hvalfangst. Jeg kommer ikke til å dele aktørene i ulike grupper under gjennomgangen av hvalfangstdebatten i de definerte periodene. Inndelingen her er foretatt kun for å systematisere hvor kildene hører hjemme.

Hovedkildene mine for å belyse hvordan debatten om den norske hvalfangsten foregikk er i hovedsak skriftlige, og disse kildene er hovedsakelig hentet fra de departementale arkivene. Men jeg har også benyttet artikler og muntlige kilder der det har vært naturlig. I den første gruppen er det stortingsforhandlinger, kommunevedtak og korrespondansen mellom departementene og forholdet til den offentlige opinionen som ligger til grunn for analysen av den politikken som ble ført. I hovedsak benyttet jeg arkivene til de ulike departementene.

Kildene består også av korrespondansen mellom departementene og ambassadene, og forhandlingene i de ulike delegasjonene og IWC. Det er dels formelle brev, dels notater som angår føringer eller instruksjoner til de representanter som møtte til drøftinger og årsmøter i IWC. Korrespondanse mellom de norske departementene og utenlandske ambassader er også benyttet. Korrespondansen er igjen dels formell og offentlig. En rekke av kildene er her notater som ikke var ment for offentligheten. Disse kildene var interne dokumenter som skulle danne bakgrunnen for stemmeavgivning, taktikkutforming ved møtene, eller forhåndsdrøftinger til samtaler med vesentlig andre nasjoner. De sentrale departementene mottok også en rekke brev fra norske fangstselskaper og privatpersoner. Brevene fra

fangstselskapene og -organisasjonene gir en god oversikt over hvilke temaer i debatten som opptok de som på en eller annen måte ble berørt av debatten. Vi skal også se i hvilken grad fangstselskapene og –organisasjonen og ulike miljøvernorganisasjoner la press på departementene. Personlige brev fra hvalfangstmotstandere over hele verden gir innblikk i hvilke synspunkter den offentlige opinionen hadde på norsk hvalfangstpolitikk. Mange av brevene ble kommentert av embetsverket, og de gir et bilde av hvordan departementene så på slike henvendelser. Det ugraderte og nedgraderte materialet jeg har til rådighet gir et godt bilde av debatten som foregikk. Enkelte graderte dokumenter fikk jeg ikke benytte i oppgaven. Det var vesentlig dokumenter knyttet opp mot UD. Jeg fikk likevel se dokumentene før de ble holdt tilbake. Ut fra innholdet å dømme tror jeg dokumentene i noen grad kunne ha nyansert og forklart ulike holdninger i departementet bedre. Likevel tror jeg det frigitte materialet vil være godt nok til å beskrive hovedlinjene i debatten omkring hvalfangsten.

Arkivene består av en rekke bokser og mapper. Materialet i boksene eller mappene er sortert noe ulikt avhengig av hvilket departement vi snakker om. Men det har likevel ikke vært nevneverdig komplisert å systematisere materialet, heller tidkrevende. Arkivmaterialet inneholder både ugradert og nedgradert materiell. I arkivene til UD har alt materialet jeg har fått utlevert vært ugradert, eller nedgradert slik at det har vært fullt tilgjengelig. I FKD fikk jeg som sagt tilgang til både ugradert og gradert materiale, men graderte dokumenter ble altså gjennomgått av FKD. Noen dokumenter ble, etter avveining i FKD og UD, holdt tilbake. I MD har de utvist samme praksis.

Kilder i Statistisk Sentralbyrå og artikler hentet fra internett har også gitt verdifull opplysning og bidratt til å kunne tallfeste og utdype enkelte emner.

Jeg har også benyttet norske og utenlandske artikler, konvensjoner, årsmøter i IWC og lovverk som kildemateriell. Noe kildemateriell er hentet fra Atekst. Atekst inneholder en rekke artikler hentet fra sentrale norske aviser, og telegrambyrå. Jeg har gjennomgått avisartiklene systematisk, og brukt enkelte artikler som jeg har ment kan være med på å belyse hvalsaken. Avisartiklene gjenspeiler noe av hva avisene i dagspressen var opptatt av. Men jeg har også fått bekreftet at avisen har gjengitt andre kilder korrekt, eller bygget på materiale som jeg har funnet i departementenes arkiver. De enkeltstående artiklene er hentet fra en rekke fagfolk innenfor antropologisk forskning og havpattedyrforskning fra inn- og utland.

Artikkelforfatterne var, eller er, dels knyttet til organisasjoner som forsker på havpattedyr. De er verken for eller mot hvalfangst, men søker å belyse hvalfangstproblematikken fra et etisk, eller et vitenskapelig synspunkt. Andre artikler er hentet fra institusjoner eller personer som støtter eller går klart i mot hvalfangst. Forskerne er vesentlig tilknyttet norske eller utenlandske universitetsmiljøer. Enkelte er tilknyttet departementene i Norge, IWC og uavhengige private miljøvernorganisasjoner og andre forskningsinstitusjoner.

Både avisartiklene og forskningsartiklene har vært et viktig bidrag for meg til å forstå hvorfor det var en debatt om hvalfangsten i perioden 72-86, samtidig som de har gitt meg en faglig kunnskap om emnet. Konvensjonene, utdrag fra årsmøtene i IWC, og lovverket jeg har benyttet er hentet fra FN, IWC's hjemmesider, amerikansk fiskeri- og havpattedyrlovgivning og fra Fiskeri- og kystdepartementet. Sammen med kildestoffet, gir materialet et godt innblikk i hva som regulerer hvalfangsten. Spesielt FN-konvensjonen av 1972, IWC's årsmøter og Hvalfangstkonvensjonen av 1949 (ICRW) har gitt meg en god innsikt i hva som regulerte og regulerer hvalfangst før og i dag.

Litteraturen jeg har benyttet er både norsk og internasjonal. Til grunn for framstillingen av hvalfangsten før 1972 ligger først og fremst firebindsverket til Johnsen og Tønnessen.²³ Verket gir en meget god oversikt over fangstproblematikk og bakgrunnen for opprettelsen av IWC. Verket belyser også kritikkverdige forhold knyttet til fangst og rederivirksomhet, så som ulovlig fangst og korrupsjon. Vi får også et innblikk i de økonomiske forhold i det som kalles den moderne hvalfangsten. Johnsen og Tønnessen er referert i en rekke vitenskapelige artikler. Den andre litteraturen jeg har benyttet gir i hovedsak en oversikt over hvalfangsten etter 1972, og drøfter vesentlig hvalfangsten i et internasjonalt lys. Denne litteraturen gir også dels viktig bidrag til hvilke argumenter som gjenspeiles i debatten omkring fangsten på 70-, 80- og 90-tallet, og hvilke problemer som er knyttet opp mot fangstproblematikken. Jeg har benyttet både oversiktslitteratur, og forskningslitteratur. Omfanget av denne litteraturen er enorm. Jeg har gjort et lite utvalg²⁴ og har konsentrert meg om litteratur som fanger de temaene jeg belyser. Opplysningene i artiklene og litteraturen har til dels blitt belyst gjennom samtaler og korrespondanse med noen av forfatterne, samt noen andre muntlige kilder.

---

²³ Arne Odd Johnsen og Tønnessen, Joh. N. *Den moderne hvalfangsts historie*, bd. 1-4. Oslo 1970.

²⁴ Se for eksempel Milton Freeman, "Flouting the Convention" 1999, Arne Kalland, "Fiendebilder i hvalfangstdebatten" 2002, Keiko Hirata, "Why Japan supports Whaling" 2003.

Kapittel I

Hvalfangst og hvalfangstregulering

1. Utviklingen av hvalfangsten fra 1929 til 1972

Motivene for å nedtrappe eller avvikle den industrielle fangsten blant hvalfangstrederiene, hvalfangstkommisjonen eller forskere var i hovedsak økonomiske. Gjennom hele den industrielle fangstperioden var det flere forslag om kvotereguleringer, og fredning av enkelte storhvaler. Beskatningen var hard, og før eller siden ville det komme et tilbakeslag som også ville få økonomiske konsekvenser for næringen. Nedtrappet eller avviklet man fangsten før en bestand var truet av utryddelse, skulle hvalbestanden få ta seg opp slik at det igjen ble økonomisk forsvarlig å drive fangst. Hovedproblemet var imidlertid å få fangstnasjonene til å komme til enighet om kvotene, og ikke minst få kontroll med de som skjøt hval uten lisens. Dette går som en rød tråd gjennom ”Den moderne hvalfangst historie”.²⁵ I dette kapittelet skal vi se på utviklingen av den industrielle fangsten fra 1929 og fram til 1972. Det overblikket jeg gir nedenfor vil på ingen måte være utfyllende. Men jeg tror likevel at det er viktig å trekke noen korte historiske linjer. Selve utviklingen fram til avviklingen har ingen direkte sammenheng med den hvalfangstdebatten som Norge kom til å oppleve i perioden fra 1972 og fram til 1992. Men den vil kunne forklare hvorfor det ble en stadig voksende bekymring for framtiden til hvalen. Framstillingen nedenfor omhandler den såkalte industrielle hvalfangsten som for Norges del definitivt sluttet rundt 1972, men som i hovedsak ble avviklet i 1969. Det vesentlige av denne framstillingen av perioden går fra 1929 til 1968 og bygger på Joh. N. Tønnesen, Arnold Ræstad og Dag Bakka Jr.

Fram til 1929 var den internasjonale fangsten i hovedsak en affære mellom Norge og Storbritannia.²⁶ Men etter hvert som man så at hvalfangstnæringen var svært lønnsom økonomisk, kom en rekke andre nasjoner sterkere med i fangsten.²⁷ I årene fram til 1939 var det to store ekspansjonsperioder. Den først perioden varte fra 1927 til sommeren 1931, og den andre fra 1934 til sommeren 1939. Mellom disse periodene var det nedgang i fangsten fordi verdenskrisen influerte på hvalfangsten. Under hele ekspansjonsperioden 1927-1931 var Norge den ledende hvalfangstnasjonen. Norske båter skjøt totalt sett fra perioden 1926 til og

---

²⁵ Johansen og Tønnessen 1970. Bd. 1-4.

²⁶ Tønnessen 1970. Bd. 4: 3.

²⁷ Tønnessen 1970. Bd. 4: 3. (Japan, Argentina, Portugal m.fl.)

med sommeren 1931 over 86000 hval av en internasjonal total fangst på noe over 150000 hval.²⁸ Det var kun britene²⁹ som var i nærheten av dette tallet med sine ca 44000 skutte hval.

Under den første store ekspansjonsperioden var det flere grunner til at Norge var den ledende fangstnasjonen. Først og fremst var det den enorme ekspertisen de norske rederne hadde opparbeidet seg gjennom flere foregående sesonger. Men ekspansjonen hang også sammen med at det kun var Norge og Storbritannia som drev industriell eller pelagisk fangst. Pelagisk fangst var fangst på det åpne hav med flytende kokerier.³⁰ I tillegg var det Norge og Storbritannia som fanget opp de fleste kapitalinvestorene på markedet. Det var sterk etterspørsel etter hvaloljen, og som Dag Bakka sier det: ”Hvalfeberen” gjorde det lett å skaffe kapital til å reise hvalbåter og nødvendig fangstutstyr.³¹ Men den enorme fangsten fikk et skudd for baugen. Følgene av fangstene var overproduksjon av hvalolje.³² Hvaloljen gikk til produksjon av smør eller margarin, og det førte til synkende priser, og sammen med verdenskrisen føret det til et sammenbrudd i norsk hvalfangst en kort periode. I sesongen 1930-31 og sommeren 31 skjøt norske båter 25952 hval av en totalkvote på 43130. Neste sesong var totalkvoten nede i 12996, og da ble det skutt kun 797 hval på norsk kjøp.³³ Norsk hvalfangst opplevde sitt hittil hardeste tilbakeslag, og opphugging, salg av skip og opplag var realiteter for hvalfangstredere i Vestfold.³⁴ Verdenskrisen varte imidlertid ikke lenge for hvalfangsten. Men fra 1934 kom andre nasjoner til å få innpass på den lukrative hvalfangsten. Japan og Tyskland bygde opp en stor fangstflåte, blant annet ved kjøp av utrangerte kokerier fra Norge.³⁵ Dette vekket sterk kritikk. Særlig salget av et kokeri i Norge opphetet debatten. Sammen med britene økte Japan (1935) og Tyskland (1937) sine andeler av den pelagiske fangsten på bekostning av norske rederier. Kort fortalt hadde årsaken til denne endringen i fangstkvote sine bakgrunn i lave kostnader, import av norske skyttere, teknisk utvikling og uregulert fangst. Likevel kom Norge som enkeltnasjon til å skyte tilnærmet like mange dyr

---

²⁸ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006). I statistikken skiller man fangstsesongene fra hverandre på sommeren. Derav betegnelsen ”sommeren 1931”.

²⁹ Britene står oppført som British Commonwealth. Nasjonene som tilhørte British Commonwealth ble først skilt ut 1950 under kategorien British Commonwealth. Jeg bruker hele tiden betegnelsen Storbritannia eller England.

³⁰ Bakka Jr. 1992: 17.

³¹ Bakka Jr. 1992: 15.

³² Tønnessen 1969. Bd. 3 kap IV. Overproduksjon av hvalolje og følger det fikk for næringen tar jeg ikke opp.

³³ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006).

³⁴ Bakka Jr. 1992: 17.

³⁵ Tønnessen 1969. Bd. 3: 455 ff.

som Storbritannia.³⁶ Totalt sett var den norsk fangsten halvert når man sammenlignet den med tidligere sesonger.

Årene 1940-45 betydde et skille fordi verdenskrigen startet. I perioden fra 1940 til 1945 førte krigen til at samtlige nasjoner som drev fangst trappet ned eller avvirket hvalfangsten. For Norges del startet nedgangen for alvor i 1941, og nordmennene skjøt total sett ca 13-14000 dyr fram til sommeren 1945. Jeg er usikker på om nordmennene drev fangsten fra Norge eller England. De andre store fangstnasjonene var britene, japanerne og tyskerne. Britene trappet ned til å ta ca 10000 dyr i hele perioden, tyskerne stoppet all fangst, hvilket ikke var det spor merkelig, men Japan prøvde å fortsette med storfangst.³⁷ Men i 1942 måtte de trekke seg så å si helt tilbake. Det hadde sin klare sammenheng med den japanske opptrappingen av krigen mot USA, og amerikansk krigføring i Stillehavet. Hele den japanske flåten ble senket.³⁸ Den norske gjenreisningen av fangsten startet straks krigen var over.

Fangstflåten til de norske rederne, lik alle andre hvalfangstland, ble i hovedsak rekvirert til militære formål. Krigen førte til at fem av de tolv kokeriene ble senket. De fleste hvalbåtene var så nedslitte og manglet hvalfangstutstyret slik at den norsk hvalfangstflåten var betraktelig redusert i 1945.³⁹ Et spørsmålet som man stilte seg etter krigen, var om det var mulig å komme på fote igjen etter de betydelige reduksjonene som hadde skjedd med flåten

Sesongen 1945-46 og sommeren 1946 ble det skutt 19348 hval. Norske fangstrederier skjøt 7687 av det totale antallet, men året etter var de oppe i antall av 12857 av 34720 skutte hval.⁴⁰ Gjenreisningen av den norske fangsten var vellykket. Den raske gjenreisningen kan nok tilskrives flere forhold. Den norske regjeringen hadde en betydelig finger med i spillet. Regjeringen hadde tvunget hvalfangstselskapene til fellesdrift for å få næringen på fote. Regjeringen ville ikke gå inn økonomisk hvis selskapene ikke var villig til å dele på kvotene⁴¹ Selve hovedgrunnen til fellesdriften må ha ligget i en slags moralsk begrunnelse. Noen av rederiene kom svært dårlig ut av krigen fordi de hadde mistet så å si hele flåten. Med tanke på

---

³⁶ International Whaling Statistics operer med British Commonwealth med utskilte nasjoner fra 1950 til 1956. Etter 1956 er Commonwealth delt opp i Sør-Afrika, United Kingdom (Storbritannia), Canada, Australia og New Zealand, og betegnelsen British Commonwealth blir ikke lenger benyttet. Fangsttallene for Storbritannia er lavere enn fangsttallene for Commonwealth.

³⁷ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006)

³⁸ Komatsu og Misaki. *Whales and the Japanese*. Yokohama 2003: 65.

³⁹ Se Bakka Jr. og Tønnessen.

⁴⁰ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006)

⁴¹ Tønnessen 1970. Bd. 4 s. 190.

Arbeiderpartiets mål om å gjenreise landet i fellesskap, var det kanskje ikke urimelig å stille et slikt krav om felles drift for hvalfangsten også. På den måten hindret man at enkelte hvalfangstselskaper mistet sitt levebrød av mer eller mindre tilfeldigheter. Man fikk også flere hvalfangere ut i arbeid fordi fellesdrift førte til fordeling av utbytte som igjen kunne føre til raskere oppgang for de som var hardt presset økonomisk etter krigen.

Man kan selvfølgelig ikke utelukke at gjenreisningen ville vært like vellykket uten en felles norsk hvalfangstdrift. Hvalen var der, og selskaper som var villig til å satse var sikret fangst og avsetning. Men De Norske Hvalfangstselskapers Forbund hadde fått utført en vurdering, og den konkluderte med at sjansen for en vellykket gjenreisning ville vært liten.⁴² Eventuell negativ råvareprisutvikling, flere konkurrenter, og høye økonomiske utgifter var usikkerhetsmomenter som kunne slå negativt ut for driften. Selv om enkelte rederier snakket om nasjonalisering av driften og beklaget seg over statlig kontroll, ble fellesdriften løsningen. Varigheten av fellesdriften var ikke ment å være en varig ordning. Den ble satt til tre sesonger, og avsluttet i 1948. Fangstflåten var nå fullt utrustet for nye sesonger, og sesongene under fellesdrift hadde vært økonomisk lønnsomt.⁴³ Fram til sommeren 1950 var det totalt sett økende fangst, og Norge stod igjen på toppen som den største hvalfangstnasjonen. Inngangen til nye tiår med fangst lå åpen.

Andre land som fortsatt kom til å fange hval i stort omfang var Storbritannia og Japan. Japan hadde nær blitt nektet å delta i fangst på bakgrunn av krigsbegivenhetene under den andre verdenskrig.⁴⁴ Nordmennene mente den ”hensynsløse framferd mot norsk skipsfart og norske sjøfolk” under krigen burde fremkalt et forbud mot japansk deltakelse.⁴⁵ De fikk også støtte fra andre nasjoner. Men siden det var amerikanerne som kontrollerte internasjonal politikk førte ikke motstanden fram. Amerikaneren ønsket å få Japan inn i internasjonal økonomi, men også sørge for mattilgang, og gav midlertidig dispensasjon for japanerne i et begrenset område.⁴⁶ 1946 fikk de tillatelse til å drive antarktisk fangst. Motstanden mot japansk inntog i næringen kan godt ha vært japanernes hensynløse krigshandlinger. Det er allment kjent at japansk krigføring under krigen var særdeles brutal. Men det er mer nærliggende å tro at

---

⁴² Tønnessen 1970. Bd. 4: 194.

⁴³ Bakka Jr 1992: 21.

⁴⁴ Tønnessen 1970. Bd. 4: 248

⁴⁵ Tønnessen 1970. Bd. 4: 252-253.

⁴⁶ Komatsu og Misaki 2003: 66.

årsaken lå i næringsinteresser. Norge hadde stor økonomisk interesse i å holde Japan borte fra pelagisk fangst. Likeså de andre nasjonene som fanget i Antarktis.

Tønnessen betegnet 1950-tallet som en ekspansjonsperiode,⁴⁷ og perioden tok oss gjennom en periode med høye fangsttall og strid om kvoter. Visse endringer kom imidlertid til å skje. Fangstene var enorme. Bortsett fra sesongen 1954, pekte harpunen mot stadig toppfangst. I løpet av en tiårs periode skjøt hvalskyterne i verden over 600000 hval. De norske hvalfangstselskapene skjøt alene over 200000 hval. Men mot slutten av tiåret tok japanerne stadig en større andel, og i 1959 var Japan blitt verdens største hvalfangstnasjon.⁴⁸ Riktignok hadde Japan ikke skutt så mange hval som Norge, men nå skjøt japanerne flest. Konkurransen var påtagelig.

Blant forskere, spesielt innenfor Den Internasjonale Hvalfangstkommisjonen IWC⁴⁹, var man urolig for utviklingen. Selv innenfor IWC var det en viss enighet om at hvalbestanden nå var sterkt truet.⁵⁰ Gjennom hele 50 tallet hadde det nemlig blitt foretatt en rekke observasjoner som viste at flere arter, deriblant blåhvalen og finnhvalen var sterkt truet av utryddelse.⁵¹ Den sterkeste offentlige opposisjonen mot fangsten i denne perioden kom ennå ikke fra noen verdensopinion. Den kom faktisk innenfor hvalfangstorganisasjonen IWC. Men selv om det nå var begynt å så tvil om det var forsvarlig å fortsette fangsten i den målestokken som man tidligere fanget, kom fangsten til å gå for fullt som vi så.

På 1950-tallet var det riktignok noen organisasjoner, privatpersoner og stater som hadde tonet flagg mot den sterke utryddelsen av hvalen. Men noen etablert verdensopinion fantes ikke. Debatten hadde stort sett foregått innenfor hvalfangernes egen organisasjon IWC. At den kom der er noe ironisk da denne organisasjonen først og fremst skulle ivareta fangstnasjonenes interesser. På den annen side, forskerne i den vitenskapelige komiteen i IWC visste at de måtte ta hensyn til bestanden ut fra et miljøvernspunkt også.⁵² En ukontrollert fangst ville uansett medført at hvalfangerne hadde blitt satt på land. Slik sett var det også nødvendig for IWC å kontrollere og diskutere størrelsen på fangstkvote. IWC drøftet også om det var

---

⁴⁷ Tønnessen 1970. Bd. 4: 328 ff.

⁴⁸ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006)

⁴⁹ IWC, The International Whaling Commission ble stiftet i 1946.

⁵⁰ Arnold Ræstad. 1928. *Hvalfangsten på det frie hav*. Oslo: Aschehoug

⁵¹ Aron, William 2000. "The International Whaling Commission: A Case of Malignant Neglect". Se også Tønnessen 1970. Bd 4.

⁵² Tønnessen 1970. Bd 4: 438

nødvendig med forbud mot fangst av ulike arter. Alle de store hvalene ble gjenstand for alvorlige diskusjoner om fredning. Blåhvalen og knølhvalen ble fredet midt på 1960-tallet som følge av denne diskusjonen.⁵³

Allerede tidlig på 60-tallet ble IWC helt klar over at den totale bestandstørrelsen var under bestandens størrelse før fangsten begynte.⁵⁴ Kommisjonen i IWC, som behandlet de vitenskapelige data, som var samlet inn tidlig på 60-tallet, ønsket sterke begrensninger på fangstkvoteene. En rapport som medlemmer av den Vitenskapelige Komiteen skulle legge fram 1964 pekte på at meget strenge kvotebegrensninger ville være det eneste riktige for å la bestanden få en mulighet til å bygge seg opp igjen.⁵⁵ Det var tre personer som arbeidet med denne saken. De tre kom til å bli kjent som ”de tre vise”⁵⁶. De pekte også på at enkelte hvalbestander eller arter burde fredes. Hvis ikke ville store deler, om ikke hele den internasjonale hvalfangstflåten måtte sette kursen mot land i nær framtid. Økonomisk sett ville en fangst med store kvoter for alle fangstnasjoner medført at næringen uansett ville tatt livet av seg selv i løpet av få år, da naturgrunnlaget ikke kunne ha dekket opp for alle de landene som var i fangst. Skulle hvalen få en framtid på de syv hav, var det ingen vei utenom drastiske endringer innen næringen. Fangsttallene pekte nedover for hvert år fangsten varte. Det var ikke bare begrensningene av på fangsten som hadde ført til det. Det var også et faktum at hvalfangstnasjonene ikke greide å oppfylle kvotene.⁵⁷

Økonomisk sett var det ikke lønnsomt å drive fangst hvis fangstnasjonene skulle dele på lave kvoter. Endringene måtte komme, og de måtte få konsekvenser for hele hvalfangstindustrien. Både motstandere og tilhengere av fangsten visste at reguleringer var tvingende nødvendig.⁵⁸ Riktignok var det krefter i Norge, Japan og Sovjet som ikke var av samme oppfatning. De mente at visse hvalarter ikke var truet av utryddelsesfare, og så derfor ikke noen grunn til

---

⁵³ Tønnessen 1970. Bd 4: 433

⁵⁴ Hvalbestanden utregnes etter en formel. Grovt sett kan man si at hvis man ønsker at bestanden ikke skal minke eller økes, må man kun fange reproduksjonsoverskuddet utover normal dødelighet. Økes fangsten utover overskuddet, vil bestanden komme under et reproduksjonsnivå som gjør at bestanden ikke vil greie å ta seg opp. Dermed vil bestanden kunne gå til grunne. Tønnessen 1970. Bd. 4: 430-432.

⁵⁵ Det er næringsinteressene som i stor grad definerer når overbeskatning finner sted, men blant alle aktørene i markedet var det nå helt klart at de økonomisk viktige bestandene nå var i ytterste faresone for ”total desimering”. Holm, Petter 1984, ”Forhandlinger, problemløsning og symbolpolitikk”, Kvalfangstregulering 1870-1982. Fiskerikandidatoppgave, Universitetet i Tromsø.

⁵⁶ Betegnelsen ”de tre vise” ble brukt på de komitémedlemmene som utarbeidet den viktige hvalfangstrapporten som ble lagt fram 1964. Det var Holt, Allen og Chapman.

⁵⁷ Tønnessen.1970. Bd. 4: 459

⁵⁸ Tønnessen 1970. Bd. 4: 431

noen streng reguleringen av kvotene for disse dyrene.⁵⁹ Det at enkelte nasjoner ikke ønsket så strenge begrensninger hang også sammen med store økonomiske investeringer, omplassering av overflødig arbeidskraft, og produksjon og salg av biprodukter av hvalskrotten. Men i første rekke var det Japan som gikk hardest i mot begrensninger.

De aller fleste aktører som var med på avgjøre videre fangst gikk for de kvotereguleringer som IWC vedtok. Det var en vanlig oppfatning at kvotene som ble satt var for høye. Det kom også fram gjennom de diskusjonene og konfliktene som oppstod mellom nasjonene.⁶⁰ Ser man på hvalfangststatistikken i perioden fra 1961 til 72 vil en se at nedgangen i fangsten er svak årlig. I ettertid kan vi se at det var nødvendig med strenge reguleringer. Fra en toppfangst på over 66000 dyr i sesongen 1961 – 62 til omtrent 31000 dyr i sesongen 1971-72, ser vi at ”de tre vise” fikk rett i sine konklusjoner.⁶¹ Selv om reguleringene medførte lavere kvoter, var det også klart at det var mangel på hval. Det viste seg da etter hvert at verken myndighetene, rederiene eller IWC var i tvil om nødvendigheten av reduksjoner i fangstkvoter mot slutten av 1960-tallet.⁶²

Norge så imidlertid ikke særlig lyst på den framtidige industrielle fangsten ut fra kommisjonens beregninger, og trakk seg fra industriell fangst på alle feltene i verden få år etter de store debattene om kvotene midt på 1960-tallet. De aller fleste norske fangstrederiene var for øvrig allerede på veg ut av næringen på slutten av 1960-tallet fordi de mente at det ikke var økonomisk forsvarlig å drive fangst lenger.⁶³ Det hang nettopp sammen med konkurransen på feltene, kvotene og naturgrunnet for fangsten. Andre faktorer var ellers knyttet opp mot driftskostnader generelt. 1968 regnes som det året da hvalfangsten definitivt var over. Aksjeselskapet Kosmos la ned hvalfangsten, og dermed forsvant det aller største rederiet ut av næringen. Kun enkeltskip og hvalbåter fortsatte noen få år til.⁶⁴ Det var altså et spørsmål om totalkvoter og lønnsomhet, mer enn miljøhensyn som lå bak avviklingen av en nær 100 år lang landbasert og pelagisk hvalfangsttradisjon i Norge.⁶⁵ Det er viktig å være klar

---

⁵⁹ Tønnessen 1970. Bd. 4: 433 ff. Russerne drev for øvrig omfattende underrapportering av fangsten.

⁶⁰ De landene som det er snakk om er England, Nederland, Japan, USSR og Norge. Men det var spesielt Japan som kom i konflikt med IWC på bakgrunn av kvotereguleringer.

⁶¹ International Whaling Statistics, <http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Åpnet 22.10.2006)

⁶² Holm. 1984: 27-29.

⁶³ Tønnessen 1970. Bd. 4: 449-460

⁶⁴ Tønnessen 1970. Bd. 4: 458, og Bakka jr. 1992: 27. I 1972 ble det skutt 33 storhval og det var definitivt slutt denne sesongen.

⁶⁵ Den ”moderne hvalfangsten” startet opp med Svend Foyn på 1860-tallet. Utvikling til den sterkt industrielle pelagiske fangsten på 1900-tallet ble på en måte startskuddet for den hvalfangstperioden folk flest tenker på når

over at drivkreftene innen hvalfangstnæringen med få unntak så på hvalfangsten ut fra et økonomisk perspektiv. Næringen tok ingen eller få miljømessige hensyn under den industrielle fangstperioden, og dermed hadde denne faktoren lite å si for fangstavviklingen.

Det som var igjen av flåten da fangsten ble innstilt ble stort sett enten hugget, ombygd, eller solgt. Noen norske hvalbåter og kokerier ble solgt til Japan, men også andre land på slutten av perioden. Internasjonalt ble det så stort sett Japan som kom til å fortsette med stor tyngde i næringen etter at Norge hadde trukket seg ut i 1968. Japan, som etter den andre verdenskrig nær hadde blitt nektet å ta del i fangsten, ble ironisk nok nå sittende som den store hvalfangstnasjonen. Og det som følge av at de norske rederiene hadde trukket seg ut fordi hvalbestanden var på et så kritisk lavnivå at det verken økonomisk eller forvaltningsmessig ansåes forsvarlig å drive industriell storhvaljakt internasjonalt. Det var også norsk hvalfangst som hadde banet vei for japansk hvalfangst.⁶⁶ Utviklingen av harpunen og salget av det norske hvalkokeriet ”Antarctic” (senere navngitt Tonan Maru⁶⁷), gjorde starten på pelagisk fangst mulig for Japan i 1934. Slik sett var ringen sluttet for Japan. Hvalfangstindustrien i Japan var nå sterk økonomisk. Oppgangen i næringen gjennom hele etterkrigstiden hadde styrket hvalfangstindustrien i Japan. Opinionsen støttet fortsatt fangst, og det lå dermed få hindringer i veien for å fortsette driften. Men den japanske fangsten gled mer og mer over i de senere ble kalt den kommersielle fangsten. Og sammen med Norge skulle denne fangsten føre til ny motstand mot japansk fangst.

Under hele den industrielle fangstperioden fram til 1972 var det krefter i og utenfor det etablerte hvalfangstmiljøet som hadde arbeidet for begrensinger av hvalfangsten.⁶⁸ Tanken om en total fredning av hele hvalbestanden var fremme, men kom aldri til å få noe fotfeste i kommisjonen under den industrielle fangstperioden. Men tanken om en total fredning av storhvalen og småhvalen, skulle bli en kamp som utløste en stor årelang internasjonal debatt.

---

det gjelder hvalfangst. Fra 1920-30-tallet ble hvalfangsten svært spesialisert med sine hvalbåter og flytende kokerier. Og det er nettopp i perioden fra 20-tallet og fram til ca 1970 som fører til en sterk desimering av de fleste storhvalene. Denne perioden blir dermed en av hovedgrunnene til fokuseringen på norsk hvalfangst etter den formelle avslutningen av den moderne hvalfangst historie.

⁶⁶ Komatsu og Misaki 2003: 65.

⁶⁷ ”Tonan Maru” ble sunket av ”USS Bowfin” 28. nov. 1943. Hevet etter krigen, bygd opp igjen.

www.bowfin.org (Åpnet 22.10.2006). Se også

http://www.lardex.net/TONSBERG/lippe/skipstekst/1928_antarctic.htm (Åpnet 16.12.2006)

⁶⁸ Tanker om fredning og kvotebegrensinger ble grundig drøftet allerede i boken ”Hvalfangsten på det frie hav” av Arnold Ræstad 1928.

2. Framveksten av et reguleringsystem og opprettelsen av IWC i 1946

Hvalfangstnæringen har opp gjennom alle de årene hvalfangsten har blitt drevet vært gjenstand for debatt omkring regulering.⁶⁹ Den franske forskeren Jean B. Charcot tok spørsmålet om å frede hvalen opp allerede på 1800-tallet.⁷⁰ Under finnmarksfangsten ble det forbudt å fange hval.⁷¹ Folkeforbundet tok tak i spørsmålet på 1920-tallet.⁷² I tillegg ble enkeltbestander fredet.⁷³ På 1930-tallet ble også International Whaling Statistics etablert nettopp for å kunne samle sammen et tallmaterieell som bakgrunn for diskusjonen om hvalforvaltning. Vi fikk også en hvalfangstkonsvensjon på 1930-tallet som viste aspekter av verneinteresser.⁷⁴ Forsøkene eller tiltakene på fredning hadde stort sett sammenheng med økonomiske forhold, og ingen av tiltakene var ensidig tuftet på miljømessige hensyn. Spiren til fredning av hvalen kom først når medlemmene i IWC anså at fredning måtte til for å få bestanden opp igjen slik at hvalfangsten kunne fortsette. Problemet med å fredlyse hvalbestanden hadde direkte sammenheng med de store økonomiske interessene i hvalfangsten. IWC mente at en forvaltning av hvalbestanden som ”høstet av overskuddet” var det mest korrekte. IWC var til en viss grad enig at enkeltbestander måtte fredes av hensyn til miljøet. Og det er ut av disse grunnholdningene som debatten om hvalen også springer ut av.

I fremstillingen nedenfor vil vi se på hvilke forhold som førte til et krav om å regulere fangsten gjennom en samlet hvalfangstorganisasjon. Framstillingen er heller ikke her ment å være utfyllende, men jeg har valgt å legge vekt på de tiltakene som Tønnessen beskriver.

Konsekvensen av en mangelfull regulering var en årsak til at Norge vedtok den første hvalloven som kontrollerte det ”frie hav” i 1929.⁷⁵ Selve grunnlaget for loven hadde sammenheng med Englands krav om å regulere fangsten, og et ønske fra norske fangstredere å kontrollere ”fangsten og utnyttelsen av råstoffet”.⁷⁶ Hvalloven kunne hindre salg av utstyr, båter med mer som igjen kunne hindre andre nasjoner å få innpass i fangsten. Slik kunne

---

⁶⁹ Ræstad 1928.

⁷⁰ Ræstad 1928: 4

⁷¹ Johnsen 1959: 617.

⁷² Ræstad 1928: 1ff.

⁷³ Ræstad 1928: 103.

⁷⁴ Allen K. Radway. Conservation and Management of Whales. 1980: 23-24, University of Washington Press. Seattle.

⁷⁵ Begrepet det ”frie hav” ble benyttet av Ræstad, og han drøfter begrepet inngående i boken ”Hvalfangsten på det frie hav”. Ræstad 1928. Kap. IV.

⁷⁶ Tønnessen 1969. Bd. 3: 312, 338. Tønnessen har en grundig gjennomgang av hvalloven og konsekvensene i kapittelet.

fangsten til en viss grad reguleres. Men hvalloven hindret likevel ikke en utvidelse av fangsten, først og fremst fordi rederne ikke trengte konsesjon for fangsten. Og loven gjaldt bare nordmenn. Andre fangstland ville ikke bli berørt om ikke de også fulgte opp med et lignende lovverk. Men et lovverk som ikke kunne regulere fangsten gjennom en konsesjon førte til at ekspansjonen kunne gå forholdsvis uhindret videre. Noe Internasjonalt lovverk som regulerte hele fangsten fantes ikke.

I 1934 og 1935 ble hvalloven av 1929 utvidet med ytterligere begrensinger på den norske hvalfangsten. Igjen var hovedformålet å hindre fri fangst på feltene i Antarktis, for å sikre utryddelse av hvalen. I tillegg forsøkte man å få England til å etterfølge Norges holdninger til fangsten. England vedtok en lignende hvallov i 1934⁷⁷, men den fikk ingen betydning for reguleringen da den ikke søkte å hindre ytterligere fangst på noen måte. Striden om reguleringen av den pelagiske fangsten medførte at Norge og England innførte et lovverk, men de greide likevel ikke komme fram til enighet om kjernen i spørsmålet; en regulering av fangsten som gav like vilkår for begge nasjonen, som hindret flere nasjoner i å komme inn på markedet, og som kunne hindre en mulig utryddelse av enkelte hvaler. Heller ikke forsøk med å få i stand bilaterale avtaler lyktes. Med andre ord var all regulering i hovedsak et spørsmål om proteksjonisme. Og vi kan også se at hvalfangsten var en næring som i første rekke handlet om norske og britiske interesser selv om andre nasjoner presset på.

Londonkonferansen i 1937 skulle søke å sikre og bevare en Antarktisk ”hvalbestand som kunne sikre det høyest oppnåelige utbytte uten å reduseres”.⁷⁸ Dette var for øvrig ingen ny tanke. Ræstad viser til lignende tankegang.⁷⁹ Med den i bakhodet er det lett å forstå at kampen om hvalen kom til å måtte pågå uten særlig restriksjoner. Så selv om konferansen skulle sørge for en diskusjon om reguleringer som skulle hindre overbeskatning, var det økonomien som stod i høysetet.

Konferansen skulle holdes for å diskutere om man kunne komme til enighet om et regelverk eller en avtale som skulle regulere en rekke sider ved fangsten. Det skulle imidlertid vise seg at det ble vanskelig å samle datidens hvalfangstnasjoner til et internasjonalt møte.⁸⁰ Japan anså seg som små, og lite betydningsfulle, Tyskland, skal vi si, var opptatt på annet hold. Men

---

⁷⁷ Tønnessen 1969. Bd. 3: 445.

⁷⁸ Tønnessen 1969. Bd. 4: 19.

⁷⁹ Ræstad 1928: 5.

⁸⁰ Det var Japan og Tyskland som var de nasjonene som i det første rekke var vanskelig å få med.

konferansen ble holdt, og kvoter, sesongåpninger, maksimumsavtaler om hvalbåter, bruk av norske hvalskyttere og salg av hvalolje var viktige drøftingsområder. Konferansen og den påfølgende avtalen ble mislykket. Nasjonene greide ikke å få fram en avtale som de kunne bli enig om. To av hovedformålene var regulering av fangstsoner og begrensinger på fangsten av bardehvalene. Her greide man ikke å komme til enighet. Avtalen var den første internasjonale avtalen som skulle regulere fangst i Antarktis og utenfor. Tidligere var avtaler og lovverk, da vesentlig mellom Norge og England, bare gjeldende for Antarktis. Men Londonavtalen kom ikke til å sette stopper for ekspansjonen i fangsten. Tvert i mot hensikten kom flere nasjoner med, og sørget for større konkurranse. I tillegg ble også nordområdene hardt beskattet.

En ny hvalkonferanse ble holdt i London i 1939 for igjen å prøve å begrense fangsten. Men også den mislyktes.⁸¹ De samme hovedspørsmålene dukket opp, men fremdeles greide man ikke å enes.

Ser man på konferansene og avtalen som ble forsøkt gjennomført fram til 1939 oppdager vi flere sammenfallende trekk. De landene som førte an i fangsten ønsket restriksjoner for å hindre en overbeskatning. Forslagene om reguleringer for å hindre en overbeskatning hang sammen med økonomiske faktorer. En hard beskatning førte til god fortjeneste, men også en fare for at fangsten måtte trappes helt ned i nær framtid. Reguleringen skulle også hindre andre land i å ta seg raskt inn i næringen. Forslaget om å forby norske skyttere, og selge kokerier var del av denne politikken. For ”nye” land som ville inn i næringen var uinnskrenket fangst og flere fangstområder viktig. Det skulle skaffe rask grobunn for etablering av en levedyktig næring. Disse to næringspolitiske standpunktene viste seg å være umulig å forene.

Men hvalfangstnæringen så likevel at det var nødvendig å få til en internasjonal regulering. De første forsøkene kom så mot slutten av den andre verdenskrig. ”The Protocol of 1944” ble undertegnet. Avtalen skulle ”vedta endringer i Londonavtalene av 1937 og 1938, sikre en ny oppstart av hvalfangsten etter krigen. På konferansen opplyste også den amerikanske delegaten Remington Kellogg at USA ville innkalle alle verdens hvalfangstnasjoner til en stor konferanse i Washington 1946. Hovedformålet med konferansen var å prøve å få til en felles regulering av hele hvalfangstnæringen, og etablere en organisasjon som kunne ivareta

---

⁸¹ Tønnessen 1970. Bd. 4: 76

interessene til hvalfangstnasjonen. En revisjon av alle avtaler som tidligere var gjort var nødvendig da de ikke på noen måte hadde greid å etablere en felle internasjonal forvaltning. Den andre desember 1946 vedtok konferansen at The International Whaling Commission skulle opprettes. Hvalfangstnæringen greide å stable på beina en organisasjon som skulle komme til å bli gjenstand for mye kritikk, men den var også viktig fordi verden for første gang så det som vesentlig å kontrollere fangsten samlet. Verdens første internasjonale hvalfangstorganisasjon var etablert med et hovedformål:

”provide for the proper conservation of whale stocks and thus make possible the orderly development of the whaling industry.”⁸²

IWC kom til å være den viktigste organisasjonen for forvaltning av hvalbestanden gjennom hele den perioden vi skal se på. I 1992 ble så Den Nordatlantiske Sjøpattedyrkommisjonen⁸³ (NAMMCO) opprettet. NAMMCO er ikke direkte ”konkurrent” til IWC, men ble etablert fordi noen nasjoner mente IWC ikke forvaltet hvalbestanden etter IWC’s grunnleggende mål.⁸⁴ Begge organisasjonene lever ved siden av hverandre, men det er IWC som er den viktigste hvalfangstorganisasjonen i verden.

3. Kort om hvalbiologi

Før jeg presenterer hovedstoffet vil jeg gi en liten oversikt over hvalartene som var de mest ettertraktede fangstobjektene. Jeg vil også presentere vågehvalen som ble Norges fremste problemkilde under hvalfangstdebatten fra 1972-1982/1992. Den presentasjonen av hvalene jeg beskriver stammer fra hvalfangstperioden fram til slutten på 1960-tallet.

Det var ikke alle hvalarter som det ble jaktet på under den moderne hvalfangstperiode. Det hang selvfølgelig sammen med den vektmessige størrelsen, og bestandens størrelse. Men også det faktum at det var forbudt å skyte hvalunger og hvalforeldre,⁸⁵ hindret full utnyttning av de bestandene det ble jaktet hardt på. Bakgrunnen for utvelgelsen av hvilke hvaler man kunne jakte var først og fremst Den Internasjonale Hvalfangstkommisjonens beregninger over antall

---

⁸² <http://www.iwcoffice.org/commission/iwcmain.htm> (Åpnet 25.10.2006)

⁸³ I 1992 ble Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen opprettet (NAMMCO). NAMMCO er ikke likestilt med IWC som forvaltningsorgan for alle hvalarter. NAMMCO ble opprettet som følge av misnøye med IWC’s forvaltningsmessige forpliktelser. NAMMCO består av Norge, Island, Grønland og Færøyene.

⁸⁴, Nils Chr. Stenseth m.fl. 1993: 211-212.

⁸⁵ Jeg vet at det IWC ikke gikk inn for fangst på hvalunger og drektige hvaler. Men det ble tatt slike dyr.

dyr som fantes. Utrekningene var til dels kompliserte da man tok hensyn til bestandens størrelse, evnen til reproduksjon og dødelighet. Etter en matematisk modell kunne man beregne hvor mange hval man skulle ta ut. Kvotene som ble satt avhang av om man ville ha et maksimalt utbytte, eller føre en slags vernelinje. Et stort problem som oppstod var selvsagt at enkelte hvalarter på 1960-tallet var så hardt beskattet at man var usikre på om de kunne regenereres. Knølhvalen var en slik art. Hvalfangstkommisjonen resultater for framtidig fangstprognoser for blåhvalen, knølhvalen, seiwhalen, spermhvalen og finnhvalen ble viktig fram til fangststoppen på slutten av 1960-tallet for Norges vedkommende.

Blåhvalen er verdens største sjøpattedyr. Med en størrelse på 30 meter, og vekt på over 170 tonn,⁸⁶ ble den ansett som den viktigste økonomiske ressursen under den pelagiske fangsten.

Man har bare antydninger

for hvor stor bestanden

opprinnelig var på det

største, og man tror den var

på ca 150000 dyr. Etter en hard beskatning var bestanden sunket til et sted mellom 930 og 2790 dyr foran 1961-62 sesongen! Det ville ta over 50-60 år å få opp bestanden til et nivå der man kunne skyte ca 6-8000 dyr ved total fangststopp. Fangststopp av blåhval var den eneste mulighet for å sikre at arten skulle overleve.⁸⁷ Men Japan og andre pelagiske fangstnasjoner ville ikke uten videre stoppe fangsten. Japanerne måtte ned i en fangst på 20 dyr i en sesong før de anså at hvalbestanden var så lav at fangst ikke kunne fortsette. I dag er blåhvalbestanden fredet i Norge. IWC har også vedtatt fredning som gjelder på hele verdens fangstfelt.

Knølhvalen er den andre store hvalarten som krevde en nøye utarbeidelse av kvotestørrelsen.

Dens pelagiske navn er *Megaptera Novaeangliae*. Arten kan bli opptil 15 meter og veie 35

tonn.⁸⁸ Knølhvalen stod i en ytterst mistrøstelig stilling. Arten var delt inn i to grupper. Begge grupper var utrydningstruet. Men den gruppen som stod i størst fare

⁸⁶ <http://odin.dep.no/fkd/norsk/publ/veiledninger/008001-120002/index-hov008-b-n-a.html>

⁸⁷ Tønnesen, Joh. N. 1970. Bd. 4: 433-434.

⁸⁸ http://odin.dep.no/fkd/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/008001-120002/hov011-bn.html

for å bli utryddet ville bruke 80 år på å bygge seg opp til en bestand som det kunne føres fangst på, om fangsten ble stoppet tvert. Også denne arten er totalfredet i verden og i Norge.

Seihvalen⁸⁹ var en bestand man ikke hadde sikre opplysninger om. Her støttet man seg på nedgangen i fangsten på andre hval, og det faktum at fangsten ikke hadde økt så mye at det oppveide tapet av fangsten på

de andre arter. Rederiene ville nok søkt å fange flere Seihval så lenge de ikke kunne fange

blåhval og knølhval. Når nå ikke fangsten av seihval oppveide nedgangen i fangst av andre hval, var det temmelig klart at også denne bestanden var faretruende lav. Fangsten ble likevel ikke stoppet, men man måtte sette ned fangstknoten fordi fangsten som var ville ført til at hvalbestanden ville synke drastisk, og få vansker med å reproducere seg. Det er ikke lov å fange seihval i Norge i dag. Andre land fanger den (Island).

Spermhvalen er en annen type hval enn de ovennevnte. Det er en tannhval som ikke har samme næringsgrunnlag som bardehvalene ovenfor. Denne hvalen blir opp til 15 meter og

kan veie 45 tonn. Den var en særdeles stor hval, men den hadde likevel ikke samme betydningen for næringen i Antarktis som de andre hvalene. Tønnesen sier at hvalarten ikke ble gjenstand for

totalfredning grunnet at: ” det ikke var noen som helst utsikt til å få disse forslag vedtatt.”⁹⁰

Spermhvalen er totalfredet i Norge i dag.

Den siste store hvalen som hadde næringsmessig sterk betydning var Finnhvalen. Den kan veie opp til 75 tonn, og bli 24 meter lang. Hvalen er totalfredet i Norge i dag, men på 60-tallet var den pelagiske fangsten i Antarktisk nesten helt og holdent avhengig av den hvalen. Hele 4/5 deler av fangsten var på finnhvalen i sesongen 1961-62. Hovedårsaken til at man rettet harpunen mot denne hvalen hang sammen med at blåhvalen ikke ble fanget lengre. Som en erstatning var derfor finnhvalen et godt alternativ.

⁸⁹ http://odin.dep.no/fkd/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/008001-120002/hov010-bn.html

⁹⁰ Tønnesen, Joh. N. 1970. Bd. 4: 436.

Bestanden var, trodde man, på bortimot 250000 dyr. Det viste seg imidlertid at bestanden ble så hardt beskattet fram til

slutten av 50-tallet at det neppe var mer enn 50000 dyr i 1960.

Fangsten fortsatte, men stadig

færre dyr ble tatt. Noen mente at nedgangen i antall hvalbåter var årsaken, men Kommisjonen stolte ikke på det alene som en årsak⁹¹. Bestanden var etter stor sannsynlighet mye mindre enn først antatt.

Vågehvalen er den eneste hvalen det fangstes på i Norge i dag. Det er den vanligste bardehvalen i våre farvann, og den kan bli opptil 10 meter lang og veie ca 10 tonn. Hvalen er karakteristisk for ikke å gi blåst, og man ser ikke halefinnen når den dykker. Det kan medføre at det er vanskelig å se den. Vågehvalen spiser en rekke fiskeslag, hvorav de vanligste er sild, lodde torsk og sei. Den spiser også krill. Hvalen blir fanget på bakgrunn av kvoter som fastsettes etter vitenskapelige prosedyrer. Kvotene har variert gjennom hele 1900-tallet, og 2000-tallet. På 1970- og 1980-tallet ble kvotene stadig endret, men de lå som høyest i 1970 med 3131 dyr. I perioden

1984 til 1991 sank kvotene drastisk inntil det ble

fangststopp i 1991. På sitt laveste var ble det fanget 5

dyr. Forvaltningen av vågehvalen ligger under IWC. Siden Norge reserverte seg mot hvalfangsten i 1982 (ICRW, Article V (3) og VIII (1)), er det i stor grad Fiskeridepartementet som har hovedansvaret for forvaltningen.

I denne oppgaven er det vågehvalen som er det store stridsspørsmålet i norsk hvalfangstpolitikk gjennom hele 1970- og 1980-tallet, og ut på 1990-tallet. Den store opinionen mot hvalfangst protesterte mot denne fangsten, selv om Norge i henhold til reglene i IWC hadde rett til å fangste på denne hvaltypen. Det har vært stor diskusjon om antall vågehvaler på verdensbasis, og i de områdene Norge driver vågehvalfangst. Forskningen har vist store variasjoner i antall dyr, og derav ligger også mye av konflikten. Konflikten handler også om avlivningsmetoder.

---

⁹¹ Tønnesen og SSB operer med forkjellig antall hvalbåter i Antarktis i samme tidsrom. Tønnesen bd 4: 436, og SSB, statistiske oversikter 1958, historisk statistikk 1968,1979.

Kapittel II

Bakgrunnen for den norske hvalfangstpolitikk

Norsk hvalfangstpolitikk fram til avviklingen av den industrielle fangsten var kompleks. Politikken hadde sammenheng med den industrielle ekspansjonen i oppgangs- og nedgangstider for næringen. Problemer med å få til en internasjonal avtale eller lovverk som kunne regulere fangsten, kvoteberegninger innenfor IWC, og debatten og ønske om nasjonale kvoter av økonomiske grunner var også av betydning.⁹² Kvotebegrensninger hadde for også en klar sammenheng med faren for utryddelse av en rekke bestander.⁹³ Hvalfangstpolitikk handlet også om følgene for arbeidstakerne som var involvert i næringen da man bestemte å avvikle fangsten. Da så den industrielle fangsten ble lagt ned, og man ikke så noen framtid i en større pelagisk hvalfangst, så det tilsynelatende ut som om Norge ikke lenger fattet noen stor interesse av å føre noen spesiell hvalfangstpolitikk. Den fangstflåten som fortsatt var i drift etter hovedavviklingen var minimal. Det var kun noen eldre hvalbåter som fanget i et par sesonger. Økonomisk sett var derfor ikke hvalfangsten et satsningsområde.

Utenriksdepartementets handelspolitiske kontor, som tok seg av hvalfangsten, rettet nå blikket mer på andre næringer.⁹⁴ Men selv om den pelagiske industrifangsten opphørte, kom den kommersielle småhvalfangst til å fortsette. Og den sterke fokuseringen på hvalen gjaldt alle hvaler, og dermed fikk den betydning for den kommersielle fangsten i Norge på 1970-tallet.

I dette kapittelet skal vi se på hva som lå til grunn for det sterke fokuset på hvalfangsten fram mot Stockholmskonferansen i 1972. Vi skal også se nærmere på hvilken betydning framveksten av miljøvernbevegelsene, og dens kamp for hvalfredning hadde. Amerikansk hvalfangstpolitikk ble en politisk sak som kom til å stå sterkt i fokus, og vi skal se nærmere på den amerikanske kursen og betydningen den fikk for fangsten. Det internasjonalt fokus kom til å få betydning for den norske hvalfangsten fordi det vokste fram en opinion for og mot fangst både i utlandet og i Norge. Fokuset på norsk hvalfangst kom først og fremst fra enkeltpersoner og fra utenlandske miljøvernorganisasjoner. Kom så disse forholdene til å legge grobunn for en norsk hvalfangstpolitikk?

---

⁹² Holm 1984: 99-103

⁹³ Hoel, Alf Håkon Hoel. Utvikling i internasjonal forvaltning av hval 1975-1985. Del I Prosjekt ”politisering av hvalfangst – implikasjoner for Norge. 1985: 61

⁹⁴ Handelspolitisk kontor var engasjert i økonomiske forretninger som var av betydning for norsk økonomi. En næring som var på vei ut var ikke det kontoret i første rekke engasjerte seg politisk i. Intervju med Frode Nilsen, tidligere byråsjef ved Handelspolitisk kontor. 02.10.2006

1. Framveksten av miljøorganisasjonene og hvalfangstoppisjonen

Fangstavviklingen av den industrielle eller pelagiske fangsten gled over i en kommersiell fangst. Under den industrielle fangsten vokste det fram en annen betydningsfull faktor til starten på hvalfangstdebatten på 1970-tallet. Det var det gryende internasjonale fokuset på miljøvern som vokste fram i USA på slutten av 60-tallet, og som ble en sterk opinionsleder i mange tiår fremover. Men før vi ser på framveksten av miljøvernorganisasjonene i USA, må vi gå tilbake til tidlig 1960-tallet.

I 1960 startet FAO⁹⁵ sin ”Freedom From Hunger Campaign”⁹⁶ (FFHC) under ledelse av generalsekretær B. R. Sen (1956-1967). Det var en kampanje som fokuserte på matressursene og -mangelen i verden. I den forbindelse vedtok FFHC en resolusjon som henstilte FN om å arbeide for å hindre at stadig flere mennesker levde på sultegrensen. I resolusjonen no. 4/63 (vedtatt 1963), som presiserte målene for kampanjen, heter det:

“..the aim of freeing the world from hunger can only be achieved in a framework of world development dedicated to the fullest use of human and natural resources.”⁹⁷

FAOs generalsekretær B. R. Sen, omtales alltid som B. R. Sen i kildene, var på 60-tallet svært bekymret for hva som kunne skje med hvalbestanden i framtiden. Ser man “felttoget mot sult” i sammenheng med den bekymring B. R. Sen hadde for utviklingen innen hvalfangsten, er det ikke urimelig å se en sammenheng med overbeskatning av hvalen og fokuset på verdens matvareressurser i regi av FAO’s ”Freedom From Hunger Campaign”.

Kort tid før resolusjonen om ”Freedom For Hunger Campaign” ble vedtatt, uttrykte B. R. Sen alvorlig bekymring for utviklingen innenfor hvalfangsten i et brev til Den Internasjonale Hvalfangstkommissjonen.⁹⁸ Han mente at det var nasjonenes plikt å ta vare på naturressursene, deriblant hvalen. Og som Tønnessen sier det når han siterer fra brevet B. R. Sen skrev til Kommisjonen 3. sept. 1963: ”En krenkelse av dette prinsippet kunne få virkninger i vide

---

⁹⁵ The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) er grunnlagt 1945, og er en del av FN. Organisasjonens mål er bekjempelse av sult. FAO ser på hvalen som en matressurs. IWC linker FAO på sine hjemmesider også av den grunn at FAO møter i hvalfangstkommissjonen.

⁹⁶ <http://www.welthungerhilfe.de/430.html> (Åpnet 25.05.2006)

⁹⁷ <http://www.fao.org/docrep/x5571e/x5571e0c.htm> (Åpnet 25.05.2006)

⁹⁸ Tønnessen 1970. Bd. 4: 439

kretser”. Prinsippet det var snakk om var vern om naturen, og en forsvarlig bruk av naturressursene, deriblant hvalbestanden. Virkningene det her var snakk om er ikke nærmere klarlagt i kilden, men det må antas at det var snakk om internasjonalt politisk press på IWC, og nasjonene som drev hvalfangst. FAO og B. R. Sen kunne støtte seg på forskningen når det gjaldt hvalfangst. Siden IWC ble opprettet drev de konstant forskning, og kommisjonen hadde lagt fram en rapport på IWC-møtet 1963. Rapporten var utarbeidet av Den Vitenskapelige Komité i IWC. Rapporten viste at en enten måtte man stoppe fangsten, eller fortsette med de følger det fikk for bestandene. Fortsatte man måtte en regne med at det ville ta meget lang tid før bestanden generelt ville bli bærekraftig.⁹⁹ Tallmaterialet fra Den Internasjonale Hvalfangststatistikken viste også at fangsttallene aldri hadde vært høyere under den industrielle fangsten, og det kunne tyde på at kvotene var for høye, og det styrket også en mulig fangststopp.¹⁰⁰

Men det må vel påpekes at B. R. Sen først og fremst så hvalen som en ressurs på matfatet. De bekymringene som B. R. Sen utviste var med andre ord mer et spørsmål om å sikre framtidige matressurser. En overbeskatning av hvalbestanden ville gjøre det umulig å benytte hvalen som matressurs i uoverskuelig framtid. Når vi i dag vet at den internasjonale fangsten utover hele 1960-tallet lå på mellom 40000 og 60000 hval i året, og kjøttet på hvalen i stor grad ble kastet over bord under denne fangstperioden, ser vi også at det personlige brevet fra B. R. Sen til kommisjonen neppe hadde noen betydning. Men ”virkninger i vide kretser”, som B. R. Sen hentydet til, kan man se mot slutten av 60-tallet. Da fikk klappjakten på hvalen større internasjonale politiske dimensjoner fordi miljøvernorganisasjonene kom på banen for alvor.

Det var også andre aktører med i debatten om å redde hvalen. Men disse personene hadde en langt nærmere tilknytning til hvalfangsten en B. R. Sen. Deres arbeid for hvalens framtid var også av et mer idealistisk forhold. Dr. Harry D. Lillie, og Dr J. A. Gulland¹⁰¹ var pådrivere i et forsøk på å verne hvalbestanden både når det gjaldt avlivningsmetoder og utryddelse.¹⁰² De

---

⁹⁹ Tønnessen 1970. Bd. 4: 430-432.

¹⁰⁰ Kvoten som var fanget sesongen 1961-62 og sommeren 1962 var på 66026 dyr. Japan og USSR stod for de største fangstene. Norge fanget 9681. 1962-63 og sommeren 1963 var fangsten 63615. Den Internasjonale hvalfangststatistikk, http://luna.pos.to/whale/sta_1962.html (Åpnet 21.10.2006)

¹⁰¹ Handley W. R. Lillie, eg. navn, var lege og forfatter, og arbeidet med dyrs rettigheter. J. A. Gulland var marinbiolog og medlem av IWCs hvalfangstkommisjon på 60-tallet.

¹⁰² Avlivningsmetoder er gjenstand for skarp debatt under hele den perioden jeg skal drøfte. Men jeg kommer ikke til å ta opp dette emnet som del av debatten om hvalfangsten. Men H. G. Lillie sa: "If we can imagine a horse having two or three explosive spears stuck into its stomach and being made to pull a butcher's truck through the streets of London while it pours blood in the gutter, we shall have an idea of the present method of killing. The gunners themselves admit that if whales could scream the industry would stop, for nobody would be able to stand it." Se <http://www.ifaw.org/ifaw/general/default.aspx?oid=86931> (Åpnet 12.09.2006).

var for en meget streng regulering, eller totalfredning av hvalen. Og de arbeidet aktivt for å få Japan, Russland og Norge til å avbryte fangsten midt på 1960-tallet fordi disse nasjonene var de som beskattet bestandene hardest.¹⁰³ I denne perioden stod også mye av arbeidet IWC i stampe nettopp fordi man ikke greide å komme til enighet om størrelsen på fangstkvotene. Lillie kritiserte sterkt kommisjonen for ikke å presse gjennom en totalfredning av hvalen. På eget initiativ reiste han til Tokyo og Moskva og tok selv kontakten med Japan og USSR for å legge press på landene.¹⁰⁴ Det var jo disse landene som drev hardest fangst.¹⁰⁵ Lillie ønsket at kommisjonen måtte presse USSR til å avslutte ”irregulær fangst, og få Japan til å slutte å kjøpe opp kvoter. Gulland var mer opptatt av å legge IWC under FN. Gjennom ”The Fauna Preservation Society”¹⁰⁶ prøvde Gulland å legge ansvaret for forvaltning av hvalen under FN. Gulland så at Kommisjonen ikke lenger greide å kontrollere størrelsene på kvotene. Innad i IWC var det sterke konflikter fordi mange medlemsland mente flertallet i IWC tok for mye hensyn til kvotebegrensninger av hensyn til de framtidige hvalbestandene. Særlig de store fangstnasjonen mente dermed at IWC ikke ivaretok organisasjonens egentlige oppgave, nemlig å være en forvaltningsorganisasjon for næringen. Og det skapte en dårlig forhandlingssituasjon innad. Gulland mente derfor at FN burde ta over ”Kommisjonens fallittbo”, som Tønnessen skriver.¹⁰⁷ For Gulland var målet å få til en mer internasjonal kontroll, og slik sett måtte hensynet til FN veie tyngre enn hensynet til næringsinteressene til fangstnasjonene.

Gulland fikk kritikk for sitt forslag om å legge IWC under FN av flere grunner. Et argument hvalfangstredene hadde mot å legge forvaltningen av hvalfangsten under FN-systemet var redselen for sammenkobling av saker.¹⁰⁸ I politiske forhandlinger oppstår det ofte ”gi og ta” situasjoner. Somme tider må man dog fravike sine prinsipper for å redde andre politiske beslutninger. Skulle slike situasjoner oppstå i et større internasjonalt fora som FN, mente hvalfangstnasjonen at kommisjonen ville stå svakere under forhandlinger. Forvaltningen av hvalen kunne med letthet blitt en brikke i større politiske spill. Hvalfangstnasjonene kunne lett miste kontrollen, eller innflytelsen over sin egen forvaltningsinstitusjon. Det var også et av

---

¹⁰³ Gjennomgår man hvalfangststatistikkene gjennom hele perioden, men særlig etter 1945, vil man se at Japan, USSR og Norge topper statistikken hvert år.

¹⁰⁴ Tønnessen 1970. Bd. 4: 464

¹⁰⁵ I sesongen 1962-63 og sommeren 63 til sommeren 65 skjøt Japan og Russland til sammen over 133000 hval! Til sammenligning skjøt Norge ca 18000. Den Internasjonale hvalfangststatistikk. Perioden 1962-1963

¹⁰⁶ The Fauna Preservation Society ble etablert i 1908 for å verne hvalen mot det enorme presset på havpattedyrene i farvannet utenfor det sørlige Afrika. Organisasjonen eksisterer fremdeles.

¹⁰⁷ Tønnessen, 1970: 464.

¹⁰⁸ Holm 1984: 115-117.

poengene til hvalfangstnasjonene da de gikk i mot å legge forvaltningen av hvalen under FAO på den første internasjonale hvalfangstkonferansen i Washington i 1946.¹⁰⁹

Innenfor en stor internasjonal organisasjon som FN ville hvalfangstnasjonene også måtte drøfte forvaltningen av hvalbestanden med nasjoner som enten ikke hadde noen innsikt i hvalfangstnæringen, eller som ikke var fangstland. Sett ut fra næringen ville det vært uheldig om avgjørelser av kvoter, avlivningsmetoder og reguleringer av fangstområder skulle bli bestemt av land med minimal eller ingen kunnskap om hvalfangst. Fra å være en dominerende faktor innenfor sin egen næring ville fangstnasjonen nå ikke lenger kunne levere ”premissene” for forvaltningen.¹¹⁰ Og det ville nok falt hvalfangstnasjonene tungt for brystet å måtte godta avgjørelser tatt av land som i følge fangstlandene ikke hadde kunnskaper om fangsten.¹¹¹

Verken Lillie eller Gulland greide å få gjennomslag for sine konkrete tiltak i kommisjonen selv om de mente det ville føre til en bedre forvaltning av hvalbestanden. Forslag som det var særlig store diskusjoner om gikk først og fremst på hvor store fangstkvoteene skulle være, og forslaget om å legge IWC under FN. Likevel mente Gulland at selve dreiningen i internasjonal hvalfangst kom da IWC greide å få gjennomslag for kvoter som lå under grensen for det kommisjonen selv mente var et forsvarlig uttak av hval.¹¹²

Vi vet i dag at FN ikke ble noen forvaltningsinstitusjonen for hvalfangst. Det er fremdeles IWC som har hovedansvaret for forvaltningen av verdens hvalbestand.¹¹³ Og de fleste land som har interesser i hvalfangst er med i IWC. Men det er ikke urimelig å anta at de problemstillinger Lillie og Gulland arbeidet med på slutten av 1960-tallet kan ha påvirket andre aktører. Få personer hadde presset så hardt på hvalfangstnasjonene som Lillie og Gulland, og dette gikk neppe upåaktet hen utenfor IWC.

Vi har nå sett at enkeltaktører har utøvd et press på hvalfangstnæringen. Mot slutten av 1960-tallet vokste det så opp en rekke miljøvernorganisasjoner. Kampen om hvalen på 1960-tallet

---

¹⁰⁹ IWC besluttet å oppgi å tilslutte seg til FN i 1950. Tønnesen 1970 B4: 177.

¹¹⁰ Holm 1984: 118

¹¹¹ Denne problemstillingen dukket opp etter at IWC ble kraftig utvidet med nye medlemsland utover på 1970-tallet. En rekke stater som enten ikke var fangstland, eller som var motstandere av hvalfangst ble medlemmer. Hvalfangstnasjonene mente og mener at det ikke var eller er bra for IWC. Som følge av den nye sammensetningen mener fangstnasjonene at IWC i for liten grad ivaretar fangstlandenes interesser.

¹¹² Tønnesen 1970. Bd. 4: 500-502

¹¹³ Alle nasjoner som er tilknyttet IWC har ansvaret for å forvalte hvalfangsten og hvalen.

førte til en framvekst av sterke ”miljøbevegelser”¹¹⁴, som ikke ønsket at vitenskapelige data ene og alene kunne begrunne en fangst. De første hadde helt siden de ble grunnlagt jobbet for å redusere fangstkvoteene.

Internasjonalt begynte representanter for NGO å mobilisere en opinion mot hvalfangst på bakgrunn av størrelsen på hvalbestanden og avlivningsmetodene. Men også som følge av andre etiske begrunnelser ble det en debatt. Debatten handlet blant annet om rettighetene til havpattedyrene, kulturbasert fangst og hvalens intelligens. Tidlig på 1970-tallet ble så diskusjonen om hvalens fremtid utvidet med en bredere offentlig opinion som så hvalsaken som noe langt mer enn en debatt om kvoter. Og her skiller Non Governmental Organizations (NGO)¹¹⁵ seg fra tidligere opposisjon mot hvalfangst.¹¹⁶ Hvalfangst ble ikke lenger bare ansett som et spørsmål om ressursforvaltning. Hvalfangst ble i større grad et spørsmål om rettigheter og miljøvern.

Mange av miljøvernbevegelsene, med sitt utspring i USA på 1960-tallet, blomstret opp som følge av flere forhold. For det første var enkelte miljøvernorganisasjoner blitt klar over at hvalbestanden internasjonalt var i krise. Men vi kan ikke snakke om miljøbevegelsen som en etablert organisasjon hvor hvalfredningssaken ble viet bred oppmerksomhet på den tiden. Faktisk var det få utenom hvalfangstmiljøet som i det hele tatt visste hvordan det stod til med bestanden, eller brydde seg om hvalbestanden.¹¹⁷ Vi vet også at omfattende protestbevegelser hadde vokst fram som følge av både Viet Nam krigen og borgerrettighetskampen i USA. Protestbevegelsen besto av unge folk som engasjerte seg i samfunnsdebatten. Vi kan derfor ikke utelukke at det var en sammenheng med framveksten av andre politiske bevegelser som førte til at det dukket opp miljøbevegelser. Det som kan virke noe merkelig er at fokuset på hvalen dukket opp da hvalfangstnæringen var på hell. Her kan forklaringen ligge i det faktum at det ikke var en total stopp i fangsten. Norge var en av nasjonene som avvirket fangsten, men USSR og Japan fortsatte sammen med en rekke andre nasjoner,¹¹⁸ Japan endog med norsk utstyr. Og selv om IWC hadde lyktes med å begrense fangsten, var det fortsatt store

---

¹¹⁴ En av de første store ikke statlige miljøvernorganisasjoner var ”The Sierra Club” grunnlagt 1892. Keith Suter, ”A Movement within the Movement”, http://www.fni.no/YBICED/02_06_suter.pdf (Åpnet 30.05.06)

¹¹⁵ Begrepet NGO benyttes i norsk og utenlandsk litteratur. På norsk vil man kunne oversette det til ikke statlige miljøvernorganisasjoner, eller bare internasjonale organisasjoner. I oppgaven blir begrepet NGO brukt om de ikke statlige miljøvernorganisasjonene.

¹¹⁶ Se debatten som foregikk innad i IWC, og FAO og Lillies og Gullands arbeid. Om dette ikke var stor offentlig opposisjon var den levende i samtidens debatt.

¹¹⁷ Aron, William 2000: 3.

¹¹⁸ Australia, Brasil, Danmark, Island, Japan, Peru, Portugal, Somalia, Sør-Afrika, Spania, USA og USSR.

kvoter som ble fanget. Men alle observasjoner som var gjort av IWC gjennom det siste tiåret viste at noe måtte gjøres hvis vi skulle få en levedyktig bestand fremover.¹¹⁹

Sannsynligvis er det et generelt fokus på miljøvern som medførte at hvalen også kom i fokus. Men det er klart at det fokus IWC etter hvert satte på hvalfangsten måtte komme andre for øre. Og uten det omfattende tallmaterialet og dokumentasjonen som IWC og The International Whaling Statistics (IWS) hadde, ville det vært vanskelig, for ikke å si umulig å dokumentere vitenskapelig utviklingen innen hvalfangsten. Jeg antar dermed at de synspunkter og holdninger som kom til å prege en miljøvernbevegelse på sterk frammarsj også hadde sin bakgrunn i den dokumentasjonen. Men det var også en sterk motstand mot hvalfangst ut fra etiske synsvinkler. Det gikk på dyrs rettigheter, dyremishandling og svak ressursforvaltning. Organisasjoner som The Sierra Club (1892), Fauna Preservation Society (1903), Animal Welfare Institute (1951), The American Cetacean Society¹²⁰ (1967), Friends of the Earth¹²¹ (1969), Greenpeace¹²² (1971), The Ocean Conservancy¹²³ (1973) med flere, ble nå sterkt engasjert i hvaldebatten. Sammen med flere andre NGOer kom disse organisasjonene til å sette dagsorden for en internasjonal vernetanke som gav gjenklang verden rundt.

Utover på 70-tallet økte presset på hvalfangsten betraktelig som følge av den fokuseringen disse organisasjonene hadde på fangsten. Hvalfangsten ble etter hvert satt på dagsorden på høyeste politiske nivå i en rekke land nettopp på bakgrunn av det presset. Særlig kom amerikansk politikk til å bli influert av NGO. Det kom ikke minst til syne i amerikansk hvalfangstpolitikk og norsk hvalfangstpolitikk som vi skal se nedenfor. NGOer fikk også en stadig større oppslutning i den offentlige opinionen i en rekke land i verden. Rekrutteringen skjedde gjennom medlemskap, men det var ofte store kampanjer som fokuserte på hvalen som fikk øynene opp hos mange. Man kan godt si at all den publisiteten ble skapt rundt hvalen i

---

¹¹⁹ Tønnessen 1970. Bd. 4, kapittel XVI og XVII.

¹²⁰ The American Cetacean Society er verdens eldste miljøvernorganisasjon som har spesialisert seg på informasjon om hvaler og delfiner. ACS er sterkt engasjert i forskning og utdanning som har som mål å øke forståelsen for hvaler og delfiners plass i verdenssamfunnet. <http://www.acsonline.org/aboutus/index.html> (Åpnet 05.08.06)

¹²¹ Friends of the Earth er verdens største miljøvernorganisasjon. Den er en grasrotbevegelse for en rekke miljøvernorganisasjoner og private medlemmer. Representanter for miljøvernorganisasjoner har i henhold til IWC-reglementet møterett på IWC-møter.

¹²² Greenpeace ble stiftet i 1971. Organisasjonen er sterkt opptatt av miljøkriminalitet, og er aktiv innenfor klimaproblematikken, hvalfangst med mer. Organisasjonen er særlig kjent for "Save the Whales" kampanjen som startet opp i 1975. <http://www.greenpeace.org/international/campaigns/save-our-seas-2/save-the-whales> (Åpnet 05.08.06)

¹²³ The Ocean Conservancy fokuserer spesielt på havet som et viktig økosystem som trenger beskyttelse. Gjennom forskning, utdanning og vitenskap søker organisasjonen å bevisstgjøre mennesker på hvor viktig havet er. <http://www.greenpeace.org/international/campaigns/save-our-seas-2/save-the-whales> (Åpnet 05.08.06)

forbindelse med FN-konferansen i Stockholm i 1972. Det var det første offentlige fellesarrangementet som påvirket opinionen til å ta et standpunkt til hvalfangst, med en viss fødselshjelp fra amerikansk opinion.¹²⁴ Men det som for alvor satt fart i debatten var kampanjen "Save the Whales".¹²⁵ Kampanjen kom til å bli symbolet på hvalen, og Greenpeace ble symbolbærer av denne verdensomfattende kampanjen midt på 1970-tallet. Tv-reportasjer viste Greenpeace-medlemmer i gummibåter i konfrontasjon med hvalbåter på jakt etter hvalen. Det var en David mot Goliat situasjon, og disse aksjonene var meget farlig. De små gummibåtene som kjempet mot store hvalbåter med ladede harpuner ble symbolet på kampen mot den kommersielle fangsten.¹²⁶

På 1970- og 1980-tallet ble presset mer og mer påtagelig overfor internasjonal fangst, og Norge ble også skyteskive for fangsten de bedrev. Norge drev nå den såkalte småhvalfangsten på vågehval i de nordøst-atlantiske og de kystnære havområdene i nordområdene.¹²⁷ Få fiskere var direkte sysselsatt i næringen, og fangstflåten var på ca. 30-60 båter. Men det var mye som tydet på at mange kystsamfunn i Norge så fremtidige gode økonomiske utsikter i salg av hvalkjøtt og -spekk, hvis kvotene ble større. Dette merket også motstanderne av fangsten seg, og motstanderne ønsket å få slutt på fangsten fordi de så den pågående fangsten som et forsøk på å få den utvidet. Parallelt med fangsten ble det foretatt en rekke undersøkelser av hvalen og hvalobservasjoner. Dette var klare indisier på at Norge også var ute for å finne ut av bestandstørrelsen. En stor bestand kunne derved sikre utvidelse av fangsten. De samme tendensene kan vi se i islandsk og japansk hvalfangst, og andre små nasjoner som drev hvalfangst. Japan fanget imidlertid alle typer hval. Internasjonalt ble det dermed en blanding av både småhval - og storhvalfangst.

Uansett om fangsten var såkalt kommersiell eller vitenskapelig, og var lovlig i følge hvalfangstkonvensjonens artikkel V pkt 3, ble Norge presset av ulike miljøorganisasjoner. Greenpeace, Sea Shepherd og Naturvernforbundet var på ulike måter del av den internasjonale opinionen mot hvalfangst. Presset kom mot ambassader, industri i utlandet, og på fangstfeltene. Det at presset kom mot noe Norge mente var en lovlig fangst, var også en

---

¹²⁴ Se utdrag fra talen Walter J. Hickel holdt 1976. (Se vedlegg 2).

¹²⁵ Utrykket "Save the Whales" ble første gang tatt i offentlig bruk av Animal Welfare Institute i 1971. AWI følte en sterk forpliktelse til å kjempe imot Norge, Japan og Islands kamp for å få IWC til å gjenoppta hvalfangsten. Men det var Greenpeace, gjennom sine direkte aksjoner mot hvalbåter, som tok i bruk begrepet og gjorde begrepet internasjonalt kjent i 1975.

¹²⁶ Her viser jeg til organisasjonene som opponerer mot hvalfangst.

¹²⁷ Fangst på vågehval er en urgammel tradisjon, men det finnes bare statistikk fra 1939. Se SSB's historiske statistikk om småhvalfangst 1939-1999.

grunn til at Norge ikke ville la seg stoppe av miljøvernorganisasjonene. Det provoserte opinionen mot fangst, og støtene mot hvalfangstnæringene ble sterkere også av den grunn

Men det var ikke bare ren lovlig kommersiell fangst som førte til et det sterke fokuset på hvalfangsten. Parallelt med den lovlige eller lisensfangsten foregikk den såkalte piratfangsten. Denne ureglementerte piratfangsten foregikk blant annet med tidligere norske hvalbåter.¹²⁸ Det Tønsberg-baserte selskapet "Run Fishing Company Ltd" skjøt 120 storhval tidlig på 1970-tallet uten lisens og ble bøtelagt for det.¹²⁹ Det var flere slike hendelser med andre norske skip, og utenlandske hvalbåter gjennom hele 1970-tallet og inn på 1980-tallet. De norske ambassaden i London og Washington og UD ble dratt inn i debatten om piratfangsten nettopp fordi det var norske sjøfolk om bord. Det var uten tvil en enorm negativ faktor for norsk og internasjonal lovlig fangst, og bidro til et enda sterkere fokus på hvalfangsten som næring. Tillot IWC den type fangst, eller var den utenfor enhver kontroll? Det var helt klart at IWC ikke tillot denne type fangst.¹³⁰ Kun land som er tilslutt kommisjonen kan fange de store hvalene, og fangstunntakelse fra et eventuelt forbud kan også bare skje blant medlemmer.¹³¹

Om fangsten var ute av kontroll kan man også stille et spørsmål om. Innenfor IWC var det klart en kontroll så langt medlemmene fulgte opp IWC konvensjonen. Men de kunne ikke kontrollere piratfangsten. Piratfangsten foregikk under bekvemmelighetsflagg, og disse landene var ikke tilsluttet kommisjonen. IWC hadde ikke myndighet til å ta en slik affære overfor land som ikke var medlem, og dermed var det fritt fram for piratfangst.

Miljøorganisasjonene var klar over denne fangsten, og protestene mot den type fangst ble brukt mot IWC for å stoppe kommersiell hvalfangst også. Media verden over fokuserte også på piratfangsten, og det igjen gav næring til miljøorganisasjonene til å rette enda et sterkere press mot blant annet Norge på både 1970- og 1980-tallet.¹³²

---

¹²⁸ Piratfangst er fangst som blir foretatt utenfor IWCs avtaleverk. Fangsten foregår av nasjoner som ikke er medlemmer av IWC, eller fangstselskaper som opererer med lisenser fra nasjoner som ikke er tilsluttet IWC. En rekke nordmenn var med på slik piratfangst. Piratfangsten ble gjenstand for sterk oppmerksomhet da det ble kjent at nordmenn eide hvalbåter som drev slik fangst på 70-tallet. Sea Shepherd senket piratbåten "Sierra" 1980. Se Bakka jr. 1992: 142-143.

¹²⁹ UD, mappe 75, 70-79. Brev til Noramb I London fra UD 16.02.1972. Se også Bakka Jr. 1992.

¹³⁰ Utrykket piratfangst blir brukt om ulovlig fangst, og om fangst som er lovlig under hvalfangstkonvensjonens artikkel V pkt 3. Artikkel V pkt 3 gir medlemsland rett til fangst hvis de har reservert seg fra moratoriet. Miljøvernorganisasjonen anser det likevel som piratfangst. Ut fra visse miljøvernorganisasjoner tillater IWC da piratfangst.

¹³¹ Hvalfangstkonvensjonen, Article I og V (3). (Se vedlegg 1).

¹³² UD, mappe 75, 70-79. Bergens Tidende 25.09.1971, og Financial Times 11.02.1971.

Det voksende internasjonale miljøvernengasjementet ble helt klart et alvorlig problem for den kommersielle hvalfangsten. Men det kan ikke ha vært overraskende for næringen at miljøvernengasjementet vokste fram. IWCs problemer med å få til en effektiv regulering fungerte ikke godt nok, profittmotivene i næringen var fremdeles stor, og det så ut som ”the interest of a few whalers and not the future of thousands whales”¹³³ fremdeles var det rådende syn i enkelte hvalfangstmiljøer.

NGO godtok kun en full stopp i fangsten. Kravet om en null-kvote, som vokste fram, var en konsekvens av den politikken som hvalinteressene stod for. Miljøvernbevegelsene som grodde opp, og nye aktører som spesialiserte seg på havpattedyrenes rettigheter, hadde et sterkt internasjonalt perspektiv. De så hvalfangsten som del av en økonomisk næring som ikke brydde seg om det internasjonale miljøet. Peter J. Stoett sier i boken ”The International Politics of Whaling” at internasjonal hvalfangstpolitikk er relatert til:

“Industrial affairs and environmental issue-areas, or what is often termed global ecopolitics.”¹³⁴

Stoett mente at hvalfangsten stod på lik linje med all annen industriell virksomhet hvis en tok utgangspunkt i hvalfangsnæringens syn på fangsten. Hvalfangsttilhengerne så ikke hvalfangsten i sammenheng med en generell trussel mot det globale miljøet. Derfor krevde næringen store kvoter, og fangstnasjonen tok mer hensyn til hva de selv syntes var best for sin nasjon. På den måten undergravde de hele hvalfangstforvaltningen. Det var også en grunn til at miljøorganisasjonen tok affære.

Den globale økopolitikken, som ikke bare angikk de områder der hvalfangsten foregikk, hadde med andre ord sitt utspring i en mer allmenn oppfatning blant mennesker (deriblant miljøforkjempere) og forskere. Et alvorlig miljøproblem må sees mer i en helhetlig sammenheng. Vi er en del av et lukket system, og mennesket og hvalen er deler i dette systemet. Økologisk balanse må til for å skape en forsvarlig, herunder begrenset, ressursutnytting. For øvrig tanker som få setter seg i mot i dag.

NGO greide også å få påvirke medlemsmassen i IWC. Det fikk de på bakgrunn av å ”verve” nye medlemsland til IWC.¹³⁵ Etablerte medlemsland i IWC ble overbevist av NGO om at vern

¹³³ Tønnessen, og Johnsen, The history of modern whaling, London 1982: 673.

¹³⁴ Peter Stoett, The International Politics of Whaling. Vancouver 1997: UBC Press.

av hvalen var viktig. Vervingen av nye medlemsland blomstret opp på 1980-tallet, men møtte sterk kritikk. Både vervingen som motstander av fangsten drev, og den vervingen som foregikk blant tilhengerne av fangsten. Japan var det landet som i sterke grad vervet små fattige land gjennom å tilby bistand i form av økonomisk støtte til oppbygging av landene. Selve bakgrunnen for Japans sterke interesser i å verve disse nasjonene lå i de økonomiske interesser i å opprettholde en fangst. At spesielt Japan greide å verve medlemmer, hang også sammen med en svak opposisjon mot hvalfangst i landet.¹³⁶ Vervingen av land som var for et moratorium førte til at moratoriet ble vedtatt 1982.

Det synet som ble forfektet av en rekke NGOer tidlig på 1970-tallet ble betraktet som dommedagsprofetier.¹³⁷ Tidlig på 70-tallet var det ofte slik at dommedagsprofetiene framkom i litteraturen. Verden kom til å gå til grunne som følge av den kalde krigen, atomvåpentrusselfen, utplaneringen av regnskogen, hensynsløs jakt på planter og dyr og befolkningsmessige problemer. Men etter hvert vokste det fram en litteratur som i stedet for å skremme med verdens undergang, nå var mer reflektert. Profetier ble byttet ut med et mer reflektert syn på miljøvernproblematikken. Kritiske synspunkter, evaluering av politiske muligheter, og en slags tro på at globale miljøproblemer kunne løses ble den nye tids tanker.

Jeg vil si at det rådende syn om full stopp i all kommersiell fangst tidlig på 1970-tallet mer reflekterte et problemforankret syn enn en dommedagsprofeti. Det hang sammen med at forskningsmateriale viste svært uensartet opplysning om hvalbestandene, og det var også klart tvilsomt om det vitenskapelige tallmaterialet alltid var korrekt. Innad i IWC tvilte man ikke på at en rekke hvalbestander ville gå til grunne hvis fangsten hadde fått fortsette slik den var på 1960-tallet. Ser man på fangsten ut fra et mer miljøvernmessig synspunkt i den siste perioden av den pelagiske fangsten, var det flere forhold som bidro til det miljømessige fokuset på hvalens framtid. Motstanden mot hvalfangsten på 1970-tallet og fram til 1990-tallet må sees i sammenheng med den industrielle fangsten og overgangen til kommersiell fangst, piratfangst,

---

¹³⁵ Vervingen av støttespillere skjer ofte ved hjelp av økonomiske bevilgninger. I form av et slags bistandsprogram blir det gitt støtte til land som kan tenkes å støtte eller gå i mot hvalfangst. Ved å gi pengestøtte får man nasjoner til å gå inn i IWC. Støtten er da basert på at det landet som blir vervet stemmer da for det synspunktet "bistandslandet" har. Japan er et av de landene som mest åpenlyst har benyttet denne form for verving. Motstanderne av hvalfangsten verver ofte gjennom å bruke mer følelsesbaserte holdninger, og de bruker vitenskapelig tallmateriale som støtter deres synspunkter. Se blant annet Peter Stoett s. 65ff.

¹³⁶ En nærmere gjennomgang av Japans tilknytning til hvalfangst kan leses i Komatsu 2003. "Whales and Japanese", Hirata 2003, "Why Japan Supports Whaling".

¹³⁷ Se Stoett 1997.

IWCs forvaltningspolitikk og sammensettingen av medlemmene i IWC, og nasjonal og internasjonal oppmerksomhet rettet mot hvalfangst.

Som vi så var arven etter Lillie og Gulland en sterkere faktor enn Lillie og Gulland selv hadde vært. NGOer og FN var aktører som fikk større betydning for arbeidet med å regulere framtidig fangst enn tidligere opposisjon.. De store miljøorganisasjonene tok til orde for full fangsstopp, og hvalfangsten ble jo et av temaene på den store internasjonale FN-konferansen om miljøvern som ble holdt i Stockholm i 1972. Slik sett føyer ikke bare Lillie og Gullands utspill seg inn som en del av ”virkninger i vide kretser” som B. R. Sen hevdet i brevet til hvalfangstkommisjonen i 1963. Miljøorganisasjonene og FN ble også en del av de ”vide kretser”. Grunnlaget for framtidig press mot hvalfangstnasjonene startet for alvor i 1972.

2. Amerikansk hvalfangstpolitikk

Som vi har sett lå en del av bakgrunnen for debatten om hvalfangsten før 1972 i IWCs forvaltningspolitikk. IWC greide aldri å regulere fangsten slik at bestanden ikke ble overbeskattet. En rekke IWC-rapporter viste det.¹³⁸ Vi så også at fokuset på miljøvern og hvalfangsten ble mer påtagelig på 1960-tallet. Både IWCs forvaltningspolitikk, og det fokuset som ble satt på hvalfangsten av NGOer fikk betydning for norsk hvalfangst. Men vi må også se nærmere på hvilken betydning USA fikk i denne sammenheng. De amerikanske aktørene det her er snakk om er politikere i og utenfor den amerikanske administrasjonen, amerikanske delegater i IWC, og representanter for nettopp miljøvernorganisasjonene i USA.

Gullalderen i amerikansk hvalfangst går helt tilbake til perioden 1835-1865. Senere foregikk den amerikanske kommersielle fangsten utenfor California-kysten. Under den andre verdenskrig ble den lagt ned.¹³⁹ Fangsten gjenoppstod i begrenset omfang etter krigen. På 1970- og 1980-tallet var det snakk om meget begrenset fangst. Men de skjøt ned mot 10-12 hval i året.¹⁴⁰ En kort periode på 70-tallet, fanget USA så hval til bruk i kraftfôrproduksjon for kjæledyr, men den siste kommersielle fangsten ble gravlagt tidlig på 1970-tallet. Den siste fangsten skal ha foregått på vestkysten av USA.¹⁴¹ USA tillot imidlertid hvalfangst for urbefolkningen. Like fullt var USA under hele 1970-, 1980- og 1990-tallet et av de viktigste

---

¹³⁸ Gambell og Brown 1971. ”Status and Conservation of the Great Whales”.

¹³⁹ Stoett 1997: 85

¹⁴⁰ Se IWS i perioden 1930-1990.

¹⁴¹ Stoett 1997: 66

medlemmene i IWC. Det amerikanske engasjementet i hvalfangsten ble således ikke skrinlagt, men gjenoppstod som et forsvar for hvalen. Og engasjementet fikk betydning for norsk hvalfangst utover på 1970- og 1980-tallet. Hvordan hang dette sammen?

Helt siden Dr. Remington Kelloggs inntreden på den internasjonale hvalfangstarenaen i 1937, har amerikanerne påvirket forvaltningen av hvalen. Kellogg var den første som la fram tankene om en internasjonal hvalfangstkommisjon, og som fikk gjennomslag for en helt ny organisasjon etablert ved den første store internasjonale hvalfangstkonferansen i Washington i 1946.¹⁴² Det kan ha vært flere grunner til det. For det første ønsket Kellogg en internasjonal hvalfangstkommisjon fordi han lenge hadde vært en pådriver for å bedre forvaltningen av hvalen. I den forbindelse var det viktig å samle de store fangstnasjonene under IWC. Men ønsket om et internasjonalt samarbeid hang også sammen med den andre verdenskrig og Japan.¹⁴³ Her viste USA klare tegn på at de ønsket å styre internasjonal politikk utover hvalfangst også. Under møtet ble det også klart at amerikanerne var interessert i å legge IWC under FN-systemet.¹⁴⁴ Kunne de greie å få IWC under FN, ville de kunne få større kontroll med hvalfangsten. Som fast medlem i FNs sikkerhetsråd hadde de vetorett. Med muligheten for å legge ned veto, ville avgjørelser som kom i strid med amerikansk syn på hvalfangst kunne stoppes gjennom FN. Med tanke på de problemene hvalfangstnasjonene hadde hatt tidligere med å komme fram til internasjonale fellesregler, var FN et bedre samarbeidsforum sett fra amerikansk side.¹⁴⁵ Motivet for USA i å ta del i hvalfangstpolitikken var slik sett ikke et rent spørsmål om kun hval den første perioden etter opprettelsen av IWC..

I 1949 vedtok amerikanerne ”Whaling Convention Act of 1949”.¹⁴⁶ Denne loven skulle understøtte Hvalfangstkonvensjonen av 1946, nettopp for å sikre at konvensjonens bestemmelser skulle overholdes. Men hele 1950-tallet var i følge Tønnessen en konfliktfylt periode fordi det var vanskelig å få hvalfangstnasjonene til å følge reguleringer av fangsten som IWC vedtok. Som vi så under kapittel 1, var tiårene 1950-1960, og 1960-1970 en periode hvor fangsttallene var meget høye. Det førte også til et sammenbrudd i fangsten. Kellogg, som var en av de betydeligste forkjemperne for et sterkt IWC, hadde advart mot et slikt sammenbrudd i fangsten gjentatte ganger. Men det så ut som om verken advarsler,

---

¹⁴² Tønnessen 1970. Bd. 4: 174.

¹⁴³ Se kapittel I, pkt. 2.

¹⁴⁴ Holm 1984: 93.

¹⁴⁵ Se Tønnessen 1970. Bd. 4: 174, og Holm 1984: 93.

¹⁴⁶ <http://ipl.unm.edu/cwl/fedbook/whalingc.html>

konvensjoner eller lovverk kunne hindre en hvalfangstkatastrofe. Det gjenspeilte nettopp de problemene IWC hadde med å få til en fornuftig forvaltning, men også det faktum at amerikanerne ikke kunne kontrollere internasjonal fangst hvis det var et mål.

USAs aktive kamp for hvalen var med andre ord ikke så sterk, eller sterk nok til å sette preg på internasjonal hvalfangstforvaltning. NGO hadde på 1960-tallet ennå ikke vist noe sterkt engasjement for hvalfredning, og var ikke noen pressfaktor overfor politikerne i USA.

Debatten foregikk fremdeles innenfor IWC, og det var de vitenskapelige fakta som IWC la til grunn som styrte debatten. Et tidligere kommisjonsmedlem for USA i IWC på 1970-tallet, William Aron, sier også at: "Prior to the 1970's the interest in whaling by the United States was very small indeed and the focus was strictly on the scientific arguments for conservation."¹⁴⁷ Det skjedde likevel endringer etter hvert som det gikk opp for miljøorganisasjonene at hvalfangsten hadde nær utryddet enkelte hvaler. Presset fra miljøopinionen påvirket den amerikanske administrasjonen, politikere og den offentlige opinionen. Sakte men sikkert så det ut som om USA nå inntok en posisjon som internasjonal miljøvernbeskytter, og vedtok flere lover som regulerte miljøet.¹⁴⁸ Særlig innenfor fiskeri- og havpattedyrvern tok de store initiativ på 1970-tallet.

De første konkrete tegn på at USA, gjennom Senatet og Representantenes hus, viste internasjonal handlekraft for å beskytte "fish and wildlife" kom i 1969.¹⁴⁹ Gjennom Endangered Species Conservation Act¹⁵⁰ ble det fastslått at:

"whoever imports from any foreign country into the United States any species or subspecies of fish and wildlife which the Secretary has determined (...) shall be punished (...)"¹⁵¹

Hvilken hvalfangstpolitisk linje som USA kom til å legge seg på, fikk vi en anelse om da den amerikanske innenriksminister Hickel bestemte seg for å frede flere typer hvaler.¹⁵² Alle

---

¹⁴⁷ E-post fra William Aron 01.06.2006. Det må imidlertid legges til at USA hadde vedtatt The United States Marine Mammal Program. Slik sett var det klart at USA satset på å utforme en ny miljøvernpolitikk.

¹⁴⁸ En rekke av lovene ble vedtatt på 1970-tallet, men ble allerede utformet på 1960-tallet. Se for eksempel NEPA 1969(1970), ESPA 1966,1969,1970 (1973). Tallene i parentes viser når de ble vedtatt.

¹⁴⁹ UD, mappe 75 1970-79. Utdrag fra Public Law 91-135, 91st Congress, H. R. 11363 December 5, 1969, s. 1.

¹⁵⁰ Endangered Species Act trede i kraft 1973, men den samlet de to foregående lovene om utrydningstruede arter, The Endangered Species Preservation Act in 1966 og The Endangered Species Conservation Act of 1969. Se hele loven på: <http://www.fws.gov/endangered/esaall.pdf> (Åpnet 02.06.2006)

¹⁵¹ UD, mappe 75 1970-79. Utdrag fra Public Law 91-135, 91st Congress, H. R. 11363 December 5, 1969, s. 1.

¹⁵² Walter Hickel var innenriksminister i USA 1969-1970, og hadde blant annet ansvar for miljøspørsmål. Han ble avsatt av president Nixon etter kritikk av Nixons behandling av Viet Nam motstandere i USA.

hvaler som det ble drevet fangst på, eller som var truet av utryddelse ble november 1970 oppført i ”The Endangered Species List”.¹⁵³ Det var en avgjørelse som forøvrig møtte motstand i den amerikanske administrasjonen.¹⁵⁴ Det gikk heller ikke upåaktet hen hos japanerne som fanget flere av hvalene som ble plassert på listen¹⁵⁵ IWC hadde også på møtet som ble holdt i juni, vært enig om å opprettholde fredningen av blåhvalen og knølhvalen. Likevel ønsket IWC ikke å frede flere bestander fordi de mente det fremdeles var forsvarlig med en viss fangst av de andre storhvalene. Samme år ”bannlyste” amerikanerne forøvrig salg av hvalprodukter.¹⁵⁶ Det var neppe uten påvirkning fra ”The Sierra Club” som oppmuntret innenriksdepartementet til ”whale product import limitations -- and if necessary bans--in other nations”.¹⁵⁷

Men det var flere hendelser som tydet på at USA var interessert i å påvirke opinionen som var involvert i internasjonal hvalfangst. I 10. juni 1971 ble det holdt en stor internasjonal konferanse i Luray, Virginia nær Washington D.C. Konferansen ble holdt etter initiativ fra blant annet innenriksdepartementet og Smithsonian Institute.¹⁵⁸ Det var en konferanse der blant annet Norge deltok sammen med representanter for alle de store hvalfangstnasjonene, en rekke miljøvernorganisasjoner, biologer og selvfølgelig den amerikanske administrasjonen. Konferansens formål var ”to bring up to date all information on the statu of whales.”¹⁵⁹ Det skulle ikke være en debatt som skulle ta stilling til verken lovverk eller til tiltak mot eller for hvalfangst. Men siden initiativet kom fra motstanderne av fangsten, var motivet for konferansen etter all sannsynlighet å prøve å få stadfestet at hvalene stod i fare for å bli utryddet. Rapporten fra konferansen viste at det ikke framkom gode nok vitenskapelige bevis for at hele hvalbestanden var utrydningstruet. Konferansens utfall ble dermed stående i skarp kontrast til Hickels plassering av de åtte hvalene på fredningslisten. Med tanke på diskusjonene om et moratorium som kom få dager senere ville utvilsomt rapporten ha vekket debatt, og neppe styrket en politisk linje som gikk for moratoriet. Rapporten ble imidlertid

---

¹⁵³ Department of the Interior. Office of the Secretary, 24. nov. 1970. ”Secretary Hickel bans import of products from eight endangered species of whales.”. (Se vedlegg 2).

¹⁵⁴ Det var mange som ikke skjønnte hvorfor W. Hickel gjorde dette. Særlig i hans eget departement var det mange biologer som var mot denne avgjørelsen. Avgjørelsen kan ha hatt sammenheng med at han kom på kant med president Nixon. Se E-post fra William. Aron 05.06.2006. (Se vedlegg 3).

¹⁵⁵ UD, mappe 75 1970-79, I et brev fra I. Fujita til Rogers C. B. Morton i innenriksdepartementet skrev Fujita at denne avgjørelsen kunne skade framtidig japansk hvalfangstindustri. Brev av 30. april 1971.

¹⁵⁶ Også denne bannlysningen reagerer Fujita på. Denne bannlysningen ville medført komplikasjoner for japansk og norsk eksport av hvalkjøtt.

¹⁵⁷ <http://www.sierraclub.org/policy/conservation/marinemammals.asp> (Åpnet 02.05.2006)

¹⁵⁸ Finansiell støtte ble gitt av handelsdepartementet og NGO. Se vedlegg 4, note 159.

¹⁵⁹ Dep. Of Interior, Office of the Secretary, 10. juni,1971. Arkivnr. Sayre 343-5634.

<http://www.fws.gov/news/historic/1971/19710610.pdf> (Åpnet 04.11.2006)(Se vedlegg 3).

ikke offentliggjort før 1974,¹⁶⁰ og det ble hevdet at rapporten fra denne konferansen ble holdt hemmelig inntil 1974, nettopp av den grunn at den ikke fikk det utfallet som Hickel ønsket.¹⁶¹

Så kom det første offisielle forslaget om å frede hvalen for en periode av 10 år. Det ble framlagt som et resolusjonsforslag til Senatet og Representantenes hus 15. juni 1971 av Hugh Scott og William S. Broomfield.¹⁶² Forslaget innholdt blant annet en instruks til utenriksministeriet, om å ”søke å få innstilt all hvalfangst for en periode av 10 år”. Bakgrunnen for forslaget var rovfangsten på storhvalene gjennom hele 1900-tallet. I tillegg mente også hvalfangstmotstandere i USA at IWC ikke hadde arbeidet nok for å få til begrensninger i fangsten. Det var det nå ikke lenger tvil om. Selv IWC påpekte det i en rekke av årsrapportene. I Washington Post dukket det også opp en artikkel hvor det ble antatt at Scott-Broomfield resolusjonen ville kunne gi amerikanske myndigheter sterkere kort på hånden til å endre den internasjonale kursen i hvalfangstspørsmålet mot en sterkere bevaringstanke.¹⁶³ Forslaget til denne resolusjonen ble applaudert i Washington Post, og det styrker antagelsen om at hvalfangstsaken til en viss grad var en aktuell sak.

Under IWCs 23. møte i Washington 21.-25. juni 1971, ble det framsatt flere forslag om regulering av både Antarktis og Nord-Atlanteren. USSR, Japan og Norge var blant de som kom med forslag fordi disse landene drev fangst i områdene.¹⁶⁴ Et forslag fra Norge gikk på å heve den Antarktiske kvoten. USA mente det var stikk i strid med intensjonene til IWCs tekniske komité, og vitenskapskomiteen. USAs kommisjonsmedlem og delegat på møtet, Dr. J. L. McHugh reagerte sterkt på forslagene om høyere kvoter fra de norske delegatene.¹⁶⁵ Fra amerikansk hold ble de betegnet som så store at de ville hindre en oppbygging av de truede bestandene.¹⁶⁶ Sett fra et amerikansk synspunkt var det forståelig at de amerikanske forhandlerne gikk mot det norske forslaget. For det første var de norske interessene minimale. I sesongen 1971 skjøt de 226 hval i Nord-Atlanteren og Antarktis. Men det var også klart at det var krefter i norsk hvalfangstmiljø som ønsket å skyte storhval, og høyere kvoter la til

---

¹⁶⁰ Rapporten ble blant annet offentliggjort i ”*The Whale Problem: A Status Report*”. Schevill, ed., Harvard University Press, 1974.

¹⁶¹ Kilden til påstandene er noe uklart da kilden har flere adresser. Men det skal være Umezako Yoshito 1986, ”Kujira to Inbou” som er originalteksten. http://luna.pos.to/whale/gen_ume_extinct.html (Åpnet 04.11.2006).

¹⁶² UD, mappe 74 1970-79, J.Nr.012493 II UD/1971, S.J.RES.115 (Se vedlegg 4).

¹⁶³ UD, mappe 74, 1970-79, Kopi av utklipp fra Washington Post 19. juni 1971.

¹⁶⁴ Se IWS perioden 1970-71 og sommeren 1971.

¹⁶⁵ UD, mappe 74 1970-79, IWC Twenty – Third Meeting, Session of Friday, 25th June, 1971. Se uttalelsen fra J.L.McHugh.

¹⁶⁶ Dette var hvaler som var plassert på ”The Endangered Species List”. Det var samtidig fangst på disse hvalene. (Finnhval, brydehval, seihval og spermhval). IWS 1970-71 og sommeren 1971.

rette for en utvidelse av norsk fangst, og fangst fra andre land. For det andre hang hovedårsaken til motstanden mot forslaget sterkt sammen med den japanske og den russiske tilslutningen. Forslaget fikk nemlig full tilslutning fra Japan. Det var ikke merkelig da Japan skjøt over 10000 hval i de berørte områdene. USSR ønsket også økning i kvotene, og støttet japanerne.¹⁶⁷ Ved å gå i mot et norsk forslag så dermed USA mulighetene for å hindre fortsatt høye kvoter i Nord-Atlanteren og Antarktis. Den tredje årsaken sammen med den voksende bekymring for hvalen blant ”vanlige folk”. The U.S. Secretary of State for Political Affairs, Alexis Johnson påpekte nettopp det til hvalfangstkommisjonen under møtet.¹⁶⁸ Han sa at:

“Public opinion around the world clearly is growing impatient with what most people view as a failure by this Commission to move quickly enough to prevent destruction of a unique natural resource.”¹⁶⁹

Amerikanerne utesluttet med andre ord ikke at protester mot fangsten ville få et internasjonalt omfang som man var nødt å ta hensyn til. Hvis IWC på noen som helst måte kunne komme folkeopinionen i møte, burde den dermed ta hensyn til kritikken mot IWC fra det holdet.

Den fjerde årsaken til amerikanernes motstand mot forslaget hang sammen med forslaget om full fangststopp, som senator Hugh Scott og representant William S. Broomfield introduserte for henholdsvis Senatet og Representantenes hus 15. juni samme måned. Dette forslaget om et hvalfangstmoratorium hang sammen med den overbeskatningen av alle de store hvalene som hadde foregått gjennom årtier. Senatets utenrikskomité ga sin tilslutning til forslaget meget raskt slik at forslaget kunne få ”a favorable impact on the proceedings of the International Whaling Commission” nettopp her i Washington 19.-25. juni.¹⁷⁰ Tanken bak var trolig at man kunne forsterke en holdningsendring rett forut og under møtet. Det var også en femte årsak til den amerikanske motstanden. Vi så tidligere at W.Hickel plasserte en rekke hvaler på ”The Endangered Species List” i 1970. En av representantene for den amerikanske delegasjonen på møtet var J. L. McHugh. Han hadde allerede skrevet i et brev til IWC, datert 2. mars 1971, at denne avgjørelsen kom til å få betydning for hvilken posisjon US-delegasjonen ville ta på

---

¹⁶⁷ USSR skjøt 12811 hval i de samme områdene. IWS perioden 1970-71 og sommeren 1971. Dette var hval som ble oppgitt eller innberettet til IWS.

¹⁶⁸ UD, mappe 74 1970-79, Se “Congressional record – Senate S12123 June 29, 1971.

¹⁶⁹ UD, mappe 74 1970-79, J.nr 012493 II UD, Senate Report No.92-239 Moratorium on killing of whales.

¹⁷⁰ UD, mappe 74 1970-79. Se utdrag fra “Congressional record – Senate S10122-12123 June 29, 1971 ”Moratorium on killing of Whales”. En nærmere begrunnelse for moratoriet kan også studeres i utdraget.

møtet.¹⁷¹ McHugh, som nå var en av delegatene på møtet, holdt også et innlegg der han tok til orde for små kvoter. Det kan tyde på at den amerikanske delegasjonen mente at et forbud ikke var mulig å få gjennomslag for, og at man dermed måtte moderere seg. Ut fra motstanden mot Hickels avgjørelse hadde McHugh neppe biologene i innenriksdepartementet med seg på en slik forbudslinje som ble antydnet i brevet. I de vitenskapelige rapporter som var lagt fram til da, var det ingen rapporter som ensidig bekreftet at alle hvaler var utrydningstruet. Derfor styrket rapportene ikke mulighetene til å få gjennom en forbudslinje i IWC. Innholdet i rapportene viste for øvrig at man var kritisk til å ta ut for høye kvoter, og det var på den linjen USA la seg. USA var selvfølgelig klar over at både den Tekniske komiteen og den Vitenskapelige komiteen ikke ville støtte opp om et forslag som ikke hadde støtte i vitenskapelig materiale. Sannsynligheten for å få gjennomslag for det amerikanske synspunktet var derfor liten, og USA forlot et forsøk på å frede all hval.

I tillegg til de amerikanske delegatene, var det også observatører på møtet som stilte seg negativt til fangstkvotene. Det var spesielt representanter fra NGO. Mot slutten av drøftelsene om kvotene fikk representanten J. McIntyre fra Friends of the Earth (FOE) holde et innlegg. I innlegget gav hun uttrykk for at verdensopinionen fulgte med på det arbeidet IWC gjorde og ba IWC være sitt ansvar bevisst når man drøftet hvalens fremtid. Innlegget var ikke ment å være del av en lenger debatt. Derfor hadde organisasjonen overlevert en erklæring til IWC der den anmodet IWC - delegatene om straks å vedta et 10-års moratorium.¹⁷² Erklæringen var først og fremst en anmodning til IWC om vedta et moratorium, men det inneholdt også nærmere beskrivelser av hvordan IWC burde administrere et slikt moratorium. Forslaget inneholdt ikke noen trusler av noe slag mot hvalfangstindustrien. Tvert i mot tydet innholdet på at NGO var interessert i å finne løsninger for hvalfangstindustrien og forvaltningen av hvalen. De ti årene moratoriet skulle være ment å være et opphold i fangsten med sikte på å framskaffe mer vitenskapelig data om hvalen. Etter moratoriets utløp kunne man så diskutere forvaltningen. Ingen ting tydet dermed på at NGO ville starte noen form for aksjoner mot industrien. Om de hadde en skjult agenda i tilfelle de ikke fikk gjennomslag for sitt forslag kan man ikke lese ut av erklæringen. Men det konkrete forslaget fra FOE viste nå at en organisering av en opinion mot hvalfangst var i anmarsj.

---

¹⁷¹ UD, mappe 75 1970-79, Brev til R. Stacey, Secretary IWC, 2.mars 1971.

¹⁷² UD, mappe 74 1970-79, IWC Twenty – Third Meeting, Session of Friday, 25th June, 1971. (Se vedlegg 5)

Gjennom forslaget til Scott-Broomfield og uttalelsen fra FOE fikk vi nå en antydning om at både politikere, folkeopinionen og NGOer var på linje i hvaldebatten. Det viste seg imidlertid at verken motstanden fra den amerikanske delegasjonen, forslaget til Scott-Broomfield eller protestskrivet fra "Friends of the Earth" var nok til å hindre vedtakelse av det norske forslaget. Forslaget fra Norge ble i noe redusert form vedtatt. Amerikanerne støttet tilslutt opp om forslaget, og Dr. J. L. McHugh begrunnet det med at man var redd for at det "will be no quote at all" i områdene hvis dette forslaget ikke ble vedtatt. Skulle ikke IWC få til en avtale, ville japanerne og russerne fange den kvoten de selv mente var passe. Og den var høyere enn det både Den tekniske og Den vitenskapelige komité tilrådte. I sin ytterste konsekvens var det også lite trolig at det gikk an å kontrollere disse to fangstnasjonene. Det ville også vært fritt frem for de andre nasjonene å fange etter sine egne fastsatte "nasjonale kvoter". Ingen av medlemmene i IWC ønsket en slik situasjon.

For Norge var det et godt tegn at forhandlinger var mulig fordi USA på ingen måte var noen støttespiller for norsk hvalfangst. Det hadde man klart fått bekreftet under de diskusjonene man hadde hatt under møtet i 1971. Men diskusjonene på IWC møtet viste også at det var etablert en opinion mot hvalfangst som var i sterk framgang. Denne opinionen var på linje med det offisielle amerikanske synet som gikk ut på å framtinge en sterk beskyttelse av alle de store hvalbestandene uavhengig av vitenskapelige fakta som lå på bordet. Men man viste også at norsk og amerikansk syn på hvalfangst ikke var på lik linje, og det skulle ikke bli siste gang nordmennene og amerikanerne støtte sammen i hvalfangstspørsmålet.

Selve møtet i IWC gikk Norges vei. Slik sett ble det ikke noen debatt over kvotene verken hos norske forvaltningsmyndigheter eller i hvalfangstnæringen i ettertid. Men resolusjonen om et hvalfangstmoratorium vekket interesse, og en viss bekymring hos de norske myndighetene. Forslaget til Senatet og Representantenes hus ble fanget opp av Frode Nilsen, som var Chargé d'Affairs ved den norske ambassaden i Washington. 6.juli 1971 sendte han så et brev til utenriksdepartementet der han gjorde departementet oppmerksom på resolusjonsforslaget. I en kommentar i margen, som ikke var noe svar på brevet, ble det sagt at det fra "norsk side ikke er noen grunn til å reagere på dette initiativet". Trolig var ikke departementet av den oppfatning at forslaget om moratoriet kom til å bli vedtatt. På dette tidspunktet hadde ikke moratoriet fått gjennomslag i IWC. Den amerikanske delegasjonen på IWC-møtet tok ikke en gang opp spørsmålet. Det var det kun miljøvernorganisasjonen FOE som hadde gjort. Vi må derfor anta at UD anså sjansene til at moratoriet skulle bli vedtatt som svært små, eller av var

av mindre betydning for Norge. Man kan likevel merke en eim av usikkerhet omkring resolusjonsforslaget. Skulle nemlig resolusjonen bli vedtatt og bli ”offisiell amerikansk” politikk, ”får vi ta den opp til nærmere vurdering” ble det sagt. Hva man så skulle vurdere stod det ikke noe om, men UD ville temmelig sikkert ha drøftet om Norge burde avstå fra fangst hvis amerikanerne vedtok moratorium. Opinionsen i USA hadde jo begynt å røre på seg, og sannsynligheten for en reaksjon på en norsk fangst var helt klart til stede. Skulle det oppstå en slik situasjon, ble det sagt at man burde ”unngå å ta belastningen internasjonalt og i den offentlige opinionsen når det gjelder en næring hvor vi har helt minimale interesser”.¹⁷³ De minimale interessene var relatert til den økonomiske betydningen av fangsten. Som vi så tidligere var det snakk om en omsetning av hvalkjøtt på mellom 15-45 millioner i de ”beste periodene” fra 1970-1987. I 1970¹⁷⁴ var den totale verdien 15 millioner, og eksportverdien ett sted mellom 1,4 millioner og 0,6 millioner.¹⁷⁵ Verdien var med andre ord svært liten dette året. Næringen var imidlertid ikke subsidiert, men næringen sysselsatte ikke så mange mennesker. Hvalfangsten var nemlig et sesongarbeid som ble drevet utenom fiskerisesongene. Prisen for å avvikle fangsten var dermed relativt liten. Tanken om å måtte møte et sterkt internasjonalt press politisk, og møte den offentlige verdensopinionsen, veide tydeligvis mer enn å måtte møte en hjemlig kritikk fra en næring som åpenbart ble ansett som ubetydelig. Men saken ble uansett ikke gjenstand for noen bredere drøfting i utenriksdepartementet i denne omgang.

Etter IWC-møtet kom den amerikanske kampen for hvalen likevel til å fortsette. Og på mange måter så man her konturene av hvem spillet om hvalens fremtid kom til å handle om. Miljøvernorganisasjonene som vokste fram mot slutten av 60-tallet hadde ennå ikke blitt noen stor miljøvern-lobby i USA.¹⁷⁶ Miljøvernorganisasjonene hadde imidlertid satt hvalfredning på agendaen, og startet en kamp for hvalen på flere felt. De siktet seg inn mot politikere i den amerikanske administrasjonen fordi de forstod at de måtte påvirke administrasjonen hvis de skulle få gjennomslag for sine synspunkter. William Aron sier at:

“In the late 60s and early 70s a movement of both conservation oriented organizations and animal protectionist grew very rapidly and became a serious political force

---

¹⁷³ UD, mappe 75 1970-79, 6.juli 1971. Nr 679. Brev fra Chargé d’ Affairs ved noramb i Washington til UD.

¹⁷⁴ SSB. Småhvalfangst 1939-1999.

¹⁷⁵ SSB. Småhvalfangst før fangststoppen i 1988.

¹⁷⁶ Stoett 1997: 86, og Aron 2000: 3.

dragging the US government into the issue- and without much enthusiasm or ulterior motives”.¹⁷⁷

Grunnen til det økende presset mot den amerikanske regjeringen fra NGO var flere. For det første hadde en rekke av organisasjonene allerede sett at amerikansk lovgivning støttet de samme synspunktene de selv forfektet i hvalfangstkonflikten. Walter Hickels fredning av en rekke hvalarter hadde med stor sannsynlighet styrket mulighetene til å få gjennomslag for videre kamp for en fullstendig fredning, og var i tråd med den politikken flere NGOer stod for. Skulle NGOene få gjennomslag for politikken sin, måtte de også påvirke politikerne og IWC. Dermed ble lobby-virksomheten viktig. Men William Aron sier samtidig at det ikke var noen spesielle motiver som lå bak USAs sterke inntreden. Tidligere har vi sett at amerikansk hvalfangstpolitikk hang sammen med internasjonale forhold etter andre verdenskrig. Arons utsagn tydet på at dette standpunktet var forlatt. Dermed så det ut som det var emosjonelle og vitenskapelige fakta som ble motivet for USA i å ta del i et internasjonalt press mot ytterligere hvalfangst. Det gjenspeiles også i den erklæringen som ble skrevet av Friends of the Earth til IWC-møtet i 1972.¹⁷⁸ Mye tyder på at det var etiske, emosjonelle og vitenskapelige fakta som ble brukt for å overtale amerikanske myndigheter til å ta opp kampen om hvalen.

Washington Post og Nye York Times fulgte opp med en rekke artikler som omhandlet hvalfangsten ut året. Den norske ambassaden i USA sendte flere utklipp til UD fra aviser i USA som omhandlet hvalfangsten, og dette tyder på at UD var interessert i å følge med i utviklingen i USA i tidspunktet rundt og etter møtet i IWC 1972. Det som var karakteristisk for disse artiklene, var at de skarpt kritiserte den japanske og den russiske fangsten. De stod tross alt for nærmere 85% av den internasjonale fangsten. Norge hadde lagt opp sin pelagiske fangst, og var dermed ikke mål for verken redaktørens argusblick eller kritikk fra miljøvernorganisasjonene høsten og vinteren 1971 i disse artiklene. Artiklene var heller ikke farget av miljøorganisasjonenes synspunkter på fangsten. Slik sett kan man ikke si at artiklene var NGOenes forlengende arm. Hvalfangstmoratoriet som var foreslått av Scott-Broomfield ble viet noe oppmerksomhet, og trukket inn i debatten som et forslag som IWC burde vedta. En av grunnene til det var at IWC ble sett på som en organisasjon som i for liten grad hadde tatt hensyn til utrydningstruede hvaler. Et moratorium kunne dermed gjenopprette IWC som

---

¹⁷⁷ E-post fra William Aron 01.06.2006.

¹⁷⁸ UD, mappe 74 1970-1979. Protestskriv fra FOE utlevert på IWC-møte 1972. Tittel; ”An International Cetacean Decade”. (Vedlegg 5)

en ansvarlig hvalfangstkommissjon. Det ble også påpekt at IWC lot seg fremdeles ”be flouted by two of its member nations.”¹⁷⁹ Det var neppe tvil om hvem artikkelen siktet til her. Alle artiklene kan dermed sies å støtte opp om en politikk som hadde som mål å stoppe eller begrense hvalfangsten. Hvordan fangsten skulle begrenses, eller hvor man kunne få gjennomslag for en fredningspolitikk kom ikke direkte fram i artikkelen. Det ble likevel antydnet at FN konferansen i Stockholm i 1972 ble sett på som en mulighet til å samle verdens nasjoner til å ta et oppgjør med hvalens fremtid.¹⁸⁰

Det ser dermed ikke ut til at kritikken og tiltakene som ble satt i verk etter IWC-møtet i juni kom til å få direkte betydning for norsk hvalfangst. Ennå var det mest snakk om å få kontroll med den storhvalfangsten som foregikk i Antarktis og de nordøst-atlantiske havområdene. Det var også stort sett Japan og USSR som fikk sitt pass påskrevet av motstanderne av fangsten. Riktignok ble det fanget noe storhval under norsk flagg, men kvoten var meget liten, og Norge hadde bestemt seg for å legge ned hele den Antarktiske fangsten.¹⁸¹

En hvalart som det ennå ikke hadde blitt så mye snakk om var vågehvalen. Det var en småhval som fangstfolk i Norge og andre nasjoner hadde jaktet på parallelt med storhvalen.¹⁸² Denne fangsten var regulert i Norge. Internasjonalt fokus på denne hvalen kom sakte men sikkert til å få følger for norsk hvalfangst. Vågehvalfangsten var ikke stor, men det var avsetningsproblemer på kjøttet fordi det lå store mengder kjøtt fra den pelagiske fangsten på lager ennå.¹⁸³ Hvis Norge kom til å fortsette en slik fangst etter et eventuelt moratorium, sa det seg selv at det ville bli satt fokus på en fangst som ikke var nødvendig ressursmessig. Et moratorium kom med all sannsynlighet til å gjelde alle hvaler, og det var selvfølgelig årsaken til at norske myndigheter var opptatt av den internasjonale utviklingen i spørsmålet om moratoriet. Vågehvalen ville nemlig falle under en slik fredningsbestemmelse.

Kan vi så se noen spor etter noen konkret hvalfangstpolitikk fra norsk side? Ser vi på hvalfangsten generelt, og i sammenheng med de hendelsene som er beskrevet ovenfor, var det lite som tydet på at de norske forvaltningsmyndighetene og hvalfangerne hadde noen politisk plan for en ny nasjonal hvalfangstpolitikk. Myndighetene virket avventende med tanke på et

---

¹⁷⁹ UD, mappe 74 1970-1979. New York Times 12.12.1971. ”The Whale-Killers.

¹⁸⁰ UD, mappe 75 1970-79, J.Nr. 022070 II UD 1971.

¹⁸¹ IWS. Sesongen 1970-1971 og sommeren 1971.

¹⁸² Se kapittel I.

¹⁸³ Jonsgård 1992: 53-54.

mulig moratorium, og man hørte svært lite eller intet fra hvalfangerne i Norge. Noen norske protester mot den siste resten av storhvalfangsten fantes ikke, eller var minimale. Det har trolig sammenheng med at fokuset var rettet mot forvaltningspolitikken til IWC. Gjennom en lang rekke år så vi at den på ingen måte hadde vært positiv for hvalen. At fangsten på de store hvalene fortsatte, og dermed var truende for framtidsutsiktene for disse hvalene, førte til at argusøynene hvilte på IWC. Og sist men ikke minst rettet man blikket mot japanske og russiske hvalfangere. De fortsatte med å fange tusenvis av hval lovlig og ulovlig, og det så ut som om det var helt umulig å kontrollere den hvalfangsten de drev. Siden opinionen mot fangst ikke hadde tråkket nordmennene på tærne, så det derfor ut til at Norge ikke tenkte på noen nasjonal hvalfangstpolitikk. Den fangsten Norge stod for var minimal sett i forhold til japanerne og russerne, og for øyeblikket så det ut som man ikke engang tenkte at vinden kunne snu mot Norge. Men småhvalfangsten som nå stod igjen som den siste hvalfangstskansen var en mulig skyteskive i framtiden, men det lå minst ett år fram i tid.

De initiativene som ble tatt for å regulere forvaltningen av hvalen, gjorde det enklere for USA å forsvare en hvalfangstpolitikk som så ut til å ha et forbud mot fangst som mål. Få ting tydet på noe annet. Det pekte igjen videre fram mot et økende internasjonalt hvalfangstengasjement fra amerikansk side. Man kunne etter all sannsynlighet vente seg et kraftigere engasjement på den internasjonale arenaen. Inntreden av NGO i hvalfangstdebatten skapte også et press mot den amerikanske administrasjonen, og engasjerte en stadig større folkeopinion mot hvalfangsten internasjonalt. På den måten fikk NGO fotfeste internasjonalt, og i amerikansk opinion ble hvalfangstproblematikken enda tydeligere. Etter all sannsynlighet ville det etter hvert komme en sterkere kritikk mot norsk hvalfangst.

På vårparten 1972 så vi så tegn til bevegelse i hvalfangstkonflikten. Forberedelsen av den store internasjonale miljøvernkonferansen som skulle holdes i Stockholm i juni hadde tatt til. Det var klart at det ville bli lagt fram flere forslag til hva som skulle skje med hvalen. Hva fikk så Stockholms-konferansen i 1972 å si for den videre kampen om fredning av hvalen? Ble denne konferansen vendepunktet i en internasjonal debatt? I hvor stor grad kom protester og “bannlysningen” av hvalfangst gjennom utenlandske miljøverngrupperinger, og amerikansk lovgivning til å innvirke på norsk hvalfangst? Ville den offentlige internasjonale og nasjonale opinionen mot og for hvalfangsten fram mot det senere moratoriet i 1982 bli tatt hensyn til? Disse spørsmålene skal vi se nærmere på i kapittel III.

Kapittel III

Hvalfangstkonflikten i 1972

“The four whales slain that evening had died wide apart; one, far to windward; one, less distant, to leeward; one ahead; one astern. These last three were brought alongside ere nightfall; but the windward one could not be reached till morning; and the boat that had killed it lay by its side all night; and that boat was Ahab's.”¹⁸⁴

1. Stockholmskonferansen 5. – 16. juni 1972

I begynnelsen av juni 1972 ble det arrangert en stor internasjonal miljøvernkonferanse av FN.¹⁸⁵ Konferansen ble holdt i Stockholm 5. – 16. juni 1972. Det var første gangen en slik stor miljøvernkonferanse ble holdt, men flere skulle følge.¹⁸⁶ Miljøvernkonferansen var startskuddet for et omfattende program for å hindre en total miljøkatastrofe på mange felter i verden. Konferansen tok opp atomvåpentesting, utdanning, befolkningsproblematikk, bosettingsforhold, industriell forurensning, ressursbruk, havforurensning, beskyttelse av truede dyrearter, finansielle forhold med mer. Man så at verdens befolkning økte drastisk, forsøpling og industriforurensning økte, og ressursforvaltning og regler som regulerte miljømessige viktige områder var nesten totalt fraværende. Miljøvernkonferansen tok også opp en rekke forhold som gjaldt utnyttelse og forvaltning av havområdene, og sjøpattedyrene ble viet spesiell oppmerksomhet.

Selve konferansen var forberedt i lang tid. De første utspill om å lage en stor miljøvernkonferanse ble fremsatt av formannen i den svenske FN-delegasjonen Sverker Åström i 1968. I 1970 ble det så satt sammen en delegasjon på 27 personer som skulle starte forberedelsene av FN-konferansen i Stockholm 1972. 115 land tok del i forberedelsene, og en rekke forslag til hva som skulle drøftes ble laget. Maurice Strong, den gang leder for Canadian International Development Agency, ble valgt til leder for konferansen.¹⁸⁷ Et av forslagene på konferansen gjaldt vern av hvalen. Dette hvalfredningsforslaget var et forslag om et 10-års hvalfangstmoratorium. Forslaget ble vedtatt med overveldende flertall, men veien fram var ikke uproblematisk.

---

¹⁸⁴ Melville, Herman 1851. "Moby Dick".

¹⁸⁵ Report of the United Nations Conference on the Human Environment 1972. United Nations New York, 1973.

¹⁸⁶ Oppfølgeren til Stockholmskonferansen var Rio-konferansen i 1992. (UNCED). Men det var flere andre FN-konferanser i mellomtiden: Se http://www.fni.no/doc&pdf/lhg_ip_2003.pdf.

¹⁸⁷ Konferansen har en meget interessant framvekst, og kan studeres nærmere på denne linken: <http://www.folkrorelser.nu/johannesburg/stockholm72.pdf> (Åpnet 04.10.2006)

a)Grunnlaget for vedtaket om moratoriet

For hvalfangstens framtid var konferansen særdeles interessant for både hvalfangstnasjoner og for motstanderne av hvalfangst. På konferansen skulle man stemme over de ulike forslagene om hvalfangstmoratorium.¹⁸⁸ Forslagene hadde sammenheng med en forvaltning av hvalbestanden som med få unntak hadde tatt hensyn til den totale bestanden og de enkelte bestandene. Fram mot konferansen var det omfattende møtevirksomhet og lobbyvirksomhet. Det gjaldt særlig i amerikansk, japansk og norsk forvaltning. Nedenfor skal vi se nærmere på hvilken holdning disse nasjonene hadde til spørsmålet om et moratorium.

Før konferansen hadde USA med Scott-Broomfieldresolusjonen vist at USA var interessert i å få satt en stopper for hvalfangsten. USA la riktignok ikke fram et forslag om et moratorium under møtet i IWC foregående år (1971), men resolusjonen ble vedtatt etter møtet. Mye tydet på at USA ønsket å gå i retning av et moratorium. Under et møte president Nixon hadde vært på med kanadiske statstjenestemenn i Canada på vårparten 1972, framkom det også at amerikanske dyrevernsorganisasjoner allerede hadde utarbeidet et forslag til innholdet i en hvalfangstresolusjon. Et slikt resolusjonsforslag skal ha inneholdt en oppmoding om et 10-års moratorium for hvalfangst. Dette forslaget skal ha blitt oversendt til sekretariatet for Stockholmskonferansen”. De kanadiske statstjenestemennene som var kilden til disse opplysningene, ”antok” at amerikanske myndigheter også kom til å støtte forslagene hvis det ble ”positivt” mottatt på konferansen.¹⁸⁹ Det forhold at president Nixon, innenriksminister Walter Hickel og Russel Train fra samme departement visste at flere av bestandene ikke var truet, kom ikke offentligheten for øre.¹⁹⁰ Vi må også huske på at USA ikke lenger var noen hvalfangstnasjon, og et moratorium ville ikke få noen virkning for USA utover å bli kritisert for sitt standpunkt. Disse momentene viste at det ikke var noen tvil om hvor USA stod i hvalfangstspørsmålet. Sannsynligheten for at USA ville stemme for et moratorium på FN-konferansen var på dette tidspunktet ganske stor.

Når det gjaldt japanerne hadde de gjort til kjenne hvor de stod i debatten gjennom sitt syn på reguleringene av hvalkvotene gjennom hele etterkrigstiden. Det var ingen tvil om at japanerne

---

¹⁸⁸ Det var flere resolusjonsforslag. Noen gikk for totalt forbud, andre gikk for et forbud kun mot utrydningstruede arter. Det amerikanske forslaget var et totalt forbud. Det japanske var kun et forslag om å frede utrydningstruede hvaler.

¹⁸⁹ UD, mappe 74 1970-79. Brev fra noramb i Washington 24. april 1972 til UD.

¹⁹⁰ E-post fra W. Aron 05.06.2006. Train var formann i Council on Environmental Quality (1970-1973), senere sjef for U.S Environmental Protection Agency (1973-1977). Begge organene tar aktivt del i miljøvernpolitikk.

kom til å gå i mot et moratorium som ville frede all hval. Japan drev utstrakt hvalfangst på de fleste storhavene sammen med USSR. Skulle Japan mot formodning stemme over et absolutt moratorium, ville det vært en overraskelse. Ett fullstendig fangstforbud ville få store konsekvenser for japansk hvalfangstindustri, og ingen trodde på et mirakel her.

Når det gjaldt de nordiske landene, var bildet heller ikke entydig. Island fanget opp mot 500 storhval i året, men var likevel ikke noen stor pelagisk fangstnasjon. Landet kunne like gjerne gå mot som støtte en resolusjon. Island ønsket i utgangspunktet å stemme for det japanske forslaget, men også de stemte for det amerikanske forslaget.¹⁹¹ I forkant av konferansen hadde allerede FN-forbundet i Danmark skrevet en rapport med adresse til den danske regjeringen om støtte for et 10-års moratorium mot hvalfangst.¹⁹² Det viste seg senere at Danmark ønsket å støtte et forslag som ikke omfattet den ”ikke kommersielle” fangsten på Færøyene. Danmark påpekte også det under den ene av de to stemmeangivelsene under FN-konferansen. Men danskene kom til å gå for moratoriet. Våre naboland Sverige og Finland kom også til å stemme for moratoriet.¹⁹³

Ellers var det lobbyvirksomhet verden rundt. Maurice Strong ønsket at Hickel skulle drive aktiv lobbyvirksomhet for hvalen, og sendte han til Australia for å ”do some trouble-shooting”.¹⁹⁴ Australia, som også var en hvalfangstnasjon, hadde nemlig vist litt for liten interesse i hvalspørsmålet. Australia ble sett på som viktig ikke bare fordi det nesten var et kontinent selv, men også fordi konferansen skulle vise at alle land var aktivt opptatt av miljøet. Det lyktes Hickel å fange Australias oppmerksomhet, og det ble sagt at Australia spilte en viktig rolle under konferansen. Vi må anta at det også kom til syne under debatten om moratoriet. Australia stemte selvfølgelig for totalt hvalfangstforbud.

Det norske synspunktet var mer uklart. Gjennom de to siste IWC-møtene hadde Norge vist at man ikke var interessert i total fredning. Delegasjonen på møtet i IWC foregående år hadde gått imot forslagene til mindre kvoter fra både den Tekniske og den Vitenskapelige komiteen. IWC-møtet i 1971 hadde således vist at veien mot et moratorium kunne bli konfliktfylt. Men samtidig hadde Norge også redusert fangsten til ca 30 dyr, og bestemt seg for å legge ned

---

¹⁹¹ Alle statene stemte for et endelig forslag.

¹⁹² Det menneskelige miljø 1972. Rapport fra Fn-forbundets seminar.

¹⁹³ UD, mappe 75 1970-79. Brev fra MD til UD 7.juni 1972

¹⁹⁴ Tale av Walter J. Hickel. Earth and Environment The Irvine Lectures, University of California, 12.-28. oktober 1976

pelagisk fangst fullstendig. Selv om det hadde sammenheng med økonomiske interesser, var det en faktor som pekte mot å kunne godta et eventuelt forbud. Men vi så også at en viss grad av næringsinteresser fremdeles var til stede. På IWC-møtet i 1970 hadde man greid å få unntatt vågehvalen fra noe fangstbegrensning i Nord-Atlanteren. I kystsamfunn nord i landet ble det fremdeles drevet småhvalfangst på vågehvalen.¹⁹⁵ Det tydet på at et moratorium som fredet all hval kunne komme på kant med kystfangsten. På den annen side var det også klart at et forbud i liten grad hadde betydning for norsk økonomi. Hvilket standpunkt Norge kom til å ta under FN-konferansen var noe usikkert på bakgrunn av disse forholdene. Hvilken vei Norge kom til å gå avhang dermed av flere forhold.

Etter at det ble kjent at sannsynligheten var stor for at det ville bli vedtatt totalt fangstforbud reagerte de japanske myndigheter straks. De mente at moratoriet bare måtte gjelde utrydningstruede hvaler, og ville legge fram et slikt forslag i FN. Men for å få gjennomslag for dette forslaget trengte de støtte. Støtten måtte selvfølgelig søkes i hvalfangstkretser, og hva var mer naturlig en å kontakte gamle venner. Den japanske ambassaden i Oslo kontaktet UD, og i et brev datert 4. mai 1972 la japanerne fram sine begrunnelser for et begrenset moratorium. De sa at: "it would be highly appreciated if the [...] proposal for modification of the draft recommendation could receive the support of the Royal Norwegian Government".¹⁹⁶ Brevet viser at det var viktig for Japan å få støtte for sitt synspunkt slik at landet ikke ble stående alene mot forslaget som miljøvernorganisasjonene og USA framsatte. Tanken bak å søke norsk støtte hang nok sammen med mulighetene for å sanke flere stemmer for det japanske forslaget. Fikk man med seg en av historiens største hvalfangstnasjoner, trodde kanskje Japan at det kunne ha en positiv effekt på nasjoner som var i tvil om hva de skulle stemme. Om japanerne søkte støtte hos andre er uvisst, men trolig gjorde de det.

UD kom med et raskt svar på spørsmålet fra den japanske ambassaden. Men først og allerede 8. mai, sendte UD et internt brev til FiD for å få klarlagt hvilket syn FiD hadde i denne saken. I brevet uttrykte UD motvilje mot å godta "Stockholmsforslaget", som var et fullstendig hvalfangstforbud. I stedet fant man "det rimelig å støtte det japanske endringsforslaget".¹⁹⁷ Det forslaget åpnet blant annet veien for noe fangst, hvilket hadde betydning for vågehvalfangsten. Fiskeridepartementet gav så en rask tilbakemelding til UD der man gav en

---

¹⁹⁵ I 1972 hadde vi en hvalbåt i Antarktis, og 99 hvalbåter som drev småhvalfangst i nordområdene. Antall hvalbåter var synkende under hele 1970-tallet. SSB.Historisk statistikk.

¹⁹⁶ UD, mappe 74 1970-79. No. 27/72

¹⁹⁷ UD, mappe 74 1970-79.J.nr. 7804/72

klar støtte til det japanske forslaget UD hadde fått. Begrunnelsen for støtten var at en avgjørelse om et moratorium hørte hjemme i IWC.¹⁹⁸ Dette synspunktet var også på linje med IWCs politikk, og vi må anta at FiD ikke ønsket å gå i mot denne politikken. Avgjørelsen som FiD tok var viktig for UD. Selv om UD hadde hovedansvaret for drøftingene med den japanske ambassaden, viste støtten fra FiD at departementene ikke var på kollisjonskurs i fredningsspørsmålet. Dermed ble det politisk sett ryggdekning for å støtte japanerne, og større mulighet for å få til et gjennomslag for det japanske synet under FN-konferansen.

Et spørsmål som melder seg er hvorfor ikke UD og FiD konsulterte MD om departementets syn på det japanske forslaget. En grunn til det kan være at MD faktisk ikke ble opprettet før 8. mai, altså samme dato som UD sendte sin forespørsel til FiD. Dermed må vi anta at miljødepartementet ikke var kommet i ”gjenge” slik at en mulig kommentar fra MD ville ha vært vanskelig. På den annen side kan det ha vært en annen årsak. En må anta at UD kjente til holdningen til hvalsaken hos de personer som fikk ansvar for departementet. Det gjaldt spesielt Olav Gjærevoll som ble statsråd for MD. Gjærevoll, som senere kom til å føre an i vern for hvalen, har neppe vært taus om sitt synspunkt på et moratorium slik at det burde vært kjent innad i departementene. I et notat daværende kommisjonær i IWC, og motstander av et moratorium, Inge Rindal skrev til UD datert 23. mai, kom det klart frem at Rindal ikke ønsket at Gjærevoll skulle lede den norske delegasjonen til IWCs kommende møte i juni.¹⁹⁹ Gjærevoll var imidlertid ønsket som delegasjonsleder etter anmodning fra den amerikanske administrasjonen. Under møtet var delegasjonen ledet av Russel Train, som var leder for Environmental Protection Agency, og han trengte støtte for det amerikanske synet. Grunnen til at Rindal ikke ønsket at Gjærevoll skulle bli delegasjonsleder var trolig engstelsen for at Gjærevolls standpunkt skulle bli førende i hvalsaken på IWC-møtet. Selv om notatet ikke ble skrevet før 23. mai, altså etter UDs forespørsel til FiD, viste notatet at Rindal var skeptisk til Gjærevolls synspunkter. Som kommisjonær, utnevnt av UD, hadde Rindal derfor kunnet påvirke UD til å ikke ta kontakt med MD slik at de også ha vurdere den japanske forespørselen. Selv om notatet gjaldt IWC-møtet etter FN-konferansen, har det relevans for det som skjedde før 23. mai, og før FN-konferansen. Hvis Gjærevoll hadde kommet til ordet, var det stor sannsynlighet for at han ville gått mot japanernes forslag. Da ville antagelig Japan mistet sin støtte, og sjansen for at Norge skulle gått mot et begrenset moratorium ville vært helt minimal. Det må nok Rindal ha vært klar over.

---

¹⁹⁸ UD, mappe 74 1970-79, J.nr. 009181 II UD.

¹⁹⁹ UD, mappe 74 1970-79, J.nr. 010011 II UD.

Men det var også andre aktører som kunne ha interesse i å få UD og FiD til å gå god for det japanske forslaget. De norske næringsinteressene i bransjen var ikke store. Men japansk hvalfangstindustri var meget stor, og var avhengig av en sterk støtte internasjonalt for å fortsette fangsten.²⁰⁰ 15. mai kontaktet så Kyokuyo Co., LTD²⁰¹ skipsrederen Anders Jahre i Sandefjord, og ba om hans støtte til det japanske forslaget som den japanske ambassaden hadde informert UD om. Samtidig ble Jahre spurt om ikke han kunne frembringe det japanske forslaget til den norske regjeringen. Anders Jahre v / Bjørn Bettum kontaktet da FiD, og vedla brevet fra Kyokuyo. I brevet antok Bettum at ”brevets innhold vil bli bli videregitt til Det Kgl. Utenriksdepartement”. Bettum prøvde ikke å skjule det faktum at rederiet Anders Jahre hadde en viss økonomisk interesse av japansk fangst. Det framkom klart i brevet at Jahres Fabrikker A/S var avtaker av spermolje, og de var derfor interessert i fangst.²⁰² Dette var en bemerkning som neppe var helt uvesentlig for å få både FiD og UD til å støtte opp om det japanske forslaget. Kort tid etter, nærmere bestemt 29. mai 1972, understrekte UD i et brev til den japanske ambassaden at ”Norway is prepared to support the Japanese Government’s proposal for modification of the draft recommendation to the effect that the 10-year moratorium apply to endangered whale stocks only”.²⁰³

Korrespondansen mellom departementene, Jahre og Kyokuyo viser at det fantes nære forbindelser mellom de ulike aktørene. I 1971 hadde nemlig Anders Jahres rederi solgt hvalkokeriet Kosmos IV til nettopp Kyokuyo, som produserte spermolje.²⁰⁴ Og hvem var avtaker av en slik spermolje, jo nettopp Jahres fabrikk A/S. Det måtte departementet ha visst fordi Utenriksdepartementet hadde oversikt over alle hvalskip i drift.²⁰⁵

Korrespondansen viser således at både FiD og UD antageligvis fanget opp, og lot seg påvirke av offentlige og private instanser før stemmegivningen over forslaget fra FN om et moratorium i Stockholm få dager senere. I hvilken grad ville så de ulike aktørene i den offentlige debatten bli tatt hensyn til under selve stemmeavgivningen? Skulle

---

²⁰⁰ Japan og Sovjet stod for 80 prosent av hvalfangsten

²⁰¹ Kyokuyo Co., LTD er et japansk industriforetak som har vært involvert i hvalfangst siden 50-tallet. Se også http://luna.pos.to/whale/jwa_v7_ishi.html (Åpnet 31.08.06).

²⁰² UD, mappe 74 1970-79. Brev fra rederiet Anders Jahre til FiD 18.mai 1972.

²⁰³ UD, mappe 74 1970-79. Dette brevet har ingen offisielle avsender eller underskrift. Men i tråd med det som ble sagt tidligere angående UD's holdninger, må en anta at brevet er reel bekreftelse på at man støttet det japanske forslaget om at moratoriet bare skulle gjelde utrydningstruede hvaler.

²⁰⁴ Bakka Jr. 1992: 158. Kosmos IV ble solgt mai 1971 til Kyokuyo.

²⁰⁵ UD hadde tidligere hatt kontakt med dette selskapet gjennom et salg av Kosmos III på 1950-tallet. Se Tønnessen 1970. Bd. 4: 663.

resolusjonsforslaget fra Japan få Norge til å gå i mot et totalt fangstforbud, eller ville det amerikanske forslaget veie tyngre? Det kunne se ut som om Norge ville støtte opp om et japansk forslag, noe korrespondansen mellom UD og den japanske ambassaden viste.

UD gav ingen begrunnelse for sin støtte til det japanske forslaget. FiD begrunnet til en viss grad sin støtte ut fra at IWC skulle holde et møte om problematikken etter FN-konferansen. Hovedårsaken til støtten til Japan hang nok sammen med ønsket å holde fangsten på vågehvalen åpen. Et totalt hvalfangstforbud ville hindret vågehvalfangsten i første omgang.

Mye kom imidlertid til å avhenge av dra-kampen mellom Utenriksdepartementet og Fiskeridepartementet på den ene siden, og Miljøverndepartementet på den andre siden. Miljødepartementet hadde ikke gitt mye lyd fra seg i kampen om hvalen, men kanskje det kom mer på banen nå?

b) Forhandlingene og avstemningen

USA hadde gjennom flere tiår arbeidet for en strengere regulering av hele hvalbestanden. Som en av nasjonene på FN-konferansen la USA fram et forslag på Stockholm-konferansen om et 10-års moratorium for hvalfangst. Forslaget om et moratorium måtte gjennom flere avstemninger. Stemmegivningen under FN-konferansen endte til slutt opp med 53-0 for moratoriet.²⁰⁶ 12 land unnlot å stemme i den først avstemningen, deriblant Japan.²⁰⁷ Men under den endelige stemmeavgivningen valgte alle land å stemme for et hvalfangstmoratorium som fredet alle hvalene. Rekomendasjon nr. 33 som gjaldt hvalfangstmoratoriet ble vedtatt, og fikk følgende ordlyd:

“It is recommended that Governments agree to strengthen the International Whaling Commission, to increase international research efforts, and as a matter of urgency to call for an international agreement, under the auspices of the International Whaling Commission and involving all Governments concerned, for a 10-year moratorium on commercial whaling.”²⁰⁸

---

²⁰⁶ UD. J.Nr.011200IIUD. Pressemelding fra FN angående moratoriet. 09.06.1972.

²⁰⁷ UD, mappe 75 1970-79. I den første stemmeavgivningen i FN stemte 51 for og 3 mot (Japan, Portugal og Sør-Afrika), 12 land stemte ikke. Sovjet var ikke representert på konferansen. Se også Stoett 1997: 65.

²⁰⁸ Report of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 5-16. June 1972, United Nations New York 1973

Hva førte så til at FN kunne slutte opp om moratoriet? Det var spente forventninger til om moratoriet ville bli vedtatt. Noen land hadde jo tilkjennegitt sitt synspunkt, men ikke alle hadde bestemt seg før voteringen. Miljøverngrupperinger var sterkt fremtredende på konferansen, og det knyttet seg nok spenning til om nærværet av NGOer ville få en betydning for utfallet. Det ble satt et offentlig lys på den kanskje aller største miljøkatastrofen som noen gang hadde foregått. Det hadde skjedd med full støtte fra en rekke regjeringer i flere land gjennom flere tiår.²⁰⁹ Noe måtte gjøres, og FN-konferansen gav landene den mulighet.

Forhandlingene og avstemningen om moratoriet handlet om flere forhold. For det første var det en sterk bekymring for framtidsutsiktene for hvalbestanden. For det andre var det uenighet om alle eller kun ”utrydningstruede” hvaler skulle fredes. Sammen med omfattende demonstrasjoner under konferansen var det de to momentene som fikk størst betydning. Vi skal ikke se nærmere på diskusjonen om størrelsen på hvalbestanden, da den er drøftet tidligere. Men en rekke omstendigheter kort før og under konferansen kan forklare hvorfor avstemningen gikk i favør av motstanderen av hvalfangst.

Maurice Strong var, som tidligere sagt, Stockholmskonferansens leder. Han hadde bedt USAs tidligere innenriksminister Walter J. Hickel å være observatør under FN-konferansen. Hickel var nemlig ikke blitt bedt om å være med i den offisielle amerikanske delegasjonen. Det kan skyldes flere forhold, men det kan se ut som om det var hans konfliktfylte tid som innenriksminister som kan ha vært årsak til det. Selv sier han at det var ”twenty-two stormy months as U.S. Secretary of the Interior”.²¹⁰ Denne uttalelsen tydet på at tiden som innenriksminister hadde vært en konfliktfylt periode. Mye av tiden omhandlet konfliktene rundt hans engasjement for hvalen. Mon tro om ikke det var årsaken til at han ikke ble spurt.

Siden Hickel ikke ble del av den offentlige amerikanske delegasjonen, takket han ja til muligheten til å være observatør under konferansen.

---

²⁰⁹ Radway 1980: 96. Radway sier også i sin bok at FN-konvensjonen bidro sterkt til en verdensomspennende interesse for hvalfangstsaken. Noe som blant annet kom til syne gjennom IWC-diskusjonene om et moratorium gjennom hele 1970 tallet, og faktisk fram til i dag.

²¹⁰ Tale av Walter J. Hickel. Earth and Environment The Irvine Lectures, University of California, 12.-28. oktober 1976.

I Stockholm var det en rekke store demonstrasjoner. Demonstrantene som var der opponerte ikke mot hvalfangsten, men mot Vietnam krigen og miljøødeleggelser. Etter en nærmere undersøkelse bestemte Hickel og assistentene hans ” to rally those young people” til å gå for en demonstrasjon for hvalen. Slik oppstod hvalmarsjen. I utgangspunktet hadde ikke demonstrantene tenkt på en slik demonstrasjon for hvalen. Gjennom gatene, med Hickel i front, ble så en enorm oppblåsbar hval tauet av demonstrantene. Ut av hvalen strømmet hvalens sørgelignende musikk. Hvalen hadde blitt laget av demonstrerende ungdom i teltbyen de hadde satt opp i sentrum av Stockholm. Marsjen gikk mot Riksdagen, senteret for FN-konferansen, og endte opp på utsiden siden politiet hindret inntreden i Riksdagen. Men målet var oppnådd. Hvalen som symbol på miljøkampen ble på alle måter dratt inn i begivenhetenes sentrum, og ble gjenstand for akkurat den publisitet som hvalfangstmotstanderne kunne ønske.

Hickel selv var ikke fornøyd med å måtte stå igjen på utsiden av Riksdagen. Senere på kvelden greide han å legge ut en pamflett om blåhvalen. Denne pamfletten hadde Hickel laget selv. Sammen med sønnen Joe greide han å legge en kopi av pamfletten i posthyllen til alle delegatene, og en rekke pressefolk ved konferansen. Dagen etter dette scoopet var han på TV og debatterte hvalsaken med japanerne, og han og hans assistenter drev en meget aktiv lobbyvirksomhet overfor den amerikanske delegasjonen før avstemningen.²¹¹ Dette bidro etter stor sannsynlighet også til større oppslutning om moratorium.

Når det gjaldt FN, var ikke Hickel særlig imponert over FN som et handlekraftig organ. I en tale han holdt i 1976 sa Hickel at ”The history of the United Nations is a lot of talk but little action.” Men før selve FN-konferansen hadde han “analyzed the situation”, og han følte at “if this world gathering could take one action with some teeth in it . . . early in the meeting it could set the tone for the conference.”²¹² Man kan trygt si at han fikk rett. Hvalstuntet som var iscenesatt av Hickel og støttet av Maurice Strong, vakte enorm oppmerksomhet. Spesielt den store prosesjon vakte kraftig oppmerksomhet. Maurice Strong innledet også konferansen med "If we cannot save the whales how can we save the earth"-talen. Talen ble betegnet som

---

²¹¹ Yoshito Umezaki 1986, "Kujira to Inbou". http://luna.pos.to/whale/gen_ume_iucn.html (Åpnet 05.11.2006)

²¹² Sitatet er hentet fra en tale av Walter J. Hickel. Earth and Environment The Irvine Lectures, University of California, 12.-28. oktober 1976. Se vedlegg 6.

meget overbevisende, og fikk sammen med hvalmarsjen og Hickels engasjement sterk betydning for avstemningen.²¹³

Man kan godt si at situasjonen på konferansen viste at det ikke lenger var det vitenskapelige materialet som kom til å styre hvalkonflikten. Selvfølgelig ble ikke vitenskapelige rapporter ubetydelige, eller tatt ut av debatten. Vitenskapelig bevismaterieell alene veide bare ikke nok i kampen om hvalen. IWC hadde mislykkes i å regulere fangsten, og en voksende miljøbevegelse tok over. Emosjonelle forhold, og fokuset på en verden som var lite opptatt av miljøvern, ble symbolisert gjennom hvalkonflikten.²¹⁴ Derfor fikk avstemningen det utfallet hvalfangstmotstanderne ønsket.

Når det gjaldt den norske stemmeavgivningen, kunne det se ut som om Norge ville støtte opp om et begrenset moratorium. Det framkom under drøftelsene UD og FiD hadde hatt med hverandre. Miljøverndepartementet var ikke blitt tatt med i disse drøftelsene som vi så. Siden det var miljøverndepartementet med statsråden som skulle lede delegasjonen i Stockholm, hvilte utfallet av saken seg neppe bare på UD og FiD. Det skulle også vise seg at utfallet av den norske stemmegivningen var langt fra avklart før selve avstemningen under Stockholmskonferansen tok til. Ser vi så den norske stemmegivningen i sammenheng med Hickels overbevisende kamp for et moratorium, skulle det mye til for at Norge skulle gå i mot moratoriet uansett hvor mye UD og FiD kjempet. Men det er likevel interessant å se hvorledes den norske stemmeavgivningen ble til.

c)Den norske stemmegivningen

Olav Gjærevoll var miljøvernminister, og den norske lederen for delegasjonen.²¹⁵ Under konferansen skulle han holde et innlegg på vegne av miljøverndepartementet. I innlegget utrykte han bekymring for hva som kunne skje hvis menneskeheten fortsatte med et ressursforbruk som ikke tok hensynet til miljøet. Det kom klart til uttrykk i talen at han mente det var viktig å holde konferansen, og han mente også at FN og konferansen kunne være et ”vendepunkt” i forståelsen for å enes om en felles miljøpolitisk tankegang. I sitt hovedinnlegg påpekte Gjærevoll at Norge hadde utarbeidet en nasjonalrapport hvor det het at landet viet ”de

---

²¹³ Komatsu og Misaki 2003: 85

²¹⁴ Flere forfattere mener at hvalfangstkonflikten, siden FN-konferansen, i altfor stor grad har styrt debatten. Se Kalland 2002: 97, Ohmagari 2005: 152

²¹⁵ St.meld. nr. 38. (1972-73)

ark t i s k e problemer spesiell oppmerksomhet.”²¹⁶ Videre i innlegget tok statsråden også til orde for og framsatte grunnleggende prinsipper for hvordan man skulle ta vare på de biologiske ressurser i verden. I en sterk subjektiv orddrakt ordla han seg temmelig presist da han sa at:

”h v e r e n e s t e l e v e n d e o r g a n i s m e r b e s k y t t e t , d e r s o m i k k e s p e s i e l l e u n n t a k b l i r g j o r t .”²¹⁷

Han begrunnet sitt standpunkt med å vise til hva som hadde skjedd under den industrielle hvalfangstperioden: ”Dersom noen skulle være i tvil om behovet for et klart prinsipp og en fast politikk vil jeg gjerne trekke fram den triste historien om hva som har hendt med hvalene.”²¹⁸ Årtier med industriell hvalfangst anså han som en av de største syndene i forvaltningene av ressursene. Det viste at det var et behov for å en internasjonal overenskomst, eller internasjonal samhandling på bred basis for å hindre gjentakelse av lignende miljøkatastrofer. Innlegget til Gjærevoll viste at han var villig til å gå til konkrete handlinger for å rydde opp i gamle miljøsynder. Når det gjaldt hvalens framtid, viste talen også at Miljøverndepartementet ønsket å ta del i internasjonal og norsk hvalfangstpolitikk. Skulle dette innlegget til statsråd Olav Gjærevoll under FN-konferansen sette dagsorden for hvordan Norge skulle stemme i hvalfangstspørsmålet i FN?

Hovedproblemet med å komme til en enighet om hvor Norge skulle lande i spørsmålet om moratoriet i FN lå vesentlig i forholdet til USA, og følgene et moratorium fikk for de to store hvalfangstnasjonene Japan og Sovjet. Når det gjaldt USA, var man nok redd for at amerikanerne skulle ta i bruk amerikansk lovgivning for å straffe Norge hvis Norge skulle gått mot et moratorium og opprettholdt kommersiell fangst. USA hadde vedtatt Pelly Amendment to the Fisherman’s Protective Act. Den loven tillot presidenten å gjennomføre straffereaksjoner mot nasjoner som ikke fulgte amerikansk lovgivning. I følge loven fikk presidenten en mulighet til å nekte nasjoner tilgang til det amerikanske fiskemarkedet. Hvis nasjonene ikke fulgte bevaringsprogrammer som sørget for at man førte en effektiv bevaringspolitikk av fiskeriene, kunne presidenten i USA iverksette straffereaksjoner overfor

---

²¹⁶ Miljøverndepartementet 1972. Hefte om De Forente Nasjoners Miljøvernkonferanse s 11, utgitt av MD på grunnlag av St.meld. nr. 38. Uthevelsene finnes i originalutkastet.

²¹⁷ Ibid s11. Uthevelsene finnes I originalutkastet.

²¹⁸ Ibid s11.

disse landene.²¹⁹ Det kunne medføre at norske bedrifter mistet muligheten til å eksportere fisk til USA, med de følger det kunne få for fiskeeksportindustrien.

Men dersom det amerikanske forslaget ble vedtatt, kunne det også få store konsekvenser for japansk matforsyning. Japaneren hevdet nemlig at de ville miste 9 prosent av landets kjøttproduksjon. Japanerne mente det ville få dramatiske konsekvenser for næringen og den fattige delen av befolkningen.²²⁰ Men tanken om at Japan og Sovjet kanskje ville gå ut av IWC, var også en kilde til uro. Det kunne skape en fritt-fram situasjon for hvalfangst for disse landene. En kontroll av den japanske og russiske hvalfangsten ville da blitt umulig fordi man ikke kunne ha observatører ombord i båtene.²²¹ Vi må anta at Norge la mest vekt på at den siste situasjonen var alvorlig, og at Norge nok mente at Japan kunne løse problemet med kjøttforsyning på annen måte.

Men en skal ikke se bort fra at den norske regjeringen heller ikke ønsket å komme på kant med et flertallsforslag for et moratorium i FN. Å være på kollisjonskurs med FN innebar å stå utenfor en felles forståelse for interesser som var av allmenn interesse, og Norge ønsket neppe det med tanke på hva Gjærevoll hadde forfektet i sin tale.

Selve forberedelsene til den norske stemmegivningen foregikk under et delegasjonsmøte 7. eller 8.juni. Drøftelser tidligere hadde vist at det ikke var noen tvil om standpunktene som både UD og FiD hadde tatt til saken. Begge departementene ønsket å støtte et japansk forslag som gikk i mot fredning av all hval.²²² De var dermed ikke på linje med innholdet i det amerikanske forslaget som inneholdt et fullstendig forbud.²²³ Under møtet drøftet man igjen det japanske forslaget, og FiD mente at man kunne gå for dette forslaget hvis man byttet ut ”endangered med depleted”.²²⁴ Det ville da si at man gikk noe lengre i fredningsforslaget ved å frede overbeskattede hvaler. Forslaget ville dermed være mer i tråd med et norsk synspunkt, fordi Norge hadde en viss interesse av fangst på vågehvalen som vi så.

---

²¹⁹ Se Stenseth m.fl 1993: 222, og Stoett 1997: 86.

²²⁰ UD, mappe 75, 1970-79. Brev fra ambassaderåd Knut A. Sagen ved Noramb i Tokyo datert 14. juni 1972. Selv om brevets innhold ikke var kjent for den norske delegasjonen under drøftelsene, må vi anta at norske myndigheter kjente til denne problemstillingen gjennom tidligere drøftinger med japanerne.

²²¹ Innenfor IWC vedtok man observatøravtaler som gjorde det legalt å ha utenlandske observatører ombord i hvalbåtene og kokeriene. Slik kunne man dokumentere fangsten. På 1960-tallet var det et stort problem med å få slike observatører ombord i de russiske båtene av en rekke grunner. Skulle Japan og Sovjet gå ut av IWC, ville det vært helt umulig. Telefonsamtale med Frode Nilsen 5. sept. 2006.

²²² UD, mappe 74, 1970-79. Kopi av begrunnelsen for det japanske standpunktet 24.06.1972.

²²³ UD, mappe 74, 1970-79. Notat fra UD til FiD 8. mai 1972, og brev fra FiD til UD 16. mai 1972.

²²⁴ DU, mappe 75, 1970-79. Se dokument datert 8. juni 1972 fra MD til Frode Nilsen i UD.

Sekretariatet i delegasjonen skulle formulere den endelige norske avgjørelsen, og bestemte seg for å støtte det amerikanske forslaget. Avgjørelsen om å støtte amerikanerne kom etter at USA hadde kontaktet regjeringen. USA ba Norge støtte opp om det forslaget amerikanerne hadde framlagt fordi det var en ”matter of urgency”. Dette framkommer klart av et notatet Erik Lykke, daværende ekspedisjonssjef i UD, hadde sendt til Frode Nilsen ved Utenriksdepartementet. Således kan det se ut som om helomvendingen var en følge av et amerikansk press, og ikke av selve talen som Gjærevoll hadde holdt. I notatet stod det også at statsråden Gjærevoll hadde mottatt instruks fra Utenriksdepartementet der det ble sagt at ”Delegasjonen kan stemme for det amerikanske forslag vedrørende hvalfangsten”.²²⁵ Det understreker vel bare det faktum at Utenriksdepartementet ikke lenger stod så hardt på det sitt eget standpunkt, og lot det amerikanske standpunktet være førende for avstemningen. Om delegasjonen med Gjærevoll i spissen så ville støtte opp om det amerikanske forslaget ble etter instruks da i større grad overlatt til delegasjonen å avgjøre. Uansett var UD presset av USA, og delegasjonen følte nok også at man burde støtte amerikanerne.

Alle de involverte departementene var absolutt klar over at ethvert forslag som ikke inneholdt en eller annen form for regulering var umulig i den nåværende situasjon. Tross alt viste de fleste forskningsresultater at hvalbestanden var i en svært dårlig forfatning, og det var ikke noe tvil om at den måtte reguleres.²²⁶ Departementene ønsket tross alt en strengere regulering av hvalbestanden. Japan var i utgangspunktet mot fredning av all hval som kunne ha kommersiell interesse, og mente at fredningen måtte være basert på nøyaktig og vitenskapelig forskningsmateriale som dokumenterte at alle bestandene var sterkt truet. Og det mente Japan ikke var dokumentert godt nok, men Japan ble stående alene i sin kamp for ikke å frede all hval.²²⁷

Mye kan tyde på at Gjærevolls standpunkt i spørsmålet om et moratorium veide mye. Han var tross alt leder for den norske delegasjonen. Hvis statsråden i det nyopprettede miljødepartementet hadde gått i mot moratoriet, ville det vært et standpunkt som ikke hadde blitt positivt mottatt. Talen statsråden hadde hatt tydet på at Norges standpunkt til fredning av hvalen stod klart, og en helomvending ville bli oppfattet som en undergraving av

---

²²⁵ UD, mappe 75 1970-79. Ikke underskrevet notat fra ekspedisjonssjef Erik Lykke i MD til Frode Nilsen i UD. Notatet har en datering på 8.juli (1972), og omhandler hendelser rundt 7.juni 1972. Mottaker underskrev.

²²⁶ UD, mappe 74, 1970-79. Gambell og Sidney G. Brown 1971. Status and Conservation of the Great Whales

²²⁷ UD, mappe 74, 1970-79. The Japanese Government's standpoint.

konferansens mål. Det amerikanske presset på delegasjonen hadde også en betydning. Men vi må også anta at all den oppmerksomheten hvalen fikk under konferansen var en vesentlig årsak til avgjørelsen som ble tatt. Få dager etter drøftelsene i den norske delegasjonen stemte Norge for moratoriet, og moratoriet ble vedtatt med overveldende flertall.²²⁸ Slik sett var FN-moratoriet en seier for motstanderne av hvalfangsten i første omgang.

Men for tilhengerne av fangsten var slaget ikke tapt. Det var nemlig slik at vedtaket hadde form av en anbefaling, og det var derfor ikke bindende.²²⁹ Skulle vedtaket bli satt ut i livet, måtte de enkelte nasjonene og internasjonale organisasjoner sette prinsippene ut i livet.²³⁰ Det vil si at hver enkelt nasjon måtte eventuelt selv binde seg til ikke å fange hval, eller så måtte hvalproblematikken drøftes og vedtas i IWC for at moratoriet skulle bli bindende. Møtet i IWC skulle holdes snaue 10 dager etter konferansen, og moratoriet var satt på dagsorden der også. Ble det et flertallsvedtak i kommisjonen, var det bindende for medlemmene i kommisjonen.²³¹ Ble moratoriet vedtatt der, ville det ha vært i tråd med FNs målsetting med konferansen. For motstanderne av fangsten var derfor moratoriet i FN kun en symbolsk seier. Motstanderne mot hvalfangsten måtte vente enda noen dager på den endelige avgjørelsen. I mellomtiden må vi anta at mobiliseringen for og mot et moratorium var stor.

2.IWC – det 24. årlige møte i London 26. – 30 juni 1972

Etter at FN-konferansen hadde vedtatt anbefalingen om et 10-års hvalfangstmoratorium²³² som angikk kommersiell hvalfangst, ble dette spørsmålet behandlet på IWC's årlige møte holdt 26.-30. juni 1972. Moratoriet ble nedstemt på møtet, og vi skal se på hvorfor forslaget om å innføre moratoriet ble nedstemt på møtet. Vi skal også se på grunnen til den norske stemmeavgivningen. I motsetning til FN-konferansen stemte nemlig den norske delegasjonen mot det amerikanske forslag om et hvalfangstmoratorium. Hvordan kan vi forklare at den norske delegasjonen stemte tvert i mot det Norge hadde gjort i FN bare få dager i

---

²²⁸ UD, mappe 75, 1970-1979. Pressemelding fra FN-konferansen 15.juni 1972. 52 nasjoner stemte for. Ingen nasjoner stemte mot, men 12 avholdt seg fra å stemme.

²²⁹ Se brosjyre utgitt av Miljøverndepartementet på grunnlag av St.meld. nr. 38 1972/1973.

²³⁰ Miljøverndepartementet 1972. Hefte om De Forente Nasjoners Miljøvernkonferanse s. 8, utgitt av MD på grunnlag av St. meld. nr. 38.

²³¹ Moratorium ble bare bindende for de land som ikke reservert seg. Land som ikke var medlem av kommisjonen ble ikke bundet av vedtaket.

²³² Se Chapter II, Recommendation 33, FN-rapporten fra Stockholm 1972.

forveien?²³³ Helt til slutt i kapittelet skal vi se på hvilke reaksjoner som møtte Norge som følge av at Norge stemte mot forslaget om et verdensomspennende moratorium.

a) Avvisning at det amerikanske forslaget om et moratorium

Den amerikanske delegasjonen mente at “the state of knowledge of the whale stocks was so inadequate that it was only common prudence to suspend whaling;”²³⁴

Med disse ordene var det klart for alle hvor USA stod i debatten om hvalen. Ordene var en oppfølging av konsensus i FN-moratoriet. Mer kunnskap om hvalen måtte til for i det hele tatt tenke på å fortsette fangst. Vedtakelsen av hvalfangstmoratoriet skulle sørge for en pause i hvalfangsten slik at man kunne studere hvalbestanden for å finne ut hvor stor bestanden var, og for å få mer kunnskap om hvalen generelt.

På IWC-møtet 1972 skulle hvalfangstnasjonene avgjøre hva de mente var korrekt i hvalfangstkonflikten.²³⁵ Flere ting tydet på at dette møtet kunne gå USAs vei. For det første var formannen i IWC nå J. L. McHugh. På det forrige IWC møtet var McHugh en av forkjemperne for en sterkere reguleringer av hvalfangsten. Denne gang hadde USA formannskapsvervet, og det kan hende forventningene til møtet var høyere for amerikanerne ut fra det. Formannen har ingen myndighet til å avgjøre noen sak, men det er klart at formannen kan styre debatten. På den måten kan formannen være med å tilrettelegge for synspunkter som støtter formannens holdning.

For det andre så det ut til at formannen til en viss grad forsøkte å påvirke saken. Som sedvanlig fikk NGO-representantene, i lys av sin observatørstatus, anledning til å uttale seg. Vanligvis skjedde det på slutten av møtet. Denne gang tillot McHugh NGO-representantene å holde sine appeller og innlegg i begynnelsen av møtet. Vi kan ikke se bort i fra at dette var et taktisk forsøk på å påvirke kommisjonen i retning av å vedta moratoriet. Representantene for

---

²³³ Amerikanerne endret sitt forslag, og gikk i stedet for 0-kvotet. I praksis var forslaget således likt. Seks av medlemsnasjonene stemte mot det amerikanske forslaget, og det ble ikke vedtatt (Japan, Norge, USSR, Island, Panama og Syd-Afrika). Fire stemte for, og fire avsto fra å stemme. Se utdrag fra IWC-rapport 1972.

²³⁴ Sitatet er hentet fra årsmøtet i IWC 1972, punkt 9. A Global Moratorium on Commercial Whaling. Se http://luna.pos.to/whale/iwc_chair72_9.html (Åpnet 5. september 2006).

²³⁵ Stoett 1997: 67. På møtet i 1972 var det 14 medlemmer. Alle medlemmene var hvalfangstnasjoner eller tidligere hvalfangstnasjoner. (Argentina, Australia, Canada, Danmark, Frankrike, Island, Japan, Mexico, Norge, Panama, Storbritannia, Sør-Afrika, USA og USSR).

NGO representerte i stor grad hvalfangstmotstandere, og innleggene de holdt må antas å ha søkt å påvirke medlemmene til å stemme for moratoriet.

For det tredje møtte den tidligere delegasjonslederen under FN-konferansen Maurice Strong også. Han holdt en appell i innledningen av møtet der han håpet at kommisjonen ville drøfte hvalens framtid ikke bare i lys av kommersielle interesser, men også med tanke på at hvalen var ”a world resource in a larger sense”.²³⁶ Han oppfordret kommisjonærene sterkt til å ta anbefalingen fra FN i betraktning under møtet. Som vi husker samarbeidet Strong aktivt med Hickel tidligere, og det viser at Strong var en tilhenger av moratoriet. En aktiv Strong i kulissene ville utvilsomt styrke et gjennomslag for et moratorium.

For det fjerde var den amerikanske delegasjonen under IWC-møtet juni 1972 en stor delegasjon på minst 20 delegater. Størrelsen på delegasjonen tyder på at USA mente møtet var av meget stor betydning, og at USA ville vise prestisje i saken ved å sende så mange delegater. FN-konferansen hadde vedtatt forslaget USA stilte, og et av målene med konferansen var nettopp å søke å oppnå støtte for de anbefalingene som ble vedtatt. Det var neppe noen overraskelse at USA dermed stilte opp med en stor delegasjon.

Ut fra disse forholdene kunne det dermed se ut til at amerikanerne hadde alle odds med seg i kampen for et moratorium. Men likevel gikk det ikke deres vei. Hvorfor gjorde det ikke det?

Flere forhold har betydning for at kommisjonen til slutt gikk i mot et kommersielt forbud mot hvalfangst. Et forhold som har betydning er beskyldninger mot den amerikanske delegasjonen for å manipulere møtet. I en rapport fra møtet ble delegasjonen kritisert for å la ”tilflytte pressen sterkt tendensiøs og til dels misvisende opplysninger om forhandlingenes gang”.²³⁷ En av de som mente at den amerikanske delegasjonen opptrådte useriøst var den norske representanten Inge Rindal. Han var jo en sterk motstander av moratoriet, og slik sett betydde det ikke nødvendigvis at USA fór med løgn. Bakgrunnen for påstanden om ”misvisende informasjon” var trolig debatten omkring de vitenskapelige data. Rindal mente selvfølgelig at de data man hadde om hvalbestanden var korrekte, og dermed var det ikke vitenskapelig bevis for at bestandene var nok truet til å innføre et moratorium. Amerikanerne hevdet helt klart det

---

²³⁶ Sitatet er hentet fra årsmøtet i IWC i 1972. Se punkt 8. Se http://luna.pos.to/whale/iwc_chair72_8.html (Åpnet 08.11.2006).

²³⁷ UD, mappe 76, 1972-1973. Rapport fra IWC-møtet datert 20.juli 1972

motsatte, og derfor kom kritikken mot USA. Hvis de andre nasjonene oppfattet amerikanernes holdning på samme måte som Rindal, må vi anta at holdningene til amerikanerne skapte negativ publisitet for det amerikanske synet. Det er imidlertid mer som tydet på at beskyldningene var en del av det taktiske spillet rundt møtet. Det var nemlig utstedt en advarsel på møtet om at en bare skulle snakke gjennom lederen for delegasjonen, nettopp fordi man skulle unngå å distribuere uriktige opplysninger. Advarselen kom fra IWC. Men alle var ikke av den oppfatning at spredning av misvisende opplysninger var et problem, eller at den skjedde blant den amerikanske delegasjonen.²³⁸ Faren var antageligvis stor for at "alt en sa kunne bli brukt mot en" uansett. Men fantes det "uriktig informasjon" kom nok ikke den bare fra den amerikanske delegasjonen. Vi må anta at begge parter drev en form for aktiv lobbyvirksomhet under møtet.

Amerikanerne ønsket også å åpne dørene for pressen. Hensikten "var så åpenbar at ingen av de deltakende land fant å kunne støtte forslaget", sa Inge Rindal.²³⁹ Det "åpenbare" var selvfølgelig å la pressen være tilstede for å referere direkte fra et møte hvor det var store konflikter mellom de enkelte nasjonene i organisasjonen. Et konfliktfylt eller uenig IWC innad ville kunne føre til større støtte for det amerikanske forslaget. Uenighetene ville bare bekrefte at man var i tvil om hvorvidt et moratorium faktisk var nødvendig. Men det bekreftet også at IWC fremdeles ikke hadde greid å strukturere organisasjonen så godt at de greide å komme til enighet om sentrale spørsmål i kommisjonen.

For alle medlemmene som gikk i mot moratoriet ville det utvilsomt vært svært ubekvent å åpne dørene for pressen. En helomvending fra nasjoner som tidligere stemte for moratoriet ville klart bli gjenstand for en debatt om hvorvidt de tok FN-anbefalningen seriøst. Eventuelle uoverensstemmelser mellom de ulike medlemsnasjonen og blant de nasjonale delegatene ville også kommet fram i lyset. IWC var neppe interessert i at offentligheten skulle få ta del i dette. En åpen dør politikk ville således antagelig åpnet opp for et sterkere press på delegatene til fordel for motstanderne av fangsten, og det så neppe motstanderne av moratoriet som en fordel. Selv dette forslaget fra amerikanerne kunne da blitt sett på som en slags manipulering, og kan ha vært med på å øke motstanden mot moratoriet.

---

²³⁸ E-post fra William Aron 02.09 2006. Aron var medlem av Den Vitenskapelige komiteen fra 1972-1980, og kjente godt til den amerikanske delegasjonen. Han har ingen opplysninger om at delegasjonen tok kontakt med pressen på den måten.

²³⁹ UD, mappe 76, 1972-1973. Rapport fra IWC-møtet datert 20.juli 1972.

Noe som blir antydnet og som var av stor betydning for at moratoriet ikke ble vedtatt, var den amerikanske tunfiskfangsten.²⁴⁰ Den medførte at hundretusener av delfiner druknet i garnene, eller ble kastet overbord hvert år. Moratoriet ville ikke ramme dette, og både de japanske og de russiske representantene brukte det momentet for hva det var verdt.

Et siste moment som også var av vesentlig betydning var at det viste seg at de vitenskapelige beregningen som lå til grunn for motstanden av moratoriet ikke var helt å stole på. Det måtte de amerikanske representantene innrømme under det forberedende møtet til årsmøtet i IWC.²⁴¹ Men likevel var det klart at bestandene var små, og opplysningene om bestandene var uansett usikre selv om rapportene sa at bestandene var høyere enn det amerikanerne mente.

USA fikk støtte for sitt synspunkt av NGO representantene. Tilstedeværelsen av en rekke NGO representanter skapte høy stemning på møtet, sier William Aron. Flere store kjente organisasjoner var til stede. Blant de mest kjente var World Wildlife Fund, Friends of the Earth, The Fauna Preservation Society og FN-organisasjonen FAO. Hvem som skapte høyest bølger, og hadde sterkest innflytelse er vanskelig å si. Men Joan McIntyre fra Friends of the Earth gjorde utvilsomt enorm furore da hun gikk rundt med en gjennomsiktig plastikkdress - uten et eneste plagg under plastikkdressen. I et slikt mannsdominert samfunn vekket dette helt klart oppmerksomhet, selv om presentasjonsformen neppe vekke følelser for hvalen. Men det å skape publisitet og interesse for et standpunkt var viktig, og da gjorde det kanskje ikke noe at måten var kontroversiell. Alle disse momentene hauset opp interessen for utfallet av avstemningen om moratoriet.

Hele møtet angikk drøftelsene om man skulle vedta et moratorium. IWC kom etter hvert til et punkt der man fant ut av medlemmene ikke greide å enes om et moratorium. Under møtet søkte man derfor å komme til enighet om nye bestemmelser om regulering av bestanden. Avstemningen om selve moratoriet endte med at moratoriet ikke fikk det nødvendige flertallet. USA var skuffet over utfallet. J. L. McHugh mente at det tross alt måtte være de vitenskapelige data som forelå som måtte legges til grunn, og da var det ikke nødvendig med et moratorium. McHugh innså trolig at medlemmene måtte ta hensyn til det vitenskapelige tallmaterialet tross den sterke motstanden mot hvalfangsten.

---

²⁴⁰ UD, mappe 76, 1972-1973. Rapport fra de forberedende møtene i kommisjonen 19.-24. juni.

²⁴¹ UD, mappe 76, 1972-1973. Rapport fra de forberedende møtene i kommisjonen 19.-24. juni.

Den amerikanske delegasjonen måtte reise hjem etter en for dem svært mislykket avgjørelse. Hvorvidt det var den amerikanske taktikken som slo feil, eller om det var de rene vitenskapelige data som avgjorde utfallet er vanskelig å si. I følge rapporten fra møtet kan det se ut til at det var de vitenskapelige data som avgjorde utfallet. USA, Mexico, Storbritannia og Argentina stemte for moratoriet. Island, USSR, Japan, Norge, Syd Afrika og Panama stemte mot, og Australia, Canada, Danmark og Frankrike avsto fra å stemme.²⁴² Selv om møtet ikke medførte gjennomslag for forslaget om moratoriet, var møtet det første som tok større hensyn til de miljømessige aspekter ved hvalfangsten. Men IWC lot ikke Stockholmresolusjonen bli førende for hvorvidt hvalfangsten skulle avsluttes eller ikke. Det ble fortsatt de vitenskapelige data som skulle bestemme fangst og regulering.

b) Norsk nei til moratoriet

Drøftingene forut for avstemningen i FN-konferansen viste at det ikke var entydig hva UD og FiD ønsket. Men det så ikke ut som debatten om hvalkonflikten mellom departementene utløste store diskusjoner, eller viste tegn på større konflikter mellom departementene. Under IWC-møtet skulle det vise seg at den norske representanten ikke var på linje med de synspunktene som hadde ført til at Norge stemte for moratoriet under FN-konferansen. Reaksjonen etter møtet viser at departementene hadde ulike holdninger til hvordan hvalkonflikten kunne løses. Dette kom i mye større grad enn tidligere fram etter at møtet var holdt.²⁴³ Avstemningen under IWC viste at departementene ikke var noen ensartet opposisjon mot en total fangststopp. Det medførte en viss kritikk mot Inge Rindal som var Norges representant under møtet.. Det var han som var den norske kommisjonæren, og som hadde fullmakt til å stemme for Norge under årsmøtet i IWC 1972.

Den norske delegasjonen stemte mot forslaget om et hvalfangstmoratorium av flere grunner. Det hadde sammenheng med hvem som var i delegasjonen, hvem som påvirket delegasjonen, hvilket departement som hadde størst autoritet, forhold knyttet opp mot japansk og russisk fangst, og de vitenskapelige data som ble lagt fram under møtet. Om det også var en redsel for

---

²⁴² UD, mappe 76, 1972-73. Rapport fra årsmøtet i IWC 1972.

²⁴³ UD, mappe 78, 5.juni-18.des. 1973. Notat til regjeringskonferansen 21.6.1973. I notatet ble det påpekt at Miljødepartementet, Utenriksdepartementet og Fiskeridepartementet hadde forskjellig syn på moratoriet. MD var sterkt tvilende til tallmaterialet som lå til grunn for å stemme mot, FD ville ha lave kvoter, og UD ønsket en situasjon som lå nært opp til FDs ønsker, men som også sørget for at Japan og Sovjet kunne godta et forslag.. Men det ble også sagt at alle departementene var for bevaring og en utvikling av hvalbestanden.

at den norske vågehvalfangsten måtte avvikles hvis det ble full stopp i fangsten var i så fall ikke noe som kom klart fram.

En hovedgrunn til at Norge stemte mot moratoriet var at Miljøverndepartementet ikke hadde ”fullmakten” til å stemme.²⁴⁴ Under FN-avstemningen var det Gjærevoll som satt med esset, selv om UD la visse instruksjer i hendene på Gjærevoll. Denne gangen var det den norske utsendingen og kommisjonær i IWC, Inge Rindal, som førte pennen som vi så. Tidligere så vi at han ikke virket fremmed for å vurdere om det var noen grunn til hvalfangst. Det var blitt påpekt at de norske interessene i hvalfangsten var minimale i forbindelse med forslaget til Scott-Broomfield i 1971.²⁴⁵ Samtidig ble det antydnet at en ikke stilltiende kunne sitte og se på hvis forslaget ble amerikansk politikk. Disse to forholdene tydet på at Rindal ikke nødvendigvis mente det var galt å stoppe hvalfangst. Men når det ble stilt et konkret forslag til et moratorium i det forum som hadde myndighet til å stanse fangst, inntok han en mer vitenskapelig holdning til forbudet. Inge Rindal var knyttet til IWCs vitenskapelige komité, og var i likhet med flere medlemmer i komiteen opptatt av at fangsten måtte hvile på vitenskapelige forskning.

Et annet punkt som lå til grunn for det norske vedtaket var dermed de vitenskapelige data. Under møtet i komiteene framkom det opplysninger som tydet på at de fleste bestandene ikke stod i fare for å bli utryddet hvis kvotene var små. USA var for øvrig ikke enig her. Det kom også klart fram at enkelte hvaler måtte fredes. Det gjaldt blant annet blåhvalen og knølhvalen. Både den Tekniske og den Vitenskapelige komiteen hadde kommet fram til denne avgjørelsen. Men samtidig påpekte Rindal, som leder for den Tekniske komiteen, at man måtte ta hensyn til intensjonene i Stockholmsresolusjonen. De forutsatte at hvalbestanden måtte få mulighet til å bygge seg opp igjen.²⁴⁶ Rindal mente imidlertid at en avgjørelse om moratoriet helt klart måtte sees i sammenheng med vitenskapelige fakta. Man kunne ikke innføre et moratorium hvis man samtidig skulle forske på hvalen. Forskning betydde at man måtte skyte hval til vitenskapelige formål. Det amerikanske forslaget ville medføre at man ikke fikk noen mulighet til å vurdere utviklingen av bestanden i framtiden fordi det ville føre til et totalt fangstforbud. Et moratorium ville dermed hindre hvalforskningen i og med at selv

---

²⁴⁴ St.meld. nr. 38 (1972-1973). Den norske delegasjonen besto stort sett av representanter fra MD. Kun tre representanter var fra UD, og de var der som rådgivere for delegasjonen. Ingen fra FiD var med.

²⁴⁵ UD, mappe 75, 1970-79. Se brevet fra Frode Nilssen til UD av 6. juli 1971, og anslagene over inntektene.

²⁴⁶ UD, mappe 75, 1970-79. Telefaks 3.juli 1972. UD-mappe 76, 1972-1973. Rapport og notat fra årsmøtet i IWC 26.-30. juni 1972.

vitenskapelig fangst ble forbudt.²⁴⁷ Rindal mente at disse forholdene ikke talte for et moratorium. Norge var representert ved Rindal under møtene, og i rapporten som Rindal selv skrev går det klart fram at det var under diskusjonene i komiteene at den norske avgjørelsen ble tatt.

Et tredje punkt som hadde en viss betydning var nok forholdet til hvalfangerne. Rindal sympatiserte med hvalfangerne, og dermed var det nok også vanskelig å gå for et forslag som ikke tok hensyn til de som arbeidet i næringen. Som William Aron sier: “he was also truly sympathetic with the whalers”.²⁴⁸ Nå var jo ikke næringen stor, men det var Rindal selvfølgelig klar over. Men han visste at fiskeriministeren mente moratoriet ville få følger for både den norske landstasjonen i Tromsø og kysthvalfangsten, og disse momentene tok han nok hensyn til også.²⁴⁹ Men det er ingen opplysninger som tydet på at det kom noe press fra selve hvalfangerne forut for den norske avstemningen under IWC-møtet. Så Rindals ønske om å ta hensyn til hvalfangerne kom ikke som følge av et sterkt politisk press. Aron sier selv at Rindal var en mann med svært stor tiltro til det han selv mente var riktig. Slik sett fulgte han i større grad sin egen oppfatning av hva som var korrekt, enn påvirkningen fra andre.

Det fjerde grunnlaget tok hensyn til de japanske og russiske synspunktene, hvilket den norske delegasjonen ikke gjorde under FN-konferansen.²⁵⁰ Japanerne og russerne, som ikke møtte under FN-konferansen, var fremdeles klare motstandere av moratoriet. Det framkom klart under drøftingene at ingen av disse fangstnasjonene ville ta hensyn til et moratorium. De kom til å reservere seg mot moratoriet, hvilket de hadde lov til, og kom dermed til å fortsette fangst uten noen som helst kontroll.²⁵¹ Rindal så det som svært uheldig at det skulle bli mulig for disse landene å gjennomføre en fangst ”uten noen begrensing eller kontroll av noen som helst art” som han sa.²⁵² Selv om Rindal ikke var tilhenger av moratoriet, visste han at IWC ikke kunne fortsette som en ansvarlig forvalter av hvalfangst hvis de største fangstnasjonen innenfor IWC selv vedtok sine egne kvoter. Ved å stemme mot et moratorium kunne han

---

²⁴⁷ UD, mappe 75, 1972-1979, Se vedlegg J.N-013457II UD-1972 (24.årsmøte).

²⁴⁸ E-post fra William Aron 01.09.2006. Tidligere kommisjonsmedlem William Aron, også en god venn av Rindal sier dette i en e-post. William Aron hadde meget god kontakt med Rindal gjennom mange år.

²⁴⁹ Tromsø hadde en landstasjon, og kunne fange 50 blåhvalenheter. Blåhvalenheter var det målet man brukte for fangsten før 1972. Etter 1972 ble denne kvotetellemåten endret. Heretter var en hval en hval og ikke omregnet i en blåhvalenhet.

²⁵⁰ UD, mappe 75, 1970-79. Telefaks fra noramb. i London til UD.

²⁵¹ UD, mappe 75, 1970-79. Brev fra noramb Tokyo 14.06.1972. Japanerne påpekte i brevet at det var IWC som var det rette sted for behandling av moratoriet, men det så ikke ut som om det spilte så stor rolle.

²⁵² UD, mappe 76, 1972-73. Rapport fra Rindal fra årsmøtet i IWC 26.-30. juni 1972.

dermed være med på å sikre et forslag som medførte at Japan og USSR lot være å reservere seg, og det var større mulighet for å få gjennomslag for fangstkvotene som lå på bordet.²⁵³

Bakgrunnen for den norske voteringen var helt klart de avgjørelser den Tekniske og den Vitenskapelige komiteen i IWC hadde kommet til, og som Rindal selv hadde vært med å styre og ta del i.²⁵⁴ Rindal var for øvrig en av de kommisjonærene som mente at det måtte strenge reguleringer til for å hindre at hvalbestanden skulle minske. Rindals begrunnelse for sin stemmeavgivning lå i det vesentlige i vitenskapelige data som forelå. Men vi så også at han la vekt på hvalfangernes situasjon i Norge. Her kan det tyde på at han i større grad var følelsesmessig engasjert i deres sak, og da var det mer en ren personlig oppfatning som lå bak avgjørelsen. Enkelte kilder tyder på det. Likevel må vi huske at Rindal hadde fullmakt til avgjørelsen som representant for den norske staten. Siden han var medlem i den Vitenskapelige komité var han vel kjent med forskningsresultatene som IWC hadde,²⁵⁵ og det var liten tvil innad i IWC at noe måtte gjøres for å hindre japanerne og russerne i å fastsette sine egne fangstkvoter på utsiden av IWC. Det ville medført at IWC mistet all kontroll med fangstkvotene. Det man imidlertid ikke visste, eller kunne bevise den gang var at en rekke fangstnasjoner uansett ikke oppgav alle hvaler de fanget til kontoret for Internasjonale hvalfangststatistikk i Sandefjord. Slik sett hadde IWC ikke full kontroll med fangsten.

I forkantet av IWC-møtet var det også foretatt såkalte ”preliminære” drøftelser. Dette var vanlig, og på møtet ble det ”gjort klart at den norske representanten måtte føle seg bundet av denne (Stockholmsresolusjonen), men man måtte unngå en situasjon som kunne føre til en alvorlig svekkelse av kommisjonen og fri fangst i Antarctic.”²⁵⁶ Vi så jo at denne situasjonen nettopp oppstod som følge av de japanske og russiske innsigelsene. Rindal mente åpenbart at det lå en slik fare i luften på bakgrunn av det, og slik sett var veien kortere til nei-urnen enn ja-urnen på dette punktet.

---

²⁵³ Det viste seg i ettertid at både japanerne og russerne uansett ikke fulgte de reguleringer IWC vedtok. Samtale med Lars Walløe 10.11.2006, og Frode Nilsen september 2006.

²⁵⁴ UD, mappe 75, 1970-79. Telefaks datert 30.06.1972

²⁵⁵ Det har vært mye strid om en rekke av de vitenskapelige rapportene om hvalbestandene. Jeg trekker ikke dette inn i drøftelsene her.

²⁵⁶ UD, mappe 76, 1972-73. Rapport fra UD datert 24.7.72.

Det endelige forslaget som ble vedtatt førte til at hvalfangsten kunne fortsette, om enn noe begrenset. Man fredet riktignok flere av de hvalene man tradisjonelt fanget,²⁵⁷ og kvotene som ble vedtatt var ikke så høye som de sterkeste fangstlandene ønsket.²⁵⁸ USA ble imidlertid skuffet over resultatet, men støttet opp under IWC. De nye retningslinjene for fangst ble sett på som en viss seier for IWC fordi de greide å enes om nye reguleringer. Men den norske stemmeavgivningen vakte debatt. Norge var selvfølgelig ansvarlig for utfallet på lik linje med alle de andre nasjonene som stemte nei. Regjeringen og departementene måtte tåle kritikk fordi de gikk tvert i mot det de selv forfektet under FN-konferansen få dager tidligere. Det ble stilt spørsmål om hvordan Norge kunne la den norske representanten stemme mot. Det medførte at Rindals stemmeavgivning ble satt i fokus fordi han var den norske representanten. Hvilke følger fikk så den norske stemmeavgivningen i IWC 1972?

c)Reaksjonen på den norske stemmegivningen

Den norske stemmegivningen under FN-konferansen skapte kun krusninger på overflaten i Norge. En av de få som offentlig kritiserte den norsk avstemningen den gang var dr. philos Åge Jonsgård.²⁵⁹ Få dager i forkant av FN-konferansen hadde han blitt kontaktet av FiD som var negative til moratoriet. De ønsket å høre hvilket syn han hadde på spørsmålet om moratoriet. Jonsgård gav et klart uttrykk for at det amerikanske forslaget om et moratorium ikke var godt nok vitenskapelig begrunnet. Han var således av den oppfatning at Norge ikke burde stemme for forslaget.²⁶⁰ Denne bedømmelsen ble godt mottatt av FiD fordi de nok var ute etter å søke støtte for sitt standpunkt. Holdningen og synspunktene til Jonsgård var trolig nok også en av grunnene til at FiD i det lengste ønsket å stemme for det japanske forslaget. FiD ønsket først å støtte det japanske forslaget, men endret synspunktet underveis. Under drøftelsene i FN så vi at FiD ikke ville følge japanerne fullt ut da japanerne bare ville støtte forslaget om å frede hvaler som utrydningstruet. Det var for så vidt i tråd med anbefalningen fra Jonsgård. Men som vi vet inntok Norge et helt annet standpunkt under selve avstemningen over moratoriet i FN. Etter stemmegivningen ble Jonsgård derfor etter eget utsagn ”meget overrasket” over at Norge ikke gikk for det japansk forslaget, med de endringer Norge kunne

---

²⁵⁷ UD, mappe 76, 1972-73. Rapport fra UD datert 24.7.72. (Blåhval, Knølhval, Retthval, Spermhval og Gråhval. Spermhvalen ble totalfredet mellom 40° S og 40° N.

²⁵⁸ Se årsmøtet i IWC 1972.

²⁵⁹ Åge Jonsgård (1916-1997) var marinbiolog tilknyttet Institutt for Marin Biologi avdeling A, UiO. Han hadde forfattet en rekke bøker om hval, hvalfangst, levekår, forskning med mer. Og han representerte Norge i IWCs Vitenskapelige komité i flere år.

²⁶⁰ UD, mappe 76, 1972-1973. Brev til UD fra Åge Jonsgård 10.08.1972.

godta. Reaksjonen til Jonsgård var likevel ikke typisk for etterdønningene av voteringen under FN-konferansen. Det kom nok av at FN-resolusjonen ble vedtatt med overveldende flertall. Reaksjonen mot den norske stemmegivningen under IWC-møtet i juni 1972 ble derimot gjenstand for noe helt annet enn krusninger på overflaten. Det hang sammen med at Norges kommisjonær Inge Rindal stemte mot FN-moratoriet. Det måtte derfor vekke debatt at han gikk tvert i mot det standpunktet Norge hadde tatt under FN-konferansen.

I perioden fram mot det 25. møte i IWC 25.-29. juni 1973 var det en betydelig økning av ulike aksjoner som alle hadde som formål å få Norge til å avslutte hvalfangsten. Aksjonene kom i første rekke som følge av det standpunktet Norge tok under avstemningen i IWC i 1972. Aksjonene hadde også et langsiktig mål. Det gikk ut på å få Norge til å støtte opp om det moratoriet Norge hadde stemt for i FN juni 1972. Kritikken mot den norske avstemningen under årsmøtet i IWC 1972 var de første reaksjonen på Norges nye kursendring. Kritikken kom fra flere hold. For det første ble stemmegivningen gjenstand for en rekke artikler i dagspressen av mer eller mindre kritisk art. det første kom den fra deler av det norske forvaltningsapparatet. For det andre kom den fra delere av forvaltningen. For det tredje kom den fra miljøvernbevegelsen, og for det fjerde kom den fra USA. Nedenfor skal vi se nærmere på den utviklingen som fulgte i kjølvannet av kommisjonær Rindals stemmegivning på IWC-møtet 1972.

Aftenposten var en av de første avisene som kommenterte avstemningen under møtet i IWC 1972. Avisen valgte å referere bakgrunnen for den norske voteringen, og la til at Norge stemte i mot moratoriet som følge av et ”realistisk” syn på saken.²⁶¹ Bergens Tidende fulgte opp med en lignende artikkel, men den norske stemmegivningen ble ikke kommentert her. Avisen rettet i stedet et blikk mot innholdet i de nye retningslinjene for fangsten som ble vedtatt i IWC. Både den vitenskapelige og den tekniske komiteen ønsket å redusere kvotene på en rekke hvalarter, og styrke vitenskapelige undersøkelser. Et flertall av medlemmene stemte for disse forslagene, og avisen mente IWC hadde gått et skritt i riktig retning.²⁶² Den norske voteringen skapte således ingen sterk gjenklang i de to største dagsavisene. Det kan være flere grunner til lunkenheten til saken. Mye tyder imidlertid på at avisene la mest vekt på det faktum at en del av kvotene nå ble redusert, og at det ville føre til at bestandene kunne ta seg opp igjen. Siden Norge var en av de nasjonene som støttet de fleste forslagene under møtet i

---

²⁶¹ UD, mappe 75, 1972-1973 Aftenposten 30.06.1972.

²⁶² UD, mappe 75, 1972-1973 Bergens Tidende 04.07.1972.

IWC, og endog hadde besluttet å nedlegge den pelagiske fangsten senest i 1972, så neppe avisene det som problematisk at Norge gikk i mot moratoriet. Hvorfor avisene i denne sammenheng ikke kommenterte at Norge gikk mot avstemningen som hadde blitt foretatt i FN, kan vanskelig tilskrives noe annet enn at avisene mente at den norske beslutningen var riktig.

Noen utenlandske aviser stilte seg noe annerledes til den norske avgjørelsen under IWC-møtet. Både The Observer²⁶³ og Washington Post²⁶⁴ trakk fram den norske stemmegivningen, og bekjente at den norske regjeringen ikke så med tilfredshet på stemmegivningen under IWC møtet. Dette var imidlertid ikke helt korrekt. Det var kun MD som ikke ønsket å stemme mot moratoriet. Avisene var derfor svært selektive i beskrivelsen av de faktiske forhold. Avisene virket også noe forundret over hvordan den norske delegaten Inge Rindal kunne stemme mot de instruksjonene den norske regjeringen hadde gitt. Avisene kritiserte ikke Norge, men avisene påpekte at Rindal ikke hadde full støtte for det valget han hadde tatt. I følge en representant for MD var den norske ambassaden ”embarrassed” som følge av voteringen. Tydeligvis var det noen representanter for regjeringen som på ett vis følte at Norge hadde tatt en beslutning som ikke hadde full støtte i regjeringen. Uttalelsen var forøvrig på ingen måte dekkende for den holdningen UD og FiD stod for. Verken UD eller FiD mente jo at avgjørelsen om å si nei til moratoriet var gal.

I artikkelen ble det også hevdet at regjeringen skulle undersøke hvorfor Inge Rindal kunne stemme mot det standpunktet regjeringen hadde tatt under FN-konferansen. Dette var korrekt. Som vi siden skal se ble Rindals votering gjenstand for diskusjon, særlig i MD. Det ble også stilt spørsmålstegn ved hvordan Norge kunne gå i mot FN-vedtaket. Om ikke avisene var så kritiske, syntes de å sette søkelyset på et forhold som satte Norge i et dårlig lys. En representant i IWC som tilsynelatende ikke fulgte opp regjeringens syn, virket neppe annet en besynderlig for en kritisk opinion. Den hardeste kritikken kom imidlertid mot IWC som organisasjon. Det ble videre hevdet at IWC fortsatt var ”an exclusive international club designed to protect the commercial interests of the whaling nations.”²⁶⁵ For Norges del avstedkom en slik uttalelse ikke annet enn at de fremdeles ville bli gjenstand for kritikk, og for et angivelig mål for aksjoner mot internasjonal og norsk hvalfangst i framtiden. For

---

²⁶³ UD, mappe 76, 1972-1973. Kopi av artikkel fra The Observer ,ukjent dato.

²⁶⁴ UD, mappe 76, 1972-1973. Washington Post 02.07.1972.

²⁶⁵ UD, mappe 76, 1972-1973. The Times 01.07.1972.

hvalfangstmotstanderne var motstanden mot moratoriet i IWC ensbetydende med en klar tilsidesettelse av vernelinjen FN gikk inn for.

Det kan ikke være tvil om at disse artiklene i mye større grad enn de norske kunne nøre opp under en allerede voksende kritikk mot hvalfangsten. Den amerikanske ambassaden i Washington var i alle fall ikke sen om å be om en redegjørelse for den norske avstemningen.²⁶⁶ Det viser at ambassaden var klar over at det ville bli en debatt og forespørsler til ambassaden om stemmeavgivningen i IWC, noe de også fikk.²⁶⁷ Om kritikken fra de utenlandske avisene var berettiget kan det selvfølgelig stilles spørsmål om. Avisene hadde utvilsomt rett i at det norske standpunktet under IWC møtet var et slag under beltet mot avgjørelsen i FN. Man kan heller ikke se den norske stemmegivningen som noe annet enn at regjeringen enten ikke var enig ”med seg selv”, eller hadde med en ”utro” tjener å gjøre. Det som er helt klart er at det var en forskjell i ordlyden mellom de utenlandske og norske avisenes dekning av saken. At utenlandsk media var krassere var vel ikke uventet, men at norsk presse lot være å kommentere helomvending i saken virket noe unnlattende.²⁶⁸

Miljødepartementet kritiserte senere sterkt formannen i IWC, Inge Rindal, for helomvendingen i et IWC-møtet i London i juni samme år. Og denne kritikken kan tyde på at Gjærevoll og MD uansett ønsket et moratorium. Rindal ønsket for øvrig ikke at Norge skulle stemme for moratoriet. Tidligere medlem av den vitenskapelige komité i IWC, William Aron, snakket med Rindal kort etter avstemningen under FN-konferansen, og han sier at Rindal “allowed that the Stockholm people had not consulted with him prior to their vote”.²⁶⁹ Aron spurte også Rindal om hvorfor han stemte mot nå siden Norge stemte for moratoriet i Stockholm. Rindal svarte da at: ”his vote in London was what he believed was best for Norway.”²⁷⁰ Men hvordan ble kritikken mot den avstemningen behandlet i departementene?

Innad i departementene kunne man merke en viss uro over pressens antydninger om uenighetene om stemmeavgivningen. Ambassaden i Washington forstod raskt at det var behov for en god begrunnelse for den norske stemmeavgivningen som vi så. Og UD gav således telefonisk beskjed om Rindals begrunnelse for stemmegivningen, og ga klar beskjed

---

²⁶⁶ UD, mappe 75, 1970-1979. Telegram fra noramb i Washington 30.06.1972.

²⁶⁷ UD, mappe 75, 1970-1979. Brev fra noramb i Washington 12.07.1972.

²⁶⁸ Utvalget av aviser er meget lite, så jeg kan ikke si at avisene generelt lot være å kommentere helomvendingen. Tendensene i artiklene tyder imidlertid på at kritikken var lunken.

²⁶⁹ E-post fra William Aron 02.09.2006.

²⁷⁰ E-post fra William Aron 02.09.2006.

om at Miljøverndepartementet var sterkt i mot denne avgjørelsen Rindal hadde tatt. Rindal selv begrunnet avstemning med to forhold. Den norsk stemmeavgivningen ville ikke hatt noen betydning, og tidspresset gjorde det umulig å innhente nye instruks. Når det gjaldt den første begrunnelsen sa han at han ”kanskje” burde avstått fra voteringen, men tillat at den norske voteringen ikke hadde hatt noen betydning for ”utfallet av avgjørelsen”.²⁷¹

Umiddelbart kan man si at en stemme fra eller til neppe ville hatt en betydning da kun 4 av de 14 land i IWC stemte for moratoriet. Men hvis Norge hadde gitt en tilslutning, eller antydning at de ville stemt ja, kan man ikke se bort i fra at flere land ville fulgt en norsk tilslutning. Rindal var nemlig ansett som en fremragende leder og kunnskapsrik person, og ble på samme møtet godkjent som ny formann. Det er da ikke urimelig å anta at hans stemme faktisk kunne fått betydning for utfallet av stemmeavgivningen om moratoriet. For det andre sa han at tidspresset gjorde det umulig å få nærmere instruks hjemmefra. En votering ble foretatt straks etter at forslaget til moratoriet ble fremlagt, og slik sett var det forståelig at Rindal neppe hadde mulighet til å innhente noen instruks hvis han var i tvil over hva han skulle stemme. På den annen side virker det som Rindal selv var særs bevisst på valget han gjorde.

Det ble også stilt spørsmål om Rindals stemmeavgivning kunne bli omstøtt som følge av ”tekniske feil” eller tilsidesettelse av de instruks han hadde. Men det ble avvist av Rettskontoret i UD, som følge av at Rindal hadde ”fullmakt” til å stemme og opptre på vegne av den norske regjeringen.²⁷²

Men Rindals stemmeavgivning kom ennå til å rullere i departementene. Gjennom Gjærevolls hovedinnlegg og den senere voteringen over moratoriet i FN, hadde Norge fått anerkjennelse internasjonalt for sitt engasjement for hvalen. Etter avstemningen i IWC ble anerkjennelsen vendt til beklagelse og kritikk for voteringen. Gjærevoll sa det så sterkt i et brev til UD at ”Episoden i Hvalfangstkommissjonen kan få uheldige følger for norske representanters troverdighet utad.”²⁷³ Og han anmodet UD om at ”saken snarest mulig bør få følger for den norske representasjon i Kommisjonen”, nemlig Rindal.²⁷⁴ For MD virket det temmelig klart at saken var en belastning. Vi må også huske på at MD nettopp var opprettet, og de hadde stemt for et moratorium i FN.²⁷⁵ Det kunne tyde på at departementet hadde en sterk posisjon i

---

²⁷¹ UD, mappe 75, 1970-1979. Telegram fra noramb i London 01.07.1972 fra Rindal til UD.

²⁷² UD, mappe 75, 1970-1979. Notat til statssekretæren underskrevet Rettskontoret 06.07.1972.

²⁷³ UD, mappe 76, 1972-1973. Brev fra MD til UD datert 19.07.1972.

²⁷⁴ Ibid

²⁷⁵ Avstemningen i FN 1972 kom etter omfattende diskusjoner mellom departementene.

hvalfangstkonflikten. Men beslutningen i IWC viser tvert i mot at MD hadde lite å si i hvalfangstkonflikten. Et nyopprettet miljøverndepartement som ikke hadde noe å si i en så viktig sak kunne da lett bli å anse som et departement uten mandat. I framtidige spørsmål i som omhandlet miljøvern mente dermed Gjærevoll at norske representanter kunne komme til å få liten innvirkning på betydelig saker. Hva Gjærevoll ønsket at UD skulle gjøre med Rindal framkom ikke direkte, men det er tydelig at Gjærevoll ønsket å skifte ut Rindal i IWC.

Daværende Utenriksminister Andreas Cappelen forsvarte imidlertid Rindal. Som svar på Gjærevolls antydning om at Rindals stemmeavgivning burde få konsekvenser for hans representasjon i IWC sendte Cappelen et brev rettet til ”Ministeren”.²⁷⁶ Der kritiserte han Rindals unnlattelse av å innhente instruks fra departementet. Han gav videre uttrykk for at Rindal burde ”i ethvert fall ha avstått” fra å stemme siden Rindal ikke rakk å diskutere saken med utenriksdepartementet. Men å bytte ut Rindal kom ikke på tale. Skussmålet var ellers det beste. At ikke Rindal ble byttet ut hadde nok flere grunner. For det første var jo UD noe på kollisjonskurs med MD angående hvor langt en skulle gå i spørsmålet om å frede all hval. For det andre hadde Rindal fullmakt til å handle på vegne av regjeringen.²⁷⁷ For det tredje fikk han svært gode skussmål av IWC’s tidligere formann J. L. McHugh.²⁷⁸ I et brev McHugh sendte til Cappelen fremstår innholdet nærmest som en forsvarstale for Rindal, og brevet må ha gjort betydelig inntrykk på Cappelen. Og sist, Rindal var jo allerede satt inn som formann i IWC, enstemmig valgt som sådan, en dog etter tilråding fra regjeringen. I og med at innsettelsen skjedde i juni 1972, på samme møte der Rindal stemte mot moratoriet, må en anta at Cappelen allerede den gang hadde bestemt seg for ikke å gi Rindal en skrape. Svaret i brevet til Gjærevoll var nok dermed allerede gitt ved regjeringens godkjenning av Rindal som ny IWC formann. Og vi må anta at også Cappelen syntes avgjørelsen til Rindal ”var best for Norge”.

Den interne debatten om Rindals votering rullerte i MD og UD gjennom flere måneder, og viser at de to departementene stod i sterk kontrast til hverandre i hvalkonflikten. Likevel var det ikke den interne kampen mellom departementene som skaffet mest hodebry for regjeringen. Konflikten mellom MD og UD om avstemningen var over i og med Rindals inntreden som IWC formann.

---

²⁷⁶ UD, mappe 76, 1972-1973. Brev fra UD til MD datert 17.10.1972. Brevets tittel er ”Ministeren”.

²⁷⁷ UD, mappe 75, 1970-1979. Notat til statssekretæren underskrevet Rettskontoret 06.07.1972.

²⁷⁸ UD, mappe 75, 1970-1979. Brev fra IWC til utenriksminister Cappelen.

Når det gjaldt de internasjonale reaksjonene, hadde internasjonale organisasjoner allerede i 1971 rettet sitt blikk mot Norge. Animal Welfare Institute hadde satt i gang sin ”Save the Whales Campaign” med focus på Island, Japan og Norge.²⁷⁹ Men det så ikke ut til at den vakte nevneverdig reaksjoner i Norge. Vi må rette blikket etter IWC-møtet 1972 for å møte presset, og sammenhengen med voteringen under IWC møtet er innlysende.

Det var flere grunner til at enkelte NGO reagerte på voteringen. For det første reagerte NGO som følge av helomvendingen til den norske regjeringen. Videre gikk noen representanter for NGO sterkt i mot valget av Rindal som IWC formann. Disse to forholdene førte blant annet til at organisasjonen ”International Society for the Protection of Animal” henvendte seg til den norske regjeringen.²⁸⁰ ISPA var observatør under IWC-møtet (også på FN-konferansen), og var derfor godt kjent med de norske standpunktene. Få dager etter voteringen sendte ISPA et brev til daværende statsminister Trygve Bratteli, og ba om en redegjørelse for hvordan den norske representanten kunne stemme mot regjeringens tidligere avgjørelse i FN. Brevet havnet til slutt på UD's handelspolitiske kontor, som tok seg av hvalsaker.²⁸¹, men det skulle enda gå fire måneder før brevet ble gjenstand for noen interesse. Siden UD ikke hadde mottatt noen puring i mellomtiden, besvarte aldri UD brevet. De regnet da med at saken ville ”selvdø” som undertegnede tjenestemann i UD sa det. I første omgang kan det virke som om UD viste liten interessen for henvendelser fra en anerkjent NGO, tross den situasjonen Norge hadde havnet i etter avstemningen. UD mente riktignok at man måtte ta brevet til ”etterretning”, og ”vurdere” en besvarelse hvis de mottok puring.²⁸² Så en viss grad av interesse kunne spores. Likevel tydet det på at de ansvarlige aktørene for hvalfangstspørsmål ennå ikke så noe stort problem i slike enkelte henvendelser. Daværende tjenestemann i handelspolitisk kontor Frode Nilsen sier imidlertid at de ikke la bort brevet fordi det ikke hadde betydning. Handelspolitisk kontor var også ansvarlig for blant annet skipsfarten og luftfarten, og det var saker som hadde langt større betydning for norsk økonomi og utenrikspolitikk enn hvalfangstkonflikten som tross alt var av minimal betydning.²⁸³ Riktignok var de nå bevisste på at protester eller søken etter begrunnelser for det norske

---

²⁷⁹ <http://www.awionline.org/whales/index.htm> (Åpnet 5. sept. 2006).

²⁸⁰ ISPA ble opprettet 1959. I 1981 slo de seg sammen med miljøvernorganisasjonen WFPA, og antok navnet WSPA.

²⁸¹ UD, mappe 77, 72-73. Brev fra ISPA til Statsministeren.

²⁸² UD, mappe 77, 72-73. Notat angående brevet fra ISPA.

²⁸³ Intervju med Frode Nilsen 07.09.2006.

standpunktet nå var av interesse internasjonalt. Men noe voldsomt press hadde jo ikke vist seg. Derfor kunne brevet bli liggende i en skuff, og ISPA fikk aldri noe svar fra regjeringen.

NGO reagerte også på at Rindal ble valgt til ny formann i hvalfangstkommisjonen. I flere utenlandske aviser refererte avisene holdningen til miljøvernbevegelsene. De så Rindal som en representant eller støttespiller for de kommersielle hvalfangstinteressene. Vi må derfor anta at miljøvernbevegelsene var engstelige for at Rindal skulle påvirke IWC på en slik måte at IWC ikke lenger tok hensyn til opposisjonen mot fangsten.²⁸⁴ Det var særlig på to områder NGO var bekymret for utviklingen. NGO kunne møte som observatører, og det var antagelig en innskrenking av mulighetene til å uttale seg på møtene som bekymret NGO. Bekymringen var reell skal vi tro William Aron. Han sier at Rindal “was a fair chairman, but obviously not very happy with the anti-whaling NGO groups”.²⁸⁵ Det tyder på at NGO kunne få vanskeligheter med sin observatørstatus. Det er imidlertid ikke mange tegn på at NGO ble tilsidesatt under Rindals periode. Rindal satt som formann fra 1973 til 1976, og under perioden fikk stadig flere NGO observatørstatus. Representantene fikk også legge fram sine synspunkter på møtene slik de gjorde det under tidligere formenn. Det andre området gjaldt debatten omkring moratoriet. Den forrige IWC formannen J. L McHugh, hadde vært en torn i øyet på NGO, ja faktisk sterkt mislikt og forsøkt fjernet innad i USA.²⁸⁶ Så da McHugh støttet Rindals inntreden, så nok neppe miljøvernorganisasjonene det som en fordel for NGOs holdninger til fangst. Rindals holdning til hvalfangstmoratoriet gjenspeilte flertallets mening om hva som måtte ligge til grunn for fangst eller fredning. Dermed kom han i konflikt med det tradisjonelle synet på hvalfangst som NGO hevdet. Med Rindal som formann, med et nei-votum i bagasjen, og stemmegivningen fra FN i minne var det kanskje ikke så rart at NGO fryktet at kampen om hvalen kom til å bli hard. Det som NGO i første rekke fikk problemer med var å få gjennomslag for eventuelle forslag om et moratorium.

Den norske avstemningen, og utnevnelsen av Rindal ble sett på som et tilbakeskritt for hvalfangstmotstanderne kort tid etter møtet. Men hvalfangstkonflikten ble ikke avsluttet selv om disse to hendelsene i første omgang hindret en fangststopp. NGO trappet opp sine aksjoner etter IWC-møtet, og høsten 1972 ble definitivt starten på en stadig voksende strøm av protester av ulik art. Opptrappingen hadde sammenheng med voteringen under IWC-møtet,

---

²⁸⁴ UD, mappe 76, 1972-1973. Artikkel hentet fra The Observer. Ukjent dato, men trolig fra juni/juli 1972.

²⁸⁵ E-post fra William Aron 02.09.2006.

²⁸⁶ E-post fra William Aron 02.09. 2006.

og som følge av at både Australia og Canada innførte et forbud mot innførsel og fangst av hval.²⁸⁷ Presset ble rettet mot den norske regjeringen, og i første omgang var den rettet mot ambassadene i USA og Canada.

De første ambassadene som fikk merke etterdønningen av voteringen i London juni 1972 var ambassadene i Washington og i Ottawa. Bakgrunnen for det var at den internasjonale opposisjonen med amerikanerne og kanadierne i spissen mot fangst var toneangivende i debatten.²⁸⁸ Hvordan møtte så regjeringen, representert ved UD i første omgang, og ambassadene den stadig økende motstanden som oppstod etter moratorievedtaket?

De første reaksjonene som ambassadene ble stående overfor var personlige protestbrev. Brevene strømmet inn fra amerikanske og kanadiske motstandere av hvalfangst. En del av opphavet til protestene kan tilskrives Farley Mowats roman ”A whale for the Killing”, sier den kanadiske forskerne Milton Freeman.²⁸⁹ Romanen kom ambassaden i Ottawa for hånden sent i november 1972, og den viste at opposisjonen mot norsk hvalfangst for alvor begynte å ta form. Romanen skal være bygget på en sann historie om hvordan forfatteren kjempet for å redde en strandet finnhval. Men det var ikke historien i romanen som vekket bekymring. Det var epilogen i slutten av romanen som tiltrakk oppmerksomhet. Mowat rettet en meget sterk kritikk mot det han mente var ”legitimatized mass destruction” av hvalen. I den forbindelse ble ikke Norge levnet noen ære. ”Norway [...] is snapping in their heels in this last paroxysm of slaughter”, og ”These ”pirate whalers” (med henvisning til Norge) are known to take whales of any size, sex or species –including all of the nominally protected species – whenever and wherever they can”.²⁹⁰ Kritikken som framkom i romanens sluttord fikk åpenbart ambassaden i Ottawa til å føle seg temmelig rådløs. Samme kritikken framkom i den amerikanske og kanadiske februarutgaven av ”Reader’s Digest”. Leserne ble oppfordret til å øve et press mot blant annet IWC-formann Inge Rindal,²⁹¹ og skrive protestbrev til den norske

---

²⁸⁷ UD, mappe 77, 14. sept. 1972 – 28. mai 1973. Brev IWC 13.03.1973, og brev fra noramb i Ottawa 1.03.1973.

²⁸⁸ Stenseth m.fl, 1993: 174.

²⁸⁹ E-post fra Milton Freeman 07.09.2006. Farley Mowat var biolog og forfatter. Han var en av Canadas mest kjente forfattere, og har skrevet en rekke bøker som omhandler miljøproblemer. Han var kjent som en sterk miljøvernforkjemper, og var vel respektert. Boken gjorde et sterkt inntrykk på Kanadas dyrevernerne, og folk som støttet opp om miljøvern. Det medførte også sterkere støtte for hvalen, og bidragene økte i perioden da oppmerksomheten var stor for boken ”A whale for the Killing”. Sea Shepherd oppkalte en av båtene sine etter han. Det ble også laget en film i 1981 basert på boken. Se også UD, mappe 77, 14. sept. 1972 – 28. mai 1973. Her finner man utdrag fra romanen.

²⁹⁰ UD, mappe 77, 14. sept. 1972 – 28. mai 1973. Utdrag av boken sendt UD 21.10.1972

²⁹¹ UD, mappe 77, 14. sept. 1972 – 28. mai 1973. Brev fra noramb i Washington 9. mars 1973.

ambassadøren i Ottawa og Washington. Rindal uttrykte ikke spesiell engstelse for protestene. Han så protestene som ”mer eller mindre tøvete”. Noe ironisk bemerket han imidlertid ”at han lurte på hvordan det skulle bli å sitte som formann for kommisjonen i IWC i juni senere samme år”.²⁹² Selv om ikke Rindal bekymret seg, tok ikke ambassadene det med samme stoiske ro.

Ambassaden mottok på samme tid flere protestbrev, og de antok at det ville komme en rekke henvendelser til ambassaden i de kommende måneder som følge av oppfordringer om å protestere mot hvalfangsten. Ambassaden henvendte seg til UD av den grunn, og spurte om ikke UD kunne sørge for at ambassaden fikk materiale som kunne gi aktuelle opplysninger om hvalfangsten. I første omgang var det ingen ting som tydet på at ambassaden fikk noen informasjon. Det så likevel ut til at UD ønsket å møte presset fra opposisjonen. De forstod at de måtte utarbeide informasjon om den norske fangsten for å kunne møte kritiske spørsmål, og oppfordringer fra opinionen om å avslutte fangsten. I en kommentar til brevet fra ambassaden kom det klart fram at en måtte få skrevet en ”autentativ” artikkel om den norske hvalfangsten i ”løpet av relativt kort tid”.²⁹³ Presset utenfra økte, og for å holde disse kreftene i sjakk, og for å få forståelse for norsk fangst, hastet det med å få produsert informasjon som fremstilte fangsten ”sett i relasjon til de eksisterende forekomster”.²⁹⁴ Siden Norge faktisk drev fangst, var det viktig å få frem at fangsten var liten, sett med myndighetenes øyne, og man ønsket poengtere at fangsten ikke truet noen av bestandene. UD mente åpenbart at faktaopplysninger om hvalfangsten var den rette veien å gå for å møte opinionen ute. På den måten skulle UD ta et sterkere grep om protestaksjonen mot den norske hvalfangsten. Den som skulle få ansvaret for å skrive artikkelen var Åge Jonsgård. Jonsgård var kjent for sin motstand mot moratoriet, og valget av Jonsgård tydet ikke på at Norge hadde til hensikt å gi opp kampen mot opinionen.

Selv om departementet ville ha artikkelen om norsk hvalfangst skrevet raskt viste det seg at det var lettere sagt enn gjort. Så sent som 2. februar 1973, over to måneder etter den første anmodningen om hjelp fra Ottawa-ambassaden, hadde ambassaden ennå ikke mottatt den nye artikkelen UD skulle ha klar etter ”kort tid”. I mellomtiden hadde det regelmessige kommet

---

²⁹² UD, mappe 77, 14. sept. 1972 – 28. mai 1973. Privat brev fra I. Rindal til ambassadesekretær Jan Nyheim i Ottawa vinteren 1973.

²⁹³ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev fra noramb i Ottawa. Se notat i margen. 21.10.1972. Sitatene er hentet fra brevet.

²⁹⁴ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev fra noramb i Ottawa. Se notat i margen. 21.10.1972.

protestbrev mot norsk fangst til Ottawa-ambassaden, og ambassaden var nødt til å be om midlertidig hjelp til å besvare spørsmål fra opinionen.²⁹⁵ Presset var påtagelig, og det hjalp lite at artikkelen ennå ikke var ferdig.²⁹⁶ Nye protester kom nærmest daglig til ambassaden nå.²⁹⁷ De aller fleste viste seg å være fra skolebarn og ”velmenende mennesker” som ambassaden skrev. Disse protestbrevene ble ikke oppfattet som noen trussel mot norske interesser. De viste bare at den offentlige opinionen var et bredt spekter av mennesker som anså hvalfangst som ulovlig, og som mente at den burde stanses øyeblikkelig. Det var ikke knyttet noen trusler opp mot innholdet i disse brevene. Innholdet i brevene var mer en forsvarstale for hvalen, og de lidelsene den ble påført i forbindelse med fangsten.²⁹⁸

De brevene som skapte større problemer var brev som truet med boikott av norske varer, og brev som protesterte mot den norske voteringen under IWC-møtet i London 1972.²⁹⁹ Trusselen om iverksettelse av økonomiske sanksjoner viste at hvalfangstmotstanderne var villig til å gå langt for å få Norge til å avslutte fangsten. Innholdet i noen av brevene viste også at motstanderne var villig til å øve et høyt politisk press for å framtvinge Norge til å endre standpunkt i hvalfangstkonflikten.

Under samme periode mottok omsider ambassaden i Ottawa artikkelen som UD fikk produsert. I artikkelen fremgikk det at Norge drev hvalfangst utenfor Canadas kyst. Siden Canada hadde avsluttet den kommersielle hvalfangsten desember 1972 må vi anta informasjon om norsk hvalfangst i kystfarvannene til Canada neppe ville medføre færre protester.³⁰⁰ Artikkelen ble da heller ikke benyttet da ambassaden anså den som ”lite egnet til å dempe den kritikken” som var i opposisjonen til fangsten. Årsaken til at UD valgte å ta med opplysningene om fangsten utenfor Canada var trolig et forsøk på å gi en så korrekt framstilling som mulig av den norske hvalfangsten. Slik sett ville det virket ufornuftig og holde tilbake opplysningene om den kanadiske kystfangsten av hensyn til opposisjonen. Det kunne raskt slått tilbake på dem selv hvis UD bevisst hadde tilbakeholdt slike opplysninger. Utenriksdepartementet kom trolig fram til at en uansett måtte velge en av to onder, og valgte å

---

²⁹⁵ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Telefaks fra ambassaden i Ottawa 5.2.73.

²⁹⁶ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. 6. februar kom det en melding fra UD at artikkelen ble forsinket. Forfatteren skulle visstnok bli ferdig i slutten av februar.

²⁹⁷ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Noramb i Ottawa hadde mottatt 30-35 protestbrev pr 01.03.1972.

²⁹⁸ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Protestbrev. (Se vedlegg 7-9).

²⁹⁹ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev fra noramb Ottawa 01.03.1973.

³⁰⁰ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Pressemelding fra det kanadiske kontor for ”Fisheries Information”.

legge alle kortene på bordet. Siden protestene ikke stoppet opp, valgte så ambassaden å utarbeide et eget svarbrev som de kunne benytte for å besvare innsenderne.

I den samme perioden som protestbrevene strømmet inn til den norske ambassaden i Ottawa, ble ambassaden i Washington også oversvømt med protestbrev. I løpet av knappe måneden hadde de fått over 200 protestbrev. Man så klart en sammenheng med februarnummeret til "Reader's Digest" som trykket en senere omstridt artikkel knyttet opp mot blant annet norsk hvalfangst.³⁰¹ Representanter ved ambassaden var på lik linje med ambassaden i Ottawa klart av den oppfatning at noe måtte gjøres. De tilskrev derfor UD hvor de ba om faglig hjelp til å forfatte, som de sa det, "mer utførlige opplysninger om norsk hvalfangst enn det ambassaden sitter inne med". Som vi ser følte begge ambassadene at det var UD som hadde det overordnede ansvaret med å informere opposisjonen om hvor Norge stod i den kompliserte hvalfangstkonflikten. Men ambassadens representanter i Washington følte seg nok mer presset enn sine kanadiske ambassadekollegaer. Uten å vente på UD forfattet de selv et "svarbrev" som de hadde tenkt å sende tilskriverne av protestbrevene. Om svarbrevet ble benyttet er uklart, men det er ikke noe som tyder på at de ikke benyttet det.³⁰²

Etter forespørselen fra ambassadene endret UD sine rutiner. UD så nå ut til å reagere mer samstemt overfor de to ambassadene. På bakgrunn av henvendelsene fra ambassadene i Washington og i Ottawa besluttet endelig UD's Handelspolitisk kontor å utarbeide et felles svarbrev som ambassadene skulle benytte.³⁰³ Tanken var at svarbrevet skulle hindre at ambassadene gikk ut med forskjellig informasjon til hvalfangstmotstanderne. Selve standardsvaret som ble foreslått av Handelspolitisk kontor viste seg imidlertid å være et svært kort svar. Ved første øyekast kan man vel si at svarbrevet ikke virket særlig godt gjennomtenkt med tanke på det store presset ambassadene stod overfor. Utkastet til standardsvaret gjengis her fullt ut.

---

³⁰¹ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. I et brev til utenriksministeren av 26. mars 1973 blir det henvist til et brev skrevet av Douglas C. Fonda junior til "Reader's Digest" sjefsredaktør Hobart Lewis. Mr. Fonda var president for "Whaling and Marine Manuscript Archives", og gikk sterkt i møte med redaktøren som kunne tillate og trykke utdrag fra artikkelen i Mowats bok. Artikkelen i boken omtalte en rekke opplysninger om norsk hvalfangst som var feilaktige. Fonda tilbakeviste en rekke av påstanden i artikkelen og kritiserte "Reader's Digest" for å være lite troverdig. "Reader's Digest" var ellers kjent for å være et svært troverdig tidsskrift.

³⁰² UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Standardbrevet som det ble henvist til lå ikke sammen med henvisningen, men den samme mappen inneholdt et brev fra noramb i Washington som etter all sannsynlighet er et standard svar til innsenderne av protestbrev. I så tilfelle gir det et bilde av hva ambassadene svarte. J.N.003943 IIUD 1973. Svarbrevet er undertegnet Harald S. Midttun. Se vedlegg 10.

³⁰³ UD, mappe 77, 14.09. 1972-28.05.1973. Notat fra Handelspolitisk kontor 14. mars 1973.

”Thank you for your letter of ..... regarding whaling.

I wish to inform you that Norway stopped Antarctic whaling in 1968, and that the Norwegian whaling fleet has been disbanded. Norwegian Arctic whaling ceased in 1971.”³⁰⁴

Som vi ser var ikke standardsvar spesielt informativt. I utgangspunktet kan det virke som UD ikke fullt ut forstod bekymringene som ambassadene utviste. Men årsakene til at Handelspolitisk kontor mente at det korte svarbrevet var godt nok hang sammen med to forhold. Først og fremst var brevet bare ment som svar til enkle protestbrev som kunne komme fra privatpersoner. På den måten mente UD at de unngikk å havne i noen lengre diskusjon eller ”polemik”, som de kalte det, med den offentlige opposisjonen.³⁰⁵ UD var tydeligvis klar over at det var en fare for at representanter for ambassadene kunne komme med uensartede opplysninger om den norske hvalfangsten ved å forfatte egne svarbrev. Det kunne skape en situasjon som gav inntrykk av at Norge ikke hadde noen felles politikk i hvalfangstkonflikten utad. Følgene ville dermed bli et enda større press på ambassadene og Norge. Faren for å gi et svar som avvek fra det offisielle norske synet var nok den viktigste grunnen til å utarbeide et felles offisielt norsk standardbrevet.

Derimot var Handelspolitisk kontor av en annen oppfatning når man skulle besvare brev som var ”mer seriøse” som de sa. Hva som lå i begrepet ”mer seriøse brev” er ikke nærmere beskrevet, men vi må gå ut fra at det var offisielle protester fra politiske representanter fra utenlandske regjeringer, miljøvernorganisasjoner og andre internasjonale organisasjoner. Slike protestskriv skulle besvares mer utførlig. IWC hadde også utarbeidet et standardskriv, og det skrevet skulle i tillegg vedlegges. Grunnen til at man gav ambassadene friere hender til å besvare disse brevene var ikke nærmere begrunnet.³⁰⁶ Det er likevel flere tenkelige årsaker til at man la seg på denne linjen. En grunn kan ligge i det at store miljøvernorganisasjoner neppe ville godta et kort svar fra de norske myndighetene. Det korte svarbrevet ville etter all sannsynlighet blitt avfeid, og sett på som en arrogant oppførsel. Faren for et sterkere press ville dermed økt. For det andre må vi anta at UD så det som stor sannsynlighet at organisasjonene kunne komme til å stille spørsmål som krevde et mer inngående svar fra de

---

³⁰⁴ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. FN/ekj, 19/3-73. Se vedlegg 11.

³⁰⁵ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. FN/ekj, 19/3-73. Se Notat fra UD 26. mars 1973 til noramb i Washington og Ottawa.

³⁰⁶ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Notat fra Handelspolitisk kontor 19. mars 1973.

norske myndighetene. Det ville i så tilfelle vært umulig å forfatte likelydende brev til alle. Faren for uensartede svar lå vel også her, men vi må anta at innholdet i svarbrevene til disse gruppene ble nøye gjennomgått før de ble sendt ut.

Det foreligger ingen opplysninger om ambassadene greide eller gjorde et forsøk på å besvare protestbrevene de fikk inn i løpet av våren 1973 og høsten 1973. Men det fremgikk av et notat fra ambassaden i Ottawa så sent som 11. desember 1973 at ambassaden hadde benyttet det standardbrev de fikk av UD 20.mars samme år til å besvare protestbrevene. Ambassaden fikk i begynnelsen endog tilbakemeldinger fra aksjonistene der de uttrykte en takk for at brevene ble besvart.³⁰⁷ Det kunne tyde på at den norske reaksjonen på protestbrevene, som ble satt i gang, hadde båret frukter i første omgang. Men Adam var ikke lenge i paradiset, for noe senere kom en del av ”takkebrevene” til å ha en helt annen tone. Nå kom det ”til dels meget skarpe brev tilbake” der ambassaden ble beskyldt for å fare med løgn i hvalfangstsaken.³⁰⁸

Reaksjonene på den norske voteringen under det 24. årsmøtet i IWC 1972 medførte først og fremst to problemer for den norske regjeringen. Selv om begge problemene er samme side av en sak er det på sin plass å kommentere forholdet. Det første punktet angikk forholdene omkring Inge Rindals votering. Voteringen skapte sterke reaksjoner innad i Norge. Miljøverndepartementet var særdeles misfornøyd med Rindals stemmegivning. Statsråd Gjærevoll krevde indirekte hans avgang som representant for den norske delegasjonen i hvalfangstkommisjonen. Gjærevoll hevdet en dog at norske representanter for departementene ville ha store problemer med troverdigheten i forhandlinger om viktige saker på internasjonalt nivå i framtiden. Men det viste seg at Rindals dømmekraft i liten grad ble gjenstand for kritikk fra UD, og Rindals posisjon ble egentlig aldri truet.

Utad ble Rindals opptreden oppfattet som et svik mot den norske avgjørelsen under FN-konferansen i 1972. Det var spesielt NGOer som kritiserte Norge, men det ble ikke utført noen aksjoner mot Norge bortsett fra enkelte forespørsler om bakgrunnen for Rindals avgjørelse. Norge ble stort sett bedt om å gi en begrunnelse for hvordan en representant for den norske regjeringen kunne gå i mot det standpunktet Norge tok tidligere. NGO så likevel valget av Rindal som formann i IWC som negativt for den videre kampen for å frede hvalen.

---

³⁰⁷ UD, mappe 78, 5.06.1973-18.12.1973. Brev fra noramb i Ottawa 11.desember 1973.

³⁰⁸ UD, mappe 78, 5.06.1973-18.12.1973. Brev fra noramb i Ottawa 11.desember 1973.

Det andre punktet som medførte sterke reaksjoner var selvfølgelig det forhold at Norge stemte nei. På hjemlig arena avstedkom ikke avstemningen noen problemer bortsett diskusjonene om Rindal internt. Det ble ikke reist noen kritikk av betydning fra norsk hold mot den norske staten selv om Norge gikk i mot fredning av hvalen. Internasjonalt støtte man imidlertid på større problemer. De aller fleste protestbrevene som kom til ambassadene i tidsrommet fram mot årsmøtet i IWC 1973 hadde sin bakgrunn i voteringen under møtet i IWC i 1972.

Protestbrevene gjenspeilte stort sett en samlet kritikk mot at Norge stemte mot moratoriet. Men det var tydelig at konsekvensene av voteringen ble større etter at Farley Mowarts roman kom ut, og etter at Reader's Digest hadde brukt utdrag av romanen i sin utgave i USA og Canada i februar 1973. I ettertid viste det seg at en del av de opplysningene som framkom om norsk hvalfangst i Reader's Digest viste seg å være feilaktige.³⁰⁹ Det hadde etter alt å dømme ikke noe å si for motstanderne av fangsten. Tvert i mot strømmet det flere og flere protestbrev inn til ambassadene etter som romanen og artikkelen i Reader's Digest ble kjent.

Det er ingen tvil om at det var ambassadene som møtte de sterkeste påkjenningene. For ambassadene var det derfor uheldig at det tok så lang tid før UD kom på banen. Slik sett virket det ikke som UD på noen måte hadde forutsett følgene, eller i det hele tatt tenkt på følgene av voteringen for de norske ambassadene. En må tro at ambassadene måtte ha vært svært så frustrerte over UD's manglende kriseplan i denne saken. Det vi imidlertid må ha i mente var at Handelspolitisk kontor, som tok seg av hvalfangstspørsmål, ikke bare hadde hvalfangst på dagsorden. Kontoret tok også av seg skipsfarts- og luftfartspolitikken. I realiteten var det på de to områdene Handelspolitisk kontor hadde sitt hovedfokus, og de områdene var langt mer viktig for Norge enn hvalfangsten.³¹⁰ Det kan dermed langt på vei forklare noe av årsaken til at ambassadene i Washington og Ottawa ikke fikk den oppmerksomhet av UD som de sårt så ut til å trenge. Gjennom året var det stort sett standardbrevet og en lite egnet artikkel som UD utarbeidet, som var fruktene av de henvendelsene ambassadene gjorde til det norske utenriksdepartementet. De første internasjonale protestaksjonene ble på så vis et forvarsel mot hva som kunne skje igjen hvis

---

³⁰⁹ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev fra The Whaling and Marine Manuscript Archives 14.02.1973. Brevet tilbakeviste en del av påstandene i Reader's Digest.

³¹⁰ Intervju med daværende byråsjef i Handelspolitisk avdeling Frode Nilsen 02.10.2006. Handelspolitisk avdeling lå under Handelspolitisk kontor. På samme tid som hvalfangstproblematikken oppstod, var kontoret opptatt av en meget viktig sak som angikk skipsfarten.

Norge inntok den samme holdningen under det 25. årsmøtet i IWC 1973.³¹¹ Denne gang med Rindal som formann.

---

³¹¹ Møtet ble avholdt 25. – 29. juni 1973 i London.

Kapittel IV

Vedtakelse av hvalfangstmoratoriet i 1982

1.IWC og vedtaket om et hvalfangstmoratorium

a)Veien mot moratoriet i 1982

Fram mot årsmøtet i IWC i 1973 opplevde Norge et merkbart press fra de store miljøvernorganisasjonene internasjonalt. Både IWC-formann Inge Rindal og daværende statsminister Lars Korvald mottok skriv fra enkelte NGOer som oppfordret IWC og myndighetene i Norge til å gå mot fortsatt hvalfangst ved årsmøtet i 1973. Skrivet som var sendt Korvald var underskrevet av en rekke representanter fra NGOer. De henvendte seg direkte til Korvald, og ba regjeringen ”respectfully request the assistance (...)in stopping the killing of the great whales”.³¹² Hensikten var åpenbart å påvirke Norge til å følge opp FN-konvensjonen, og stemme for et nytt forslag om moratorium som skulle framlegges på det forestående IWC møtet i juni 1973. På den måten mente NGOene at Norge kunne ta et nytt initiativ til å påvirke og stemme for et moratorium. Det var også flere andre forhold som førte til at presset mot Norge tiltok.

Kort tid før møtet i IWC 1973 fikk Ambassaden i Ottawa sterke indikasjoner på at USA nok en gang ville legge fram et forslag om et totalt moratorium. Ambassadør Skarstein og fiskeriråd Rasmussen hadde forstått det slik at både den kanadiske og den amerikanske delegasjonen ville stemme for et forslag om et moratorium. Canada avsto fra å stemme i 1972, men denne gangen presset USA hardt på den kanadiske regjeringen for å få dem til å stemme for moratoriet. De klare signalene om at USA ville gå for et nytt forsøk på å få gjennom et 10-års moratorium for hvalfangst, og brevene fra en større gruppe av representanter for ulike internasjonale miljøvernbevegelser satte et ekstra press på den norske regjeringen. Dette ble understreket av ambassadør Skarstein. Allerede 19. mars 1973 hadde han gitt sterkt uttrykk for at miljøverngrupper rettet en ”ikke ubetydelig aktivitet” mot hvalfangstnasjonene Norge, Japan og Sovjet. Og han hadde også tidligere advart daværende utenriksminister om å være vel forberedt på at hvalfangstkonflikten kom til å bli temaet som ville dukke opp under et møte utenriksministeren skulle ha i Canada.³¹³ Så sent som 28. mai

³¹² UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev til Lars Korvald 21.05.1973.

³¹³ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Brev fra noramb i Ottawa til UD.

1973 skrev så Hallstein Rasmussen, på vegne av ambassadøren i Ottawa, et brev til UD der han sa at ambassadør Skarstein personlig ikke så det som ”usannsynlig at Norge ville avstå fra å stemme ” på bakgrunn av ”de vanskeligheter man hadde fått etter siste årsmøte – særlig fra miljøvernhold”.³¹⁴ Et lignende press hadde Canada møtt tidligere, og det hadde medført at de hadde bøyd seg for presset og innført et forbud mot fangst i 1972.³¹⁵ I internasjonal presse dukket det kontinuerlig opp artikler som omhandlet emnet, og enkelte artikler påpekte også at virkningene av presset fra NGO nå bar frukter.³¹⁶ Mulighetene for at Norge også ville endre sitt standpunkt var derfor ikke helt små. Norge hadde på dette tidspunktet ikke inntatt noen konkret standpunkt om hva de skulle stemme.³¹⁷ Med protestaksjonene etter møtet, og uttalelsene fra ambassadene og avstemningen i 1972 friskt i minne, var det mye som talte for en kursendring. Hvis Norge vedtok å gå i mot et eventuelt forslag om moratorium tydet mye på at en kunne få en sterk opptrapping av aksjoner mot Norge.

Internasjonalt var det selvfølgelig ingen overraskelse at motstanderne nå organiserte seg, og det var ikke overraskende at USA inntok det samme standpunktet som de selv hadde hatt tidligere. En rekke interne meldinger bekreftet USAs standpunkt.³¹⁸ I den amerikanske administrasjonen i USA, og gjennom amerikanske tjenestemenn i Den vitenskapelige komiteen (SC) i IWC, viste USA imidlertid at de ikke på noen måte var samlet i sitt syn.³¹⁹ Det var særlig forskerne, også de amerikanske, i SC som var uenig med den amerikanske administrasjonen. Det må dermed ha skapt et visst hodebry for amerikanerne. En innstilling fra den vitenskapelige komiteen ville etter all sannsynlighet få følger for stemmeavgivningen, og for USA ville det medføre mindre sjanser for å få gjennom moratoriet.

Norge hadde så sent som 13. juni 1973 enda ikke tatt noen endelig beslutning om den norske delegasjonen skulle gå for et moratorium på det forestående IWC-møtet 1973.³²⁰ FiD hadde imidlertid drøftet spørsmålet under et møte få dager før. Fremdeles så ikke FiD på et moratorium som en god løsning for å stoppe all kommersiell fangst. Det framkom imidlertid

---

³¹⁴ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Brev fra noramb i Washington til UD 23.05.1973

³¹⁵ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Brev fra noramb i Washington til UD 19.03.1973

³¹⁶ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Se lederartikkel i ”Washington Post” 5. juni 1973.

³¹⁷ UD, mappe 77, 14.09.1972-28.05.1973. Det norsk standpunktet forelå først 22.juni 1973.

³¹⁸ UD, mappe 77 og 78. Se ”Innkommert melding” av 5. og 20. juni. 1973

³¹⁹ E-post fra William Aron 08.09. 2006. I USA var det grupperinger og enkelt personer som gikk i mot moratoriet I USA. Den Vitenskapelige komiteen i IWC gikk i mot moratoriet, og anbefalt kvoter i stedet. William Aron satt i Vitenskapskomiteen 1973, og sier at de ”voted unanimously against the moratorium indicating that the total cessation of whaling was not scientifically defensible”.

³²⁰ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Brev fra FiD til UD av 13. juni 1973.

at FiD ønsket å skille sterkere mellom de ulike typer av hvalfangst. FiD ønsket spesielt å skille mellom antarktisk storhvalfangst og vågehvalfangst i nordområdene. I Antarktis var FiD villig til å gå for 0-kvoter såfremt IWC ønsket det. Norge var også av den oppfatning at det var viktig å gå for fredning av finnhvalen, og de ønsket ikke å godta større kvoter enn de som forelå. Når det gjaldt vågehvalen ble det klart at de ikke ville gi slipp på den. Vågehvalen var den eneste hvalen som Norge nå jaktet på. I følge FiD var fangsten på den nordlige vågehvalen underlagt strenge bestemmelser, og dermed var en fangst på den forsvarlig.

Først under et møte 18. juni ble retningslinjene for hvorledes de norske delegatene skulle stemme fastsatt, og godkjent under regjeringskonferansen 21. juni.³²¹ I retningslinjene gikk det klart fram at verken UD eller FiD ønsket å stemme for et moratorium. Begrunnelsen som lå til grunn for avgjørelsen var nettopp de vitenskapelige beregninger som den vitenskapelige komiteen i IWC hadde lagt fram tidligere. For Norges del ble det vektlagt at et moratorium kunne få følger for den norske vågehvalfangsten. Etter all sannsynlighet var spørsmålet om vågehvalfangsten det som avgjorde hvilket standpunkt som skulle tas under IWC-møtet. Den norske storhvalfangsten i Antarktis var avsluttet med avviklingen av den industrielle fangsten, og hadde i realiteten ikke noe å si for norsk hvalfangst.

En eventuell begrunnelse for å støtte storhvalfangst kunne man for øvrig spore i forholdet til Japan og USSR. Den fangsten disse fangstnasjonene drev, var relatert til både småhvalfangst storhvalfangst. Gjennom drøftingene om kvotene under de tidligere IWC-møtene la de to nasjonene aldri skjul på at de stort sett ønsket høyere kvoter enn det den vitenskapelige og den tekniske komiteen i IWC ønsket. Igjen var trusselbildet for de andre medlemmene i IWC at Japan og Russland ville gå ut av IWC hvis moratoriet ble vedtatt. Norge anså det som svært sannsynlig at et moratorium ville føre til at Japan og USSR ikke kom til å respektere moratorium. Det ønsket man å forhindre for å kunne kontrollere fangsten. Slik ble japansk og russiske trusler et argument for fortsatt fangst. Et annet motiv for å støtte denne fangsten kan også ha vært en bekymring for et sterkere fokus på vågehvalen. Miljødepartementet var ikke enig i de vurderinger som ble lagt til grunn her, og gikk mot anbefalingene fra UD og FiD. Det resulterte for øvrig ikke i noen endringer i holdninger til moratoriet. Vi så at MD også i under IWC-møtet i 1972 gjorde et forsøk på å påvirke det norske standpunktet, noe som mislykkes. Også denne gang ble man vitne til at MD ble satt på sidelinjen i spørsmålet om

---

³²¹ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Retningslinjer fra FiD til UD datert 21.6.1973. 21. juni ble instruksene godkjent av regjeringen. Se samme mappe, brev fra Inge Rindal 2. juli 1973.

hvilket standpunkt Norge skulle ta under møtet i IWC 1973. Om det nå var utelukket at Norge skulle stemme for et moratorium, var likevel de amerikanske tjenestemenn fast oppsatt på å få nordmennene til å stemme for deler av det amerikanske forslaget.³²² Tross alt visste de ikke hvilket standpunkt Norge hadde valgt.

Andre forhold som kunne hatt betydning for avstemningen var presset fra norske og internasjonale NGOer. På den samme dagen som den norske instruksen ble drøftet, mottok UD et skriv fra Norges Naturvernforbund. Forbundet var så langt den eneste organisasjonen som gikk i bresjen for kritikken i Norge mot regjeringen. I dette skrivet henstilte NNF til regjeringen om ”å gi den norske delegasjonen ved den internasjonale hvalfangstkommissjonen påbud om å gå inn for et 10 års moratorium for kommersiell hvalfangst (...)”. For å vise at NFF ikke sto alene i saken, hadde de lagt med et skriv fra den amerikanske organisasjonen ”Sierra Club”, som også kritiserte den norske holdningen.³²³ Slik ville NFF understreke at internasjonale organisasjoner holdt nøye følge med i hvalfangsdebatten i Norge. Om naturvernforbundet ventet at de norske myndighetene skulle ta henstillingen fra forbundet og Sierra Club ad notam, kom de til å bli svært så skuffet. Ingen av disse anmodningene om å stemme nei, så ut til å ha påvirket verken Fiskeridepartementet eller Utenriksdepartementet. I diskusjonen som hadde foregått under drøftingen av hvilke retningslinjer de tre departementene skulle vedta, var ikke henstillingen fra forbundet nevnt med et ord.³²⁴ De miljøpolitiske debattinnleggene så dermed ut til i liten grad å affisere de norske forhandlingsmyndighetene. I avgjørelsen om Norge skulle gå for eller mot et forslag om et moratorium, ble det UD og FiD som så ut til å styre drøftingene og ta den endelige avgjørelsen.

Slik vi har sett det under avstemningen i FN, og senere IWC i 1972, ser vi igjen at departementene ikke var på linje i hvalfangstkonflikten. Det var i og for seg naturlig og ikke overraskende. MD hadde sitt rykte å ta vare på. Departementet skulle "arbeide for en best mulig balanse mellom utnyttning av våre ressurser for økonomisk vekst, og vern om naturressursene til beste for menneskelig trivsel og helse."³²⁵ I tillegg hadde Norge

---

³²² UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Samtaler mellom U.S representant fra NOAA, og ambassaden i Washington 20.juni 1973. Denne tjenestemannen var etter all sannsynlighet Robert White i NOAA.

³²³ MD, mappe 460, 1973-1984. Brev fra NFF til regjeringen m/vedlegg 14. juni 1973. Brevet er en kopi av brevet som først ble sendt regjeringen, og mottatt UD 18. juni 1973.

³²⁴ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Retningslinjer fra FD til UD datert 21.6.1973.

³²⁵ <http://www.odin.no/md/norsk/dep/org/historikk/bn.html> (Åpnet 09.09.2006).

undertegnet CITES-konvensjonen,³²⁶ og departementet måtte ha følt et sterkt ansvar overfor innholdet i konvensjonen. Det ville trolig ha vært svært overraskende om MD hadde støttet opp om den rådende fangstpolitikken i IWC. Vi har videre sett at UD og FiD ikke tok hensyn til MD. Nåværende leder for den norske delegasjonen til Vitenskapskomiteen i IWC, professor Lars Walløe, bekrefter at MD i liten grad har spilt noen betydelig rolle i hvalfangstkonflikten.³²⁷ Ser vi på de avgjørelser som ble tatt etter FN-konferansen i 1972 tyder det på at så var tilfelle på begynnelsen av 1970-tallet også. Det som kan virke noe merkelig er at verken UD eller FiD tok hensyn til CITES-konvensjonen. Appendix 1 i konvensjonen inneholdt en rekke av de hvalarter som moratoriet også hadde til hensikt å verne, og ved å gå mot moratoriet tilsidesatte begge departementene viktige internasjonale retningslinjer for fangst av hval.³²⁸ Hovedårsaken til det hadde nok sammenheng med at konvensjonen ikke trådte i kraft før 1975. Selvfølgelig var det full mulighet til å støtte opp innholdet i konvensjonen allerede i 1973, men det var tydeligvis ikke et ønske fra verken UD eller FiD på det tidspunktet.

Synspunktet som nå etter hvert avtegnet seg i de to departementene begynte å ta form. Departementenes hvalfangstpolitisk linje, bortsett fra MD, gikk i mot FNs vernelinje, og støttet mer opp om en todelt linje. Vern av arter som hadde liten eller ingen kommersiell betydning for norsk fangst ble stort sett akseptert, og fikk delvis eller full støtte av Norge i IWC. Det vil si at Norge enten stemte for et vern eller avsto fra å stemme. Å avstå fra å stemme betydde nødvendigvis ikke å gå mot et forslag. Ofte avsto land å stemme fordi de var delvis uenig i de vitenskapelige beregningene som lå til grunn for et forslag. Forslag som gikk for vern av arter som klart kunne få betydning for norsk selvråderett, eller kommersielle fangstinteresser fikk ingen tilslutning av den norske delegasjonen til IWC-møtene. Den hvalfangstpolitiske linje som deler av forvaltningen dermed inntok har klar sammenheng med det faktum at Norge ikke lenger drev pelagisk fangst. Fokuset på fangsten hadde forflyttet seg over til den del av fangsten som var relatert til en annen lang fangsttradisjon, nemlig kysthvalfangsten og vågehvalen. Vågehvalen ble fanget uten fabrikkskip, og var knyttet til landstasjoner i små kystsamfunn tilknyttet de nordlige områdene i Norge. På dette tidspunktet var det imidlertid ingen større næringspolitiske begrunnelser som lå til grunn for fangsten så

---

³²⁶ Norge undertegnet konvensjonen for handelen med truede dyrearter "CITES" 3. mars 1973. Men konvensjonen trådte ikke i kraft før i 1975.

³²⁷ Telefonsamtale med Lars Walløe 09.11.2006.

³²⁸ Appendix 1 innholder liste over hvaler som er truet av utryddelser. Norge reservertet seg senere mot at vågehvalen ble tatt inn. <http://www.cites.org/eng/app/index.shtml>. (Åpnet 09.09.2006).

langt. Vågehvalfangstens førstehandsverdi var omtrentlig 20 millioner kroner i 1972/73, og sysselsatte nært innpå 600 mann i hvalfangsts sesongen. I den store sammenhengen var fangsten mer å regne som en binæring i ensidige lokale fangstsamfunn. Støtten til denne fangsten må dermed i første rekke ha vært av helt andre grunner. Først og fremst så det ut til at Norge hadde et sterkt ønske om selv å bestemme over sin egen fangstpolitikk i nære kystfarvann. Det kom utvilsomt til å føre til at Norge kom på kant med internasjonal hvalfangstpolitikk. Men den sjansen så det ut som om i hvert fall UD og FiD var villig til å ta. Det var næringspolitiske forhold kom likevel til å medføre en sterk inntreden av lokalpolitisk begrunnelse for å fortsette vågehvalfangsten. En full stans i all internasjonal hvalfangst ville medført at vågehvalfangsten måtte avsluttes, og på en eller annen måte måtte det få følger for de samfunn som delvis ernærte seg på hvalfangst utenfor fiskerisesongene. Det lå en viss næringspolitisk følge i kortene. Og den skulle bli framtrepende.

Hadde forslaget om et moratorium blitt vedtatt denne gangen, ville det i følge formannen Inge Rindal "helt klart" ha omfattet den norske hvalfangsten. Og i så tilfelle ville norsk hvalfangst måtte bli avvirket. Denne gangen greide opinionen for hvalfangst, som stort sett besto av tjenestemenn i UD og FiD nok en gang å få gjennomslag for at hvalfangsten kunne fortsette. Det ble åpenbart ikke tatt hensyn til Fangstkontorets bemerkning om at vågehvalbestanden "utvilsomt var overbeskattet."³²⁹ Fangsten var riktignok begrenset, men det fangstkontoret mente man måtte være ytterst forsiktig med å utvide fangsten. Det skal visstnok også ha blitt påpekt av hvalfangstkommisjonen at regjeringer som stemte mot moratoriet ville møte problemer hvis de ville reservere seg mot at enkelte arter ble tatt inn i CITES.³³⁰ Norge var i så fall en nasjon som til en viss grad burde føle seg truffet.

Som følge av motstanden mot moratoriet i IWC 25.juni 1973 medførte stemmegivningen ikke noen stor framgang for nasjonale og internasjonale hvalfangstmotstanderne. Ni land stemte for moratoriet, og ett land avstod fra å stemme.³³¹ Island, Japan, Norge, Sør-Afrika og USSR stemte mot moratoriet, og dermed ble ikke moratoriet vedtatt. I Canada mottok ambassaden protester der Norge ble beskyldt for "once again vetoed"³³² forslaget om 10 års moratorium. Det understreket bare det faktum at opinionen mot fangst nok en gang var misfornøyd med

---

³²⁹ FKD, Boks 1183 (1191), mappe 476, 1-2-3, småkvalfangsten 1978-1985. Notat datert 14. mai 1973.

³³⁰ Kildene finnes, men jeg har ikke lyktes i å bekrefte dem.

³³¹ Argentina, Australia, Canada, Frankrike, Mexico, Panama, USA og Storbritannia (UK) stemte mot, Danmark avstod fra å stemme.

³³² UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Telegram fra noramb i Ottawa viser til protester. Datert 28.6.1973.

den norske avstemningen. Den internasjonale og den norske hvalfangstkonflikten kom dermed til å fortsette. Om striden i IWC var over for denne gang, var det ikke våpenhvile utenfor IWC. Den norske ambassaden i Ottawa kunne fremdeles tilkjenne seg at bølgene etter Norges votering i London 25. juni ennå ikke hadde lagt seg så sent som kvelden før julaften 1973.³³³ Julefreden lot vente på seg, og det kom til å bli lenge til ambassadene kunne feire jul i trygg forvaring om at det neppe lå flere protestbrev under juletreet.

Fram mot møtet i IWC i juni 1974 var det avstemningen under IWC møtet som kom i fokus. På mer enn en måte var det et vendepunkt i hvalfangstkonflikten. For det første la USA, for det tredje året på rad, fram et forslag om et moratorium. Men dette forslaget til et moratorium ble nedstemt også denne gangen. Det førte til at USA lot være å legge fram nye forslag de påfølgende årene fram til 1979. De lot imidlertid ikke være å prøve å påvirke utviklingen. Samtidig kom den vitenskapelige komiteen til at vidtrekkende tiltak måtte settes i verk for å redde flere arter fra å bli utryddet, og fra å bli overbeskattet. Selv IWC var nå temmelig klar i sin tale, og forholdene ble nå betegnet som enda mer prekære enn fjoråret. Som følge av debatten omkring moratoriet, framla dermed Australia et forslag om reguleringen av hvalfangsten som var spiselig for medlemmene på møtet i IWC 1974. Forslaget fikk betegnelsen The New Management Procedure. Dette forslaget omfattet en rekke praktiske tiltak og endringer i kriteriene for fangst, men tillot fremdeles kommersiell fangst. Australias forslag om en ny forvaltningsprosedyre ble således bifalt, og majoriteten av medlemmene stemte for forslaget om nye forvaltningsprosedyrer.³³⁴

For Norges del var det ikke mange protester mot den norske fangsten høsten 1974. Det har nok dels sammenheng med at USA ikke stod fast på sitt forslag om et 10-års moratorium i IWC, dels at det ble introdusert nye rutiner for fangsten i framtiden. Amerikanerne følte på ingen måte at kampen var over for hvalen, men så at det var vanskelig å få støtte for et moratorium etter tilbakeslaget i 1974. Dermed endret de noe på taktikken. I november 1974 var det, som følge av konfliktene knyttet opp mot moratoriet, kommet inn et forslag fra amerikanerne om å endre innholdet i den Internasjonale hvalfangstkonvensjonen. I første rekke var det et amerikansk forslag om å endre innholdet i konvensjonen som vakte en del bekymring hos de norske myndighetene. Amerikanerne ville endre konvensjonens navn fra International Convention for the Regulation of Whaling (ICRW) til International Cetacean

---

³³³ UD, mappe 78, 05.06.1973-18.12.1973. Brev fra noramb i Ottawa 11.12.1973. Ikke undertegnet.

³³⁴ Inge Rindal var formann i IWC fra 1973 og ut 1975-perioden.

Convention. I selve teksten ønsket man videre å endre bruken av ordet whale til betegnelsen cetacean eller benytte begge betegnelsene. Årsaken til det syntes ganske klar. Ved å endre overskriften og teksten ville konvensjonen få et mer preg av å være en konvensjon som omhandlet alle typer av hvalarter. Det vil si at spekkhuggere, delfiner og andre småhvaler, deriblant vågehvalen, ble underlagt konvensjonens bestemmelser. Hvalindustriens interesser skulle også legges under lupen, og beskjæres av hensyn til en ny forvaltningspraksis.³³⁵ For amerikanerne var endringen et middel i å få til en totalfredning eller sterk kontroll av alle hvalarter uten å gå veien om et moratorium.

I utgangspunktet mente Byråsjef Erik Moe ved Fangstkontoret i FiD at disse endringene kanskje ikke var ”vesentlige” som han uttrykte det. Men la til at de var ”allikevel symptomatiske”. Forlagene ble dermed oppfattet som et nok et forsøk fra verneorganisasjonen på å få et fastere grep om organisasjonens framtidige målsetting. Moe så tydelig det som negativt, og kunne ikke forstå at det var nødvendig å endre en konvensjon som ”synes å fungere utmerket”. Han diskuterte saken med Inge Rindal, og direktør Einar Vangstein i den Internasjonale Hvalfangststatistikk i Sandefjord.³³⁶ Trekløveret var av den oppfatning at forslaget var unødvendig. Poenget med å hindre at forslaget ble vedtatt lå i hensynet til vågehvalfangsten. Vangstein var klar i sin tale at et endringsvedtak ville få betydelige konsekvenser for norsk småhvalfangst. Vågehvalfangsten ville bli rammet og den måtte innstilles. Derfor var det viktig at konvensjonen ikke ble endret.³³⁷

Samstemmigheten hvilte på flere forhold. For det første var både FiD og Rindal enig i at amerikanerne hadde gått for langt når de ønsket et moratorium. For det andre så har vi sett at Rindal støttet opp om en viss norsk hvalfangst nettopp av hensyn til næringen. Det samme synspunktet lå også til grunn hos FiD. FiD mente dog at det var ”absurd” å endre konvensjonen på den måten som foreskrevet ovenfor, og ville ”at en fra norsk side” måtte ta ”alle reservasjoner m.h.t. det amerikanske forslaget”.³³⁸ Direktør Vangsteins uttalelser falt ellers inn i rekken av et stadig tydeligere tegn på at hvalfangstkonflikten for norsk side handlet om vågehvalen. Bakgrunnen for byråsjefens søken etter en uttalelse hos Rindal og

---

³³⁵ FKD, boks 256, 067.16, ”IWC-endringer av konvensjonen av 46”, 1974-1979. Det amerikanske utkastet til endringer i konvensjonen.

³³⁶ FKD, boks 256, 067.16, Brev fra byråsjef Erik Moe ved FD til generalkonsul Inge Rindal (formann i IWC) 13.09.1974.

³³⁷ FKD, boks 256, 067.16. Brev fra byråsjef Erik Moe ved FiD til direktør Einar Vangstein i Internasjonal Hvalfangststatistikk i Sandefjord 06.10.1974.

³³⁸ FKD. Boks 256, 067.16. Brev fra byråsjef Erik Moe (FiD) til generalkonsul Inge Rindal (IWC-formann) 04.10.1974.

Vangstein tydet på at FiD var noe usikker på i hvor stor grad konvensjonen omfavnet, eller om den ville omfavne vågehvalen. På sett og vis var advarselen fra Vangstein klare indikasjoner på at utfordringene for de som støttet fortsatt fangst var store. Forslaget om endringer av konvensjonens ordlyd var del i kampen, og verserte lenge i IWC. Det ble ikke gjennomslag for endringene, og ikke vedtatt i den form forslaget ble lagt fram for IWC. Forsøket med å endre reglementet i IWC fikk dermed ingen følger for norsk hvalfangst.

Denne debatten viste at hvalfangstkonflikten ikke bare var en kamp for og mot et moratorium, men at den også innholdt en debatt om grunnprinsippene i konvensjonens mål. Det var krefter som ønsket å gi konvensjonen et sterkere innslag av en vernelinje, og på den måten styre organisasjonen vekk fra hvalfangstindustriens premisser. Det var ingen tvil om at hvalfangstnæringen primært sett så organisasjonen som et forvaltningsorgan, og slik ønsket mange av medlemmene at den fortsatt skulle være. Men internasjonalt var det bevegelser i opposisjon. Noe av det hvalfangstnasjonene fryktet mest var boikottaksjoner av eksportvarer, og aksjoner mot innlandsk hvalfangst.

I andre rekke var det New Management Procedure som ble framlagt under IWC-møtet i 1974 som kom til å få følger for Norge. NMP var ment å være en bedre ordning enn et moratorium. Det var også på en måte det første svaret på truslene om boikottaksjoner fra motstanderne av fangsten. NMP var en plan som delte hvalene inn i tre kategorier. I den første kategorien satte man hvaler som IWC antok ikke var truet av utryddelse, i den andre kategorien plasserte man hvaler som man kunne fange under strenge restriksjoner, og til slutt plasserte man en rekke hvaler i en såkalt fullbeskyttet kategori.³³⁹ NMP var slik sett et program som tok avstand fra overbeskatning av alle hvalarter, men godtok kommersiell fangst til et nivå som sikret at man ikke kunne true eksistensen av hvalartene. Det ble blant annet lagt inn en større feilmargin i beregningene slik at sjansen for å fange for mange hval skulle bli mindre. Skulle man komme motstanderne i møte etter at forslaget om moratorium i 1974 ble avvist, var NMP et forsøk. Innenfor IWC var den vitenskapelig komité av den oppfatning at NMP var en fornuftig måte å regulere fangsten på. Den vitenskapelige komiteen hadde store innvendinger mot deler av fangsten som pågikk, men var likevel mot en full stopp i fangsten. New Management Procedure (NMP) skulle iverksettes fra sesongen 1975-1976.³⁴⁰

---

³³⁹ Stoett 1997: 58.

³⁴⁰ Stenseth m.fl. 1993: 21. Se også http://luna.pos.to/whale/iwc_chair75_7.html (Åpnet 15.02.2007)

På bakgrunn av NMP kom så de første omfattende protestene mot hvalfangsten. For motstanderne av hvalfangsten var motstanden mot moratoriet i IWC, og vedtakelsen av NMP ikke annet enn en fortsettelse av kommersiell fangst. Verdens første anti-hvalkampanje ble så startet av Greenpeace i 1975, nettopp med det formål å få en bred støtte for motstanden mot NMP. NMP ble ikke ansett som et godt nok program for å sikre hvalbestandens framtid. Om kampanjen i første omgang fikk betydning for den norske fangsten, er noe usikkert. Det ble imidlertid nærmest umulig å få avsetning for vågehvalkjøttet i en periode rundt 1977, så vi kan ikke se bort fra at den norske hvalfangsten opplevde sitt første tilbakeslag som følge av aksjonen.³⁴¹ Protester mot hvalfangstnasjonene var en annen del av kampanjen. I 1978 ble kampanjen rettet spesielt mot Island og Norge. Det var allment kjent at Norge ikke ønsket full fangststopp, og de store organisasjonene innenfor NGO kvasset sine tenner. Organisasjoner som Greenpeace og Peoples Trust For Endangered Species, ble alvorlige trusler for norsk fangstpolitikk.

Fram mot det årlige IWC-møtet i juni 1979 kunne man nå merke en opptrapping av konflikten. For Norges del avstedkom det først og fremst i at protestbrevene igjen økte i omfang. I løpet av to uker mottok ambassaden i Washington 198 brev. Brevene tok skarp avstand fra den norske hvalfangsten, og en rekke av avsenderne boikottet nå norske varer.³⁴² Videre tok den amerikanske ambassaden kontakt med Fiskeridepartementet gjennom et brev juni 1979. Her ble det tilkjennegitt at USA vil legge fram et forslag om å forby hvalfangst for IWC på det forestående IWC-møtet. Hensikten med brevet var åpenbart å be departementet å gå inn for det amerikanske forslaget om et moratorium.³⁴³ Amerikanerne var imidlertid i sterk tvil om de ville få gjennomslag for et moratorium. For det første måtte de overtale en rekke land til å stemme for forslaget, deriblant Norge. For det andre fungerte NMP til en viss grad selv om det var motsetninger om betydningen av NMP. IWC mente NMP hadde vist seg å være en god måte å bevare bestandene på, og dermed var det lite trolig at fangstnasjoner som Norge, Japan, Syd-Korea med flere ville støtte et moratorium. Grunnen til at amerikanerne likevel ville sette fram et forslag, hang sammen med problemene med å klassifisere hvalen under den ”rette kategorien”. Amerikanerne så dermed ikke på NMP som effektiv nok, for å stanse fangst av utrydningstruede hvaler.³⁴⁴

---

³⁴¹ FKD, Boks 256. Mappe III, 067.16, IWC 1974-1977. Notat om småhvalfangsten 1977. Fangstkontoret.

³⁴² FKD, Boks 251. Moratoriet I 1979. Protestbrev. Se vedlegg 12-17.

³⁴³ FKD, Boks 251. Brev fra UD til FiD. 11.06.1979.

³⁴⁴ FKD, Boks 251. Telex fra noramb i Washington 06.07.1979. Boks 256. Mappe I. Høringer og møter 1980. Se notatet fra IWC-møtet 9.-13.juli 1979. Fangstkontoret 21.09.1979.

Det skulle vise seg at amerikanerne fikk rett i sin antagelse om motviljen mot et moratorium i 1979. Kort tid før de siste uttalelsene amerikanerne kom med til pressen på hjemlig arena, hadde Norge avsluttet behandlingen av instruksjonen for den norske delegasjonen til IWC-møtet i juni samme år. I instruksjonen ble det slått fast at den norske delegasjonen skulle avstå fra å stemme dersom flertallet i den vitenskapelige komiteen gav sin tilslutning til et generelt moratorium. Et generelt moratorium ville medført at vågehvalfangsten falt inn under forbudet. Hvis et moratorium ikke angikk vågehvalen, lå det i instruksjonen en mulighet til å gå for et moratorium. For å hindre at det skulle oppstå en situasjon lik den som skjedde under stemmeavgivningen under IWC-møtet i 1972, ble det ettertrykkelig påpekt at delegasjonen skulle innhente nye instruksjoner fra UD.³⁴⁵ Denne gangen ville man hindre enhver mulighet for en debatt om hvorvidt den norske stemmegivningen forgikk i henhold til regjeringens syn.

Forslaget om et moratorium ble ikke vedtatt. Av IWCs nå 23 medlemmer var det kun 11 som stemte for. Seks stemte mot og seks avsto fra å stemme, deriblant Norge. Den magiske trefjerdedelsgrensen ble ikke oppnådd. Etter avstemningen ble det enda tydeligere hvorfor Norge ikke ønsket å støtte et forslag mot total fangststopp. Instruksjonen viste at den norske hvalfangsten nå omhandlet vågehvalen. Enhver situasjon som medførte en mulig fangststopp av vågehvalfangsten i nordområdene var så langt ikke i norske interesser. En nærmere begrunnelse for hvorfor Norge avsto fra å stemme utover at de ikke ville frede vågehvalen har ikke framkommet klart i kildene.³⁴⁶

Presset mot Norge avtok ikke etter den siste stemmeavgivningen. En rekke spørsmål dukket opp, og Norge måtte ta stilling til ulike henvendelser og problemer som dukket opp på løpende bånd. Et spørsmål som dukket opp, var om norske fangstinteresser var involvert i den såkalte piratfangsten. Under en høring i den amerikanske kongressen 19. oktober 1979, hadde spørsmålet om norsk innblanding i piratfangst blitt drøftet. USA var spesielt opptatt av piratfangsten med hvalbåtene ”Tonna” og ”Sierra”, som hadde norske hvalskyttere og kapteiner.³⁴⁷ Disse to båtene hadde drevet en utstrakt rovjakt siden tidlig på 1970-tallet. Et

---

³⁴⁵ FKD, Boks 251. Instruks for den norske delegasjonen til IWC-møte 9.-13. juli 1979. Instruksjonen ble behandlet, endret og godkjent på regjeringens konferansen 06. 07.1979.

³⁴⁶ Det kan se ut som om det er kysthvalfangsten, og hensynet til kystnæringen som ligger til grunn for fangsten på dette tidspunktet. Noen eksakt begrunnelse foreligger imidlertid ikke i det materialet jeg har gjennomgått fram til 1979. Men rundt 1980-1981 dukker det opp rapporter og vurderinger som kan si noe om hovedgrunnene til fangst. Disse vil jeg komme inn på.

³⁴⁷ FKD, Boks 251. Brev fra noramb i Washington til UD 19.10.1979.

annet spørsmål som også stilte Norge i et dårlig lys var anklagene om den mangelfull innrapportering til IWC om fangstoversikter, og over skip som fanget hval. Norge bedyret sin uskyld i saken om piratfangsten. Konflikten om piratbåtene ebbet ut da Tonna sank under en ulykke, og Sierra ble utsatt for hvalfangstaksjoner som førte til at hvalbåtene ikke lenger kunne ta del i fangsten. I den andre saken måtte Norge innrømme at innrapporteringen til IWC hadde vært mangelfull. Følgene av slike ”arbeidsulykker” som UD kalte dem, var at departementet strammet inn på rutinene.³⁴⁸

Episodene med piratfangsten og innrapporteringen Norge ble stilt overfor, skapte en ubekvem situasjon for norske myndigheter. Sett i lys av den norske motstanden mot moratoriet falt disse to sakene derfor uheldig ut for landet. På en måte ble det stadfestet at det norske synspunktet medførte at Norge ikke var interessert i å ta verneinteressene på alvor. I hvert fall sett ut fra opinionen mot fangst. På den måten ble USAs interesse for norsk hvalfangst nok en gang en belastning for Norge. En sterk negativ fokusering på hvalfangsten fra et av hovedlandene bak forslaget til moratoriet, var neppe annet enn en pådriver for et enda større press på Norge.

Sakene om påstandene om piratfangst og mangelfull dokumentasjon til IWC, satte igjen fart i den norske hvalfangstdebatten. I første omgang ble Ambassadør Inge Rindal i Aten informert om USAs mistro til norsk hvalfangst. Rindal ble helt klart kontaktet som følge av sin fortid som formann i IWC og sitt inngående kjennskap til hvalfangst. Rindals råd til FiD var å sørge for å fremme det norske synet på hvalfangsten overfor hvalfangstnasjoner som var positive til videre fangst. FiD fulgte henstillingen, og en rekke møter av uformell art mellom betydelige fangstnasjoner som Japan, Sør-Korea og Island ble gjennomført. Hensikten var å komme fram til felles holdninger mot et eventuelt moratorium. Interne instruksjoner ble så utarbeidet for å kunne møte motstanden ved IWCs årsmøter. På den måten skulle det dermed bygges opp en front mot det økende presset fra amerikansk side, og den del av medlemmene i IWC som støttet et moratorium eller var tvilende til hva de skulle stemme.

Men Norge måtte også søke støtte for sine synspunkter på hvalfangsten av andre grunner.³⁴⁹ Stadig flere nasjoner ble medlem i IWC på bakgrunn av den internasjonale opinionen mot fangsten. Både fangstmotstanderne og tilhengerne av fangsten forsøkte å verve eller overtale

---

³⁴⁸ FKD, Boks 251. Notat fra UD 21.08.1980.

³⁴⁹ FKD, Boks 251. Brev fra Inge Rindal til FiD 10.12.1979

støttespillere til å bli medlem i IWC. I første rekke var det opposisjonen mot hvalfangsten som greide å overtale nasjoner til å gå inn i IWC, og gi sin støtte til en vernelinje. Det fikk selvfølgelig konsekvenser for utviklingen innad i IWC. Til syvende og sist ville det bli et flertall for et fullstendig moratorium. FiD og UD så svært alvorlig på den utviklingen som foregikk. Fra norsk side var det på ingen måte ønskelig at nasjoner, ofte uten tilknytning til hvalfangst, skulle ta avgjørelser som fikk konsekvenser for hvalfangsten. Den norske holdningen var ikke ny. Vi så de samme holdningene under debatten om den internasjonale pelagiske fangsten. Denne gangen var det ikke først og fremst på bakgrunn av den internasjonale fangsten, men som følge av at et forbud ville omfatte vågehvalfangsten.

Fram mot årsmøtet i IWC 1980 ble hvalfangsten i liten grad gjenstand for diskusjon mellom UD, FiD og MD. Presset utenfra må ha vært lite, og hvalfangstkonflikten ble ikke gjenstand for noen større diskusjon før tett opptil møtet i IWC. I den forbindelse kalte UD inn til et møte der representanter for UD, FiD og MD var representert.³⁵⁰ Møtet skulle klarlegge de ulike departementenes politiske og forvaltningsmessige område, og man skulle se nærmere på den internasjonale situasjonen. Vi ser nå at UD i enda sterkere grad søkte å klarlegge hvilken rolle de ulike departementene skulle ha i hvalfangstkonflikten. Det avtegnet seg et bilde som viste at UD heretter var det organet som skulle ha det overordnende ansvaret med å utforme en hvalfangstpolitikk. Samarbeidet departementene i mellom skulle opprettholdes etter behov.

Forholdet til de private organisasjoner ble også tatt opp. De hadde ikke vært delaktig i meningsutvekslingen med departementene de seneste årene, men man ble enig om at Fiskarlaget skulle få ta del i delegasjonen til IWC. Dette skapt et delikat problem. Kunne departementene da nekte verneinteressene et sete i delegasjonen? Man kom her fram til at det ikke var mulig, og dermed åpnet man for at en representant fra verneinteressene kunne være med i den norske delegasjonen til IWC-møtet hvis de ønsket det.

Det siste punktet på dagsordenen gjaldt internasjonale forhold. To forhold var av vesentlig interesse. Det ene gjaldt forholdet til fangstnasjoner, det andre forholdet til opinionen mot fangst. Kontakten mellom fangstnasjonen ble ansett som viktig, noe Norge tidligere også hadde understreket. Men det var helt klart at Norge satte premisser for eventuelt samarbeid. Samarbeidet skulle etableres såfremt de andre fangstnasjonene kunne vise til ”tilfredsstillende

---

³⁵⁰ FKD, Boks 256. 067.16 IWC. Møte i UD om norsk hvalfangst/hvalforvaltning 23.06.1980

statistikk for bestandene og kvotene”, og såfremt de var villig til å følge de anbefalinger Vitenskapskomiteen i IWC framla. De nasjonene som var interessert i norsk samarbeid var Japan og Syd-Korea, og disse nasjonene var ansett som noen av de største motstanderne av moratoriet, og de var også kjent for sin rovjakt på hvalen. I tillegg var det helt klart at disse nasjonene tok aktivt del i pirathvalfangst.³⁵¹ Kravene fra Norge viste klart at Norge ikke ønsket å etablere en kontakt som kunne sette norsk hvalfangst i et enda dårligere lys. Utspillet om samarbeidet kom både fra Norge og de andre fangstnasjonene, og det ble fanget opp av norsk verneinteresser.³⁵² Et samarbeid mellom Japan og Korea kunne dermed raskt bli mer en hodepine enn en støttespiller. Det andre forholdet som Norge hadde i fokus var forholdet til EF og NGOer. Tegn tydet på at EF ønsket en kontroll av hvalprodukter som var i salg, og i USA var det ytterligere framvekst av opinionen mot hvalfangst.³⁵³ Piratfangstdebatten hadde ikke lagt seg, og som vi så tidligere pekte sporene mot norsk deltakelse. Hvilke tiltak som skulle settes i verk ble ikke berørt, men siden punktene stod på dagsorden må vi anta at disse forholdene var under kontinuerlig oppsyn.

Hele møtet viste at spesielt UD var ute etter å linje opp en fastere hvalfangstpolitikk. Vi aner enn opptrapping av hvalfangstkonflikten, og UD ønsket neppe å bli stilt opp mot veggen i debatten. Man kan nærmest si klok av skade, var det nå tid for å rydde opp i eventuelle misforståelser. Vi så det allerede i 1979, men mønsteret som tegnet seg nå var, om mulig enda tydeligere enn under fjorårets forberedelser til IWC-møtet.

Årsmøtet i IWC i 1979 og 1980 skulle for alvor vise at vernelandene var på offensiven. IWC hadde siden 1972 blitt utvidet fra 14 til 24 medlemmer. Bare under de to siste årsmøtene i 1979 og 1980 hadde syv nye land kommet til. Bakgrunnen for økningen av medlemsmassen hang sammen med at IWC var (og er) åpent for alle nasjoner. Fokuseringen på miljøvern og hvalfangst var viktig, og en rekke av nasjonene støttet dermed opp om forslaget om et moratorium.³⁵⁴ Men også det faktum at fangstlandene måtte få seg forbundsfeller i organisasjonen hvis de skulle greie å holde unna for moratoriet var en viktig grunn til økningen av medlemsmassen. Nasjonene var i vesentlig grad vervet av Japan og anti-

---

³⁵¹ Carter og Thornton 1985. ”Pirate Whaling 1985”. Report by EIA.

³⁵² FKD. Boks 256. 067.16. IWC. Brev fra Norsk Liga For Dyrs Rettigheter til daværende utenriksminister Knut Frydenlund. 30.06.1980.

³⁵³ Stoett 1997: 68. EF vedtok å stanse eller forby handel med hvalprodukter til kommersielt bruk i 1981.

³⁵⁴ Samtidig foregikk en dreining i debatten fordi både moratoriet i 1972, og fokuset på miljøvern endret seg under 70-tallet.

hvalfangstgrupperinger.³⁵⁵ Et gjennomslag for moratoriet kunne således virke nær forestående. Slik oppfattet også de norske hvalfangerne det. De store demonstrasjonene forut for, og under møtet i IWC 1980, viste også at opinionen mot fangst i høyeste grad var aktive.

Det forestående møtet i IWC 21.-16.juli i Brighton 1980 ble igjen gjenstand for forslag om å innføre et moratorium for all kommersiell fangst. Som tidligere, var det USA som var en av pådriverne. Forut for møtet hadde Norge blitt møtt av en rekke protester. NRK hadde fått tilsendt postkort i tusenvis med ferdigtrykt protester mot den norske fangsten, og annonsekampanjer hadde versert i avisen. Protestene var ganske omfattende, men de hadde i liten grad blitt omtalt i aviser og NRK. Årsaken til den manglende dekningen av protestene kan vanskelig tilskrives annet enn et ønske om ikke å framtvinge en enda sterkere protestbevegelse forut for IWC-møtet. Påstanden kan imidlertid vanskelig bevises.

Den norske instruksjonen til møtet var ikke endret fra fjorårets. Det forelå imidlertid to utgaver av instruksjonen til møtet. Den første instruksjonen inneholdt en anvisning om å stemme mot et generelt moratorium.³⁵⁶ Den endelige instruksjonen var imidlertid endret til en anvisning om å avstå fra å stemme i det samme tilfellet.³⁵⁷ Den siste instruksjonen ble diskutert og endret i Regjeringskonferanse, og det tydet på at regjeringen så det som mindre fare for protester mot den norske stemmegivningen om de avsto fra å stemme på dette punktet. Etter avstemningen i 1979 så vi at det ikke ble noen omfattende protester mot Norge. Det skulle derfor ikke være noen grunn til å gå hardere ut i avstemningen i 1980. For norsk hvalfangst var utfallet det samme så lenge det ikke ble noen flertall for et moratorium, hvilket det ikke ble i 1980.

Selve utfallet av møtet i 1980 var ikke oppløftende for hvalfangsten, da ingen forslag om vern ble bifalt. Likevel ble Norge denne gangen oppfattet som mer interessert i vern av hvaler enn de andre fangstnasjonene. Årsaken til at Norge ble sett på som et mer bevaringsvennlig land, var Norges linje overfor ukontrollert fangst, sterkere motstand mot bruk av kaldharpun, og det faktum at de tross alt ikke gikk på storhval. Norge avsto fra å stemme over tre forslag som angikk fredningsbestemmelser, og sett ut fra et vernesynspunkt så dette nok bedre ut enn om de skulle stemme mot.

---

³⁵⁵ Stoett 1997: 66.

³⁵⁶ FKD. Boks 256. 067.16. IWC. Instruks datert 01.07.1980. Instruksjonen er behandlet i UD.

³⁵⁷ FKD. Boks 256. 067.16. IWC. Instruks datert 18.07.1980. Instruksjonen er behandlet i regjeringskonferanse.

Stemmegivningen til Norge ble imidlertid gjenstand for kritikk fra flere hold. Den første til å kritisere Norge var Island. Norge fikk på pukkelen fra Island fordi Island mente de ble stående litt alene i motstanden mot moratoriet. Kritikken var imidlertid sterkere fra UD. Det viste seg nemlig at instruksen til møtet i 1980 ble tolket forskjellig innad i delegasjonen. Spørsmålet man ikke kom helt til enighet om var om man skulle avstå eller stemme mot moratoriet. Delegasjonen hadde så ikke innhentet nye instruks fra UD. Grunnen var at den gjeldende instruks var behandlet i Regjeringskonferansen. Det avskar delegasjonen fra å få en ny instruks fra UD. I tillegg hadde tidsnød i alle fall avskåret en ny instruks. Den situasjonen som hadde oppstått her var svært lik den situasjonen som oppsto i 1972. Det var for øvrig slike situasjoner regjeringen aller minst ønsket skulle oppstå.³⁵⁸ Kritikkk fra sine egne var dermed uunngåelig.

Kritikken mot norsk hvalfangst hadde så langt møtt liten motstand fra hvalfangstnæringen i Norge. Verken fiskarlag eller småkvalfangarlag hadde tatt noe særlig del i debatten på det offentlige plan. Bakgrunnen til at de lokale hvalfangstredene ikke hadde vært toneangivende i diskusjonen, hadde sammenheng med både internasjonalt fokus og type hvalfangst. For det første hadde det internasjonalt og hjemlige kritikk rammet hvalfangsten på generell basis. Opinionen mot fangst så hvalfangsten under ett, og tyngdepunktet i striden var knyttet opp mot den japanske og russiske fangsten som foregikk på sydligere breddegrader. Man kan godt si at denne konflikten hadde sitt utspring i storhvalfangsten, og forvaltningspraksisen i IWC. Etter hvert som Norge konsentrerte seg om den nordøstatlantiske sfæren og kystnære hvalfangst, kom vågehvalen mer i fokus. Det kom også til syne under IWC-møtene, og den vekten Norge la på innholdet i instruksene til de norske representantene i IWC. Instruksene tok sikte på å beskytte vågehvalen fra å bli underlagt moratoriet. Sakte men sikkert kom dermed vågehvalen til å stå som symbol på den norske fangsten, og presset mot næringen ble mer påtagelig for de norske myndighetene og hvalfangerne. Særlig etter at debatten om vågehvalen var overbeskattet eller ikke midt på 1970-tallet var overbeskattet, reagerte både hvalfangere og motstandere av fangsten. Påstanden om overbeskatning førte etter hvert til mindre kvoter, og det slo uheldig ut for fangstlagene.

Siden Norge ble oppfattet som et som tok mer hensyn til vernelinjen i saken om moratoriet, våknet representantene for hvalfangernes organisasjoner i Norge. Det vakte en viss forargelse

---

³⁵⁸ FKD. Boks 1179 (1187), 1980-1983. Notat vedrørende Norges deltakelse i IWC. 10.04.1981.

hos hvalfangerne at Norge ble møtt med positive reaksjonen fra vernelandene. Dette forholdet brakte for alvor hvalfangstkonflikten inn i hvalfangernes bevissthet.

Sent på høsten 1980 ble holdningen som Norge hadde utvist under IWC-møtet drøftet under et møte i Nordland Småkvallfangerlag.³⁵⁹ Man skulle kanskje tro at et slikt møte kom til å bære preg av å være et vekkelsemøte, hvor truslene fra vernelandene og den offentlige opinionen var fandan på veggen. Til en viss grad bar møtet også preg av det. Deler av møtet ble viet en rekke utfall mot både verneinteresser og norske forvaltningsmyndigheter.

”Verneorganisasjonene” ble beskyldt for å være delegater fra ”rikmannsklubben” World Wildlife Fund. Dyrevernorganisasjonene ble beskyldt for å la ”prominente personer”, som støttet WWF, ”holde på med sin små- og storviltjakt”. I samme åndedrett ble det lagt til at hvalen kanskje kunne ”bli et objekt for hvalsafari”. Sarkasmen hang løst på møtet.

Myndighetene ble heller ikke levnet noen ære. Myndighetene ble beskyldt for sin ”misforståtte dyrevernspolitikk”, og for å ”tilfredsstille dyrevernorganisasjoner som ser ut til å ha forlatt idealene om å beskytte truede dyrearter, og i stedet har satset på å skape et dyrevernhyperi”. Hvalfangerne nektet å la seg behandle ”Som en salderingspost i Norges samkvem med utlandet”. Disse sterkt følelsesladde uttalelsene kom som følge av en slags maktesløshet i spillet om hvalen. Møtet var i realiteten et utspill til verneinteressene, og myndighetene om ikke å la vernelinjen overskygge det faktum at en begrenset fangst var mulig på vågehvalen. Det var her ikke snakk om å oppheve reguleringene av fangsten.

Fiskarlagene var også klar i sin linje at truede hvaler måtte vernes. Det ble også påberopt at en full fangststopp ville skape store økonomiske problemer for små kystsamfunn. Selv om kvotene ikke gav et stort økonomisk utbytte nå, begrunnet fiskarlagene stort sett sine krav om fortsatt fangst med distriktspolitiske hensyn. Og det var fraflyttingsspøkelset som lå og spøkte i kulissene. Fiskarlagene mente at binæringen, som hvalfangsten var, kompenserte for manglende fortjeneste utenom fiskerisesongene. Forsvant denne inntekten, forsvant ikke bare norsk kultur, men selve næringsgrunnlaget for fortsatt bosetting. Fiskelagene så også muligheten for at kvotene i framtiden kunne bli større, og dermed ville det økonomiske aspektet føre til et enda bedre bosettingsgrunnlag. Men et moratorium ville hindre en slik utvikling, og det var utelukket at de kunne sitte stille å se på den utviklingen. Noen

---

³⁵⁹ FKD. Boks 256. IWC 1978-1981. Uttalelse fra årsmøtet i Nordland Småkvallfangerlag 16.11.1980.

hvalfangere og fiskarlag krevde også fri fangst, og krevde at Norge skulle melde seg ut av IWC.³⁶⁰ Det var imidlertid ikke et syn som fikk noe bred støtte. For å hindre at moratoriet skulle slå igjennom mente fiskarlagene at myndighetene måtte ta ”affære” overfor miljøorganisasjonene. Fiskarlagene mente at de norske myndighetene, og representantene i IWC, måtte møte de harde angrepene mot norsk hvalfangst som seilte opp.

Miljøvernorganisasjonen ble sett på som pressgrupper som ikke forstod norsk hvalfangst, og som dermed argumenterte på galt grunnlag. Opinionsen for hvalfangst lokalt økte sterkt fram mot IWC-møtet og et mulig moratorium. De lokale fiskelagene var vesentlig fra Nord-Norge og Nord-Vestlandet. Og på bakgrunn av framtidsutsiktene henstilte de norske myndigheter til å følge opp Norges holdninger til hvalfangsten.

Hvis synspunktene som ble framlagt fra Fiskarlaget medførte riktighet, kunne hvalfangerne med rette føle seg tilsidesatt. Problemet var selvfølgelig at rapportene om vågehvalfangsten ikke var samstemmige. Forskerne var ofte uenig om bestandstørrelsen. Det var det ingen tvil om. Tvilen hadde også medført reduksjon i kvotene i perioden 1977-1978, og senest 1980.³⁶¹ Hvalfangerne hadde også opptrådt ”irregulært” under årets fangst, og det ble antydnet at hvalfangerne ikke alltid fulgte opp den rapporteringen de i henhold til Fiskeridepartementet skulle utføre.³⁶² Av den grunn fikk Hvalfangerne også rettet et negativt søkelys mot seg. Skulle så Norge møte i IWC uten å møte motstand for sitt syn på hvalfangsten, var det en forutsetning av de hadde et vitenskapelig materiell som viste at bestanden var bærekraftig. Hvalfangerne måtte også være sitt ansvar bevisst og følge opp de krav FiD satte til fangsten. De minste avvik fra de framhandlede kvoter og nødvendige innrapporteringer om antall skutte hval, og salg av kjøtt, ville umiddelbart få følger for den norske forhandlingsposisjonen.

Årsmøtet i IWC i Brighton 20.-25. juli 1981 ble det neste spenningshøydepunktet. De norske fangstorganisasjonene med Nordland Fiskarlag i spissen hadde tilkjennegitt sitt syn på hvalfangstkonflikten. Fiskarlagene stod for motstandslinjen, det vil si at de ikke ønsket et moratorium. Hvilken holdning departementene skulle innta, ble ikke avgjort før tett opptil møtet. Departementene var uansett enig i at de måtte sørge for å hindre at den norske

---

³⁶⁰ Inst. S. nr. 180. Norge er innstilt på å forvalte vågehvalen under NAMMCO. NAMMCO representerer Norge, Island, Færøyene og Grønland.

³⁶¹ Småhvalfangst 1939-1999. SSB. Historiske tabeller.

³⁶² FKD. Boks 256. IWC 1978-1981. Notat fra Eivind Bolle, Fiskeridepartementets sjef 31.10.1980. Regjeringen Nordli (DNA)

delegasjonen til IWC-møtet var uenig i hva de skulle stemme under møtet i 1981. Fram mot neste årsmøte i IWC forberedte derfor departementene seg nettopp med sikte på å samkjøre det offisielle norske synet. I den forbindelse hadde MD fått utarbeidet en rapport. Rapporten tok for seg hvilken holdning Norge burde legge fram i den pågående hvalfangstkonflikten.³⁶³ Rapporten la vekt på flere momenter. Men det gikk klart fram av rapporten at Norge måtte ta stilling til synet på bruk av kaldharpun, og til eventuell reservasjon fra et moratorium. I tillegg måtte departementene avklare hvorvidt de skulle avstå eller stemme mot et forslag om et fullt moratorium. Rapporten gav videre et klart uttrykk for at Norge burde utvikle en mer ”verneorientert” linje. Under et møte som UD holdt sent i april, møtte representantene for alle forvaltningsmyndighetene for å drøfte hvalfangstkonflikten. Man oppnådde imidlertid ikke noen enighet om noen ny hvalfangstpolitisk kurs her.³⁶⁴ Så langt var det likevel klart at MD var negativ til å fortsette fangsten og helte således mot et moratorium. FiD var klart mot et moratorium, og UD ønsket, noe diplomatisk, ”å vurdere hvalfangsten på bredt grunnlag”.³⁶⁵

Først da den nye instruksjonen forelå, kunne det se ut til at Norges offisielle holdning til et moratorium kom tydeligere fram. Instruksjonen som delegasjonen måtte forholde seg til inneholdt en klar beskjed til delegasjonen om å avstå fra å stemme over et fullt moratorium hvis Vitenskapskomiteen anbefalte moratoriet. Norge skulle stemme mot hvis den samme komiteen ikke anbefalte et moratorium.³⁶⁶ Det var for så vidt en forskjell fra tidligere instruksjoner. De to siste årene skulle Norge avstå fra å stemme uansett. Den kursendringen som kom nå kan vanskelig tolkes som noe annet enn en mer restriktiv linje fra norsk hold, men samtidig viste den at man ikke var totalt uenig med Vitenskapskomiteen. Tidligere var jo instruksjonen knyttet sterkt opp mot Vitenskapskomiteens syn. Å avstå ville bety at man var tvilende til om moratoriet var det rette, men et regelrett nei ville medført en klar motstand mot en vernelinje. Sjansen for et større press mot norsk hvalfangst lå utvilsomt nærmere ved å stemme nei.

I hvilken grad Norge anså det som et stort problem om den norske holdningen medførte et større press, er noe uvisst. De alvorligste truslene var ikke satt ut i livet. Truslene om boikott av produkter var på dette tidspunktet ikke satt i system av NGOer, men departementene, og

---

³⁶³ MD, mappe 460, 1973-1984, I 1973-1979. Vurdering av en del prinsipielle spørsmål mht Norges framtidige holdning til hvalspørsmålene. Utgitt av MD 30.03.1981.

³⁶⁴ FKD. Boks 256, 067.16. Møte om moratoriespørsmålet 28.05.1981.

³⁶⁵ FKD. Boks 1179 (1187), 1980-1983. Notat vedr. Norges deltakelse i IWC. 10.04.1981.

³⁶⁶ FKD. Boks 256, 067.16. Instruksjonen til IWC- møtet 1981.

spesielt UD, var nok influert av det trusselbildet NGO formidlet. Protestene som kom til ambassadene fulgte ett visst mønster. De hadde omtrent samme ordlyd, og en del av avsenderne boikottet norske varer. Men det så ut som engasjementet i hvalsaken i stor grad ble framsatt av enkeltpersoner som ikke var tett knyttet opp mot NGO. Tanken om at truslene fra den internasjonale opinionen skulle øke i omfang var i aller høyeste grad tilstede hos norske myndigheter. Truslene svekket imidlertid ikke det norske standpunktet nevneverdig. Så langt kan det se ut som om det norske standpunktet uansett ikke ville bli å stemme for moratoriet i 1981.

Årsmøtet i 1981 viste at Norge ikke gav etter for de få norske protestene, og den internasjonale opinionen mot fangsten. Moratoriet ble ikke vedtatt. Det som var blitt klarere, var at en utvidelse av antall medlemmer i IWC stadig førte IWC nærmere en vedtakelse av et moratorium. Neste årsmøte i IWC kom i så måte til å bli vendepunkt for verneinteressene hvis nye medlemmer fulgte vernelinjen. Etter all sannsynlighet ville verneinteressene greie å nå sitt etterlengtede flertall i IWC. Ingen ting tydet på noe annet.³⁶⁷ Debattene omkring fangsten trappet stadig opp frem mot moratoriet. Noen nasjoner pekte seg ut som sterke pådrivere i kravet om et moratorium. Australia, USA og Frankrike var de ledende nasjoner med stort sett et absolutt krav om full fangststopp. Men spørsmålet om å stoppe hvalfangsten, førte også til at en rekke nasjoner fra alle kontinentene tok del i debatten og meldte seg inn i IWC. IWC var som tidligere sagt, åpen for alle land. Derfor ble så en rekke nasjoner som var mot hvalfangst rekruttert for å kunne presse fram et moratorium i kommisjonen.

De utfordringene Norge og den offentlige opinionen for hvalfangst nå stod framfor var flere. Et av de første problemene som man tok tak i, var å søke å framskaffe opplysninger om den norske hvalfangsten. For å få støtte for egne synspunkter, var det viktig å kunne gi nøyaktig dokumentasjon overfor IWC og overfor andre land som var motstandere av fangsten. Når det gjaldt IWC-møtet, krevde det en grundig forberedelse fordi man fikk sjanse til å påvirke medlemmene under møtet. Overfor enkeltstater var en slik informasjon likevel viktig å gi i forkant. På den måten kunne man påvirke nasjoner i retning av å godta den norske begrunnelsen for fangst, og få enkeltland til å stemme for det norsk synspunktet.³⁶⁸ Dette var særlig viktig overfor USA. Mulighetene for å endre den amerikanske holdningen var

---

³⁶⁷ Flere kilder bekreftet dette senere. Se blant annet Trondheismøte i 1982. (Se note 368).

³⁶⁸ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476. Møte om småhvalfangste i Trondheim 1982. Repr. fra myndighetene og fiskernes organisasjoner var til stede. 19.01.1982.

selvfølgelig ikke tilstede. Det var USAs vilje til å ta i bruk sanksjoner mot Norge, hvis Norge valgte å fortsette fangst etter et eventuelt moratorium, som man søkte å forhindre. Kunne man overbevise USA om at Norge var villig til å forhandle om fangstproblematikken, var det mindre sannsynlighet for at USA ville gå til straffetiltak mot Norge. I dette tilfellet var det snakk om å overbevise USA at norsk vågehvalfangst ikke truet bestanden. Gjennom nøyaktig dokumentasjon håpet man i det lengst på at USA endret sitt syn på den norsk hvalfangsten.

Det andre problemet man tok fatt i var nært knyttet til ovenstående problem. Det hadde vist seg at amerikanerne var mer tilbøyelige til å godta en norsk hvalfangst hvis man kunne omdefinere hvalfangsten i Norge. I hovedsak var amerikanerne ute etter å få stanset den kommersielle hvalfangsten. Hvis Norge var villig til å se på spørsmålet om man kunne omdefinere fangsten fra ”commercial” til ”aboriginal”, var amerikanerne villig til å delta i slike samtaler.³⁶⁹ Daværende kommisjonær Per Tresselt, som tok hånd om drøftelsene med amerikanerne, antydte at USAs utenriksdepartement var villig til å forhandle med Japan om lignende spørsmål.³⁷⁰ Amerikanerne hadde selv en slik ”aboriginal” fangst i Alaska. På bakgrunn av disse opplysningene og forholdene, lå det en mulighet i å få til en ordning med USA. En omdefinering ville trolig medført en omlegging av fangsten, men det var bedre enn å bli møtt av sanksjoner. For hvalfangerne ville dette også vært en god løsning.

Det tredje problemet Norge stod overfor var forholdet til de andre fangstlandene. Selv om fangstlandene hadde en felles interesse i å drive hvalfangst, var det ofte høyst ulik begrunnelse for å drive fangst. Måten hvalfangsten var drevet på, var også svært forskjellig. Norge og Japan hadde en del sammenfallende interesser i å opprettholde en kommersiell fangst. Noe av grunnen lå i typen fangst. Både Norge og Japan så deler av fangsten som en kulturell rettighet, og denne tradisjonen var av økonomisk betydning for bosetningen langs kysten. Japan og Norge stod dermed for mye av det samme i hvalfangstpolitikken og det påvirket forholdet.³⁷¹ Likevel kunne norske hvalfangstinteresser fort komme i konflikt med Japanske. Japanerne drev nemlig både kystfangst og storhvalfangst. Norge hadde vist at de ikke alltid støttet storhvalfangsten. Slik kunne nasjonene lett komme på kant med hverandre i

---

³⁶⁹ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476. Notat om USAs holdning til årsmøtet 1 1982. UD, økonomisk kontor 0907.1982.

³⁷⁰ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476. 1980-1983. Notat vedr. hvalmøte i Genève 28.-29. januar 1982.

³⁷¹ Både Japan og Norge driver småhvalfangst, og begge nasjonene hevder kulturell rett til hvalfangst, og mener at et hvalmoratorium har ødeleggende virkning på kystbefolkningens bosetting og næringsvirksomhet. Se blant annet The Institute of Cetacean research; *Papers on Japanese Small-type Coastal Whaling*, Kalland, Arne; *Japanese Whaling* og Halvard P. Johansen; ”Opposition to Whaling – Arguments and Ethics”.

et spørsmål om et moratorium. Japan var heller ikke det landet som var kjent for en vernelinje, og det stod også i motsetning til den norske holdningen. Hvis Japan ikke endret sin holdning til fangst, var det trolig bare et tidsspørsmål før USA innførte straffetiltak mot Japan. Dette kunne få konsekvenser for Norge siden norsk og japansk hvalfangst også hadde likheter. Norge var ikke interessert i å komme i en konflikt med Japan, men heller ikke med USA. Dette punktet vakte dermed bekymring.³⁷²

Et fjerde problem gjaldt selve forhandlingene under møtet. Når det gjaldt andre nasjoner som tidligere hadde stemt eller avstått fra å stemme, utarbeidet UD et skriv til disse landene.³⁷³ Hensikten var å søke støtte mot et generelt moratorium. Gjennom skrevet forsøkte Norge å påvirke medlemmene i retning av en forhandlingsmessig løsning under møtet. De ønsket ikke at IWC-møtet skulle preges av en konfrontasjonslinje. En slik linje ville ikke bidra til en positiv løsning for verken motstandere eller tvilerne i spørsmålet moratoriet.

Den femte utfordringen Norge stod overfor var spørsmålet om hvilke mottiltak landet kunne sette i gang etter et eventuelt moratorium. For å møte dette problemet ble det utarbeidet en rapport som skulle gjennomgå ulike sider ved fangstproblematikken.³⁷⁴ Rapporten slo fast at det var fullt mulig å endre organisering av hvalfangsten uten at den fikk for store følger for næringen. Tiltak for å omdefinere fangsten ble sett på som en åpning for å forhindre sanksjoner. Innholdet i rapporten ble framlagt for Norges Fiskarlag. Innvendingene fra Norges Fiskarlag mot innholdet i rapporten var små. Det hadde selvfølgelig sammenheng med det trusselbildet som hang i luften hvis Norge stemte mot moratoriet. I rapporten lå det også en forsikring om at vågehvalfangsten ikke skulle opphøre. For fangstsamfunnene i nord var det av grunnleggende betydning for å støtte opp om rapporten. Rapporten var også ment som en del av bakgrunns materialet for å søke støtte for fortsatt norsk fangst etter møtet i 1982.

Det siste problemet som gjenstod før det avgjørende IWC-møtet, var spørsmålet om utformingen av instruksene. En sammenligning av instruksene fra 1979 til 1982 viser at det har skjedd endringer i den norske hvalfangstpolitikken. Instruksene i 1979³⁷⁵ og 1980³⁷⁶ var identiske. Begge instruksene inneholdt en klar anbefaling eller instruering om å avstå fra å

---

³⁷² MD. Boks 252. 1982-1983. Hvalfangstpolitikk. Situasjonsoversikt pr. 1. juni 1982. UD 01.06.1982.

³⁷³ MD. Boks 252. 1982-1983. Norsk henvendelse vedrørende hvalfangst til IWC-medlemmer. 18.06.1992.

³⁷⁴ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476. Analyse og strukturendringer. Utarbeidet av FiD. 08.07.1982.

³⁷⁵ MD. Boks 251. Moratoriet I 1979. Instruks for delegasjonen til IWC 1979.

³⁷⁶ FKD. Boks 1183 (1182). Mappe IV 470 1-2-3. Instruks for delegasjonen til IWC 1980.

stemme under avstemning av moratoriet. Var man i tvil om hva man skulle stemme, eller var delegasjonen uenig skulle en ny instruks innhentes. Under avstemningen i 1979 og 1980 avsto Norge fra å stemme. I 1981³⁷⁷ ble den norsk instruks endret. Det hang sammen med at striden om hvalfangsten ble hardere, og det pekte klart mot et snarlig moratorium. Det var to vesentlige forskjeller mellom 1981 instruks, og de to foregående instruksene. For det første måtte Norge ta stilling til bruken av kaldharpun. Dette hadde vært et gammelt strids spørsmål, men saken var nå inne i en slutfase. Kaldharpun ble benyttet for å fange vågehvalen. Harpunen inneholdt ikke sprenggranat. Fra dyrevernhold og fra hvalfangerne var man stort sett enige om at denne fangstmetoden var inhuman. Instruks sa at Norge skulle avstå fra å stemme over forslag over kaldharpunmoratorium. Moratoriet ble vedtatt, men Norge reservert seg mot kaldharpun-vedtaket. Det andre punktet Norge måtte ta stilling til var forslaget om et fullt moratorium. Siden Norge nå hadde kommet til det punkt at vågehvalen klart måtte holdes utenom et fredningsforlag, gikk Utenriksdepartementet mot moratoriet også på dette punktet. Instruks i juli 1973 inneholdt et punkt om vågehvalen. Fra 1973 ble vågehvalen i større grad tatt inn i instruks, og alle ”forslag som tok sikte på forbud mot vågehvalfangst” skulle man gå i mot. Den siste vesentlige endringen omhandlet selve delegasjonen. Med tanke på tidligere konflikter i delegasjonens holdning til stemmegivningen, inneholdt instruks nå et ”føre var” prinsipp. Var delegasjonen usikker, eller uenig, var det uttalt i instruks at delegasjonen ”bør” innhente ny instruks.

Instruks til IWC- møtet i 1982 gikk lenger i bestemmelsen om hvordan Norge skulle stemme enn de tre siste års instruks.³⁷⁸ Utkastet til instruks i 1982 inneholdt en mulighet for delegasjonen til å stemme for lavere fangstkvoter.³⁷⁹ Dette utspillet ble imidlertid forlatt, og man valgte i stedet å satse på en instruks som ikke viste konkrete tegn til ettergivenhet. På flere punkter var instruks av 1982 vesentlig endret siden 1981. Denne gangen la man større vekt på de vitenskapelige begrunnelser for fangst. Det gjaldt i hovedsak i de tilfeller det var snakk om fredningsforlag og 0-kvoter. Tidligere støttet man seg til Vitenskapskomiteen. Nå hadde man sørget for at delegasjonen skulle ta hensyn til vurderingene fra de norske forskerne. På den måten ville Norge sikre seg hvis komiteen ikke gav klare nok anbefalinger om fredning. Det var først og fremst vågehvalfangsten man hadde i tankene. Et annet punkt som var nytt i denne instruks omhandlet selve drøftingene under møtet. Gikk det mot et

---

³⁷⁷ FKD. Boks 256.067.16. Instruks for delegasjonen til IWC 1981.

³⁷⁸ FKD. Boks 252.067.16. Årsmøter 1982-1983. Instruks for delegasjonen til IWC 1982.

³⁷⁹ FKD. Boks 252.067.16. Årsmøter 1982-1983. Utkast til instruks for delegasjonen til IWC 1982

flertall for et moratorieforslag, som rammet norsk vågehvalfangst, var det viktig å hindre ”konfrontasjoner”. Dette punktet var en direkte følge av den hvalfangspolitiske linje Norge hadde gitt uttrykk for overfor en lang rekke nasjoner forut for møtet. Grunnen til at man fremhevet en samhandlingslinje eller søkte et kompromiss på dette punktet, var at man ville vinne sympati for norsk fangst. En forståelse for fangsten hos motstanderne og tilhengerne var ensbetydende med mindre press på norsk hvalfangst. Norge så det som svært uheldig å melde seg ut av IWC, og de oppfordret medlemslandene til å la være det.

Årsmøtet i IWC 19.-24. juli 1982, som for tredje gang ble holdt i Brighton i England, gikk den veien Norge fryktet. Den norske delegasjonen stemte denne gang mot moratoriet. Med seg på sin vei hadde de Brasil, Island, Japan, Syd-Korea, Peru og USSR. Fem nasjoner avsto fra å stemme, tjuefem stemte for moratoriet. Hele trettini nasjoner var nå blitt medlem i kommisjonen. Trettisyv av disse møtte til dette 34. årsmøtet. Siden nærmere 80 prosent av medlemmene i IWC nå stemte for et moratorium tydet mye på at hvalfangsten kunne stoppes

Begrunnelsen for den norske stemmegivningen lå i instruksene. I begrunnelsen som ble gitt under selve møtet gikk det videre klart frem at Norge så det som uheldig for kommisjonen at moratoriet ble vedtatt. Begrunnelsen inneholdt også den reservasjonen Norge kom til å ta fra moratoriet.

”Norway commented that in the absence of a scientific recommendation for the proposal, it believes its adoption would entail the effective abdication of management responsibilities by the IWC. It queried the distinction created between various types of whaling operation, which it believes is not compatible with the Convention. Norway would prefer to negotiate a revision of the present management procedures, and reserved its rights under the Convention.”³⁸⁰

Selve forslaget til moratoriet ble nedfelt i The Schedule To the Convention. The Schedule regulerer fangsten, og inneholder en rekke paragrafer som i detalj beskriver hvorledes hvalfangsten skal foregå for medlemmene av IWC. Alle endringer eller tillegg som omhandler hvalfangsten, og som blir vedtatt på årsmøtene i IWC tillegges i The Schedule. Den nye paragrafen om moratoriet ble lagt til som paragraf 10 i The Schedule.

---

³⁸⁰ FKD. Løssarkiv. IWC, Chairman’s Report of the 34th Meeting, 19-24 July 1982. January 1983.

“(e) Notwithstanding the other provisions of paragraph 10, catch limits for the killing for commercial purposes of whales from all stocks for the 1986 coastal and the 1985/86 pelagic seasons and thereafter shall be zero. This provision will be kept under review, based upon the best scientific advice, and by 1990 at the latest the Commission will undertake a comprehensive assessment of the effects of this decision on whale stocks and consider modification of this provision and the establishment of other catch limits.”³⁸¹

Moratoriet skulle ikke settes i verk umiddelbart. I IWC var man enig om at moratoriet ikke kunne iverksettes før næringen hadde fått tid til å omstille seg. I en treårs periode skulle næringen få en mulighet til å omstille seg til det omfattende forbudet. Det var enighet om at næringen trengte en viss periode til å trappe ned virksomheten. På verdensbasis kom mange mennesker, og små og store rederier til å bli berørt av forbudet. Tre-års perioden skulle gi hvalfangstnasjonene nok tid til å omstille produksjonen, eller avslutte produksjonen uten at de negative følgene skulle bli for store.

Regjeringen Willoch (1981-1986), gjennom Utenriksdepartementet, var den første til å beklage vedtaket som IWC fattet under årsmøtet.³⁸² Beklagelsen var tuftet på to forhold. For det første mente UD at vedtaket var bygget på feil grunnlag. Vitenskapskomiteen hadde ikke anbefalt et fullstendig moratorium av den grunn at det ikke fantes forskningsmaterieell som tilsa at all hval var truet. UD mente også at IWC så bort fra de holdninger og prinsipper som var nedfelt i kommisjonens forvaltningsregler. Et av hovedformålene med IWC var jo å forvalte den levedyktige bestanden. Moratoriet medførte at dette ikke var mulig i følge UD. På bakgrunn av disse forutsetningene hadde Norge stemt mot moratoriet. Reservasjonen, som kom, skulle på dette tidspunktet vurderes av regjeringen. En rekke fiskarlag støttet opp om regjeringens synspunkter, og de oppfordret sterk regjeringen om å reservere seg mot moratoriet, og i noen tilfeller om å trekke seg ut av IWC.³⁸³

Regjeringens og fiskarlagenes beklagelse falt ikke motstanderne tungt for brystet. I det neste avsnittet skal vi se nærmere på noen av de følgene den norske stemmegivningen fikk for Norge kort tid etter årsmøtet i 1982.

---

³⁸¹ Teksten er hentet fra IWC. Se <http://www.iwcoffice.org/commission/schedule.htm> (Åpnet 07.12.2006)

³⁸² FKD. Boks 1179 (1187). Pressemelding fra UD 23.07.1982. Det viste seg at Miljøverndepartementet og handelsdepartementet ikke støttet helhjertet opp om regjeringens synspunkter. Se her Tamnes 1997: 319.

³⁸³ FKD. Boks 1179 (1187). 1982-1985. Diverse brev fra fiskarlag som omhandlet moratoriet.

b)Reaksjonene på norsk motstand mot moratoriet

I den internasjonale opinionen var skuffelsen stor etter den norske stemmegivningen. Den norske holdningen til moratoriet ble raskt gjenstand for diskusjon og protester. Selv om Norges hadde en formell rett til å fange hval hvis de reservert seg etter ICRW (Article V (3)), anså man fangsten som en provokasjon og snarere en omgåelse av moratoriet. Motstanderne mente at fangsten kom til å bære sterkt preg av å være en ulovlig fangst, og ikke minst etisk uforsvarlig og i utakt med verdensopinionen. Og det skulle vise seg at skuffelsen ikke lenger bare kom til uttrykk gjennom protestbrev.

De første protestene som dukket opp var imidlertid ikke preget av noen aggressiv holdning. Den amerikanske regjeringen var særdeles fornøyd med avgjørelsen som ble tatt i IWC. Den amerikanske kommisjonæren John. V. Burne gjorde i den forbindelse en henvendelse til den norske IWC kommisjonæren Per Tresselt.³⁸⁴ Her gjorde han det klart at USA var forpliktet til å samarbeide med Norge om å finne en løsning som medførte at Norge kunne gjennomføre avgjørelsen om moratoriet. Denne henvendelsen kom før Norge hadde reservert seg mot moratoriet.

Norge reservert³⁸⁵ seg så mot moratoriet i oktober 1982. Den norsk reservasjonen ble overlevert IWC tirsdag 2. november s.å.³⁸⁶ Reservasjonen medførte at Norge uhindret av moratoriet, og med full lovlighet i følge moratoriet, kunne fortsette med vågehvalfangsten.³⁸⁷ Formelt sett var dermed Norge ikke bundet av flertallsvedtaket i IWC. Problemet var selvfølgelig at Norge ikke møtte særlig god forståelse for å gå i mot et flertall i IWC. Det var flere grunner til det. Innad i IWC var man selvfølgelig innforstått med Norges fulle rett til å reservere seg mot moratoriet. Siden IWC nå bestod av et flertall som var motstandere av fangsten, må man imidlertid anta at verneinteressene i IWC ikke var glad for Norges beslutning om fortsatt fangst. Men det største presset kom i til å komme fra to hold, den amerikanske regjeringen og den offentlige opinionen gjennom grupper som Greenpeace, Project Jonah, Sea Shepherd m.fl. De norske miljøbevegelsene var i stor grad fraværende. Det ble stort sett Norges Naturvernforbund som ymtet frampå med diplomatiske protester. Vi så

---

³⁸⁴ FKD. Boks 1179 (1187). Brev fra det amerikanske handelsdepartementet. Innkommet UD 17.12.1982.

³⁸⁵ Reservasjonen ble foretatt med hjemmel i Artikkel V i Hvalfangstkonvensjonen.

³⁸⁶ FKD. Løsarkiv. Telefax fra noramb i London 03.11.1982.

³⁸⁷ Japan, Peru og USSR reservert seg også mot moratoriet. Peru og Japan trakk reservasjonen i henholdsvis 1983 og 1988. <http://www.iwcoffice.org/commission/schedule.htm> (Åpnet 07.12.2006)

også enkelte utspill fra Natur og Ungdom,³⁸⁸ og en organisasjon som kalte seg ”Aksjon Vern Hvalen”.³⁸⁹

Det ser ikke ut som noen alvorlige aksjoner var rettet mot Norge før reservasjonen. Men på samme dag som reservasjonen ble kjent demonstrerte Greenpeace utenfor den norske ambassaden i London. Den norske fiskeriråden tok i mot demonstrantene, og fikk overlevert et protestskriv. Demonstrasjonen bar på ingen måte preg av å være amper. Tvert i mot foregikk hele seansen rolig og veldisiplinert. Men Greenpeace påpekte at de ville gå til aksjoner dersom Norge ikke trakk sin reservasjon.³⁹⁰

Amerikanerne kom også mer på banen etter at reservasjonen ble vedtatt av den norske regjeringen. Samtaler med amerikanske tjenestemenn for regjeringen ble mer formalisert gjennom vinteren 1982/1983 fram mot sommeren 1983. Det som ofte gikk igjen var at de amerikanske representantene viste liten kjennskap til den norske vågehvalfangsten. De norske forhandlerne antok dermed at bakgrunnen for møtene hang sammen med ønske om å få mer kjennskap til hvordan norsk hvalfangstpolitikk ble forvaltet. Innad i departementene var man enig om at en god norsk dokumentasjon av hvalfangsten og hvalfangstnæringen ville virke positivt overfor amerikanerne.³⁹¹ Et kompromiss med amerikanerne om hvalfangsten ble også ansatt som positivt overfor miljøvernorganisasjonene. I første rekke tenkte man at kompromisset skulle gå på fastsettelsen av lavere kvoter. Slik sett så ikke de norske forhandlerne det som uhensiktsmessig å fortsette diskusjoner med USA.³⁹²

Som følge av stadig flere samtaler med USA, og forberedelsene til det forestående IWC-møtet 18.-23. juli 1983, trådte en rekke representanter for hvalfangstforvaltningen og -næringen sammen i et møte i begynnelsen av juli 1983.³⁹³ Under dette møte drøftet man den tilspissede situasjonen som hadde oppstått i den siste tiden. Konflikten om hvalen hadde endret seg drastisk. Norske fangstfartøy hadde skutt mot miljøaktivister, IWC krevde en nedgang i kvotene fra 1690 til 635 dyr, og USA diskuterte handelssanksjoner mot Norge. Den påtagelige konflikten medførte at Norge så seg nødt til å bøye seg for IWC. Rapporter hadde vist at det var et stort sprik mellom det antall dyr man trodde det var, og det man kom fram til

---

³⁸⁸ Atekst. Aftenposten Morgen 25.10.1983.

³⁸⁹ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476.0. 1982-1985. Aksjon vern Hvalen var en norsk organisasjon.

³⁹⁰ FKD. Boks 1179 (1187). Mappe 476.0. 1982-1985. Brev fra Fiskeriråd Remøy 03.11.1982 til UD.

³⁹¹ FKD. Boks 252. Mappe 067.16.IWC-årsmøter 34/35, 1982-1983. Drøftelser med USA.

³⁹² FKD. Boks 252. Mappe 067.16.IWC-årsmøter 34/35, 1982-1983. Drøftelser med USA.

³⁹³ FKD. Boks 252. Mappe 067.16.IWC-årsmøter 34/35, 1982-1983. Møte i UD 11.07.1983.

etter de siste rapportene. Å sette seg på bakbenene nå, og hevde at bergningene var feil, virket ikke som noen god taktikk. Følgelig endte man opp med å sikte seg inn mot å omdefinere hvalfangsten fra kommersiell til ”utkantnæringsfangst”. På sikt anså man at det ville være det beste. Det var også noe amerikanerne kunne godta.

Truslene om aksjoner fra amerikansk hold lå likevel i luften om ikke Norge forsøkte å komme de amerikanske myndighetene i møte om hvalkonflikten raskt. Myndigheten i USA understreket at dette var ikke noe USA i først rekke ønsket. Verneinteressene i USA presset imidlertid på, så det var ikke umulig at USA måtte iverksette sanksjoner.³⁹⁴

Fiskarlagene og kommunale og fylkeskommunale instanser fra syd til nord gikk til massive motangrep mot presset på næringen. Mottiltakene ble satt i gang både oversjøisk og innlandsk. I USA tok næringen i bruk advokater for å drive lobbyvirksomhet for hvalfangsten. Utgiftene til advokathjelpen ble for øvrig delvis dekket av FiD.³⁹⁵ I enkelte kystsamfunn på Vestlandet og i Nord-Norge stod lokalsamfunnene her sammen i sin protest mot angrepet fra verdensopinionen. Argumentene for å drive fangst ble framlagt på løpende bånd. Men i hovedsak kan man si at det var tre synspunkter som var fremtredende. For det først mente fiskarlagene at en full fangststopp ville medføre avfolking av lokalsamfunnene. Næringen var riktignok bare sesongbetont, og foregikk dermed i sommerhalvåret. Men samfunnene var så små slik at en nedleggelse av fangsten fikk følger for hele lokalsamfunnet.³⁹⁶ Det ble også hevdet at de beregningene som lå til grunn for bestandsopplysningen ikke var reelle, men bygget mer på ”en vilkårlig lek med matematiske modeller”.³⁹⁷ Det tredje synspunktet var at norsk myndigheter ikke måtte la seg styre av ”press fra miljøvernorganisasjonene”.³⁹⁸ Det var trolig hold i disse argumentene for fortsatt å drive fangst. Men på samme tid ønsket også en rekke hvalfangere å øke fangsten, og endog fange finnhval. I tillegg ville enkelte hvalfangere jakte ”rovdyret” spekkhoggeren.³⁹⁹ Mye av argumentasjonen var her knyttet opp mot hvalen som en direkte trussel mot fiskeriene. Som Nordland Småkvalfangerlag sa det: ”Tiden må nå være inne for fri fangst av Spekkhoggeren”.⁴⁰⁰ For en næring i full konflikt, og med en

---

³⁹⁴ FKD. Boks 252. Mappe 067.16. IWC-årsmøter 34/35, 1982-1983. Fortrolig melding fra noramb i Washington til UD. 12.07.1983.

³⁹⁵ FKD. Boks 1182 (1190). 1977-1985. Mappe 476. Finansiering av advokathjelp. Brev fra FiD til Norges Fiskarlag 01.06.1984.

³⁹⁶ FKD. Boks 1179 (1187). 1982-1985. Kopi av utskrift fra møteboken til Smøla kommune 23.11.1983.

³⁹⁷ FKD. Boks 1179 (1187). 1982-1985. Årsmøtevedtak i Småkvalfangernes Salgslag A/L. 19.12.1982.

³⁹⁸ FKD. Boks 1179 (1187). 1982-1985. Troms Fylkeskommune. Utbyggingsavdelingen. 07.03.1984.

³⁹⁹ Staurhval er lokalt navn på tannhvalen Spekkhogger. Mye brukt i langs kysten nordover.

⁴⁰⁰ FKD. Boks 1179 (1187). 1982-1985. Nordland Småkvalfangerlag. Brev til UD 28.01.1985.

verdensopinion mot seg, måtte det være særdeles uklokt å komme med slike holdninger til hvalfangsten. Innad i IWC og i departementene var det også klart at det ikke kom på tale med en utvidelse av fangsten på disse havpattedyrene så lenge Vitenskapskomiteen ikke ønsket det. En norsk utvidelse under de rådende omstendeligheter nå ble ikke sett på som aktuelt.

Etter IWC-møtet sommeren 1983 trappet også Greenpeace opp sine aksjoner. De rettet et stadig hardere skyts mot industri som var knytte opp mot fiske og fangst. Frionor⁴⁰¹ og Norges fiskarlag var de første målene. Frionor fikk stygt merke betydningen av de internasjonale aksjonene. Det ble sagt at Frionor tapte opp mot 100 millioner kroner på boikotten av norske fiskeprodukter fram til 1983.⁴⁰² Greenpeace ønsket ikke å gå direkte på hvalfangerne, da de mente at aksjonene mot fiskeindustrien ville være mer vellykket. Når man vet at den norske hvalfangstnæringen hadde en eksportverdi på snaue 7 millioner kroner,⁴⁰³ var det ikke til å undres over at selv en av talsmennene for Greenpeace ikke kunne forstå hvorfor hvalfangsten ikke ble lagt på is i følge Aftenposten 19.08.1983. Bare eksportverdien til Frionor ble på dette tidspunktet beregnet til nær 400 millioner kroner. I USA omsatte Frionor opp mot 750 millioner dollar. Boikottaksjonene som Greenpeace oppfordret til førte til at næringsmiddelindustrien var engstelig for eksportproduktene sine. Likevel så det ikke ut som om aksjonene fikk de ønskede resultater sett fra hvalfangstmotstandernes side.

En rekke andre aksjoner ble også satt i gang, vesentlig i USA. Brosjyrer som forkastet den norsk fangsten ble delt ut på et stort symposium i Boston, og ambassaden i Washington fikk hendene fulle med å svare på telefonprotester fra hele USA.⁴⁰⁴ Lignende aksjoner ble også foretatt andre steder i USA. Greenpeace var mer tilbakeholdne mot å reagere direkte mot hvalfangerne. En aksjon mot hvalfangerne ble betraktet som vanskeligere, og mer skadelig for enkeltpersoner.⁴⁰⁵ Ut på våren 1985 ble det likevel antydnet at miljøvernorganisasjoner, deriblant Greenpeace, muligens ville utføre aksjoner mot norsk hvalfangere. Selv om enkelte medlemmer i Greenpeace hadde hevdet at de ikke ønsket en direkte konfrontasjon med hvalfangerne, hadde de tidligere utført en slik aksjon i 1983. Innad i UD, og blant

---

⁴⁰¹ Frionor ble opprettet 1946, og fikk enerett på eksport av frossenfisk. Filetprodusentene stod bak Frionor.

⁴⁰² Atekst. Aftenposten Morgen 19.08.1983.

⁴⁰³ Noen nøkkeltall for småhvalfangsten. SSB. Historiske statistikker. Tabell 1. Se også St.meld. nr 27 (2003-2004): 123.

⁴⁰⁴ FKD. Boks 1179 (1183). 1965-1984. Mappe 470-476. Mappen inneholder dokumentasjon på aksjoner.

⁴⁰⁵ FKD. Boks 1179 (1187). 1965-1984. Mappe 476.9. Småhvalfangst – protester 1983. Greenpeace pressekonferanse. 26.10.1983.

hvalfangerne, var man imidlertid enig om ikke å provosere eventuelle miljøaktivister.⁴⁰⁶

Taktisk sett ville det være større sannsynlighet for at en slik aksjon fra aktivistene ikke ville få den samme virkningen hvis hvalfangerne holdt seg i ro. Følgene av den store uroen ut på vårparten var også at UD valgte å underrette Kystvakten om eventuelle aksjoner.

Norge fortsatte fangsten, men sommeren 1985 så Handelsdepartementet likevel aksjonen som et problem for handelsnæringen. Handelsnæringen var av den oppfatning at skadeomfanget var for stort til at man kunne godta en fortsatt fangst på vågehvalen. Dette synet fikk de støtte for hos Handelsdepartementet og Miljøverndepartementet. Motstanden kom imidlertid fra fiskarlagene.⁴⁰⁷ Fiskarlagene mente tydeligvis at Norge uansett protester og aksjoner ikke måtte gi etter for hvalfangsmotstandernes trusler uansett kostnad.

c) Forbudet mot kommersiell fangst

I perioden rundt 1985 til 1986 så vi at det tilspisset seg rundt hvalfangstkonflikten.⁴⁰⁸ For Norges del ble etter hvert situasjonen meget anstrengt, og regjeringen Brundtland besluttet å stanse hvalfangsten, og de kom til å innføre et forbud mot kommersiell fangst. Presset mot Norge førte til at regjeringen besluttet å stanse den kommersielle vågehvalfangsten 3.juli 1986 med virkning fra 1988.⁴⁰⁹ Det samme året forbudet trådte i kraft ble det tatt 29 hvaler.

Man kan godt si at det var den stadig økende hvalfangstmotstanden siden 1972 som førte til endeliktet for norsk hvalfangst. Det har likevel utpekt seg noen forhold som i sterkere grad enn andre var årsaken til forbudet. Tvil om størrelsen på den totale nordøst-atlantiske vågehvalbestanden hadde ført til at man stadig vedtok mindre og mindre kvoter. Selv norske forskere var i tvil om bestanden var stor nok til at man kunne fangste på den til tider.⁴¹⁰ De antydte at selv om den nordøst-atlantiske vågehvalbestanden ikke var direkte truet, var det behov for et enda bedre program for overvåking av bestanden og forskningsdata.⁴¹¹ Fra en kvote på 2054 dyr i 1980, var kvoten i 1987 nede i 375 dyr. Kvoten var nå så lav at det var

---

⁴⁰⁶ FKD. Boks 1179 (1187). 1965-1985. Mappe 476.9. Brev fra UD til FD, JD, FO, Fidir., NF, og Politimesteren i Svolvær. 28.05 og 10.06.1985. Brev fra Norges Fiskarlag til hvalfangere 18.06.1985.

⁴⁰⁷ Atekst. Norsk Telegrambyrå AS. 24.07.1985.

⁴⁰⁸ Miljøkrim nr 2-3 2000. Handel med hvalfangstprodukter fra hval som ble ansett som truede arter ble forbudt i henhold til CITES. Vågehvalen ble plassert appendiks I. Det medførte at den ble ansett som truet, og forbudet gjaldt dermed vågehvalen.

⁴⁰⁹ FKD. Boks 259. 067.16. IWC. Regjeringens beslutning om vågehvalfangsten. (Se vedlegg 18).

⁴¹⁰ Stenseth mfl. 1993: 223.

⁴¹¹ Atekst. Norsk Telegrambyrå AS. 03.06.1987.

liten tvil om at fangsten gikk mot en stopp. Et annet punkt som fikk en betydning var muligens presset som ble lagt på Gro Harlem Brundtland. Hun var statsminister i 1986-1989, og fikk problemet med hvalen rett i hendene i den kanskje mest konfliktfylte perioden. I 1987 toppet konflikten seg.⁴¹² Samtidig som Gro Harlem Brundtland var statsminister, satt hun som leder for Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. Denne kommisjonen hadde utarbeidet en rapport som fastslo at alle hvalfangstnasjoner skulle utfase sin hvalfangst sesongen 1987/88.⁴¹³ Siden hun selv tillot hvalfangst fram til 1988, ble hun ble sterkt kritisert av Greenpeace.⁴¹⁴ Til tider var kritikken svært sterk, og det kom til syne i en rekke artikler og annonselignende kampanjer.⁴¹⁵ Sett fra et miljøvernmessig synspunkt virket det neppe besynderlig. Brundtland var jo kjent for sitt engasjement for et bedre vern om naturressursene, og det hvilte det dermed et ekstra ansvar på henne også som følge av vervet i verdenskommisjonen (Brundtlandkommisjonen).

Det tredje forholdet som skapte store vansker for hvalfangsten var det amerikanske presset. Beslutningen om kommersiell fangststopp kom nærmest som en direkte følge av at den norske hvalfangsten ble innberettet til president i USA 1986.⁴¹⁶ Den amerikanske handelsministeren Malcolm Baldrige sertifiserte Norge fordi Norge ikke hadde bidratt til å få gjennomført moratoriet som IWC vedtok 1982. En sertifisering vil si at presidenten i USA kan sette i verk boikottaksjoner. Norge valgte likevel ikke å trekke sin reservasjon tilbake.⁴¹⁷ For den amerikanske handelsministeren var dette ingen god beslutning. Den amerikanske opinionen ønsket en full stans i hvalfangsten, og indirekte tydet det dermed på at faren ikke var over for fortsatte hvalfangstaksjoner mot norsk hvalfangst.

Den fjerde grunnen var utvilsomt det lange og vedvarende presset på næringen fra NGO. Protester og aksjoner overfor næringen i form av handelsboikotter rettet mot norske produkter, og direkte konflikter med hvalfangerne gjennom flere år, tæret på de norske forvaltningsmyndighetene. Det siste forholdet hadde å igjen å gjøre med bestandsvurderingen, som var nye forvaltningsprosedyrer. Kvitene og størrelsene på bestandene var et gjennomgående tema på IWC-møtene. Vi hadde hørt kritiske røster som rettet kritikk mot

---

⁴¹² St.meld. nr. 27 (2003-2004). I 1987 stoppet Norge handelen med hvalprodukter, men gjenåpnet den 2001.

⁴¹³ MD, mappe 460 Hvalfangst 87/496-280187. Notat vedrørende mulige Greenpeace-aksjoner. 23.04.1987.

⁴¹⁴ Atekst. Aftenposten Morgen 23.04.1987.

⁴¹⁵ FKD. Boks 1197. 476.2. Småhvalfangst. Annonse i "The Guardian" våren 1987. "Before Mrs Brundtland." Se vedlegg 19.

⁴¹⁶ Stenseth mfl. 1993: 223.

⁴¹⁷ FKD. Boks 1179 (1187). 1965-1985. Ref. 230 UT 03.07.1986. Regjeringens beslutning om vågehvalfangsten.

beregningen av bestanden, og forslag til vurdering av bestanden ble stadig drøftet. Vi så at man vedtok NMP på syttitallet, og diskusjonene om hvalfangsten kunne gjennomføres etter NMP, medførte etter hvert til at IWC ønsket å revurdere den. I 1990 skulle så den nye bestandsvurderingen Revised Management Procedure (RMP) legges fram i IWC. Prosedyrene skulle i enda større grad, enn den tidligere NMP, sikre hvalbestandene mot overbeskatning. En grunn til at RMP ikke skulle legges fram før i 1990 hadde sammenheng med nasjonale vurderinger. De ulike fangstnasjonene skulle få mulighet til å foreta vitenskapelige undersøkelser i perioden fram til RMP skulle bli lagt fram. I perioden mellom vedtakelsen av moratoriet og framleggelsen av RMP drev således en rekke forskere med undersøkelser av en rekke hvalbestander som kunne bli gjenstand for fangst.

Moratoriet i 1982 var egentlig en slags pause i hvalfangste. Fra 1982 til 1990 kunne således medlemslandene i IWC foreta en grundig gjennomgang, og vitenskapelige beregninger for å finne ut av hvor store bestandene var. RMP var på den måten viktig for Norge fordi vågehvalbestanden i Nordøst-Atlanteren var et kjerneområde for tvil om hvor stor bestanden var. Hvis tallmaterialet viste at vågehvalbestanden var for liten, skulle den dermed stoppes. IWC rakk imidlertid ikke å få RMP ferdig til 1990.⁴¹⁸ Disse forholdene førte så til en fullstendig fangststopp. Og det var i påvente av den nye bestandsvurderingen at så all norsk småhvalfangst stoppet helt i 1991.⁴¹⁹ I 1992 ble så fangsten gjenopptatt under store internasjonale protester.⁴²⁰ Gjenopptagelsen av fangsten var tuftet på en rekke forskjellige momenter, og den kom til å føre Norge inn i nok en periode med hvalfangstkonflikter.⁴²¹

---

⁴¹⁸ E-post fra Milton Freeman 25.10.2006.

⁴¹⁹ Småhvalfangst. 1939 til 1999. Alle tallene om antall hvaler fanget fra 1980 er hentet fra denne oversikten. Fra 1988 til 1994 var det ikke tillat med kommersiell fangst. Fangsten som forgikk under betegnelsen forskningsfangst. SSB. Historiske tabeller. FKD. Boks 1197. 476.2. Småhvalfangst. Pressemelding fra Statsministerens kontor. 03.07.1986.

⁴²⁰ Nome, Magnus og Dag Herbjørnsrud 2006. Regjeringen Brundtland gjeninnførte fangsten på vågehvalen.

⁴²¹ St. meld. Nr. 8 (2005-2006). Norge har ikke plassert vågehvalen på den nasjonale rødlisten. Rødlisten er oversikten over truede dyrearter.

Kapittel V

Konklusjon

3. juli 1986 vedtok Norge å avslutte den kommersielle hvalfangsten etter sterkt internasjonalt press gjennom nærmere 15 år. Avgjørelsen om å gå til det skrittet å stanse all kommersiell fangst etter 1987 sesongen ble ingen lett avgjørelse for myndighetene. I utgangspunktet tillot jo hvalfangstkonvensjonen⁴²² reservasjon fra moratoriet. Fra norsk side ble det understreket overfor amerikanerne at avgjørelsene hadde vært svært vanskelig, og særs kontroversiell.⁴²³ Vedtaket om fangststopp var for øvrig bare midlertidig. Fangststoppen var tatt i påvente av at arbeid med de nye forvaltningsprosedyrene RMP skulle bli ferdig. RMP skulle minimere risikoen for overbeskatning av hvalene. Forvaltningsprosedyrene var under utarbeidelse i IWC, og var forventet å bli ferdig 1990. Arbeidet med forvaltningsprosedyrene ble imidlertid forsinket, og som følge av det stoppet Norge all fangst i 1992.

Hvalfangstkonflikten har sitt opphav i forvaltningen av hvalene gjennom årtier. Den industrielle fangsten ble sett på som en av de verste miljøkatastrofene i historien. Da så Norge besluttet å avvikle denne fangsten, men starte med en kommersiell vågehvalfangst, utviklet den norsk hvalfangsten seg sakte mot sikkert over i en internasjonal hvalfangstkonflikt. Den kom til å tyngre Norge, og ble en stadig tyngre belastning for de norske myndighetene helt fram til Norge vedtok å stanse hvalfangsten i 1986. Forholdene som førte fram mot vedtakelsen om full stans gikk gjennom mange faser. Det kan likevel se ut som det tegnet seg et mønster i utviklingen fram mot vedtaket om fangststopp 3. juli 1986. Det var en rekke forhold, helt fra Norge avvirket den pelagiske eller industrielle hvalfangsten, som førte fram til avgjørelsen om å avslutte hvalfangsten. Hovedlinjene i denne utviklingen går gjennom en rekke faser.

Den først fasen var tiden fra avviklingen av den industrielle fangsten fram til møtet i IWC 1972. Det første tydelige tegnet på at hvalfangstkonflikten ble tatt alvorlig kom under den store FN-konferansen i Stockholm 1972. Vedtakelsen av fangstmoratoriet vakte glede og engstelse. MD, som i stor grad var pådriveren bak selve avgjørelsen, fikk ros for sitt standpunkt i miljøvernkreter, og i USA. Motstanderne av fangsten så imidlertid ikke avgjørelsen i FN som en god løsning på hvalfangstkonflikten. Mange tungere talte for at FN

---

⁴²² IWC. Hvalfangstkonvensjonen.

⁴²³ FKD. Boks 259. 067.16. IWC. Melding fra noramb i Washington 03.07.1986. til UD.

ikke var det rette stedet å forvalte hvalen. Stockholmsresolusjonen fikk likevel medlemmene i IWC, i sterkere grad en før, til å drøfte følgene av ikke å regulere hvalfangsten.⁴²⁴ På årsmøtet til IWC i 1972 kom Norge imidlertid til at et moratorium ville skape problemer med å kontrollere hvalfangsten og hvalforvaltningen i framtiden. Det hang sammen med frykten for at de store fangstnasjonene Japan og Sovjet kanskje ville melde seg ut av IWC hvis et moratorium ble vedtatt. Det ble sagt at en slik avgjørelse dermed mer kunne svekke organisasjonen enn å styrke den. Norge stemte således mot forslaget om et moratorium. Påtrykket kom i første omgang fra UD. Senere skulle det vise seg at det var UD som i stor grad kom til å styre de norske avgjørelsene. Avgjørelsen hang igjen mye sammen med de forskningsdata IWC hadde til rådighet. Norge støttet seg til dem.

Avgjørelsen om å stemme mot moratorium ble selvfølgelig ikke tatt vel i mot verken i miljøvernkreter nasjonalt eller internasjonalt. Amerikanerne ble ”perplexed by the Norwegian vote at the IWC meeting”, som William Aron sa det.⁴²⁵ I USA hadde både representanter for NGO, og den amerikanske regjeringen møtt hverandre i Washington forut for IWC-møtet i 1972. På dette møtet hadde de blitt enig om å gå for et moratorium. Siden Norge hadde støttet opp under vedtaket om moratoriet i FN skapte den norske avgjørelsen forbitrelse. Amerikanerne, og spesielt miljøbevegelsen så denne avgjørelsen som en klar forbigåelse av internasjonal samstemmighet. Den norske avgjørelsen skapte ikke komplikasjoner bare på bortebane. På hjemmebanen viste stemmegivningen at det ikke var samsvar mellom det synet UD hadde på avgjørelsen, og det synet MD hadde på avgjørelsen. MD kritiserte det norske standpunktet, og ønsket trolig å avsette den norsk kommisjonæren Inge Rindal. Særlig var den gang miljøminister Gjærevoll krass i sin kritikk. Det ble med kritikken. Utenriksminister Cappelen og UD beholdt kommisjonæren, og kommisjonær Inge Rindal ble som vi så formann i IWC. Han ble endog sittende i flere perioder. Igjen viste det seg at det var UD som trakk det lengste strået.

Den neste fasen går fra det omstridte vedtaket om å gå i mot moratoriet til IWC-møtet i 1974. Tiden etter IWC-møtet i London 1972 kom til å bli et vendepunkt i hvalfangstkonflikten på flere måter. USA hadde for første gang lagt fram et forslag om et moratorium om hvalfangst i IWC, og led et sviende nederlag. Det måtte få følger for utviklingen på en eller annen måte. For det første ble møtet i 1972 sett på som en klar omgåelse av innholdet i FN-resolusjonen

---

⁴²⁴ UD-mappe 75, 1970-1979. Notat fra IWC-møte juni 1972.

⁴²⁵ E-post fra William Aron 02.09. 2006.

dager i forveien. Hvalfangstindustriens og IWCs hovedlinje om kun å verne enkelte arter og fortsette med fangsten på andre arter, ble oppfattet som et brudd mot de miljømessige prinsipper som lå i resolusjonen. For det andre ble de to påfølgende årene svært dramatiske fordi et forslag om et moratorium ble nedstemt i IWC både 1973 og 1974. Imidlertid vedtok IWC det såkalte NMP. NMP skulle sikre en bedre bestandvurdering, og den skulle bygge på nitid hvalforskning for å finne ut av størrelsen på de ulike bestander. Ironisk nok ble NMP startskuddet for en lengre periode med en sterk voksende opposisjon mot hvalfangst verden rundt. Disse hendelsene kom til å endre på en rekke forhold, og fikk stor betydning for Norge.⁴²⁶ Etter IWC-møtene i 1972 og 1973, hadde opinionen mot hvalfangst stort sett nøydt seg med protestbrev, og henstillinger om å gå mot kommersiell fangst i en rekke underskriftkampanjer rettet mot fangstnasjonene og IWC. På den måten forsøkte opinionen å få gjennomslag for en vernelinje overfor fangstlandene. Men denne politiske linjen hadde i liten grad nådd frem. UD lot seg ikke true til å endre holdningen til den pågående fangsten. Presset medførte nok til at kvotene til den norske vågehvalfangsten ble satt ned, men UD holdt stort sett fast ved en linje som skulle sikre fangst.

Den tredje fasen kan sies å starte etter at forslaget om å stemme ned moratoriumet i 1974 var vellykket sett fra fangstlandenes ståsted. Taktikken fra grupperingene innenfor NGO kom nå til å endre seg gradvis. Hvalfangstindustrien kom til å oppleve trusler om sanksjoner, boikott av varer, det være seg russisk vodka, japanske kameraer eller islandske og norske fiskeprodukter.⁴²⁷ Den politiske linjen til NGOene bar ikke ensidig preg av trusler og aksjoner. De arbeidet også aktivt med å informere sine medlemmer og opinionen for og mot om hvalens plass i havets kretsløp, og de arbeidet aktivt med forskere som støttet opp om vernelinjen. På begynnelsen av 1980-tallet begynte NGO å få et grep om IWC, og det kom til å medføre et enda sterkere press på hvalfangstindustrien. En ny hvalfangstpolitisk kurs i IWC ble nå rådende som følge av at vernelandene fikk et bedre grep om organisasjonen.

Vi kan dermed si at den fjerde fasen tar til i det vernelinjen begynner å feste grepet i IWC. Fangstnasjonene satte et stort spørsmålstegn ved det forskningsmateriellet som lå til grunn for å beregne bestanden av hvalene, og som førte til større motstand mot fangsten. Det viste seg

---

⁴²⁶ USA hadde året før plassert 8 arter på the Endangered Species List, og i tillegg kom USA fra årsskiftet 1971-1972 ikke lenger til å gi konsesjoner for å skyte hval. Hvis en art ble plassert på listen for utrydningstruede arter ble arten beskyttet i henhold til loven, herunder Endangered Species Act of 1973 som samlet de to foregående lovene som beskyttet utrydningstruede arter.

⁴²⁷ Aron, William, William Burke og Milton Freeman. 1999: 22.

også at det var store sprik i tallmaterialet som lå til grunn for IWCs politikk. Men en rekke av medlemmene i den Vitenskapelige komiteen hadde likevel ikke trodd at problemene med tallmaterialet ville vært nok til å stoppe kontrollert fangst. Følgene av kritikken mot NMP var at man ikke greide å berolige motstanderne av internasjonal hvalfangst. En uenighet om selve fundamentet for NMP hadde bare strødd salt i sårene på motstanderne.

Mot det bolverk av motstand som kom mot hvalfangst i Norge stod norske særinteresser, lokalbefolkning og departementer. I Norge ble det rettet aksjoner mot hvalfangerne, det ble holdt flere demonstrasjoner utenfor de norske ambassadene, skrevet sympati- og protestartikler for hvalen i aviser, en rekke underskriftkampanjer ble holdt og vitenskapelige rapporter som støttet motstanden ble utarbeidet. På den andre siden ble personlige protestbrev fra hvalfangstnæringen sendt til regjeringen, for å få regjeringen til å stå hardere mot opinionen mot fangst. En sterk mediafokusering, spesielt i utlandet, bidro til å synliggjøre debatten, og sjelden har en næring frambrakt så mye publisitet over en så lang periode.

Etter hvert kom Norge og Japan til å samhandle på den internasjonale hvalfangstarenaen. Det var heller ingen overraskelse. Japan kom i sterk konflikt med USA pga at de fortsatte hvalfangst på 1980-tallet, og Norge fulgte denne debatten med argusøyne da tiltak mot Japan kunne få konsekvenser for Norge som også fanget hval. For Norges del betydde dette mye for hvordan man nasjonalt og internasjonalt skulle møte opinionen mot hvalfangsten. I hele denne fasen ble hvalsaken i hovedsak ført i pennen av UD.

Den femte fasen omhandler perioden fra moratoriet ble vedtatt i IWC 1982 til Norge vedtok den norske fangststoppen i 1986. Protestaksjoner, trusler og demonstrasjoner mot norsk hvalfangst som ble gjennomført før 1982/83, var alvorlige nok. Etter at Norge stemte mot moratoriet, endret trusselbildet seg, og det fikk en stadig mer alvorlig karakter.⁴²⁸ Kort tid etter at Norge stemte mot moratoriet i 1982, tok en rekke fiskarlag og kommunale og fylkeskommunale instanser kontakt med FD fordi de var engstelige for utviklingen etter forbudet. Dette var selvfølgelig ikke noe nytt, Vi har tidligere sett at fiskarlag uttrykte sterk bekymring for hva som kunne komme til å skje forut for moratoriet. Engstelsen nå gikk selvfølgelig, i enda sterkere grad, både på frykt for mer omfattende demonstrasjoner mot

---

⁴²⁸ Tannes: 319. Dette synet framkommer også i Norsk Utenrikspolitikks historie. Det blir påpekt at USA blir den motstanderen som Norge i første rekke må kjempe i mot. Boikotttrusler og mottiltak mot lakseimporten var de våpen USA ville benytte for å tvinge Norge til å stoppe vågehvalfangsten.

hvalfangsten i lokalsamfunnene, og frykt for økonomiske tap og endringer av bosettingsmønsteret i lokalsamfunnene. Amerikansk lobbyvirksomhet og advokatbistand ble benyttet, for å påvirke opinionen i USA. Det ikke å kunne få skyte hval uten massiv protest fra opinionen påvirket hele lokalsamfunn. Hvalfangerne følte seg utsatt for aksjoner fra opinionen, og bekymret seg for en opptrapping av aksjonene. At lokalsamfunnets redsler for at demonstrasjonene ble opptrappet var reell, viste også å stemme til en viss grad.

Aksjoner mot hvalfangsten ble trappet opp på ettersommeren 1983. Moratoriet hadde ennå ikke blitt satt i verk, men FK og UD opplevde at miljøorganisasjonen presset hardere på. Den internasjonale og nasjonale miljøbevegelsen mobiliserte kreftene. Telefonprotester mot ambassader, og til dels omfattende demonstrasjoner mot ambassader i utlandet, noen også svært aggressive, ble stadig gjennomført. Mediefokusering ble sterk, og var noe av den virkeligheten som møtte nordmennene. Daglige protester mot norsk hvalfangst ble også tatt i bruk på andre måter. Greenpeace og Sea Shepherd ble stadig mer synlig i mediebildet, og fiskeindustrien og hvalfangerne så med stadig sterkere bekymring på utviklingen. Trusler om boikottaksjoner ble sendt ut fra Greenpeace, og det viste seg snart ikke å være tomme trusler. Reelle trusler om boikott av den norske laksen og andre produkter ble gjennomført. Greenpeace holdt pressekonferanser og utga brosjyremateriell som angrep de aktørene i samfunnet som var positive til den norske hvalfangsten. Økonomiske tap for fiske- og fangstnæringen, og for andre næringer ble et faktum. Presset mot de norske myndighetene, representert ved ambassader og Fiskeri-, Miljøvern- og Utenriksdepartementet fortsatte å øke. Handelsdepartementet ble også dratt inn i konflikten som følge av de konkrete aksjonene mot fiskeindustrien. Norges renommé som en ”ansvarlig nasjon” fikk et skudd for baugen. Regjeringen ble stilt i en klemme. Skulle regjeringen prøve å ri stormen av, med velsignelse av hvalfangstorganisasjonene, eller skulle regjeringen la teppet falle og stanse fangsten. Det ble et spørsmål mange stilte seg.

Jeg vil mene at det var forholdet til USA som engasjerte departementene mest. Hvilken vei den amerikanske regjeringen tok, og presset fra de amerikanske miljøverngruppene var viktig for Norge. Det var nemlig den amerikanske opinionen som i sterkest grad kunne utfordre norsk politikk ved å iverksette restriksjoner overfor norsk import av fiskeprodukter. Samtaler på høyt diplomatisk nivå ble holdt mellom USA og Norge i den mest spente perioden. Innflytelsen og presset fra en samlet miljøvernbevegelse verden rundt på den amerikanske regjeringen, ble så markant at det førte til at miljøvernbevegelsen fikk gjennomslag for sitt

standpunkt i hvalsaken. Amerikanerne så til slutt ingen annen mulighet enn å sertifisere Norge, og det førte til at Norge tilslutt vedtok forbudet mot hvalfangst 3. juli 1986. Noen sanksjoner fra USA ble for øvrig ikke gjennomført.⁴²⁹

Norge bygde stort sett sin motstand mot moratoriet på en rekke vitenskapelige rapporter som ble utarbeidet av norske og utenlandske forskere. Det standpunktet Den vitenskapelige komiteen i IWC kom til var også førende for norsk politikk. Vi så at Norge gang på gang anmerket i sine instruksjoner til IWC-møtene at Norge alltid skulle ta hensyn til den Vitenskapelige komiteen i IWC. Var Norge på kollisjonskurs med IWC, valgte man ofte å stole på sine egne vurderinger av bestandene. Siden Norge ikke drev pelagisk fangst, handlet all hvalfangst på norske hender om den nordøst-atlantiske vågehvalbestanden.

Utenriksdepartementet var det departementet som var førende i så å si all hvalfangstpolitikk. I *Norsk utenrikspolitikk historie* går det som en rød tråd gjennom framstillingen at Utenriksdepartementet styrte skuta i hvalfangstssaken. Flere eksempler viser også at Utenriksdepartementet fikk gjennomslag for sin vilje. Vi kan nevne tidligere utenriksminister Cappelens håndtering av Inge Rindal saken, det faktum at instruksene til IWC-møtene ble utformet i UD, og endelig at UD valgte kommisjonærer. Gjennom hele perioden fra 1972 til fangststoppen samarbeidet de likevel med FiD og MD, men de lot også representanter for hvalfangstorganisasjonen og lokale kystsamfunn ta del i diskusjonen om hvalfangsten framtid i Norge. Men det er overhodet ikke noe tvil om at Utenriksdepartementet hadde det siste ordet. Kildematerialet levner heller ingen tvil om det.

Det var ingen økonomiske grunner til at Norge holdt fram med hvalfangsten. Som vi så tidligere, var det noe av det første UD bemerket da hvalsaken blusset opp tidlig på 1970-tallet. Det som utkrystaliserte seg var mer en sterk interesse i selv å kunne bestemme og styre den politiske retningen den norske hvalfangsten skulle ta. Da Norge ikke lenger greide det, som følge av det internasjonale presset, gav de etter i hvalsaken. Ettergivenheten varte imidlertid kun få år.⁴³⁰ Gjenopptakelse av fangsten kom i 1992, og fangsten pågår ennå. Så sent som i 2006 opplevde man også protester mot den norske hvalfangsten, om ikke like høylytt som før.

---

⁴²⁹ I *Norsk Utenrikspolitikk Historie* blir forholdet til USA ansett som viktig, og avgjørende for det valget den norske regjeringen tok. Da Gro H. Brundtland var statsminister i 1986 bestemte hennes regjering å innstille fangsten etter 1987 sesongen, som en direkte følge av amerikansk press. Se Tamnes 1997: 320

⁴³⁰ Tamnes 1997: 321. Tamnes sier at Brundtlands budskap til motstanderne av fangsten var utvetydig Hun ønsket ikke å la andre nasjoner tvinge Norge til retrett. Derfor gjenopptok Norge også fangsten senere.

Vedlegg

Enkelte dokumenter som er benyttet i oppgaven ligger vedlagt. Sidetallene henviser til sidene vedleggene er lagt inn. Notene henviser til notene i hovedteksten. (Dokumentene er skannet, og avviker noe fra originalstørrelsen).

Vedlegg 1, s. 133, note 131. Hvalfangstkonvensjonen artikkel I, II og III.

Vedlegg 2, s. 134, note 153. Walter Hickels ”bannlysning” av handel med hvalprodukter.

Vedlegg 3, s. 137, note 159. Luray-konferansen i Virginia 1971.

Vedlegg 4, s. 139, note 162. Scott-Broomfield resolusjonen 1971.

Vedlegg 5, s. 141, note 172. Uttalelsen fra “Friends of the Earth” på årsmøtet i IWC 1972.

Vedlegg 6, s. 143, note 212. Walter J. Hickels tale 1976.

Vedlegg 7-9, s. 147-150, note 298. Protestbrev mot norsk hvalfangst 1972.

Vedlegg 10, s. 151-152, note 302. Standardbrev for besvarelse av protestbrev.

Vedlegg 11, s. 153, note 304. Standardbrev for besvarelse av protestbrev.

Vedlegg 12-17, s. 154-159, note 342. Protestbrev mot hvalfangst til Miljøverndep. 1979.

Vedlegg 18, s. 160-161, note 409. Beslutningen om å stoppe norsk vågehvalfangst 1986.

Vedlegg 19, s. 162, note 415. Kampanjeannonse mot hvalfangst rettet mot Gro H. Brundtland.

Vedlegg 1, note 131. Hvalfangstkonvensjonen artikkel I, II og V

Article I

1. This Convention includes the Schedule attached thereto which forms an integral part thereof. All references to "Convention" shall be understood as including the said Schedule either in its present terms or as amended in accordance with the provisions of Article V.
2. This Convention applies to factory ships, land stations, and whale catchers under the jurisdiction of the Contracting Governments and to all waters in which whaling is prosecuted by such factory ships, land stations, and whale catchers.

Article II

As used in this Convention: -

1. "Factory ship" means a ship in which or on which whales are treated either wholly or in part;
2. "Land station" means a factory on the land at which whales are treated whether wholly or in part;
3. "Whale catcher" means a ship used for the purpose of hunting, taking, towing, holding on to, or scouting for whales;
4. "Contracting Government" means any Government which has deposited an instrument of ratification or has given notice of adherence to this Convention.

Article V

1. The Commission may amend from time to time the provisions of the Schedule by adopting regulations with respect to the conservation and utilization of whale resources, fixing (a) protected and unprotected species; (b) open and closed seasons; (c) open and closed waters, including the designation of sanctuary areas; (d) size limits for each species; (e) time, methods, and intensity of whaling (including the maximum catch of whales to be taken in any one season); (f) types and specifications of gear and apparatus and appliances which may be used; (g) methods of measurement; and (h) catch returns and other statistical and biological records.
2. These amendments of the Schedule (a) shall be such as are necessary to carry out the objectives and purposes of this Convention and to provide for the conservation, development, and optimum utilization of the whale resources; (b) shall be based on scientific findings; (c) shall not involve restrictions on the number or nationality of factory ships or land stations, nor allocate specific quotas to any factory ship or land station or to any group of factory ships or land stations; and (d) shall take into consideration the interests of the consumers of whale products and the whaling industry.
3. Each of such amendments shall become effective with respect to the Contracting Governments ninety days following notification of the amendment by the Commission to each of the Contracting Governments, except that (a) if any Government presents to the Commission objection to any amendment prior to the expiration of this ninety-day period, the amendment shall not become effective with respect to any of the Governments for an additional ninety days; (b) thereupon, any other Contracting Government may present objection to the amendment at any time prior to the expiration of the additional ninety-day period, or before the expiration of thirty days from the date of receipt of the last objection received during such additional ninety-day period, whichever date shall be the later; and (c) thereafter, the amendment shall become effective with respect to all Contracting Governments which have not presented objection but shall not become effective with respect to any Government which has so objected until such date as the objection is withdrawn. The Commission shall notify each Contracting Government immediately upon receipt of each objection and withdrawal and each Contracting Government shall acknowledge receipt of all notifications of amendments, objections, and withdrawals.
4. No amendments shall become effective before 1st July, 1949.

Vedlegg 2, note 153. Walter Hickels "bannlysning" av handel med hvalprodukter.

DEPARTMENT of the INTERIOR

news release

OFFICE OF THE SECRETARY

For Release November 24, 1970

SECRETARY HICKEL BANS IMPORTS OF PRODUCTS FROM EIGHT ENDANGERED SPECIES OF WHALES

Secretary of the Interior Walter J. Hickel announced today he has placed eight species of whales on his Department's Endangered Species List, as a first step in preventing their worldwide extinction.

The list includes the finback, sei, and sperm whales--which are now the only species seriously sought by commercial whalers--as well as the rarer bowhead, blue, humpback, right, and gray whales.

In effect, the Secretary's order means that oil, meat and any other products from these species cannot be imported into the United States.

"The decision will be controversial because certain interests have urged that we hold off listing the fin, sei and sperm whales until it is actually proven that they are on the verge of extinction," Secretary Hickel said.

"But it is the clear intent of the Endangered Species Conservation Act, which took effect June 3, 1970, that we prevent conditions that lead to extinction. It is also clear that if the present rate of commercial exploitation continues unchecked, these three species will become as rare as the other five.

"We are not going to wait until all these species are on the brink of extinction before we take positive action," Secretary Hickel declared.

Instead, he said, the ban will take effect while further actions are pending:

1. A symposium of the world's leading scientists on whale biology will be called jointly by the Interior Department and the Smithsonian Institution this winter to review what can be done to restore whale populations in the world's oceans.
2. The International Whaling Commission will be called upon to develop more effective means of protecting the finback, sei, and sperm whales. The United States is a member and strong supporter of the Commission. Although there is virtually no U. S. whaling industry remaining, this country uses about 30 percent of world whale products.

The import ban takes effect as soon as it is published in the Federal Register. It was proposed by the Department on July 30, and comments were invited.

Special permits will be issued by the Secretary for up to 12 months if existing importers of whale products can show they will suffer economic hardship. This will allow whales already caught to be marketed.

"Soap, margarine, beauty cream, machine oil, and pet food are all useful products, but they do not require endangering the survival of the world's mightiest creature," he said, urging that effective substitutes be developed to replace the whale products used as ingredients.

He noted that the principal use of sei and finback whale products in this country is for cat food.

Sperm whale oil is a highly prized ingredient in certain industries, Secretary Hickel acknowledged, but even this consideration is outweighed by the danger of extinction. He said it would be far better to devise substitutes now than after irreversible harm is done.

Principal whale "fisheries" (the whale, of course, is a mammal) are in the Antarctic and North Pacific.

"I have said many times that the greatest challenge of the 1970's is to prevent further damage to our environment," the Secretary said. "We must learn use without abuse of our natural resources--especially the unique living ones.

"It is far cheaper to take preventive action now than to try to repair damage once it has been done, damage that may be beyond recall."

The Secretary said he was hopeful that the International Whaling Commission could develop realistic whaling quotas and could provide objective, international observers to ensure the wise management of this great resource on a sustained yield basis. "As soon as such effective controls are in operation, we will delist those species which no longer appear to be headed for extinction," he said.

"I take this action because I feel it necessary to influence the whaling nations to review their outlook, rebuild whale breeding stocks, and institute effective international control to save this priceless resource."

Trends in the whaling industry give ample cause for alarm, the Secretary said.

During the peak year of 1930-31, whalers took almost 30,000 blue whales, the mightiest creature ever to inhabit the earth. Now only a maximum of 3,000, by the highest estimate, are believed to survive worldwide. They have been protected since 1965, but their numbers are so low that death rates from natural and accidental causes may be much greater than the birth rate. There is reason to doubt that enough males and females will find each other in the great oceans to keep the species alive.

Similar fates have overtaken the humpback whale, and the bowhead and two species of right whale. Only the gray whale, after decades of complete protection, has made a partial recovery along our Pacific Coast; unlike the others, it is able to congregate and to breed in the shallow, coastal waters of Baja California.

As the larger whales become less plentiful, the smaller ones are hunted, and more of the creatures must be killed to produce the same quantity of products.

The 80-foot fin whale was harvested at over 30,000 animals a year in the Antarctic in the early 1960's. Now these waters yield only about 2,500 a year. So the whalers have turned to the smaller sei and sperm whales, with more and more immature specimens being taken to make the enterprise pay off.

"Whales are the largest, the most exciting and among the most intelligent of the creatures of the sea," Secretary Hickel said. "They are a wonderful heritage and we must not exterminate them. Yet we humans threaten to do just that-- hunting them with radar and helicopters, using factory ships that can dispose of an 80-ton carcass in 30 minutes.

"No animal can survive that kind of technology," he said. "The life span of a sperm whale, for instance, may be 75 years. The female is not mature enough to reproduce until she is 9 or 10 years old, and then usually produces only one calf every four years. This is a renewable resource, but like growing redwood trees, it takes time to renew.

"Effective worldwide management is the way, and we will do all we can to make it work."

x x x

Vedlegg 3, note 159. Luray-konferansen i Virginia 1971

DEPARTMENT of the INTERIOR

news release

OFFICE OF THE SECRETARY

For Release Thursday, June 10, 1971

Sayre 343-5634

INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE BIOLOGY OF
WHALES BEING HELD THIS WEEK NEAR WASHINGTON, D.C.

An effort to pinpoint the critical gaps in the biological data on whale populations--and to point the way toward the international research necessary to fill these gaps--is the purpose of an International Conference on the Biology of Whales, scheduled for June 10-12 at Skyland, Shenandoah National Park, Luray, Va.

The meeting has been jointly organized by the U.S. Department of the Interior, Smithsonian Institution, New York Zoological Society, and the International Biological Program (IBP). Also contributing to its financial support are: the U.S. Department of Commerce; the National Science Foundation; the National Audubon Society; the Environmental Defense Fund; the World Wildlife Fund; the National Wildlife Federation; and the Conservation Foundation.

The Marine Mammal Council of the IBP has been asked by the organizers to arrange and conduct the meeting and subsequently to edit a report for publication.

The conference resulted from action by the Department of the Interior adding eight species of great whales to the Endangered Species List, thereby prohibiting the importation of any parts or products of these animals into the United States. At that time, the Department called for a meeting of leading scientists "to review what can be done to restore whale populations in the world's oceans."

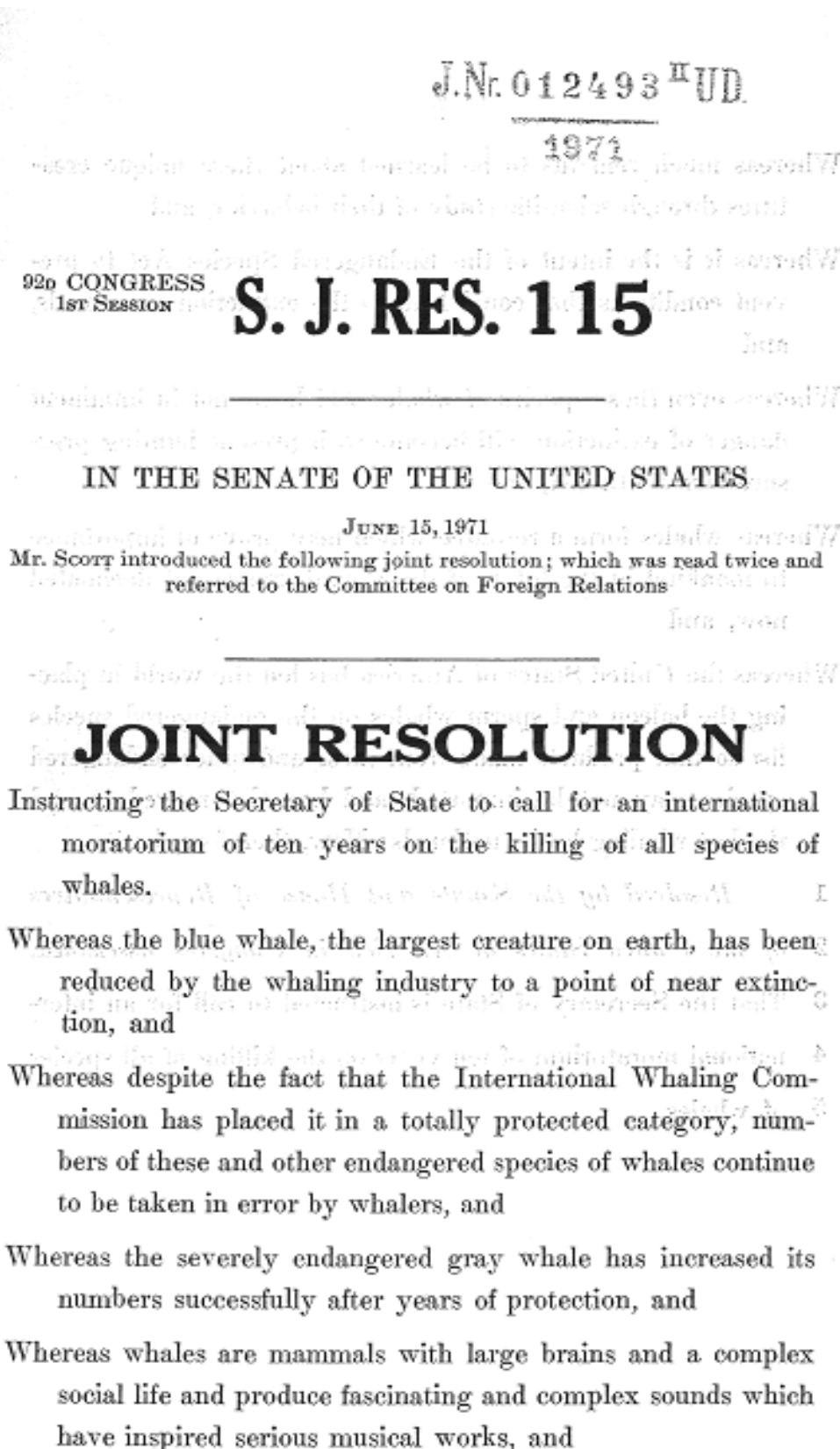
Nearly 40 leading marine mammalogists, biometricians, and conservationists are expected to attend the meeting to join in a thorough examination of the problem. The conference will include participants from the United States, Canada, Great Britain, the Netherlands, Norway, the Soviet Union, Japan, Australia, South Africa, Chile, and Uruguay. In addition, several interested scientific and conservation organizations and U.S. Government agencies have been invited to send observers. To insure that full and candid discussions can take place, the meeting will otherwise be closed.

The conference will review available biological data on whales in order to recommend future studies. While summaries of whale population data will be included, it is not the purpose of the meeting to present vast amounts of basic data already available in the technical publications of the International Whaling Commission and elsewhere. Neither will the conference be concerned with the legal aspects of protection, utilization, and enforcement. The meeting is an attempt to bring up to date all information on the status of whales. The program will also include discussions of both traditional and new techniques for gathering data.

x x x

34137-71

Vedlegg 4, note 162. Scott-Broomfield resolusjonen 1971

Whereas much remains to be learned about these unique creatures through scientific study of their behavior, and

Whereas it is the intent of the Endangered Species Act to prevent conditions that could lead to the extinction of animals, and

Whereas even those species of whales which are not in imminent danger of extinction will become so if present hunting pressures are continued, and

Whereas whales form a resource which may prove of importance to mankind in the future if their numbers are not decimated now, and

Whereas the United States of America has led the world in placing the baleen and sperm whales on the endangered species list so that products made from these and other endangered species may not be imported, and has also moved to end the last whaling by its nationals: Now, therefore, be it

- 1   *Resolved by the Senate and House of Representatives*
- 2   *of the United States of America in Congress assembled,*
- 3   That the Secretary of State is instructed to call for an inter-
- 4   national moratorium of ten years on the killing of all species
- 5   of whales.

Vedlegg 5, note 172 og 178. Uttalelsen fra "Friends of the Earth" på årsmøtet i IWC 1972

- 50 -

Statement by the
FRIENDS OF THE EARTH

An International Cetacean Decade

Whatever the fine and intricate force that wove sea and cells together to produce the great whales of the deep: whales that sing, that play, that court, love and nurse each other, - whatever that ancient special chemistry of gentle change that produced great whales, will never be duplicated in the lifetime of this planet. Once we allow the extinction of whales, we, and they, will never have another chance.

Yet by and large our efforts to prevent extinction are impoverished and shortsighted. We wait until a population attracts our attention because of its rarity, then make elaborate and often futile efforts to preserve some pitiful remnants: animals which are doomed to be zoological curiosities or museum pieces, but who have already lost their strong and rightful place in the integrity of a diverse ecosystem. We may have prevented biological extinction - for a while - but all too often ecological extinction has already taken place.

And that is what we seem to be fated to do about the world's whales. When it is too late; when the stocks are reduced to numbers so low that hunting becomes uneconomical then there will be a great scientific and humanitarian outcry and men and women throughout the globe will rush to the aid of the whales. By then it will be too late. So let us act now when the result of our actions will not be self-serving propaganda, but substantial events in the world of nature.

We the undersigned propose a ten year moratorium on world wide commercial whaling. We feel this, and no less than this, can guarantee man the company of whales for his long term future.

If we allow the present shortsighted and ruthless pattern of hunting to continue we will not have a whale fishery in ten years, and we will not have the whales. We will have nothing but more people, fewer resources, and a planet that is less productive and interesting. While we admire and commend efforts to set decent quotas, to eliminate the Blue Whale Unit and to establish and fund an observer program, we feel that these efforts are not adequate to solve the problem. Only a ten year total ban on all commercial hunting can provide the time necessary to properly assess the situation and arrive at workable long range solutions. Of course this will mean hardships and difficulties for the whaling industry. It will require developing short term alternatives for whale products. But these alternatives exist. If we do not find them now we will have to find them later. And if the industry persists in its present patterns it will have to face identical hardships and relocations once the whales are hunted out. The experience of the past has taught us that we cannot rely on an industry with an economic investment to police itself. The whaling will not stop until the industry finds it is no longer economically feasible to continue. By that time it will be too late. The whales will be gone, or so reduced in numbers that they will be evolutionary ghosts, swimming vainly through the worlds vast oceans, unable to find each other, unable to reproduce sufficiently to regain their ecological integrity, great shadowy reminders of our greed, and of our lack of intelligence.

- 51 -

Therefore we request of the International Whaling Commission that it immediately establish a ten year moratorium on all commercial hunting of all species of Cetecea. That it further establish a committee under its jurisdiction to administer such a moratorium and that it outline a program of research and investigation to be conducted during the ten year period. That such a committee be prepared to meet next year at this time with a proposal that will outline the research needs of the international scientific community with regard to the Cetacean order. That the IWC be the administering and coordinating agency for international whale research for the period of the moratorium, and that full scale population and behavioral studies be conducted.

We have learned all we can about whales from dead ones, we now desperately need the time to learn from the living. We need this time to investigate the complex interplay of a variety of pressures on whales; the long term effects of oil pollution, of pesticides, of mercury, of unnamed and unisolated contaminants. We need to develop a regulatory system that functions, that is adequately staffed and funded, that can set sustainable yields, find alternatives for whale flesh, bone and oil, that can set up a system for the hunting of whales that makes moral and ecological sense, or that can find new ways of relating to creatures whose powers and intelligence often surprise and move us. We offer our support, and our energy to gather the support of the peoples of the world.

The Chairman:

I think it is only proper for me to point out that your organisation, the Friends of the Earth, is a relatively new international conservation organisation which has chapters in three or four European countries as well as the United States, and which has on its membership list, some very distinguished names indeed, and appreciate you being here. You may take the message back to your organisation

Vedlegg 6, note 212. Utdrag fra Walter J. Hickels tale 1976

They will talk about the role of oil in feeding mankind . . . And how it's a crime to waste natural gas by burning it in a boiler.

And finally, I will make a prediction about what chances our civilization has of surviving.

In preparation for tomorrow's discussions, I want you to read chapter 6 of Who Owns America?

It is probably the shortest chapter in the book. It is called "The cry of the whale."

The stories in that chapter will set the state for tomorrow's discussion that will re-examine what the environment is all about. Pay special attention in that chapter to the story of the whale.

Suddenly, within a generation, this great creature's survival is at the mercy of man.

Our intentional slaughter of thousands of whales for profit every year and our unintentional polluting of their watery environment has rapidly diminished their numbers.

The person who has no heart for the value of a living creature such as the whale has no heart for his fellow human.

The cry of the smallest child in the ghetto forgotten in the crowd, or the cry of the greatest animal forgotten in the vast open sea—these are both part of the same fabric of life.

After I became Secretary of the Interior in 1969, I asked my staff to research the problems involved in placing all eight species of great whales on the endangered list.

The whaling nations were still viewing whale resources on a short-term basis.

If present trends were to continue, all large whales would be driven to extinction within a few years.

If, however, the whales' breeding stocks were allowed to build back up, a sustained annual harvest, far larger than currently being taken, would be possible.

But the whaling nations and their organizing body, the international whaling commission, or I.W.C., were not regarding this resource with a long-term, wise-use outlook.

During the peak whaling year, 1930-31, whalers took almost 30,000 blue whales, the mightiest creature ever to live on the face of the earth..... Three times bigger than brontosaurus, the largest dinosaur.

Today, some estimates of the number surviving are as low as 100!

Some observers fear there are not enough of these animals left for males to find females across the great oceans.

It would be a crime beyond belief that in the same decade that we walked on the moon we also destroyed the largest animal god ever put on earth.

In 1970 the eighty-foot finback was also being pursued down the same path.

From a peak Antarctic harvest of over 30,000 in the early 1900s, these waters yielded only some 2,500 whales a year.

With the fins on the way out, the whalers began concentrating on the smaller sei and sperm whales.

They had to kill more whales and even porpoises to make the business barely pay.

I have never been against using renewable resources, but to drive any animal to extinction for short-term profits is inexcusable.

What's more they were driving their business to extinction right along with the whales.

The complexity of the problem was caused by the international character of the industry.

The United States, a member and strong supporter of the I.W.C., could not dictate policy to the other nations.

For months we worked on the whale project, and the battle grew intense.

Often the issue became confusing. If I were to prevent the importation of any parts or products from these animals into this country, it would cause difficulties.

Although the United States had not been a major whaling nation for 100 years, it did use 25 to 30 percent of the world's whale products in making soap, margarine, beauty cream, machine oil, and pet food.

My friend, the late Charles Lindbergh, wrote me on September 26, 1970, after returning from Japan where he had studied the situation.

His opinion was that if all eight species were placed on the U.S. endangered species list, including the three species still commercially hunted (sperm, finback and sei), it would not deter the great whaling nations, Japan and Russia.

In fact, he feared unilateral action on our part would encourage them to exploit the situation further.

I was convinced, however, that the United States had to take the lead.

Foreign whaling, which reached its height in the last decade, was launching a massive technological onslaught that no animal could endure.

The lookouts of the past have been supplemented with radar

And helicopters, the longboats with twenty-knot whale catchers.

A factory ship can dispose of an eighty-ton carcass in thirty minutes.

The endangered species act bars the importation, except for certain educational and scientific purposes, of those species listed by the secretary of the interior as threatened with extinction.

The question I raised was, when is a species endangered?

My belief was that the endangered species act must be more than a last-ditch effort to save a species with its back against the wall.

It must also be used to prevent other species from reaching that point.

Some people remember the seemingly infinite supply of passenger pigeons.

They used to come over the countryside like great clouds.

They were hunted without thought that they might be threatened.

In 1898 there were perhaps a million of them.

The next year there were practically none.

In 1900 the last wild passenger pigeon was shot.

The species came to an end at 1:00 p.m. eastern standard time, September 1, 1914, in the Cincinnati Zoo. Her name was Martha. She was 29.

Man was not equipped to recognize their point of no return. I decided to act on the whales.

The showdown came with representatives of the state department and the sperm oil industry.

When I had disposed of the majority of their arguments, they produced an argument I had not expected.

"We have to have whale oil for the space program," the state department official declared.

I demanded, "What are you going to use when the whale is extinct?"

Taken aback, the official stammered, "I suppose we'll have to find a substitute."

I said, "you find that substitute right now, because those whales are going on the endangered species list!"

The impact on the other nations involved was dramatic.

General Lindbergh later reported to me on the result of my action.

"You touched their conscience," he said. "while others were just talking about the problem, you cared enough to take the action necessary. "

This wasn't the end of the battle. But it was a landmark. A turning point.

An example that events don't just happen. Someone has to make them happen.

What I want to examine with you in the weeks ahead is how will we leave America?

Will the heritage this generation leaves behind be an exhausted earth and a human who is degraded?

Will the rugged individualism on which we have prided ourselves result in collective destruction?

Are we truly running out of resources . . . And, if so, what

Should we do about it?

How can government be made to respond to the issues we truly care about?

These are the most urgent questions facing our country.

These are some of the questions we will try to answer during this lecture series.

Tomorrow we'll begin with a look at what the environment is truly all about.

Thank you.

Vedlegg 7-9, note 298. Protestbrev mot norsk hvalfangst 1972

(1)

Nguyen

The Norwegian Ambassador to Canada
C/O The Norwegian Embassy
Ottawa, Canada.

November 13, 1972
Box 163
Bowden, Alberta
Canada
T O M C K O

~~I realize that you are probably a very busy man.~~
I am sure that you are probably a very busy man.

Dear Sir;

I appreciate that you are probably a very busy man. However, would you please take a moment to consider my comments?

I have recently been deeply moved by Canadian author Farley Mowat's expose "A Whale For The Killing" published by McClelland and Stewart Limited, Toronto/Montreal.

As I understand it, Norway feels that they have too much invested in their whaling operation to close it down or to convert to another type of fishing, and that they intend on remaining a chief whaling nation until the whale species is completely annihilated.

I simply cannot understand this policy as I feel confident that it does not apply to any ~~other~~ other industries. For example; your agriculture and horticulture industries could not grow crops year after year if they did not practice a policy of land restoration on a regular basis.

Would it not make more sense to curb your whaling operations to a point where the whale nation could survive and increase its numbers. The future would then look bright for many respectable harvests of whale oil in the years to come. (There are apparently, now being developed, synthetic substitutes for whale oil which could be used as a supplementary material until a carefully scheduled return to industrial whaling could be made.)

.....2

....1

(2)

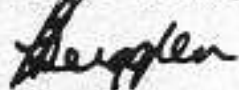
JUN 03 1972 UD

1972

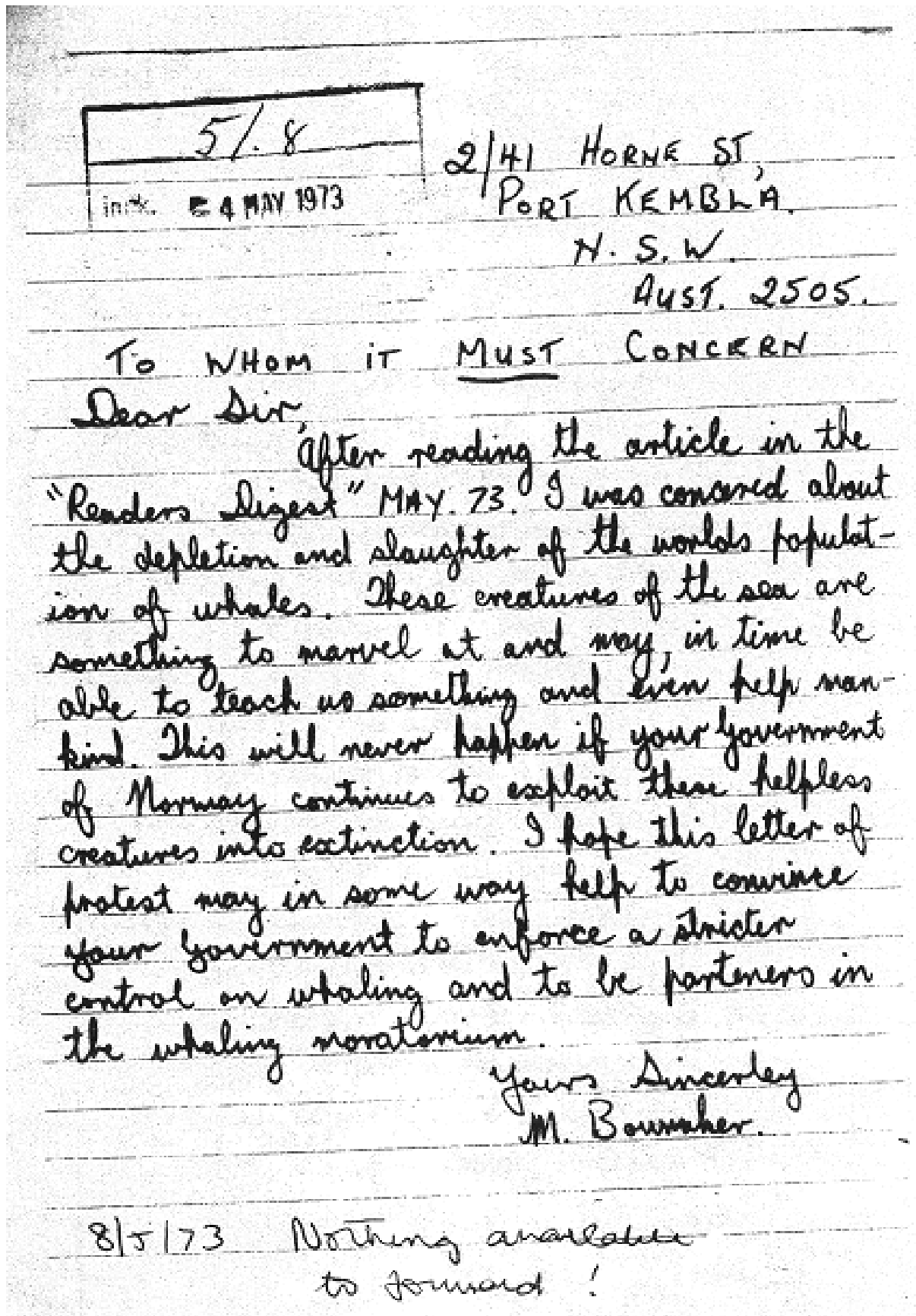
I realize that Canada is certainly not innocent, as we are presently ravaging the herring population in both our East and west coastal waters. This too is a situation which can be corrected by sensible fishing policies. I am presently corresponding with the Canadian Government regarding the herring situation and with the Governments of Japan and the U.S.S.R. with respect to their whaling practices.

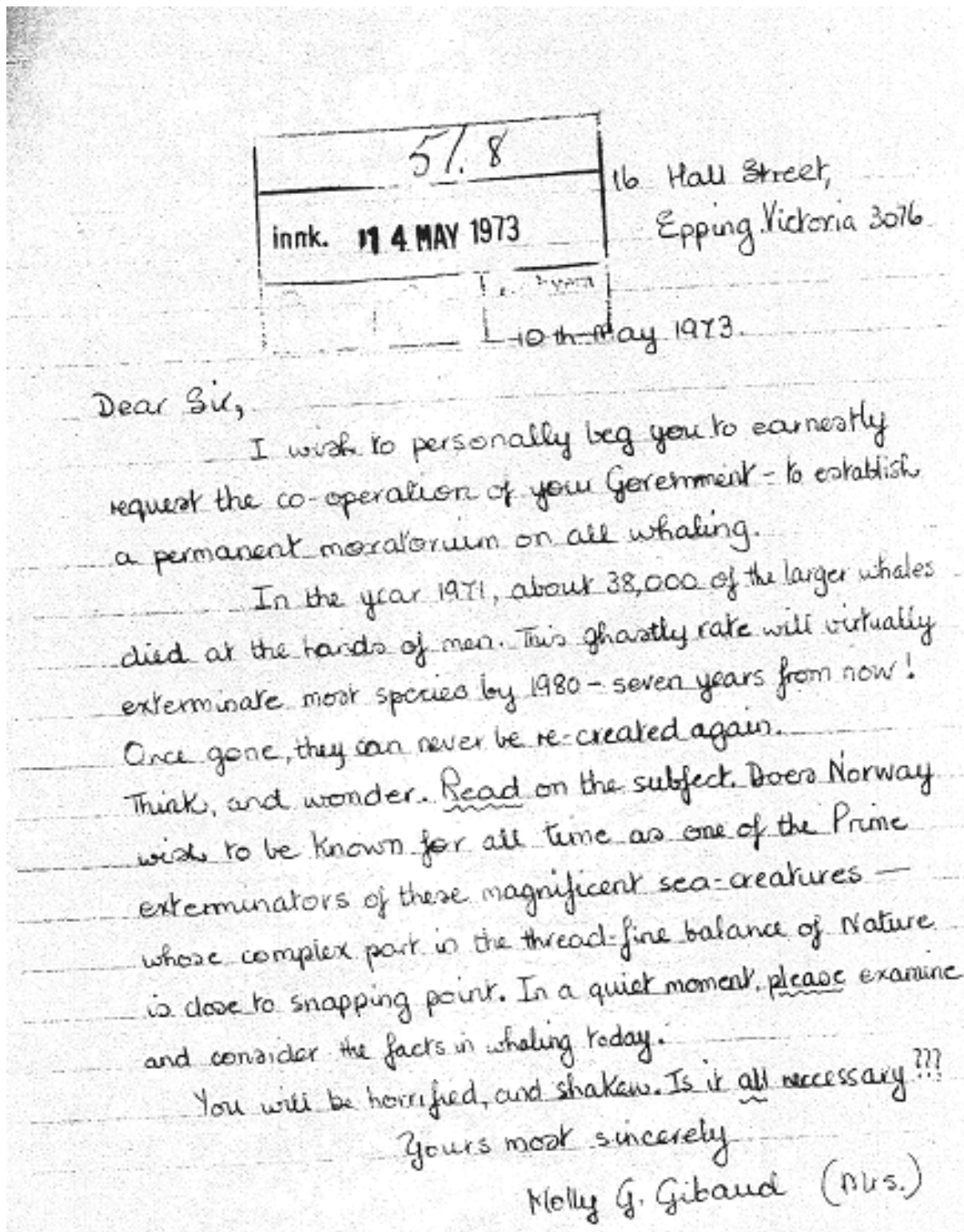
If you have taken the time to read my letter, sir, I sincerely thank-you, and would be honored to receive any comments which you may care to make either on behalf of your country or of your own personal views of this situation.

Yours truly,

W.D. Berggren
Box 163
Bowden, Alberta
Canada
T O M O K O

Vedlegg 10, note 302. Standardbrev for besvarelse av protestbrev

NORWEGIAN EMBASSY
3401 MASSACHUSETTS AVENUE, N. W.
WASHINGTON, D.C. 20007

J.N. 003943 TUB.
1978

The Embassy has received your letter regarding whaling. Since it appears that the facts about Norwegian whaling are not generally known, I should like to take this opportunity to present some information on the subject.

Norway was the first country to take up the question of regulating the pelagic whaling and, as early as 1929, the Norwegian Storting (Parliament) passed a bill concerning whaling in international waters. This bill, in fact, formed the basis for the Geneva Convention on Regulation of Whaling of 1931. The Geneva Convention, however, was not as far-reaching in its protection of the whales as the Norwegian law of 1929. In the ensuing years, Norway therefore worked actively to have more effective and stringent regulations accepted, with special emphasis on the pelagic whaling in the Antarctic, where the whaling activity, and thus the threat to the species, was greatest.

It is, unfortunately, a fact that the regulations for whaling in that area have not been stringent enough to maintain a reasonable stock. As a result of this development, Norwegian whaling in the Antarctic had virtually ceased by

2/..

- 2 -

1968. During the next three years, only one small Norwegian experimental craft operated in that area, but this experiment was discontinued by 1971.

Whaling along the Norwegian coast and its adjacent waters has been subject to strict regulations and control since 1924. The Norwegian regulations have been more extensive and restrictive than those of any other country, and have together with other factors, contributed to the halt of all Norwegian whaling operations based on production facilities on shore.

What is left of Norwegian whaling is the so-called "small whale hunt", in which approximately 100 smaller crafts participate. This activity is mostly based on the hunting of "Vågehval" (*Balaenoptera Acutorostrata*), one of the few whale species not considered threatened by extinction. Such hunting operations in Norwegian waters are subject to licensing by the Norwegian authorities, and strict rules are applied regarding hunting periods and areas. These regulations are reviewed each year, based on scientific research of the stock, and are deemed stringent enough to conserve the species.

Sincerely yours,

Harald Svanøe Midttun
Counselor
Press and Cultural Affairs

Vedlegg 11, note 304. Standardbrev for besvarelse av protestbrev

FN/ekj, 19/3-73.

**Thank you for your letter of .....
regarding whaling.**

**I wish to inform you that Norway stopped Antarctic
whaling in 1968, and that the Norwegian whaling fleet
has been disbanded. Norwegian Arctic whaling ceased
in 1971.**

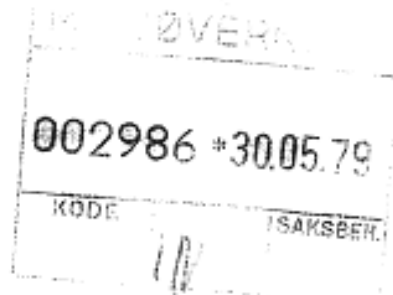
Vedlegg 12-17, note 342. Protestbrev mot hvalfangst til Miljøverndep.1979

IFS

P.O. BOX 4504 • ARLINGTON, VIRGINIA 22204 • TELEPHONE (703) 321-4014
(U.S.A.)

May 24, 1979

Norwegian Ministry of Environment
P. O. Box 8013 DEP
Oslo 1, Norway

RE: Norwegian Extermination of the Whales

Sir:

I ask that you halt commercial whaling whether under the Norwegian flag or the flag of other nations. I also request that you stop the manufacture and sale of harpoons.

We plan to visit the Scandanavian countries for our summer vacation this year. However, we regret that we have had to advise our travel agent to remove Norway from our itinerary. We are also boycotting Norwegian goods and we are encouraging friends and employees in similar action.

We respectfully urge your government to pass legislation banning all whaling.

Sincerely yours,

John H. Madge
President

*f.e.
PJI*

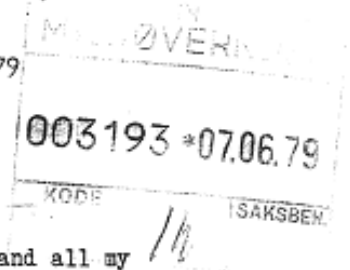

TOOL DISTRIBUTOR

1305 Stratford Ave.
Stratford, Conn.
06497

Norwegian Ministry of Environment
P.O. Box 8013 DEP
Oslo 1, Norway

5/25/79

Dear Sir

As owner of A J Tool Distributor, myself and all my
Employees urge you to put an end to commercial whaling.

You must understand there are countless alternatives
being produced, to end the slaughter of whales.

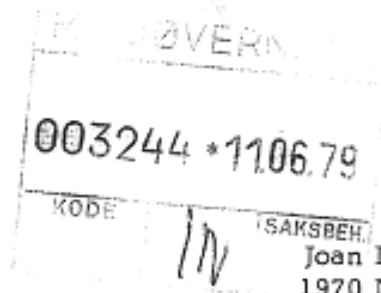
Until action is taken, I am Boycotting products made
in Japan, U.S.S.R. and Norway, and am urging my customers
to do the same.

f.e
PK

Thank You

Jack Hornak
Jack Hornak

A J Tool Dist.
1305 Stratford, Ave.
Stratford, Conn.
06497

SAKSBEH.
Joan L. Cuthrell
1970 New Rodgers Rd. K-3
Levittown, Pa. 19056
June 1, 1979

te PJ

Gentlemen:

I am writing to you on behalf of myself and all concerned Americans regarding Norway's ruthless slaughter of the great whale. This senseless and inhumane obliteration of one of the greatest creatures on earth must be stopped.

Myself, my friends and my fellow workers, at the urging of the Animal Welfare Institute, are boycotting all Norwegian products and services. Unfortunately, it seems the pocketbook is the only place the Norwegians have feelings.

Joan L. Cuthrell
Joan L. Cuthrell

M. ØVERN	
003245 *1106.79	
KODE	SAKSBEH.
2W	

June 2, 1979
PO Box 701
Red Bluff, California
USA 96080

Norwegian Ministry of Environment
PO Box 8013 DEP
Oslo 1, Norway

Gentlemen:

f.l. JN

I have learned from many reliable sources--Cousteau Society, Greenpeace, Animal Welfare Inst. & others--that Norway, Japan and the USSR are still hunting the great whales to EXTINCTION.

I also learn that your country is involved in operations with nations that have refused to join the IWC.

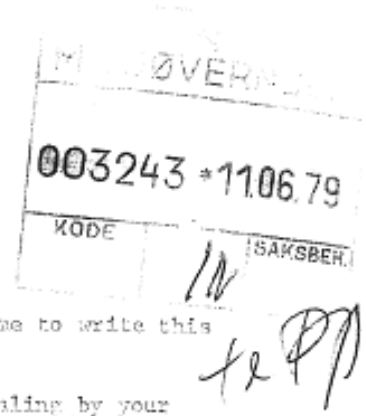
All of this is most shocking conduct by a nation (Norway) that has always received a most favorable press in the U. S. and in many other nations.

Until you withdraw these pirate crews from the oceans I will NOT consciously buy one item made in Norway and I will also try to influence other family members and friends to do likewise.

James R. Corning
James R. Corning
Accountant
tel. 916 527 4507

23 McCouns Lane
Glen Head, NY 11545
June 5, 1979

Norwegian Ministry of Environment
PO Box 3013 DEP
Oslo 1, Norway

Dear Mr. Minister:

I am writing this letter on behalf of my friends, who asked me to write this for they feel the same way I do about the whales.

Please, please, we beg of you, urge you, to end commercial whaling by your country. This senseless killing of these magnificent animals must be stopped before it is too late.

My friends and I will never buy one thing from your country, nor will we ever travel to your country until this killing is stopped. Please, we don't like to threaten, but these magnificent animals must be protected, and this horrible killing must be stopped. Please do all in your power to stop this at once. Thank you in the hopes that you will do everything to help the whales.

Sincerely

Lillian Bieber
Mrs. Mary Bieber AND

General B. Vonder Glase
Doctor Nathan Brody
Mrs. Conrad Nagel
Mr. & Mrs. C. Asin
Mr. & Mrs. J. O'Connell
Mr. & Mrs. K. Nasky
Mr. & Mrs. J. J. Jones
Mr. & Mrs. D. Williamson
Mr. & Mrs. J. Lettitt
Mrs. P. Frazzelle
Mr. & Mrs. K. Hebach
Mrs. D. Meyers
Mrs. J. Levin
Mrs. C. Mills
Miss I. Monaghan
Mrs. M. Bressack
Mrs. L. Talent
Mrs. P. Maurier
Mr. & Mrs. C. Mallow
Mrs. W. Freedman

Valley Stream, NY
Floral Park, NY
New York, NY
Great Neck, NY
Minneapolis, NY
Glenwood Landing, NY
Hendersonville, N. C.
Export, Pa.
New York, NY
Sea Cliff, NY
Asheville, N. C.
Silver Springs, Md.
Kensington, Md.
Los Angeles, Calif.
San Francisco, Calif.
Great Neck, NY
Great Neck, NY
Greenwich, Conn.
Scarsdale, NY
H. Hempstead, NY

5601 Seminary Road (1609N)
Falls Church, Virginia 22041
U.S.A.

June 7, 1979

Norwegian Ministry of Environment
P. O. Box 8013 DEP
Oslo 1, Norway

RE: Norwegian Extermination of the Whales

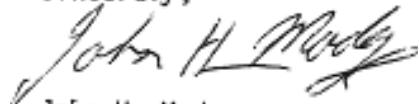
Sir:

I wish to protest the extermination of whales by Norway.

We plan to boycott Norwegian goods and we are encouraging others
in this action as well as refusing to vacation in your country.

I request an end to the killing and an end to the manufacture of
harpoons.

Sincerely,

John H. Madge

M I ØVERN

003339 *14.06.79

KODF   SAKSBER.

hw

fe
PJI

Vedlegg 18, note 409. Beslutningen om å stoppe norsk vågehvalfangst 1986

STATSMINISTERENS KONTOR	
SPERREFRIST	DATO 3. juli -86
	REGJERINGENS BESLUTNING OM VÅGEHVALFANGSTEN
-	1.
1	Norge fastholder at alle havets levende ressurser må
2	forvaltes på et forsvarlig vitenskapelig grunnlag.
3	2.
4	I påvente av det arbeid som IWC skal avslutte innen
5	1990 med en omfattende bestandvurdering, og i lys av de
6	ulike konklusjoner som fremgår av de foreliggende
7	internasjonale bestandvurderinger, nedtrappes den
8	kommersielle norske våge-hvalfangst, med stans etter
9	sesongen 1987.
10	3.
	Norge vil fortsette arbeidet med vitenskapelig
	kartlegging av hvalbestanden, blant annet ved at noen
	fangst-fartøyer engasjeres i forskningsrettet fangst.
-	4.
1	Regjeringen vil utpeke en internasjonalt sammensatt
2	gruppe av fremtredende vitenskapsmenn som skal vurdere
3	det foreliggende forskningsmaterialet om hvalbestanden.
4	Forskerne vil være uavhengige av de institusjoner som
5	hittil har vært engasjert i dette arbeidet. Gruppen
6	vil bli bedt om å avgi en første rapport 15. november
7	1986.
8	5.
9	Utviklingen vil bli vurdert på bakgrunn av konklusjonene
10	fra forskergruppen og når IWC har avsluttet arbeidet
11	med en omfattende bestandvurdering.
12	6.
13	Det tas forbehold om tiltak som vil være nødvendige for
14	å begrense praktiske fiskerimessige skadevirkninger som
	følge av den midlertidige fangststoppen.
	7.
	Regjeringen vil drøfte nærmere med næringen tiltak som
	vil være nødvendige som følge av den midlertidige
	stansen i den kommersielle hvalfangsten.

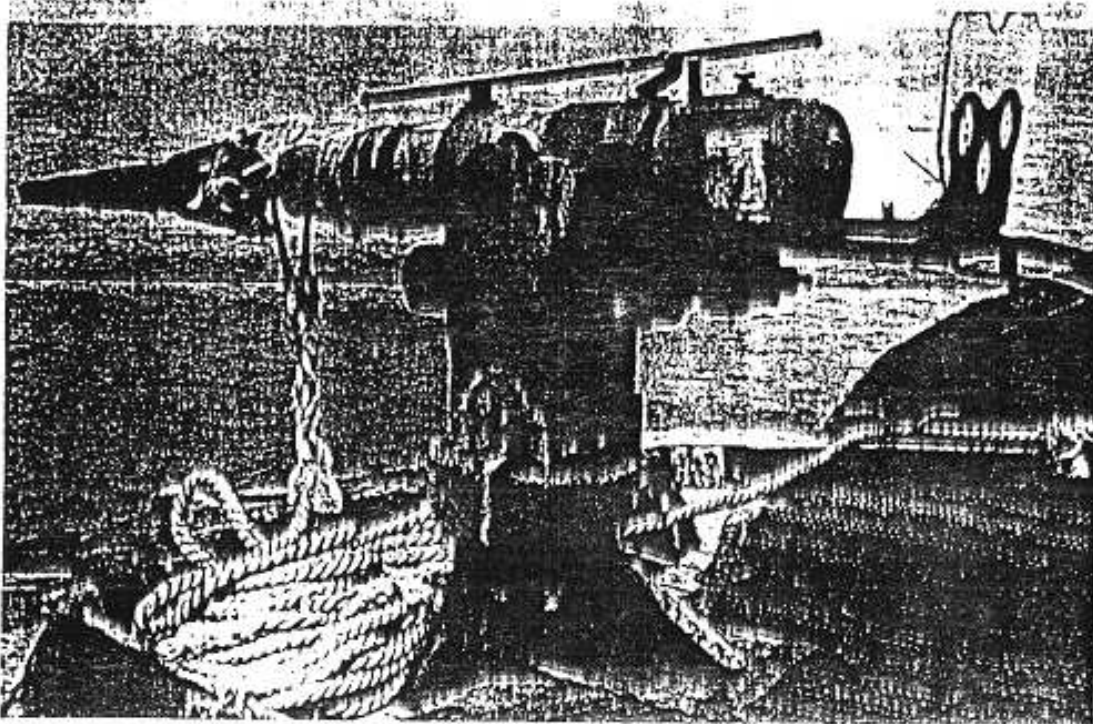

1. Norway maintains that all marine living resources must be managed on a proper scientific basis.
2. Pending the outcome of the comprehensive stock assessment that the IWC is to conclude by 1990, and in light of the differing conclusions emanating from various international stock assessments, Norwegian commercial whaling will be scaled down, and halted after the 1987 catch season.
3. Norway will continue work on scientific surveys of whale stocks, i.e. by employing some vessels in scientifically based whaling.
4. The Government will appoint an internationally composed group of prominent scientists to assess available research on whale stocks. These scientists will be independent of such institutions as have up to now been engaged in this work. The group will be requested to deliver a first report by November 15, 1986.
5. The situation will be reviewed in light of conclusions reached by the group of scientists, and when the IWC has concluded its work on a comprehensive stock assessment.
6. The right is reserved to implement such measures as are deemed necessary to limit practical, operational disturbances to fisheries caused by the temporary suspension of whaling operations.
7. The Government will consult further with the whaling community on such measures as may be necessary owing to the temporary suspension of commercial whaling.

Vedlegg 19, note 415. Annonsekampanje mot hvalfangst rettet mot Gro H. Brundtland

JN! 012075

BEFORE MRS. BRUNDTLAND TELLS THE WORLD TO CLEAN UP ITS ACT, SHOULDN'T SHE CLEAN UP HER OWN?

Today, while the Prime Minister of Norway is in London rightly attacking Europe for its inaction on acid rain, something else is being attacked back in her own country.

The first of this year's whales to be massacred by Norwegian whalers.

Today, you see, is the start of Norway's internationally outlawed whaling season.

And by its finish many en-

dangered minke whales will have been bloodily and unnecessarily killed.

We, at Greenpeace, can't understand why Norway (one of the world's richest nations) continues this barbaric assault on the natural world.

While at the same time calling on the rest of the world to help them save the environment from the effects of air pollution.

Quite simply, both the air

and the whales should be left untouched, unharmed and untampered with.

So, Mrs. Brundtland, before you tell the world to clean up its act, what about your own?

Surely you don't want whale blood on your hands any more than you want acid rain in your lakes.

GREENPEACE

30-31 Islington Green, London N1.

Vedlegg

E-post benyttet i oppgaven

E-post fra William Aron 01.06.2006, note 177

Dear Mr Andersen:

Thank you for your letter. A good starting point for your search would be the volume edited by Robert L Friedheim, "Toward a sustainable whaling regime", University of Washington Press, 2001. The book has a number of historical articles and includes a very good bibliography.

You will note it contains an article by your countryman, Steinar Andresen. He has paid a lot of attention to IWC and the whaling issue and might be able to give you some very good advice.

Prior to the 1970's the interest in whaling by the United States was very small indeed and the focus was strictly on the scientific arguments for conservation. In the late 60s and early 70s a movement of both conservation oriented organizations and animal protectionist grew very rapidly and became a serious political force dragging the US government into the issue- and without much enthusiasm or ulterior motives. The movement grew and is now very forceful, but not particularly scientific.

I hope this gives you useful guidance. I would be happy to answer your questions. Good luck,

William Aron

E-post fra William Aron 05.06.2006, note 190

Dear Flavio:

Walter Hickel was an unusual man- he was from Alaska (he had been Governor). He did oppose Nixon on Viet Nam rather publicly and made the President most angry, His declaration of the great whales as endangered was most strange and was opposed by many of the biologists in the Department of Interior. No one ever understood why he did

what he did.

McHugh worked for the Department of Interior, he was also during this period the U.S, Commissioner and the Chairman of the IWC. He believed IWC was on the right track by the middle 1960's (I did not share his view). He served as Chairman for the meeting immediately following the Stockholm Conference that passed a moratorium on whales, but while he was Chairman, Russel Train served as the U.S. spokesman (Train was an avid conservationist, a judge, and a friend of Nixon. He headed the Council on Environmental Quality and the EPA before he retired.

My best,

Bill

E-post fra William Aron 02.09.2006, note 238

Flavio:

It is interesting to read your material "from the Norwegian side" I think it pretty well reflects what happened.

The U.S. delegation was indeed large- I think more than 20, actually. I am unaware that the government or the full delegation ever tried to go to the press, however, I am certain that some of the environmental members planted stories that were less than proper. I know that there was a warning issued at a delegation meeting that the delegation only spoke through the head representative.

It was an interesting time.

If some how you get in contact with Ambassador Rindal, please pass my warm regards,

Bill

E-post fra William Aron 01.09.2006, note 248

Dear Flavio:

I knew J.L. Mchugh and Inge Rindal, in fact McHugh was a good friend- his daughter

Heather is a fairly well known poet. McHugh was not liked by the environmental community- they did their very best to have him removed because of his defense of the IWC decisions. Within the US he was strongly resented by the environmentalists, in fact, even though he was the IWC, Chairman, the US was represented at the 1972 meeting by Russell Train. As Chair, he was both neutral and fair minded and I think he was both well liked and respected by the other Commissioners.

Inge Rindal, as you probably know, was (I wonder if he is still alive?) a professional Foreign Service officer. He too, in my view, was a fair chairman, but obviously not very happy with the anti-whaling NGO groups. He was certainly always kind and helpful to me, but he was also truly sympathetic with the whalers.

I would not describe Rindal as a hawk, even though he had strong beliefs. I know the U.S. was perplexed by the Norwegian vote at the IWC meeting, which was opposite to their vote in Stockholm. I asked Rindal about this and he allowed that the Stockholm people had not consulted with him prior to their vote and that his vote in London was what he believed was best for Norway. I do not know if he cleared this vote with Oslo.

I don't think McHugh was part of the Stockholm delegation. The decision to go with the moratorium was made in Washington after a number of meetings attended by both government and NGO representatives. I believe the moratorium was supported virtually unanimously and certainly had the approval of the White House. It was a consensus agreement, and I don't think it could be attributed to a single agency or individual.

It is important to note that this moratorium was not unlimited. It was designed to provide a pause in whaling to permit better data to be collected and to allow at least some time for recovery.

I don't remember the resolution you cited, but I would guess it was passed by both the Senate and the House. It was a popular thing for a politician.

I hope this is of some help. Good luck- If I'm confusing, please tell me why and I'll try to answer your uncertainty,

bill

E-post fra Milton Freeman 07.09.2006, note 289

(eg. skrevet i arial 10)

Yes, unfortunately Farley Mowat is a very well known writer in Canada. He is also a very vocal (and effective) “defender of the environment”, so much so that Greenpeace or the Sea Shepherd ‘Conservation’ Society has named one of its ships the Farley Mowat (it is one of the ships that travels to the Antarctic to try to interfere in the Japanese research whaling programs each year).

When Mowat’s book “A Whale for the Killing” came out, it was at the height of the “Save the Whale” campaigns, so of course it helped the anti-whaling cause. It pointed out the continuing ‘cruelty of man toward the whales’ and illustrated how some people feel no pity to the suffering of whales. This almost certainly would influence some animal lovers and other people to contribute money to help end the whale suffering.

But there was another thing that made Mowat a voice to be listened to (at least in Canada). His earlier books were about people in the Arctic (the Eskimo [Inuit] people). He wrote about their suffering and regarded them being neglected and badly treated by government and many others. So unlike environmental writers who see people as the cause of the problems facing the environment, and who consequently are seen as having unreal or unbalanced ideas on how to deal with the environment, Mowat was seen by many as someone who saw the larger picture and man’s need to use the environment in a sustainable and respectful manner. Unfortunately he held a very romantic and poorly informed view of northern peoples, but it was accepted as it a popular stereotype held by the vast majority of people.

Of course there were lots of other anti-whaling books, articles and campaigns going on at that time, but Mowat was not only a writer, he was a media star in Canada at least. He was a very passionate speaker, and very good with words (of course, that is what writers work with). So he was often seen on TV, or being interviewed by journalists or radio reporters and as so many people knew his name, they would pay attention to his words.

You are right, he was very popular among the opponents of whaling.

Hope this helps Flavio.

Regards, Milton

E-post fra William Aron 09.09.2006, note 319

Dear Flavio:

There was indeed some people who disagreed with the moratorium proposal and there was arguments before a final decision was made- it is too long ago to be sure of specific names. Remember, however, the US proposal was nothing like the later moratorium of the 80s. This was a limited proposal- a pause to allow better data to be collected and at least some time for whales to recover. You also must remember that the shortage of whales in that period made

reaching the agreed to quotas impossible to attain.

The SC in the 1973 meeting voted unanimously (and I was a member) against the moratorium indicating that the total cessation of whaling was not scientifically defensible. You should look at the SC report from that meeting.

The nature of the US position was certainly clarified at a later meeting when the US supported the Australian proposal that created the New Management Plan that allowed for the taking of some species and stocks of whales.

You would be lucky indeed to see me working in the garden- it will be my wife, if you see anyone at all.

Bill

E-post fra Milton Freeman 25.10.2006, note 418

(eg. skrevet i arial 10)

Dear Flavio,

Re the moratorium (it was called a “pause in commercial whaling” by the IWC) was voted on (adopted) in 1982 and was to come into effect in the 1987/88 season. The delay was to allow the whaling countries to phase it out slowly to minimize social and economic impacts.

The wording of the 1982 resolution contained words to the effect that the situation would be reconsidered by “1990 at the latest”. In other words, it allowed scientists time to undertake stock surveys of the species they were unsure about (including the NE and Central Atlantic minke whales of interest to Norway and Iceland) and to develop an improved science-based management plan (the RMP).

Another reason for mentioning 1990 at the latest was to offer reassurance to the whaling countries (who could object to the resolution and not be bound by it) that there was the chance the pause would end in 1990 when the scientific uncertainty was likely to have been remedied.

Well, when 1990 came around of course, scientific uncertainty was brought up again by the anti-whaling countries and with their allies in the Scientific Committee (led by Sidney Holt more especially) keeping on raising the question of uncertainty each year, the pause continues to this day.

When the Chairman of the Scientific Committee (Philip Hammond) resigned in 1993 because he could see the excellent work of his committee was being ignored, the IWC did approve the RMP in 1994, but at the same time introduced (for the first time) the idea of an RMS – which went far beyond questions of science and went into administrative and business/economic

matters (quite outside of the Scient Comm competence) which made it a political matter (i.e. to be decided by the commission members themselves).

Although the IWC voted to accept the RMP in 1994, it has never implemented it because the added-on RMS has not been decided upon. And that is where we are today – no agreement on an RMS (but IWC has agreed to stop discussing the RMS as they had made no progress over all those years) which has resulted in Iceland deciding that as no further progress will be made on ending the pause on commercial whaling, it can exercised its legal right and resume commercial whaling under its own management.

All the best, Milton

Litteraturliste

Armour, Philip D. 2006. "En blodig affære". *nytid* 54 (23), s. 16 - 20.

Aron, William 2000. "A case of Malignant Neglect". Publisert artikkel, og forelesning på konferanse i Corvallis i regi av International Institute of Fisheries Economics and Trade, Oregon, USA.

Aron, William, William Burke and Milton Freeman 1999. "Flouting the Convention". *The Atlantic Monthly*, Volume 283, No. 5, s. 22 - 29

Bakka Jr. Dag 1992. *Hvalfangsten - eventyret tar slutt*. Larvik: Krohn Johansen.

Björk, Tord 1996. "The emergence of total participation on world politics – United Nations Conference on Human Environment 1972". Department of Political Science, University of Stockholm.

Gambell, Roy and Sidney G. Brown 1971. "Status and Conservation of the Great Whales". *New Series* Vol. 2, No. 21, s. 2-6.

Hoel, Alf Håkon 1986. *Utvikling i internasjonal forvaltning av hval 1975-1985: Politisk mobilisering, økonomisk marginalisering*. Del 1 av prosjektet "Politisering av hvalfangsten - implikasjoner for Norge. Fridtjof Nansens Institutt.

Holm, Petter 1984. *Forhandlinger, problemløsning og symbolpolitikk. Kvalfangstregulering 1870-1982*. Fiskerikandidatoppgave, Institutt for Fiskerifag, Universitetet i Tromsø.

Huseby, Guro 2005. *Article VIII of the International Convention for the Regulation of Whaling: An instrument for necessary research or a loophole for commercial whaling?* Hovedoppgave i miljø- og biovitenskap, UMB.

Ishiwatari, Kikuo 1992. "Selfish western nation sell catch quotas then call for whaling ban". ISANA No. 7, 1992.

Jacobsen, Alf R. 1982. *Eventyret Anders Jahre*. Oslo: Oktober forlag.

Johansen, Halvard P. 2005. *Opposition to Whaling – Arguments and Ethics*. Foredrag under hvalfangstsymposium i Sandefjord 8. – 10. september 2005.

Johnsen, Arne Odd 1959. *Den moderne hvalfangst historie*, bd. 1. Oslo: Norges Hvalfangstforbund.

Johnsen, Arne Odd og Joh. N. Tønnessen 1982. *The History of Modern Whaling*. London: C. Hurst.

Jonsgård, Åge 1992. *Den norske vågehvalfangsten*, Sandefjord: Sandefjordmuseene.

Kalland, Arne 2002. "Fiendebilder i hvalfangstdebatten". Oslo.

Komatsu, Masayuki, Misaki Shigeko 2003. *Whales and Japanese*. Tokyo og Yokohama: The Institute of Cetacean Research.

Melville, Herman 1957. *Moby Dick*, eller *Den hvite hvalen*. (Oversatt av Ove Hestvold, 277s fork. utg.). Oslo: Ansgar.

Nome, Magnus og Dag Herbjørnsrud 2006. "Støtter aggressiv hval-lobby". *nytid* 54 (23): 20-21.

Nome, Magnus og Dag Herbjørnsrud 2006. "Norges siste tabu". *nytid* 54 (23): 22-23.

Ohmagari, Kayo 2005. "Whaling Conflicts: The International Debate". *Senri Ethnological Studies* 67: 145 – 178, 2005. The Institute of Cetacean Research.

Radway, Allen K. 1980. *Conservation and Management of Whales*. Seattle. Washington: University of Washington Press.

Ræstad, Arnold 1928. *Hvalfangsten på det frie hav*. Oslo: H. Aschehoug og W. Nygaard.

Stenseth, Nils Chr., Alf Håkon Hoel og Ingunn B. Lid (red.) 1993. *Vågehvalen – valgets kval*: Ad Notam / Gyldendal.

Stoett, Peter John 1997. *The International Politics of Whaling*. Vancouver: UBC Press.

Tamnes, Rolf 1997. *Norsk utenrikspolitisk historie. Oljealder 1965-1995*. Rolf Tamnes. Oslo:Universitetsforlaget.

Torkildsen, Eva Schauland 1995. "Svend Foyns bygninger i Tønsberg-distriktet". *Vestfoldminne* 1995: 64-73.

Tønnesen, Joh. N 1967-1970. *Den moderne hvalfangst historie*, bd 2-4. Oslo: Norges Hvalfangstforbund.

Vestfold-minne, 1964. "Hval og hvalfangst". Vestfold historielag

Vestfold-minne, 1995. Vestfold historielag og Tønsberg Bibliotek

Trykte kilder

Carter, Nick and Allan Thornton. 1985. "Pirate whaling". Environmental Investigation Agency, London.

Endangered Species Act of 1973, vedtatt av Senatet og Representantenes hus i USA.

Grønlien, Harald L. 2000. "Hvalfangst". Miljøkrim nr 2-3, 2000

Inst.S.nr.180 (2003-2004) *Innstilling frå næringskomiteen om norsk sjøpattedyrpolitikk*

IWC. 2nd December 1946 “International Convention for the Regulation of Whaling”. Washington.

Miljøverndepartementet. Brosjyre trykket på grunnlag av St.meld. nr. 38. *De Forente Nasjoners Miljøvernkonferanse, Stockholm 5. – 16. juni 1972.*

Report of the United Nations Conference on the Environment, Stockholm, 5 – 6 June 1972.

St.meld. nr 38 (1972-1973) *De Forente Nasjoners miljøvernkonferanse i Stockholm 5. -16. juni 1972.*

St.meld. nr 27 (2003-2004) *Norsk sjøpattedyrpolitikk.*

St.meld. nr 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan).*

Suter, Keith (2002), “Friends of the Earth International”, in Olav Schram Stokke and Øystein B. Thommessen (eds.), *Yearbook of International Co-operation on Environment and Development 2002/2003* (London: Earthscan Publications), 69–75.

Websider

Forklaringene i parentes henspiller på innholdet i websidene. Websidene er noter i hovedteksten. Tidspunktet for åpning av web-sidene er notert i notene.

http://luna.pos.to/whale/iwc_1970s.html (Utdrag fra årsrapportene i IWC 1970-1979)

http://luna.pos.to/whale/iwc_1980s.html (Utdrag fra årsrapportene i IWC 1980-1989)

http://luna.pos.to/whale/iwc_1990s.html (Utdrag fra årsrapportene i IWC 1990-1999)

<http://luna.pos.to/whale/sta.html> (Hvalfangststatistikk fra 1910-2004)

http://www.fws.gov/laws/laws_digest/resource_laws.htm (Havpattedyrlovgivning i USA)

<http://www.iwcoffice.org/> (Den Internasjonale Hvalfangstorganisasjonen)

www.bowfin.org (Side for den amerikanske u-båten Bowfin)

<http://www.welthungerhilfe.de/430.html> (welt hunger hilfe er en tysk miljøvernorganisasjon grunnlagt 1962)

<http://www.fao.org/docrep/x5571e/x5571e0c.htm> (Web-side som omhandler rapporten fra FAO-møtet, og ”Freedom for Hunger Campaign” 1963)

<http://www.ifaw.org/ifaw/general/default.aspx?oid=86931> (Miljøvernorganisasjon fra USA)

http://www.fni.no/YBICED/02_06_suter.pdf (Artikkel fra Keith Suter som omhandler miljøvernorganisasjonen "Friends of the Earth")

<http://www.acsonline.org/aboutus/index.html> (Miljøvernorganisasjon fra USA som er spesielt opptatt av å beskytte havpattedyrene)

<http://www.greenpeace.org/international/campaigns/save-our-seas-2/save-the-whales> (Greenpeace og "Save the Whale" kampanjen)

<http://www.fws.gov/endangered/esaall.pdf> (Endangered Species Act of 1973)

<http://www.sierraclub.org/policy/conservation/marinemammals.asp> (Miljøvernbevegelse)

<http://www.fws.gov/news/historic/1971/19710610.pdf> (Pressemelding fra Luray-konf.)

http://luna.pos.to/whale/gen_ume_extinct.html (Artikkel knyttet opp mot Luray-konferansen)

<http://www.folkrorelser.nu/johannesburg/stockholm72.pdf> (Tekst om FN-konferansen 1972)

http://luna.pos.to/whale/jwa_v7_ishi.html (Tekst om fangstkvoter)

http://luna.pos.to/whale/gen_ume_iucn.html (Tekst om konflikten rundt vitenskapelig data)

http://luna.pos.to/whale/iwc_chair72_9.html (Rapport fra formannen på IWC-møte 1972)

http://luna.pos.to/whale/iwc_chair72_8.html (Rapport fra formannen på IWC-møte 1972)

<http://www.awionline.org/whales/index.htm> ("Save the Whales - campaign" 1971)

<http://www.odin.no/md/norsk/dep/org/historikk/bn.html> (Historikk vedr. opprettelse av MD)

<http://www.cites.org/eng/app/index.shtml> (CITES, se appendiksene)

<http://www.iwcoffice.org/commission/schedule.htm> (Websiden til IWC)

<http://nfh.uit.no/dok/KORSNES-faktaark.pdf> (Artikkel om opprettelsen av Frionor)

Arkiver

Atekst

Redaksjonelt arkiv for aviser

Fiskeri- og Kystdepartementet

Fiskeri- og Kystdepartementets arkiv. Perioden 1965-1988, hvalfangst.

Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementets arkiv. Perioden 1972-1995, hvalfangst.

Utenriksdepartementet

Utenriksdepartementets arkiv. Perioden 1971-1973 og 1982-1985, hvalfangst.

Statistisk Sentralbyrå. Historisk statistikk.

http://www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/aarbok/ht-1005-405.html

<http://www.ssb.no/histstat/aarbok/tab-2000-09-06-05.html>

<http://www.ssb.no/magasinet/miljo/tab-2002-08-06-01.html>

<http://www.ssb.no/magasinet/miljo/art-2002-08-06-01.html>

Muntlige kilder

I oppgaven har jeg benyttet opplysninger fra enkelte personer. E-postene fra personene som jeg har mailet med ligger vedlagt. Innholdet i e-postene er noe redigert. Jeg har utelatt de private samtaleene vi har hatt. Navn og dato på samtaler eller intervjuer er nevnt i notene der det har vært nødvendig.

Aron, William.

Tidligere medlem av den Vitenskapelige Komiteen i IWC 1972-1980, Finans - og Administrasjonskomiteen 1977-1980, Kommisjonær 1977. Nå Affiliate Professor, School of Marine Affairs (delvis pensjonert). William Aron har gitt ut en rekke bøker og vitenskapelige artikler om hvalfangst. Bosatt i Washington, USA.

Freeman, Milton.

Tidligere ansatt som professor i antropologi ved Universitetet i Alberta, Edmonton, Kanada. Freeman har gitt ut en rekke artikler og bøker. Arbeider som forsker ved Canadian Circumpolar Institute CCI ved Universitetet i Alberta, Edmonton. Bosatt i Alberta, Kanada.

Johansen, Halvard P.

Avdelingsdirektør ved Ressurs- og havavdelingen i Fiskeri - og Kystdepartementet. Sitter også som kommisjonær for Norge i IWC, og innehar vervet som viseformann i NAMMCO. Bosatt i Oslo.

Nilsen, Frode.

Tidligere ansatt ved Handelspolitisk Kontor (tok av seg saker om hvalfangst på 1970-tallet), og ambassadør i Utenriksdepartementet. Nå pensjonert. Bosatt i Oslo.

Walløe, Lars.

Professor ved Fysiologisk Institutt, formann i den vitenskapelige komiteen i NAMMCO, leder for den norske delegasjonen til Vitenskapskomiteen i IWC fra 1989, og medlem av den norske delegasjonen til kommisjonsmøtet i IWC. Bosatt i Oslo.

Andersen, Helge I.

Tidligere hvalfanger og sjøkaptein i den norske og den amerikanske handelsflåten. Min far (undertegnede). Nå pensjonert. Bosatt på Nøtterøy i Vestfold.

Illustrasjoner

Teksten på forsiden er hentet fra FN-rapporten fra Stocholmskonferanse 5.-16. juni 1972

Hvaler s. 29-31

Illustrasjonene av hvalene er hentet fra websidene til FKD. Se <http://www.odin.no/>

